

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM ***ƏLİYEV***

YÜZ İYİRMİ ALTINCI KİTAB

FEVRAL 2023 - MART 2023

AZƏRNƏŞR
BAKİ - 2023

İLHAM ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR

AZƏRNƏŞR
BAKİ - 2023

BBK 32

Ə 56

Buraxılışına məsul
akademik

RAMİZ MEHDİYEV

ƏLİYEV İLHAM

Ə 56 İnkişaf – məqsədimizdir. B., Azərnəşr, 2023, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan «İnkişaf – məqsədimizdir» çoxcildliyinin bu cildində dövlət başçısının Almaniya Federativ Respublikasına səfərinə, səfər zamanı Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində «Boru arzuları: gələcəyə uyğun enerji təhlükəsizliyi» mövzusunda dəyirmi masada iştirakına, o cümlədən Türkiyə Respublikasına işgüzar səfərinə, Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının fəvqəladə zirvə görüşündə iştirakına dair materiallar toplanmışdır.

Kitabda, həmçinin dövlət başçısının «Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması» mövzusunda keçirilmiş plenar iclasda iştirakına aid materiallar, o cümlədən Azərbaycan televiziya kanallarına müsahibə də yer almışdır.

ISBN 978-9952-8100-7-3

Ə 0801000000
M – 651(07) – 2023

BBK - 32

© Azərnəşr, 2023

**İTALİYA RESPUBLİKASININ
ŞİRKƏTLƏR VƏ «MADE IN ITALY»
NAZİRİ ADOLFO URSONUN
BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

13 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 13-də 1280 MVt gücündə ən böyük İstilik Elektrik Stansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak edən İtaliya Respublikasının Şirkətlər və «Made in Italy» naziri Adolfo Ursonun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz, cənab nazir! Sizi Azərbaycanda görməyimə çox şadam. Bu doğrudan da çox önəmli tədbirdir və İtaliya–Azərbaycan dostluğunu böyük dərəcədə gücləndirəcək bir layihədir. Qeyd olunduğu kimi, İtaliya–Azərbaycan əlaqələri strateji məna daşıyır və biz çalışırıq ki, bu strateji tərəfdaşlıq çərçivələrini daha da genişləndirək. İlk növbədə, siyasi əlaqələrimiz çox yüksək səviyyədədir. Siz də öz çıxışınızda qeyd etdiniz ki, Prezident Mattarellanın Azərbaycana səfəri, mənim İtaliyaya səfərlərim bu əlaqələri daha da gücləndirir. Yanvarın 11-dən bu günə qədər İtaliya hökumətinin üç nazirinin Azərbaycana gəlməsi çox önəmli və deyə bilərəm ki, fəvqəladə hadisədir. Bu səfərlər zamanı biz hərbi, hərbi-texniki, energetika və bütövlükdə

investisiya, ticarət sahələrində əməkdaşlığı müzakirə etmişik və edəcəyik.

Güclü siyasi əlaqələrimiz çox böyük təməldir. Neft-qaz və hazırda elektroenergetika layihələri bu təməli daha da gücləndirdi. Biz istəyirik ki, ticarət əlaqələri çoxşaxəli olsun. Bilirsiniz ki, İtaliya–Azərbaycan Universitetinin inşa edilməsi prosesi sürətlə gedir, 5 İtaliya universiteti bizimlə artıq tərəfdaşdır. Azad olunmuş torpaqlarda ən çox iş görən şirkətlər də Türkiyəni və İtaliyanı təmsil edir. Onu da bildirməliyəm ki, İtaliya–Azərbaycan əlaqələri o qədər dərin və səmimidir ki, biz özümüz üçün ən vacib saydığımız layihələri məhz İtaliya şirkətlərinə həvalə etmişik. Məsələn, Bakı şəhərində, azad edilmiş bir çox şəhərlərdə Qələbə və İşğal muzeyləri İtaliya şirkətləri tərəfindən yaradılır. Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində dağılmış 3 məscid və yeni inşa edilən 1 məscid İtaliya şirkətləri tərəfindən bərpa olunur və inşa edilir. Yəni digər sahələrlə yanaşı, qeyd etdiyim bu layihələr bizim üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki bu bizim həm tarixi keçmişimizdir, həm də Qələbəni əks etdirən yeni rəmzlər olacaqdır.

İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatdıqdan bir ay sonra «Azərenerji» ilə «Ansaldo» arasında çox önəmli müqavilə imzalanmışdır. İşğaldan azad edilmiş torpaqlar 10000 kvadratkilometrə bərabərdir. Müqayisə üçün deyim ki, Livan boyda bir ərazidir. Burada hər şey dağıdılıb, ona görə də biz hər şeyi yenidən qururuq və istəyirik ki, bu işlərdə daha çox İtaliya şirkətləri iştirak etsin – həm inşaat, həm xid-

mət, həm sərmayə səhələrində, həm də kontraktor kimi. Artıq İtaliyanın IVECO şirkəti orada öz müəssisəsini yaratmağa start verib. Orada yük maşınlarının istehsalı nəzərdə tutulur. Beləliklə, gündəlik çox genişdir və əminəm ki, səfər zamanı bütün bu məsələlər müzakirə ediləcək.

Adolfo U r s o: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident, qəbula görə minnətdarlığımı bildirirəm. Sizin ölkənizdə dəfələrlə olmuşam. Mən hələ Xarici Ticarət naziri olduğum zaman Azərbaycana səfər etmişdim. Bu gün isə «Ansaldo» ilə razılaşmanın qeyd olunması mərasiminə qatılmışam.

Siz ərazilərinizi azad etdikdən bir neçə gün sonra İtaliyanın parlament nümayəndə heyətinin tərkibində ölkənizə səfər etdim. O vaxt həmin yerlərə baş çəkdik. Ağdam şəhərinə getdiyimi, məscidin minarəsindən çəkdiklərimi xatırlayıram. İtaliyanın informasiya kanallarında onları nümayiş etdirdim. Bu səfər məndə böyük hisslər doğurdu. Bu dağıntıları heç kəs təsəvvür edə bilmirdi.

* * *

Görüşdə hökumətlərarası birgə Komissiyanın fəaliyyətinin vacibliyi qeyd edildi, bu Komissiyanın iclasının tezliklə keçirilməsinin qarşıya qoyulmuş vəzifələrin icrası baxımından önəmi vurğulandı.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə İtaliya arasında enerji sahəsi ilə yanaşı, bərpa olunan enerji, kənd təsərrüfatı texnikası, əczaçılıq sənayesi, elm, təhsil, mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlıq, həmçinin işğal-

dan azad edilmiş ərazilərdə aparılan bərpa və quruculuq işləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

İtaliyanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində hazırda mühüm rol oynayan TAP layihəsinin əhəmiyyəti və gələcəkdə onun ötürmə qabiliyyətinin artırılması məsələləri müzakirə olundu.

Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin inkişafına İtaliyanın verdiyi daimi dəstək yüksək qiymətləndirildi və Avropa İttifaqı ölkələri arasında İtaliyanın Azərbaycanın mühüm tərəfdaşı olduğu vurğulandı. Müzakirə edilən məsələlərin icrası üçün aidiyyəti nazirliklər səviyyəsində qarşılıqlı səfərlərin həyata keçirilməsi üzrə tapşırıqlar verildi.

**SERBİYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ALEKSANDR VUÇİÇƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Serbiya Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirirəm.

Azərbaycan ilə Serbiya arasında münasibətlər möhkəm dostluq, qarşılıqlı etimad və anlaşma üzərində qurulubdur. Sıx dövlətlərarası əlaqələrimiz və gündən-günə yeni məzmunla zənginləşən əməkdaşlığımız böyük məmnunluq doğurur.

Bu gün siyasi əlaqələrimizin yüksək səviyyəsi, çoxsaylı qarşılıqlı səfərlər, imzalanmış sənədlər, həyata keçirilən birgə layihələr münasibətlərimizin genişlənməsində və qarşılıqlı fəaliyyətimizin dərinləşməsində mühüm rol oynayır. İkitərəfli müstəvidə olduğu kimi, ölkələrimiz beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də uğurla əməkdaşlıq edir.

Əminəm ki, Azərbaycan–Serbiya strateji tərəfdaşlığı, siyasi, iqtisadi-ticari, energetika, nəqliyyat-logistika, müdafiə və digər sahələrdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımız birgə söylərimizlə bundan sonra da yüksələn xətlə inkişaf edəcəkdir.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Serbiya xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 fevral 2023-cü il

**LİTVA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB GİTANAS NAUSEDAYA**

Hörmətli cənab Prezident!

Litva Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizə və xalqınıza şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Azərbaycan ilə Litva arasında münasibətlər xoş ənənələrə malikdir və biz bu münasibətlərin inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. Keçən ay Sizinlə Davosda keçirdiyimiz görüşü və apardığımız fikir mübadiləsini məmnunluqla xatırlayıram. Hesab edirəm ki, hazırda ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələr üzrə münasibətlərin genişləndirilməsi, əməkdaşlığımızın yeni istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün yaxşı imkanlar formalaşmışdır.

İnanıram ki, Azərbaycan–Litva münasibətləri və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımız həm ikitərəfli əsasda, həm də Avropa İttifaqı çərçivəsində bundan sonra da inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost Litva xalqına daim əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 fevral 2023-cü il

**SAN-MARİNO RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ
CON MATSA İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 14-də San-Marino Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Con Matsanın etimadnaməsini qəbul etmişdir.

Səfir Con Matsa etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdikdən sonra dövlət başçısı səfirlə söhbət etdi.

Bildirildi ki, ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, turizm sahələrində əlaqələrin genişləndirilməsi üçün imkanlar mövcuddur və bu xüsusda təmaslar daha da fəallaşdırılıb.

Prezident İlham Əliyev San-Marino rəhbərlərinin 2015-ci ildə Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırlatdı, müxtəlif səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əlaqələrimizin inkişafına müsbət təsir göstərəcəyinə ümidvarlığını ifadə etdi.

Səfir Con Matsa ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı üçün böyük imkanların olduğunu vurğuladı, San-Marinonun Azərbaycanla münasibətləri dərinləşdirməkdə, siyasi, həmçinin mədəniyyət və turizm

sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsində maraqlı olduğunu qeyd etdi. Səfir bundan sonra mütəmadi əsasda Azərbaycana səfər edəcəyini, aidiyyəti dövlət orqanları ilə görüşlər keçirəcəyini və əlaqələrimizin inkişafı üçün səylərini əsirgəməyəcəyini bildirdi.

San-Marinonun İtaliya ilə də çox sıx əlaqəsi olduğunu vurğulayan diplomat bu çərçivədə də ölkələrimiz arasında xüsusilə təhsil və turizm sahələrində əməkdaşlıq üçün imkanların mövcudluğunu diqqətə çatdırırdı.

Dövlətimizin başçısı öz növbəsində bildirdi ki, ölkəmizin həm İtaliya, həm də Vatikan ilə çox yaxşı münasibətləri vardır. İtaliya–Azərbaycan əlaqələri strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişaf edir. Prezident İlham Əliyev, həmçinin özünün Vatikana və Roma papalarının Azərbaycana səfərlərini məmnunluqla xatırladı. Bu əsnada ölkələrimiz arasında yaxşı əməkdaşlıq imkanlarının olduğunu qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə San-Marinonun işgüzar dairələri arasında birbaşa əlaqələrin yaradılması, San-Marinonun turizm imkanlarının ölkəmizdə təqdim olunması, habelə təhsil sahəsində əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırırdı.

**QANA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏ
YENİ TƏYİN OLUNMUŞ FÖVQƏLADƏ VƏ
SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ OHENEBA LESLİ
AKUA AKƏYİ OPOKU-VARE İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 14-də Qana Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Oheneba Lesli Akua Akəyi Opoku-Varenin etimadnaməsini qəbul etmişdir.

Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdikdən sonra dövlətimizin başçısı səfirlə söhbət etdi.

Prezident İlham Əliyev 2019-cu ildə «Qoşulmama Hərəkəti»nin Bakıda keçirilmiş 18-ci Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün Qana Prezidenti Nana Akufo-Addonun Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırladı, Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyinə Qananın verdiyi dəstəyin və göstərdiyi etimadın ölkəmiz tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini diqqətə çatdırdı, Azərbaycanın təşkilatın sədri kimi peyvənd millətçiliyinə qarşı apardığı fəaliyyəti vurğuladı və bu sahədə yaxşı nailiyyətlərin əldə olunduğunu qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti» çərçivəsində Kontakt qrupu ölkələrinin iştirakı ilə gələn ay COVID-19-dan sonrakı dün-

yaya həsr olunmuş növbəti sammitə ev sahibliyi edəcəyini bildirdi. Azərbaycan Prezidenti ölkələrimiz arasında siyasi əlaqələrin, iqtisadi-ticari, investisiya qoyuluşu sahələrində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanların olduğunu vurğuladı.

Səfir də öz növbəsində, Qana Prezidentinin 2019-cu ildə Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırlatdı, ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində səmərəli əməkdaşlığını qeyd etdi. Diplomət Azərbaycana «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri kimi fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Azərbaycanda yaradılmış infrastrukturdan və əhalinin həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlərdən məmnunluğunu bildirən səfir ölkəmizin davamlı inkişaf sahəsində təcrübəsinin maraqlı olduğunu qeyd etdi. O həmçinin ölkələrimiz arasında təhsil, kənd təsərrüfatı, mədən sənayesi kimi sahələrdə əməkdaşlıq üçün imkanların olduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv ölkələrə ayırdığı təhsil grantı çərçivəsində Qanadan olan 10-a yaxın tələbənin ölkəmizin müxtəlif təhsil müəssisələrində ali təhsil aldığını bildirdi.

Səfir təhsil sahəsində əməkdaşlığın mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğuladı, Azərbaycanın neft-qaz sahəsində ali təhsil müəssisələrinin rolunu xüsusi qeyd etdi.

Diplomat Azərbaycana mütəmadi səfər edəcəyini, aidiyyəti dövlət orqanları ilə səmərəli əməkdaşlığın qurulacağına və ölkələrimiz arasında yeni əməkdaşlıq sahələrinin müəyyən ediləcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

**ANQOLA RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ
SƏFİRİ AUQUSTO DA SİLVA KUNYA
İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 14-də Anqola Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Augusto da Silva Kunyanın etimadnaməsini qəbul etmişdir.

Səfir Augusto da Silva Kunya etimadnaməsini dövlətimizin başçısına təqdim etdikdən sonra Prezident İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, Anqola ilə Azərbaycan arasında siyasi əlaqələr yaxşı səviyyədədir, iqtisadiyyat və ticarət sahələrində əməkdaşlığımızın inkişaf etdirilməsi üçün böyük imkanlar mövcuddur. Energetika sahəsini xüsusi qeyd edən Prezident İlham Əliyev ölkələrimizin bu sahədə də əməkdaşlıq imkanlarının geniş olduğunu diqqətə çatdırdı.

Azərbaycan Prezidenti ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyi çərçivəsində Anqolanın göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini bildirdi. Dövlətimizin başçısı BMT Təhlükəsizlik Şurasında aparılan islahatlar çərçivəsində Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrlik edən ölkənin rotasiya

qaydasında BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvi olması təşəbbüsü ilə çıxış etdiyini vurğuladı.

Augusto da Silva Kunya Azərbaycana qeyri-rezident səfir təyin olunmasından məmnunluğunu bildirdi və Anqola Prezidenti Joao Lorensonun salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Anqolanın dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Səfir bildirdi ki, Anqola müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan bu ölkədə mütəxəssislərin hazırlanmasına böyük töhfələr verib. Diplomat bu xüsusi mütəxəssislərin, mühəndislərin, həkimlərin və hərbiçilərin hazırlanmasında Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinin mühüm rol oynadığını diqqətə çatdırdı. Ölkələrimiz arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyinin qeyd olunduğunu bildirən Augusto da Silva Kunya Anqolanın Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyinə dəstək verdiyini vurğuladı və ölkəmizin təşkilatda sədrliyinə uğurlar arzuladı.

Dövlətimizin başçısı nəzərə çatdırdı ki, Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədrliyini qəbul edən zaman təşkilata üzv dövlətlərin problemlərinin gündəlikdə saxlanılacağını xüsusi qeyd etmişdi və dövlətimiz bu məsələyə mühüm əhəmiyyət verir.

Görüşdə, həmçinin elm, təhsil, kənd təsərrüfatı, mədən sənayesi, energetika və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

**RUSIYA FEDERASIYASININ XARICI
İŞLƏR NAZİRLİYİNİN AZƏRBAYCAN-
ERMƏNİSTAN MÜNASİBƏTLƏRİNİN
NORMALLAŞDIRILMASI ÜZRƏ XÜSUSİ
NÜMAYƏNDƏSİ İQOR XOVAYEV
İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 14-də Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər Nazirliyinin Azərbaycan–Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılması üzrə xüsusi nümayəndəsi İqor Xovayevi qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı ilk növbədə, Rusiya ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli əlaqələrə toxunaraq, əməkdaşlığımızın müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini məmnunluqla vurğuladı. Yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyətini qeyd edən Prezident İlham Əliyev, həmçinin iki ölkənin qanunverici orqanları səviyyəsində qarşılıqlı səfərlərin və əməkdaşlığın əhəmiyyətinə toxundu.

Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması, sülh müqaviləsinin hazırlanması üzrə danışıqlar prosesi barədə fikir mübadiləsi aparıldı. İqor Xovayev regiona səfəri və Rusiyanın Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması üzrə danışıqlar prosesinə dəstək vermək üçün atdığı addımlar barədə məlumat verdi.

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

14 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 14-də Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə telefonla zəng etmişdir.

Söhbət zamanı iqtisadi-ticari əməkdaşlığın, o cümlədən energetika və nəqliyyat sahələrində birgə layihələrin həyata keçirilməsi perspektivləri geniş müzakirə olundu, Cənubi Qafqaz regionunda cari vəziyyət barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı. Azərbaycan–Ermənistan sərhədində sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunması məqsədilə ardıcıl tədbirlərin görülməsinin əhəmiyyəti qeyd edildi. Bu kontekstdə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan arasında yüksək səviyyədə əldə olunmuş müvafiq razılaşmaların qeyd-şərtsiz yerinə yetirilməsinin vacibliyi vurğulandı.

**UKRAYNA PREZİDENTİ
VOLODİMİR ZELENSKİ
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

15 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə fevralın 15-də Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski telefonla zəng etmişdir.

Söhbət əsnasında Ukrayna Prezidenti ölkəsinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə verdiyi dəstəyə və göstərilən humanitar yardımlara görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Dövlət başçıları beynəlxalq platformalarda əməkdaşlıq məsələsini də müzakirə etdilər.

**ALMANIYA FEDERATİV
RESPUBLİKASINA SƏFƏR**

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də 59-cu Münhen Təhlükəsizlik Konfransında iştirak etmək üçün Almaniya Federativ Respublikasına səfərə gəlmişdir.

**ALMANİYANIN ŞƏRQİ BİZNES
ASSOSİASİYASININ BAŞ İCRAÇI
DİREKTORU MİXAEL HARMS
İLƏ GÖRÜŞ**

Münhen

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də Almaniyanın Şərqi Biznes Assosiasiyasının baş icraçı direktoru Mixael Harms ilə görüşmüşdür.

Dövlətimizin başçısı Almaniya şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyəti üçün yaxşı şəraitin yaradıldığını, alman şirkətləri ilə uğurlu təcrübəmizin olduğunu, ölkələrimiz arasında sənaye, ticarət və iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri üzrə əməkdaşlıq əlaqələrinin mövcudluğunu qeyd etdi, ötən il Azərbaycan ilə Almaniya arasında ticarət dövriyyəsinin genişlənməsini yüksək qiymətləndirdi, qarşılıqlı ixracın artmasını müsbət amil kimi dəyərləndirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Avropa İttifaqının etibarlı tərəfdaşı olduğunu və Avropa İttifaqı ilə ölkəmiz arasında sıx münasibətlərin mövcudluğunu vurğuladı.

Görüşə görə təşəkkürünü bildirən Almaniyanın Şərqi Biznes Assosiasiyasının baş icraçı direktoru

Mixael Harms dövlətimizin başçısı ilə sonuncu görüşünü məmnunluqla xatırlatdı. Bildirdi ki, COVID-19 pandemiyasının törətdiyi fəsadlara baxmayaraq, Almaniya ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafında və ticarət dövriyyəsində əsaslı artım vardır.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən vergi və gömrük sahələrində həyata keçirilən islahatlar barədə məlumat verdi, ölkəmizin xarici sərmayədarlar üçün cəlbedici investisiya məkanı olduğunu vurğuladı. Dövlətimizin başçısı ölkəmizdə azad ticarət zonasının yaradılması istiqamətində atılan addımlar, Azərbaycanın logistika və nəqliyyat imkanlarının artması barədə də məlumat verdi. Bu xüsusda Almaniya şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyəti üçün geniş imkanların mövcud olduğunu diqqətə çatdırdı, Almaniyanın Şərqi Biznes Assosiasiyasının tərkibinə daxil olan şirkətləri tanışlıq məqsədilə ölkəmizə səfərə dəvət etdi.

Azərbaycan Prezidenti işğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpa-quruculuq işlərinin həyata keçirilməsində alman şirkətlərinin təmsilçiliyi üçün geniş imkanların olduğunu bildirdi.

Dövlətimizin başçısı «Azərbaycan–2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər» çərçivəsində Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı üçün strateji prioritetlərin müəyyənləşdirildiyini qeyd edərək, bu sahədə ölkələrimiz arasında, o cümlədən alman şirkətləri ilə əməkdaşlıq üçün geniş imkanların olduğunu diqqətə çatdırdı, həmçinin Azərbaycanda bərpa olunan enerjinin inkişafı məqsədilə həyata keçirilən

layihələri, Avropa İttifaqı ilə ölkəmiz arasında enerji sahəsində tərəfdaşlığı qeyd etdi, Avropa Komissiyasının prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayenin iştirakı ilə ötən il Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində imzalanmış strateji sənədin əhəmiyyətini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı ölkəmizin həm Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda, həm də quruda böyük həcmdə bərpa olunan enerji potensialına malik olduğunu qeyd etdi, Avropa İttifaqı ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində bu layihənin inkişafı istiqamətində tədbirlərin həyata keçirildiyini və alman şirkətləri ilə də bu sahədə əməkdaşlıq üçün böyük imkanların olduğunu bildirdi. Prezident İlham Əliyev bu xüsusda Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında imzalanmış dördtərəfli Memorandumun əhəmiyyətini qeyd etdi.

Ətraflı məlumata görə minnətdarlığını bildirən Mixael Harms Almaniya şirkətlərinin Azərbaycanda məmnuniyyətlə fəaliyyət göstərdiyini vurğuladı, Azərbaycanın alman şirkətlərinin birbaşa investisiyaları üçün cəlbedici məkan olduğunu, ölkəmizin nəqliyyat-logistika imkanlarının daha da genişlənməsinin alman şirkətləri üçün əlavə cəlbedicilik yaratdığını söylədi.

Mixael Harms Almaniya şirkətlərinin bərpa olunan enerji sahəsinə xüsusi maraq göstərdiyini vurğuladı, bu sahədə də əməkdaşlıq üçün böyük imkanların olduğunu bildirdi.

**MÜNHEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSI
ÇƏRÇİVƏSİNDƏ «BORU ARZULARI:
GƏLƏCƏYƏ UYGUN ENERJİ
TƏHLÜKƏSİZLİYİ» MÖVZUSUNDA
DƏYİRMİ MASADA İŞTİRAK**

Münhen

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində «Boru arzuları: gələcəyə uyğun enerji təhlükəsizliyi» mövzusunda keçirilmiş dəyirmi masada iştirak etmişdir.

Ölkəmizin Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfədən danışan dövlətimizin başçısı bildirdi ki, ötən il Azərbaycanın qaz təchizatının artırılması qısamüddətli perspektivdə Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verilmiş töhfə idi. Orta və uzunmüddətli perspektivdəki hədəf isə Azərbaycan tərəfindən irəli sürülmüş «Cənub Qaz Dəhlizi»nin genişləndirilməsidir. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, 2027-ci ilədək TAP-la qaz nəqlinin indiki 11 milyard kubmetrdən 20 milyard kubmetrə, TANAP-la isə 16 milyard kubmetrdən 31 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Ötən il Bakıda Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula Fon der Lyayenin iştirakı ilə Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun imzalandığını xatırladan dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, enerji sahəsində Azərbaycan–Avropa İttifaqı əməkdaşlığı bu sənədə uyğun olaraq bundan sonra da genişlənəcəkdir.

Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlıqda bərpa olunan enerjinin xüsusi rolunun olduğunu qeyd edən Prezident İlham Əliyev ölkəmizin son dövrlər bu sahədə bir sıra vacib addımlar atdığını diqqətə çatdırdı və bildirdi ki, Azərbaycanda bu istiqamətdə artıq bir sıra layihələr həyata keçirilir, həmçinin 25 qiqavatadək enerji istehsalı ilə bağlı müxtəlif sənədlər imzalanıb. Bu isə Azərbaycanın istehsal etdiyi «yaşıl enerji»nin daxili istehlakla yanaşı, Avropaya ixrac edilməsinə də imkan verəcək ki, bu da orta və uzunmüddətli perspektivdə Avropanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə olacaq. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycan bundan sonra da Avropanın enerji təhlükəsizliyində vacib rol oynamağa davam edəcək.

Tədbirdə digər çıxış edənlər Azərbaycanın ötən dövrdə, xüsusilə keçən il Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfəni xüsusi vurğuladılar, Azərbaycanla bu sahədə əməkdaşlığı yüksək qiymətləndirdilər və onun davamlı olacağına əminliklərini bildirdilər.

AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİDENTİ ŞARL MİŞEL İLƏ GÖRÜŞ

Münhen

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel ilə görüşmüşdür.

Görüşdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması, sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar və Brüssel sülh prosesi ətrafında müzakirələr aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Brüssel sülh prosesini dəstəklədiyini qeyd etdi.

Şarl Mişel Avropa İttifaqının Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılmasında, sülh müqaviləsi üzrə danışıqlarda, Cənubi Qafqazda sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasında səylərini bundan sonra da davam etdirəcəyini bildirdi.

Söhbət zamanı, həmçinin Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının fəaliyyəti barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

AVROPA RAVVINLƏRİ KONFRANSININ PREZİDENTİ PİNHAS QOLDŞMİDT İLƏ GÖRÜŞ

Münhen

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də Avropa Ravvinləri Konfransının prezidenti Pinhas Qoldşmidt ilə görüşmüşdür.

Görüşdə dövlətimizin başçısı tarixən yəhudi icmasının Azərbaycanda dostluq, mehribanlıq və qarşılıqlı anlaşma mühitində yaşadığını, dini ibadətlərini sərbəst yerinə yetirdiyini, sinaqoqların fəaliyyəti üçün şəraitin yaradıldığını qeyd etdi.

Azərbaycanın Quba rayonunda yaşayan yəhudi icması haqqında danışan Prezident İlham Əliyev dövlətimiz tərəfindən yəhudi icmasına daim dəstək göstərildiyini, onların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün mütəmadi olaraq tədbirlərin görüldüyünü vurğuladı. Dövlətimizin başçısı bunun minilliklər boyu Azərbaycan xalqının həyat təzi olduğunu diqqətə çatdırdı.

Avropa Ravvinləri Konfransının prezidenti Pinhas Qoldşmidt 1997-ci ildə Azərbaycana səfərini və ulu öndər Heydər Əliyev ilə görüşünü məmnunluqla xatırlatdı, ümummilli liderlə görüşün onda zəngin təəs-

sürat yaratdığını qeyd etdi. O, Azərbaycanın yəhudi icmasının fəaliyyətini möhkəm təməllər üzərində davam etdirdiyini vurğuladı, onlar üçün yaradılmış şəraitə, göstərilən diqqət və qayğıya görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi.

Pinhas Qoldşmidt Azərbaycanda müxtəlif dinlərin nümayəndələri, o cümlədən yəhudi icması üçün yaradılmış şəraitin digər ölkələrə nümunə olduğunu diqqətə çatdırdı. O, Quba rayonuna səfər etdiyini və burada yəhudi icmasının yaşayış şəraiti ilə tanış olduğunu vurğuladı, orada 13 sinaqoqun fəaliyyət göstərməsinin onda dərin təəssürat yaratdığını söylədi.

Avropa Ravvinləri Konfransının prezidenti Azərbaycan ilə İsrail arasında əlaqələrin hərtərəfli inkişafının məmnunluq doğurduğunu, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan yəhudi icmalarının da bu əlaqələrin inkişafına töhfə verdiyini qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə İsrail arasında tərəfdaşlıq və dostluq əlaqələrinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini vurğuladı, İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılmasının bu əlaqələrin inkişafına böyük töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Görüşdə Avropa yəhudi icması nümayəndələrinin Azərbaycana səfər etmək niyyətində olduqları vurğulandı.

İSRAİL DÖVLƏTİNİN MÜDAFİƏ NAZİRİ YOAV QALANT İLƏ GÖRÜŞ

Münhen

17 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 17-də İsrail Dövlətinin Müdafiə naziri Yoav Qalant ilə görüşmüşdür.

Prezident İlham Əliyev Yoav Qalantı İsrailin Müdafiə naziri vəzifəsinə təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, onunla Azərbaycanın Müdafiə naziri arasında təmasların və telefon danışqlarının olduğunu məmnunluqla vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə İsrail arasında münasibətlərin dostluq və tərəfdaşlıq xarakteri daşdığını, müxtəlif sahələrdə, o cümlədən müdafiə və hərbi-texniki sahədə əməkdaşlığın inkişaf etdiyini bildirdi, Azərbaycanın İsraildə səfirliyinin tezliklə fəaliyyətə başlamasının əlaqələrimizin inkişafına daha böyük töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Yoav Qalant İsrail Dövlətinin rəhbərliyinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi və onun da salamlarını İsrail Dövlətinin rəhbərliyinə çatdırmağı xahiş etdi.

Nazir Yoav Qalant Azərbaycan ilə İsrail arasındakı əlaqələrin inkişafından məmnunluğunu bildirdi, vaxtilə Azərbaycana səfər etməsini xatırlatdı, Quba şəhərində yəhudi icmasının yaşaması üçün yaradılmış şəraitin onda böyük təəssürat yaratdığını diqqətə çatdırdı.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

İRAQ KÜRDÜSTANI REGIONUNUN BAŞÇISI NƏÇİRVAN BƏRZANİ İLƏ GÖRÜŞ

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də İraq Kürdüstanı Regionunun başçısı Nəçirvan Bərzani ilə görüşmüşdür.

Görüşə görə təşəkkürünü bildirən Nəçirvan Bərzani Azərbaycan ilə İraqın Kürdüstan Regionu arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün böyük potensialın olduğunu söylədi. O, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər münasibətilə təbriklərini çatdırdı, dövlətimizin başçısının uzaqgörən siyasəti nəticəsində ölkəmizin uğurla inkişaf etdiyini vurğuladı.

İraqın Kürdüstan Regionu ilə Azərbaycan arasında ortaqlıq tarixi və mədəni əlaqələrin olduğunu qeyd edən Nəçirvan Bərzani diqqətə çatdırdı ki, bu regionun Türkiyə ilə də çox sıx münasibətləri var və bu xüsusda birgə əməkdaşlıq layihələrinə baxıla bilər.

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında qardaşlıq əlaqələrinin mövcud olduğunu bildirən dövlətimizin başçısı bu çərçivədə üçtərəfli əməkdaşlıq mexanizmlərinin perspektivdə nəzərdən keçirilə biləcəyini vurğuladı.

Nəçirvan Bərzani İraqın Kürdüstan Regionundan turistlərin Azərbaycana səfər etdiklərini və bu səfərlərdən çox məmnun qaldıqlarını qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı öz növbəsində bildirdi ki, İraqın Kürdüstan Regionu ilə iqtisadiyyat, ticarət sahələrində əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün böyük potensial vardır. Ona görə də biznes dairələri arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, həmçinin Biznes Şurası formasında müxtəlif təsisatların yaradılması məsələlərini nəzərdən keçirmək olar.

Prezident İlham Əliyev Nəçirvan Bərzanini Azərbaycana səfərə dəvət etdi.

Dəvət məmnunluqla qəbul olundu.

**İTALİYANIN «LEONARDO»
ŞİRKƏTİNİN BAŞ İCRAÇI DİREKTÖRÜ
ALESSANDRO PROFUMO İLƏ GÖRÜŞ**

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də İtaliyanın «Leonardo» şirkətinin baş icraçı direktoru Alessandro Profumo ilə görüşmüşdür.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə İtaliya arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin olduğunu qeyd etdi, İtaliyaya dövlət və rəsmi səfərlərini məmnunluqla xatırladı.

İtaliyanın Avropa İttifaqı məkanında ölkəmizin ən yaxın tərəfdaşı olduğunu nəzərə çatdıran dövlətimizin başçısı son aylar ərzində İtaliyanın üç nazirinin Azərbaycana səfərinin əlaqələrimizin inkişafının real göstəricisi olduğunu vurğuladı, bu xüsusda ölkəmizin İtaliyanın aparıcı şirkətlərindən olan «Leonardo» şirkəti ilə əməkdaşlığa xüsusi önəm verdiyini qeyd etdi.

Azərbaycan Prezidenti müdafiə sənayesi sahəsində mövcud olan əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsinin vacibliyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev İtaliya ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində də əməkdaşlığın uğurla inkişaf

etdiyini diqqətə çatdırdı, «Ansaldo Energia» şirkətinin ölkəmizdə 1280 MVt gücündə İstilik Elektrik Stansiyasının inşasında iştirakının bunun nümunəsi olduğunu qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev İtaliya şirkətlərinin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində bərpa-quruculuq işlərinə töhfə verdiyini vurğuladı.

«Leonardo» şirkətinin baş icraçı direktoru Alessandro Profumo Azərbaycan ilə İtaliya arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərindən irəli gələrək, bu əməkdaşlığın inkişafına töhfə verməyə hazır olduğunu bildirdi. O, Azərbaycan ilə müxtəlif sahələrdə artıq əməkdaşlıq münasibətlərinin mövcudluğunu və müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsində maraqlı olduqlarını söylədi.

Alessandro Profumo Azərbaycan ilə təmasları bundan sonra da davam etdirəcəklərini bildirdi.

AVROPA İNVESTİSİYA BANKININ PREZİDENTİ VERNER HOYER İLƏ GÖRÜŞ

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də Avropa İnvestisiya Bankının prezidenti Verner Hoyer ilə görüşmüşdür.

Dövlətimizin başçısı Avropa İnvestisiya Bankı ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıqdan məmnunluğunu bildirdi, ölkəmizin Avropa İttifaqı ilə çox sıx əlaqələrinin olduğunu qeyd etdi.

Azərbaycan Prezidenti «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin icrası prosesində Avropa İnvestisiya Bankının maliyyə tərəfdaşı kimi yaxından iştirakına görə təşəkkürünü bildirdi.

Azərbaycanın inkişaf gündəliyində duran rəqəmsal transformasiya, bərpa olunan enerji resurslarının inkişafı və ixracı, nəqliyyat bağlantılarının genişləndirilməsi konsepsiyası haqqında məlumat verən dövlətimizin başçısı Avropa İnvestisiya Bankının hər üç sahə üzrə ölkəmizin yaxın tərəfdaşı ola biləcəyini vurğuladı, Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula Fon der Lyayenin Azərbaycana səfərini, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişellə görüşlərini məmnunluqla xatırlatdı.

Dövlətimizin başçısı hazırda Azərbaycanın Avropa İttifaqının enerji təminatında oynadığı rolu, Ursula Fon der Lyayenin Azərbaycana səfəri zamanı Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun imzalandığını qeyd etdi.

Azərbaycanın Avropanın enerji bazarına qaz ixracını artırdığını diqqətə çatdıran Prezident İlham Əliyev, həmçinin ölkəmizin Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və quruda böyük bərpa olunan enerji potensialına malik olduğunu vurğuladı. Dövlətimizin başçısı bu xüsusda Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında imzalanmış Anlaşma Memorandumunun əhəmiyyətini diqqətə çatdırdı, hazırda beynəlxalq tərəfdaş şirkətlərlə 25 qı-qavatadək bərpa olunan enerji istehsalı ilə bağlı müxtəlif sənədlərin imzalandığını, bu istiqamətdə işlərin aparıldığını qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Orta Dəhliz üzərində yerləşən ölkə olaraq, nəqliyyat-logistika potensialının daha da artırılması və azad ticarət zonasının yaradılması planları haqqında məlumat verərək, bu sahədə də əməkdaşlıq imkanlarının böyük olduğunu diqqətə çatdırdı, ölkəmizdə cəlbedici investisiya mühitinin yaradıldığını bildirdi.

Avropa İnvestisiya Bankının prezidenti Verner Hoyer Prezident İlham Əliyev tərəfindən qeyd olunan strateji xəttin rəhbərlik etdiyi maliyyə qurumunun maliyyələşdirmə strategiyası, həmçinin Avropa İttifaqının da qəbul etdiyi «EU Global Gateway» strategiyasında nəzərdə tutulmuş hədəflər ilə tam uyğunluq təşkil etdiyini bildirdi və bu sahələrdə Azərbaycanla əməkdaş-

lıqda maraqlı olduğunu vurğuladı. O, Avropa İnvestisiya Bankının xüsusilə «yaşıl enerji» konsepsiyasını yaxından dəstəklədiyini diqqətə çatdırdı.

Verner Hoyer Prezident İlham Əliyevin ölkənin maliyyə resurslarından müdrikliklə istifadə edərək, Azərbaycanın uzunmüddətli inkişafına xidmət göstərən layihələrin icra olunduğunu vurğuladı. O həmçinin Azərbaycanın Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında oynadığı rola görə təşəkkürünü ifadə etdi.

Görüşdə nümayəndə heyətləri səviyyəsində təmasların davam etdirilməsi və qarşılıqlı maraq doğuran birgə layihələrin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı razılıq əldə olundu.

**ABŞ DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLINKEN
VƏ ERMƏNİSTAN RESPUBLİKASININ
BAŞ NAZİRİ NİKOL PAŞINYAN İLƏ GÖRÜŞ**

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fevralın 18-də Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Entoni Blinken və Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan ilə birgə görüşü olmuşdur.

**ATƏT-in BAŞ KATİBİ
XANIM HELQA MARIA ŞMİD
İLƏ GÖRÜŞ**

Münhen

18 fevral 2023-cü il

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham
Əliyev fevralın 18-də ATƏT-in baş katibi xanım
Helqa Maria Şmid ilə görüşmüşdür.*

TELEVİZİYA KANALLARINA MÜSAHİBƏ

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Entoni Blinken və Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan ilə birgə görüşdən sonra televiziya kanallarına müsahibə vermişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Salaməleyküm.

J u r n a l i s t l ər: Salam, cənab Prezident.

S u a l: Yəqin ki, görüş keçirildi, necə keçdi?

İ l h a m Ə l i y e v: Məncə, yaxşı keçdi, konstruktiv keçdi. Bir çox məsələlər müzakirə olundu, o cümlədən Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh sazişinin imzalanması, sazişin imzalanması üçün lazım olan şərtlərin mövcudluğu. Mən öz mövqemi bir daha bildirdim. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, sülh müqaviləsi beynəlxalq norma və prinsiplər əsasında tərtib edilməlidir. Qarabağ haqqında hər hansısa müddəanın olması qəbuledilməzdir. Bu haqda da Azərbaycanın mövqeyi bildirildi. Biz üç gün bundan qabaq Ermənistandan bizim təkliflərimizə yeni cavab təklifləri aldıq. İndi onları incələyirik. İlk baxışda Ermənistanın mövqeyində tərəqqi var, ancaq kifayət qədər deyil. Əsas bu mə-

sələ müzakirə olundu. Laçın–Xankəndi yolundakı vəziyyət də müzakirə edildi. Mən bir daha Azərbaycanın mövqeyini bildirdim ki, hər hansı bir blokadadan söhbət gedə bilməz. Dekabrın 12-dən bu günə qədər o yoldan 2500-dən çox yük maşını və Qırmızı Xaç Komitəsinin maşınları keçibdir. Blokada var idisə, bu maşınlar necə keçə bilərdi? Bu, Azərbaycana qarşı əsassız ittihamdır, biz bunu rədd edirik və keçirdiyim bütün görüşlərdə bu mövqə anlayışla qarşılanır. O cümlədən Avropa İttifaqı bizim mövqemizi anlayır. Biz haqlı olaraq tələb edirik ki, yataqlarımızın qanunsuz istismarı dayandırılсын və buna nail olunmayana qədər əminəm ki, ictimai fəallarımız öz şərəfli missiyasından əl çəkməyəcəklər. Bildirdim ki, yaxşı olar, Ermənistan və Azərbaycan ikitərəfli qaydada nəzarət-buraxılış məntəqələrini Ermənistan–Azərbaycan sərhədində yaratsınlar. Biz bu təklifi vermişdik, bu gün isə rəsmən verdik. Daha əvvəl bu təklif qeyri-rəsmi kanallar vasitəsilə çatdırılmışdı. Ermənistan tərəfindən hər hansı mövqə səsləndirilmədi. Yəqin ki, onlara bunu müzakirə etmək üçün bir qədər vaxt lazımdır. Amma ilkin təəssüratımız belədir ki, həm Avropada, həm Amerikada təklifimiz məntiqli hesab olunur. Bu hər iki ölkə arasındakı əlaqələrin normallaşmasında da önəmli amildir. Çünki biz sərhədlərin delimitasiyası haqqında danışırıqsa, nəzarət-buraxılış məntəqələri olmadan bu, mümkün deyil. Biz kommunikasiyaların açılması haqqında danışırıqsa, həm Zəngəzur dəhlizinin hər iki başında, həm də Laçın rayonu ilə Ermənistan arasındakı

sərhəddə nəzarət-buraxılış məntəqələri yaradılmasıdır. Bu gün Dövlət katibi Blinkenin iştirakı ilə keçirilmiş görüşdə mən bunu rəsmən təklif kimi irəli sürdüm. Ermənistan tərəfindən cavab gözləyəcəyik.

S u a l: Cənab Prezident, Bakı vaxtı ilə 19:30-da panel müzakirəsinin keçiriləcəyi gözlənilir. Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Qaribaşvili də məhz bu panel müzakirəsində iştirak edəcək. Tbilisi formatı gündəmə gələ bilərmə?

İ l h a m Ə l i y e v: Ola bilər. Çünki bu, təbii olar. Biz də bunu alqışlayırıq. Mənim Gürcüstana etdiyim səfər zamanı bu məsələ müzakirə olundu. Ermənistan tərəfi buna bir qədər tərəddüdlə yanaşır. Ancaq hesab edirəm ki, bu, ədalətli olardı. İlkin variantda Ermənistanın baş nazirinin iştirakı nəzərdə tutulmurdu. Mənə verilən ilkin təklifdə onun adı yox idi. Yəqin dünən axşam belə qərara gəlib ki, o da iştirak etsin. Hesab edirəm ki, bu, yaxşı haldır. Nəhayət, Cənubi Qafqazda üç ölkə arasında hər hansı bir əməkdaşlıq başlana bilər.

S u a l: İranla Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşmasını necə görürsünüz? Birinci addımı kim atmalıdır?

İ l h a m Ə l i y e v: Bizim səfirliyimizə qarşı terror aktından xəbəriniz var. Bu, Azərbaycanın diplomatik nümayəndəliyinə qarşı təşkil olunmuş terror aktı idi. Terrorçu 30–40 dəqiqə ərzində tərksilah edilməmişdir və polis maşınları, təhlükəsizlik xidmətinin işçiləri gəlib-gedirdilər, onlar ona iki dəfə səfirliyin binasına daxil olmağa, səfirliyin mühafizə işçilərindən birini qətlə yetirməyə, ikisini isə yara-

lamağa imkan verdilər. Terrorçunu əliyalın tərk-silah etmiş mühafizə işçilərindən birinin cəsarəti onlarla azərbaycanlının həyatını xilas etdi. Çünki diplomatlarımızın ailələri, uşaqları o binada yaşayırdılar. Buna görə biz bu məsələ ilə bağlı dərhal və şəffaf istintaqın aparılmasını tələb edirik. Bu terror hadisəsindən sonra terrorçunun İran mediasına müsahibə verməsi faktı onun İran isteblişmentinin bəzi qolları tərəfindən göndərilənlərdən biri olduğunu göstərir. Digər qəribə məsələ də o idi ki, iki gündən sonra o, əqli çatışmazlığı olan insan elan edildi. Bu ekspertizanı onlar dərhal necə keçirə bildilər? Bu onu ədalət mühakiməsindən yayındırmaq üçün atılmış addımdır. Buna görə İran hökuməti şəffaf istintaq aparmalı, bizə bu barədə məlumat verilməli, terrorçu cəzalandırılmalıdır. Azərbaycana qarşı bu qəddar aktı törətmiş İran isteblişmentinin nümayəndələri ədalət mühakiməsi qarşısına çıxarılmalıdır. Yalnız bundan sonra biz münasibətlərin hər hansı normallaşması haqqında danışa bilərik.

**«DAĞLARI AŞMAQ? CƏNUBİ QAFQAZDA
TƏHLÜKƏSİZLİYİN QURULMASI»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ PLENAR
İCLASDA İŞTİRAK**

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva fevralın 18-də Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində «Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması» mövzusunda keçirilmiş plenar iclasda iştirak etmişlər.

Münhen Təhlükəsizlik Konfransının sədri Kristof Heusgenin moderatorluq etdiyi plenar iclasda Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Qaribaşvili, Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan, ATƏT-in baş katibi, Münhen Təhlükəsizlik Konfransı Şurasının sədr müavini xanım Helqa Maria Şmid də iştirak edirdilər.

Kristof Heusgen (*moderator*): Hamınızı salamlayıram. Burada olmağınızdan məmnunuq. Bizimlə burada Azərbaycan Prezidenti, Ermənistanın və Gürcüstanın Baş nazirləridir. Əslində mən bunu bilmirdim, lakin Azərbaycan Prezidenti elə indicə mənə dedi ki, bu, tarixi görüşdür. Tarixdə ilk dəfə-

dir ki, üç ölkənin rəhbərləri görüşür və biz bunu tarix kitabları ilə yoxlamalıyıq. Bilirəm ki, Xarici İşlər nazirləri görüşüblər. ATƏT-in baş katibi Helqa Şmid bunu bilir. Əgər o bilirsə, deməli, belədir ki, var. Bir sözlə, burada bizimlə olduğunuza görə çox sağ olun. Hamımıza məlumdur ki, bu konfrans Rusiyanın Ukraynaya müdaxiləsindən bir il sonra baş tutur və ötən il olduğu kimi, həmin mövzu bu konfransda da əsas olaraq qalacaq. Sizin ölkələriniz birbaşa iştirak etmir, lakin Rusiyanın qonşularıdır. Mənim birinci sualım: Rusiyanın Ukraynaya qarşı müdaxiləsi, müharibəsi sizin ölkənizə necə təsir göstərdi? Əgər mümkünsə, Sizdən soruşum, Prezident Əliyev.

İ l h a m Ə l i y e v: Demək istərdim ki, bizə birbaşa təsiri olmayıb, lakin birmənalı olaraq ümumi geosiyasi vəziyyət tamamilə dəyişib və ola bilsin, Rusiya–Ukrayna müharibəsindən əvvəlki vaxtlara qayıtmasın. Beləliklə, biz bəzi ənənəvi tərəfdaşlarla ticari əməkdaşlıq sahəsində müəyyən çətinlikləri görə bilərik, daşımalar layihələrinə gəldikdə isə bəzi üstünlüklər var. Azərbaycan uzun illər ərzində müasir daşımalar və logistika infrastrukturunun yaradılmasına yatırımlar edib. İndi isə Mərkəzi Asiyadan daşınan yüklərin Azərbaycan vasitəsilə Avropaya yönəldilməsi əlavə imkanlar açır. Lakin bildiyiniz kimi, bizim öz müharibəmiz olub. 44 gün çəkmiş müharibə iki ildən bir az əvvəl baş vermişdir. Biz müharibənin nə olduğunu bilirik. Onun xalqlar üçün nə dərəcədə dağıntılar və əziyyətlər gətirdiyini bilirik. Buna görə, təbii ki, istəyirik Avrasiyada sülh bərqərar olunsun. Hesab edirəm ki, Azərbaycan

və Ermənistan uzun müddət çəkmiş toqquşmadan uzaqlaşmanı nümayiş etdirməli, qarşılıqlı ədavət və düşmənçiliyə son qoymalıdır. Hazırda biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh sazişi üzərində çalışırıq. Ümid edirik ki, bu işi gec yox, tezliklə tamamlayacağıq. Düşünürəm ki, bu, ciddi tarixi fikir ayrılığına malik olan ölkələrin bir araya gəlməsi və düşmənçilik səhifəsinin bağlanması yaxşı nümunə ola bilər. Mənim cavabım belədir.

Kristof Heusgen: Çox sağ olun. Buna cavab vermək üçün Ermənistanın baş nazirinə söz verməzdən əvvəl, Gürcüstana müraciət etmək istərdim. Gürcüstanın da Abxaziya və Cənubi Osetiya kimi zəbt olunmuş əraziləri vardır. Sizin ölkənizə hazırda Rusiya tərəfindən təsir necədir? Cenevrə danışıqları nə yerdədir? Bu istiqamətdə bir şey baş verirmi? Bu hadisələr sizə necə təsir göstərdi?

İrakli Qaribaşvili: Çox sağ olun. Əvvəlcə, bu panel müzakirəsini təşkil etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Hesab edirəm, bu çox yaxşı təşəbbüsdür və sizin də qeyd etdiyiniz kimi, tarixi görüşdür. Həqiqətən, bütün Cənubi Qafqaz bir araya toplaşıb. Hesab edirəm ki, bu, böyük və uğurlu görüş hesab oluna bilər və bu müzakirəni təşkil etdiyinizə görə təşəkkür edirəm.

Ukraynadakı müharibəyə gəldikdə, bu hamımız üçün böyük sınaqdır. Düşünürəm ki, İkinci dünya müharibəsindən sonra Avropa və ümumiyyətlə, dünyaya belə böyük sınaqla üzbəüz qalmamışdır. Bildiyiniz kimi, 2008-ci ildə bizim Rusiya ilə müharibəmiz olub. Həmin vaxtdan etibarən Rusiya tarixi ərazilə-

rimizi – Abxaziya və Cənubi Osetiyanı işğal altında saxlayır. Rusiya ərazilərimizdə iki hərbi baza yaradıb. Həmin vaxtdan etibarən biz çoxsaylı problemlərlə, çətinliklərlə üzləşmişik. Lakin 2012-ci ildə biz hakimiyyətə gəldikdən sonra gərginliyin aradan qaldırılması üçün böyük səylər göstərmişik. Bununla yanaşı, biz Avropaya inteqrasiya yolunda çox fəal olmuşuq. Gürcüstan Assosiasiya Sazişinə imza atıb. Bu, Avropa İttifaqı ilə əhatəli azad ticarət razılaşmasıdır. Biz vizasız rejimdən istifadə edirik. Ötən il isə Avropa İttifaqı Şurası bizə Avropa perspektivinin verilməsi ilə əlaqədar tarixi qərar qəbul etmişdir. Beləliklə, Ukraynadakı müharibənin Gürcüstanı necə təsir göstərməsi ilə əlaqədar sizin sualınıza cavab olaraq deməliyəm ki, hazırda hamımız görürük ki, Rusiya diqqətini Ukraynaya yönəldib. Dağıdıcı müharibə gedir və deməliyəm ki, biz bu müharibəni dayandırmaq üçün əlimizdən gələni etməliyik. Sülhün alternativini yoxdur. Gürcüstanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpasına gəldikdə isə, biz məsələlərin sülh yolu ilə həlmləsi siyasətini həyata keçiririk. Biz çox aydın şəkildə bəyan etmişik ki, Gürcüstan öz ərazi bütövlüyünün bərpası üçün dinc plana malikdir. Vasitəçilik prosesində fəal iştirak edən ATƏT-ə, Avropa İttifaqına, ABŞ-a və digər iştirakçılara təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Siz Cenevrədəki beynəlxalq müzakirələri qeyd etdiniz. Bu hazırda bizim ruslarla malik olduğumuz yeganə platformadır. Bu səbəbdən, mən bir daha təkrar etməliyəm ki, bu müharibə dayandırıl-

malıdır. Biz müharibəni və onun ölkəmizə təsirini 2008-ci ildə görmüşük. Çox insan tələf oldu və biz ərazilərimiz üzərində nəzarəti tam itirdik. Qeyd etdim ki, Rusiyanın bizim ərazilərdə hərbi bazaları vardır. Bu, davam edir, dayanmır. Həmçinin bildirmək istəyirəm ki, 2008-ci ildəki müharibədən sonra Rusiyaya hər hansı sanksiyanın tətbiq edildiyini görmədik. Əksinə, gördük ki, işlər həmişə olduğu kimi davam etdi. Demək olar ki, çox pis signal verildi. Yekunda düşünürəm ki, beynəlxalq ictimaiyyət irəliyə doğru necə getməyimizlə bağlı qərar qəbul etməlidir. Çünki müharibə davam edərsə, daha çox dağıntılar olacaq, daha çox mülki şəxslər məhv olacaqlar. Buna görə mən bir daha təkrar etmək istəyirəm ki, bizim məramımız, məqsədimiz bu müharibəni dayandırmaq olmalıdır.

Kristof Heusen: Bəli, hesab edirəm ki, Siz tamamilə haqlısınız, insan tələfatlarına son qoyulmalıdır. Lakin icazə verin, qısaca olaraq, Sizin ölkənizə qayıdaq. Siz 2008-ci ili xatırlatdınız. Həmin vaxt mən Kanslerin müşaviri işləyirdim və çox çətin vəziyyət yaranmışdı. Təfərrüatlara varmaq istəməzdim, 2008-ci ilə qayıdaraq, Sizdən soruşmaq istərdim. Həmin vaxt biz Prezident Saakaşvili ilə işləyirdik. Biz çox çətin vəziyyətdə olan Prezident Saakaşvilinin narahatlıq doğuran fotolarını görmüşük. İnsanlar, o cümlədən jurnalistlər onun həyatından narahatdırlar. O, çətin vəziyyətdədir. Məndə belə təəssürat var ki, bölgədə ağır vəziyyət yaranıqda ölkəniz milli birliyə müraciət etdi. Kənar-dan baxan insan üçün ölkənizdə hazırda həmin birli-

yin olması şübhəli görünür. Vaxtilə Prezident Saakaşvili buraya – Münhen Təhlükəsizlik Konfransına gəlirdi, tez-tez qonaq olurdu. Narahatlıq doğuran həmin fotoları görəndə sual yarandı: onun buraxılması mümkündürmü? O, Gürcüstandan kənarda, başqa ölkədəki xəstəxanada müalicə ala bilərmə?

İrakli Qaribaşvili: Birincisi, suala görə çox sağ olun. Hazırda özəl xəstəxanada olan sabiq Prezident Saakaşvilinin səhhəti haqqında danışmaq və ya fərziyyə irəli sürmək istəmirəm. İstəyirəm ki, insanlar bilsinlər. O, təxminən il yarım bundan əvvəl, oktyabrın 1-də Gürcüstana qayıtdı. Onun qayıdışının məqsədi Gürcüstanda növbəti inqilab etmək, qırğın törətmək və qan tökmək idi. Uğur qazana bilmədi və həbsxanaya düşdü. Özəl xəstəxanaya yerləşdirilməsi ilə bağlı müraciət etdi. Mən auditoriyanı bunun təfərrüatları ilə yormaq istəməzdim. Lakin bir halda ki, siz ictimaiyyət qarşısında soruşdunuz, mən cavab verməliyəm. Səkkiz aydan çoxdur ki, o, özəl xəstəxanadadır. Gürcüstan Hökuməti ona digər məhbəslərin almadığı maksimal dəstək və rahatlıq verib, eləcə də şərait yaradıb. Siz burada fotoları qeyd etdiniz. Demək istəyirəm ki, cənab Saakaşvili bacarıqlı «aktyor»dur. Gürcüstan Hökuməti maksimal dəstək vermək üçün hər şeyi edib. Təkrar edirəm, biz hətta onun ailəsinə təklif etdik ki, ona tibbi yardım göstərmək üçün istənilən ölkənin istənilən həkimini Gürcüstana çağıraraq bilərlər. Cavabım belədir. Mən bildirmək istəyirəm, siz yəqin ki, cənab Saakaşvili və onun ailəsi üçün işləyən lobbilər şirkətinin yaydığı çox sayda yalan məlumatları, dezinformasiyanı oxu-

musunuz. Məsələn, sizə bir faktı bildirmək istəyirəm. Ötən ay məlum olmuşdur ki, bütün dünyada hərtərəfli media kampaniyası üçün onun ailəsi rəsmən 1 milyon dollar ödəyib. Beləliklə, «Facebook»da və ya digər sosial şəbəkələrdə eşitdiyiniz, yaxud gördüyünüz videolar əslində reallığı əks etdirmir. Bir sözlə, heç kəs qanundan üstün ola bilməz. Biz Gürcüstanda güclü demokratiya, demokratik təsisatları qururuq və gücləndiririk. Demokratiyada heç kəs qanundan üstün olmalı deyil. Məlumdur ki, Saakaşvili keçmiş bankir Qirqvlıaninin qətli, parlamentin keçmiş üzvünün ölənə qədər döyülməsi kimi ağır cinayətlər törədib.

Bir çox digər işlər də var. Məsələn, özəl televiziya kanalı olan «İmedi»nin ələ keçirilməsi. Əlavə olaraq, o, başqa bir cinayət törətmişdir, qanunsuz olaraq dövlət sərhədini keçmişdir. Yeri gəlmişkən, bu məlumatı da deyim ki, o, Ukraynadan, Odessadan inqilab həyata keçirmək məqsədilə Gürcüstana qayıtmaq üçün bərə ilə səyahət edib, konteyner yük maşınında, dondurucuda iki gün keçirmişdir. Hadisə belə olub. Bu paneldə bu şəxs haqqında danışsınız bütün təfərrüatlarla yormağım istəməzdim. Amma, cənab Heusgen, Siz bu sualı verdiyinizə görə onu cavablandırmaq istədim.

Kristof Heusgen: Çox sağ olun. İndi isə ATƏT-in baş katibi Helqa Şmidə sualımı ünvanlamağım istəyirəm. Sizin doğma şəhərinizdə, Münhendə olmaq olduqca heyvətəmizdir. ATƏT hər üç təşkilatın üzv olduğu bir qurumdur. Yeri gəlmişkən, Rusiya hələ də bu təşkilatın üzvüdür. ATƏT

hazırkı mərhələdə ölkələrə öz aralarında əməkdaşlıq aparmaq, vəziyyəti sabitləşdirmək, təşkilatın yaşadığı çətin vaxtlarda sərəncamında olan alətlərdən istifadə edərək, gərginliyi azaltmaq və əməkdaşlığı təşviq etmək üçün nə kimi köməklik göstərə bilər?

Helqa Maria Şmid: Təşəkkür edirəm. Mən də bu gün bu görüşə qatılmaqdan məmnunluq hissi keçirirəm. Kristof, Sizin sualınıza qayıtmazdan öncə icazə verin deyim ki, biz həm də Türkiyə və Suriyada baş vermiş dəhşətli zəlzələnin fəsadlarını müşahidə edirik. Çıxışının əvvəlində hər üç tərəfə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Lakin Ukraynaya qarşı müharibə məsələsinə gəldikdə, cənab Prezident, Sizin dediyiniz kimi, birbaşa heç bir təsir olmaya bilər, lakin əminliklə deyə bilərik ki, daha geniş regionda qeyri-təhlükəsizlik çox ciddi hiss olunur. Hesab edirəm ki, irəli getmək üçün yeganə yol prosesləri saxlamaqdır, Sizinlə razıyam. Lakin dialoqlar, regional əməkdaşlıq da aparılmalıdır. Mən Sizin qaldırdığınız suala gəlirəm, ATƏT-in regional əməkdaşlığı, ticarət əlaqələrini və bağlılığı təşviq etmək üçün mandatı var. Hesab edirəm ki, bu çox vacibdir. Dayanıqlı sülhü, barışıqı yaratmaq çox çətinidir. Sərhədlər, itkin düşmüş şəxslər, həbs olunmuş insanlar, həmçinin minalarla bağlı həll edilməli olan açıq məsələlər vardır. Buna görə əlimizdə olan bütün vasitələrdən istifadə etmək çox vacibdir. Həm də etimadın qurulması tədbirləri, regionda minaların təmizlənməsi ilə bağlı humanitar səylər nəzərdə tutula bilər. Biz artıq gənclərlə sıx işləyirik. Gənclər gələcəyin liderlərini bir araya gətir-

mək üçün gələcəyin maraqlı tərəfləridir. Hər üç ölkəyə gəldikdə, bütün bu proseslərə qadınların cəlb edilməli olduğunu desəm, sizi təəccübləndirmərəm. Regional əməkdaşlıq vacibdir. Həmçinin mən Brüsselin təşəbbüsü ilə keçirilən dialoqu dəstəkləyirəm. Hesab edirəm ki, bu təşəbbüs çox konkret nəticələrə və artıq razılaşdırılmış «yol xəritələri»nin icrasına gətirib çıxara bilər. Yekunda hər şey insanların üzərində, gələcəkdə daha yaxşı həyata layiq olan münafişədən əziyyət çəkmiş insanların üzərində dayanır.

Kristof Heusen: İlk olaraq Türkiyənin Xarici İşlər naziri Çavuşoğlu buraya gəlmək istəyirdi, lakin ölkədəki vəziyyətə görə vətəninə qalmaq məcburiyyətində qaldı. Gəlin ümid edək ki, bu vəziyyət nəyəsə gətirib çıxaracaq, çünki bu sərhəd çox uzun müddət idi ki, bağlı idi. Burada münasibətlərin yaxşılaşdırılması baş verməlidir. İcazə verin, indi əsas məsələyə diqqətimi yönəldim. Bu məsələyə Prezident Əliyev lap əvvəldə toxundu. Baş vermiş müharibəyə. Artıq iki ildir ki, müharibə bitib. Biz hələ də çox kritik olan vəziyyəti müşahidə edirik. Buraya hər hansı danışıqları aparmaq üçün yığışmamışıq. Lakin bu məsələyə xaricdən beynəlxalq birlik olaraq nəzər saldıqda, humanitar vəziyyət bizi narahat edir. Həmişə və Türkiyədə olduğu kimi, humanitar addımlara nəzər salırıq. Biz Laçın dəhlizini görürük və o, xaricdən sanki blokadaya salınmış kimi görünür. Bizi o məsələ maraqlandırır və bəlkə də baş nazir Paşinyan etimadın qurulması tədbirlərinin görülməsi haqqında bizi məlumatlandıra bilər, vəziyyət müəyyən mənada yaxşılaşsın.

Sözsüz, biz hamımız istərdik ki – mən sonra Prezident Əliyevə də dönəcəyəm – kiçik addımlarla deskalasiyaya nail olaraq, bu münaqişənin həllinə yaxınlaşaq.

Nikol Paşinyan: Təşəkkür edirəm. Siz haqlısınız. Laçın dəhlizi 70 gündür ki, bağlıdır. İndi əfsuslar olsun ki, Dağlıq Qarabağda humanitar böhran baş verir. Həmçinin enerji böhranı da baş verir, çünki Dağlıq Qarabağa elektrik enerjisinin təchizəti kəsilmişdir. Qaz təchizəti də kəsilmişdir. Biz hesablamalar aparmışıq və son 70 gün ərzində qaz təchizəti ən azından 10 dəfə kəsilmişdir. Bu problem həll olunmalıdır. Bizim mövqemiz ondan ibarətdir ki, 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatda Laçın dəhlizi ilə əlaqədar çox dəqiq müddəalar vardır. Həmin Bəyanata əsasən, Laçın dəhlizinin işlək vəziyyətdə saxlanması Azərbaycan və Rusiya sülhməramlılarının öhdəliyidir. Lakin əfsuslar olsun ki, indi bizdə vəziyyət tamamilə fərqlidir. Mən beynəlxalq ictimaiyyətin diqqəti bu məsələyə yönəldilməlidir deyərkən, Laçın dəhlizini də nəzərdə tuturdu. Çünki biz qorxuruq ki, vəziyyətin belə davam etməsi Dağlıq Qarabağdakı ermənilər üçün qarşısı alınmaz humanitar fəsadlara gətirib çıxara bilər.

Kristof Heusen: Prezident Əliyev, dediyim kimi, biz burada razılaşmanın mahiyyəti barədə və yekun qənaətə gəlməklə bağlı danışıqlar apara bilərik. Düşünürəm ki, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Sizinlə bunun üzərində işləyir. Biz buna qarışmaq istəmirik. Sualım sadəcə, belədir: Siz dediniz ki, vəziyyəti sabitləşdirmək üçün biz fürsətdən

istifadə etməliyik. Siz humanitar jest edə bilərsinizmi ki, bu blokadaya son qoyulsun? Baş nazirin indi dediyi kimi, Dağlıq Qarabağdakı insanlar çox ağır şəraitdə yaşayırlar. Siz xoş niyyət, etimadın gücləndirilməsi addımı kimi, nə isə edə bilərsinizmi ki, hələ də öz həllini tapmamış daha mühüm məsələlərlə bağlı danışıqlarda uğur əldə olunsun?

İlham Əliyev: Amerikalı və Avropa İttifaqından olan tərəfdaşlarımızla ünsiyyət zamanı, habelə Dövlət katibi Blinken tərəfindən baş nazir Paşinyanla təşkil edilmiş bugünkü üçtərəfli görüşdən mənə aydın oldu ki, biz hamımız regionda vəziyyətə iki istiqamətli yanaşmanın zəruri olmasını başa düşürük. Birincisi, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh danışıqları istiqaməti, ikincisi, Azərbaycanın Qarabağdakı erməni əhalisi ilə əlaqələri. Sadəcə, məlumat üçün sizə bildirim ki, Dağlıq Qarabağ (Naqornıy Karabax) sözü artıq qüvvədən düşüb, əslində bu, rus sözüdür, «naqornıy» dağlıq deməkdir və Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ kimi inzibati vahid yoxdur. Ona görə də mən tərəfdaşlarımızdan xahiş etmək istərdim ki, Azərbaycanın suverenliyinə və Konstitusiyasına hörmət etsinlər. Azərbaycanda erməni əhalinin olduğu Qarabağ rayonu var. Bu iki istiqamətli həll faktiki olaraq, bizim Ermənistanla danışıqlarımızı Qarabağdakı ermənilərlə əlaqələrimiz kimi daxili məsələlərimizdən ayırır. Həmçinin bizim beynəlxalq tərəfdaşlarımızla razılaşdırılıb ki, Qarabağdakı erməni azlığın hüquqları və təhlükəsizliyi ilə bağlı müzakirələr aparılacaq. Biz bunu etməyə hazırıq, lakin erməni icmasının Qarabağda doğulmuş və bütün ömrü boyu orada yaşamış

nümayəndələri ilə. Qarabağa Rusiyadan rəhbər mövqe tutmaq üçün ixrac edilmiş (exported) şəxslə deyil. Ola bilsin ki, «ixrac edilmiş» düzgün ifadə deyil, mən yəqin ki, «gizli yolla keçirilmiş» ifadəsini üstün tutardım. Çünki heç kim onun Qarabağda necə peyda olduğunu, İrəvana qayıtmağa, oradan Moskvaya və yenidən İrəvana, sonra isə Qarabağa qayıtmağa çalışdığını və buna necə nail olduğunu bilmir. Təkcə bu fakt blokadanın olmadığını göstərir. Blokadanın olmadığını göstərən ikinci fakt ondan ibarətdir ki, dekabrın 12-dən bizim vətəndaş cəmiyyəti fəalları keçid məntəqəsinə gələndən indiyədək 2500-dən çox nəqliyyat vasitəsi, o cümlədən Rusiya sülhməramlılarının və Qırmızı Xaç təmsilçilərinin yük avtomobilləri keçib. Qarabağdan, demək olar ki, 100 pasiyent müalicə üçün Qırmızı Xaç tərəfindən Ermənistanı aparılıb. Beləliklə, yol açıq olduğu halda, biz bunu necə blokada adlandırma bilərik?! Əgər Qarabağdakı ermənilər bu yoldan istifadə etməyə çalışsalar, əminəm ki, onları heç kim dayandırmayacaq. Hazırkı vəziyyəti başa düşmək vacibdir. Həmçinin hazırkı vəziyyəti düzgün dəyərləndirmək üçün biz bir qədər tarixə nəzər salmalıyıq. Demək olar ki, 30 il ərzində bizim torpaqlarımız Ermənistanın işğal altında olub. Baş Nazir Qaribaşvili xatırlatdı ki, 2008-ci ildə Rusiya–Gürcüstan müharibəsindən sonra Rusiyaya qarşı heç bir sanksiya tətbiq olunmadı. Amma mən də deyə bilərəm ki, Ermənistan 27 il ərzində Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal altında saxladı, beynəlxalq hüququ pozdu, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə əməl etmədi və ona

qarşı heç bir sanksiya tətbiq olunmadı. Biz hər zaman müharibənin qarşısını almaq üçün Ermənistana qarşı sanksiyaların tətbiq olunmasını istəyirdik. Minsk qrupunun nəticə əldə etməsini gözləyirdik, BMT Təhlükəsizlik Şurasının öz qətnamələrinə hörmət etməsini gözləyirdik. Lakin heç bir hərəkətin olmadığını gördük və ümumi fikir bundan ibarət idi ki, bu münaqişə dondurulmuşdur. Biz isə onun dondurulmadığını sübut etdik. Biz ləyaqətimizi, ərazi bütövlüyümüzü və ədaləti bərpa etmək, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini icra etmək üçün döyüşməli, 3000 həyatı qurban verməli olduq. Ona görə də biz sadəcə, Qarabağda bugünkü vəziyyəti və ya oradakı erməni icması ilə əlaqələrimizi kontekstdən çıxararaq, 30 illik işğal, Livan böyüklüyündə ərazinin tamamilə xarabalıqlar içində olduğunu unutmamalıyıq. Bu, yadplanetlilər tərəfindən edilməyib, gəlib bizim torpağımızı işğal etmiş, 1 milyondan çox azərbaycanlını evindən didərgin salmış, 67 məsciddən 65-ni dağıtmış, onları təhqir etmiş qonşularımız tərəfindən edilib. Biz onları qovandan sonra indi onlar ədalət üçün yalvarırlar. Onlar – ərazimizi 30 il ərzində işğal altında saxlayanlar bizi işğalda günahlandırırlar. Bir məsələni də unutmaq olmaz ki, baş nazirin istinad etdiyi 2020-ci il noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanat əslində de-fakto Ermənistan tərəfindən kapitulyasiya aktıdır. Biz müharibə apardıq, müharibənin nəticələri beynəlxalq ictimaiyyət və Ermənistan cəmiyyəti tərəfindən qəbul olunub. Bunun ən yaxşı göstəricisi Ermənistan əhalisinin baş nazirə verdiyi yeni mandatdır və bu, sülh naminə mandat idi. Ona görə də biz gələcə-

yə baxmalıyıq. Düşünürəm ki, biz gələcəyə və bu günə baxsaq, sessiyadan əvvəl müzakirə etdiyimiz kimi, görərik ki, bu gün tarixi gündür. Çünki ilk dəfədir ki, müstəqil dövlətlərin üç lideri bir araya gəlib – sovet dövründə belə hallar olub – biz bu fürsəti əldən verməməliyik.

Qarabağ erməniləri Azərbaycan vətəndaşlarıdır, azlıqdır. Azərbaycan çoxmillətli ölkədir və Azərbaycanda bütün azlıqlar mədəniyyət, dil, həmçinin təhlükəsizlik də daxil olmaqla, eyni hüquq və üstünlüklərdən faydalanırlar. Biz Qarabağdakı erməni icmasının nümayəndələri ilə praktiki təmaslara başlamağa hazırıq. Bu gün Dövlət katibi Blinkenin qarşısında mən Ermənistandan olan həmkarıma bu barədə dedim. Lakin bunu o zaman edə bilərik ki, Rusiya vətəndaşı, cinayətkar oliqarx, Avropada çirkəli pulların yuyulmasında əli olan şəxs – Vardanyan bizim ərazimizi tərk etsin.

Kristof Heusgen: Qeyd etdiyim kimi, biz danışıqları burada əvəz edə bilmərik, baş nazir Paşinyana Prezident Əliyevdən eşitdiklərinə reaksiya vermək imkanı yaratmaq istərdim. Sonra mən auditoriyaya, panel müzakirənin iştirakçılarna sual vermək üçün imkan yaradacağam. Baş nazir, buyurun.

Nikol Paşinyan: Təşəkkür edirəm. Dağlıq Qarabağa gəlincə, Prezident üçtərəfli Bəyanatı xatırlatdı. Həmin üçtərəfli Bəyanatda müddəə var, orada «Dağlıq Qarabağ» yazılıb və bu sənədin altında Azərbaycan Prezidentinin imzası var. Laçın dəhlizi var ki, sərbəst şəkildə işlək olmalıdır, yeri gəlmişkən, həmin üçtərəfli Bəyanata və Azərbaycan Prezidentinin

imzasına əsasən, Azərbaycanın nəzarətində deyil. Bilirsiniz ki, bu yaxınlarda Dağlıq Qarabağdan olan erməni uşaqlar avtobusla Laçın dəhlizi vasitəsilə səyahət etməyə çalışanda, onların qarşısı kəsilib, maskalı azərbaycanlı şəxslər avtobusa daxil olublar. Uşaqlar qışqırıblar. Bu, Dağlıq Qarabağ ermənilərinin Laçın dəhlizindən sərbəst şəkildə keçməsi üçün sonuncu cəhdi olub.

Prezident Əliyev dağıdılmış məscidləri qeyd etdi. Mən demək istərdim ki, 2017-ci ildə Azərbaycanda yeni yollar tikmək üçün bir neçə məscid dağıdılıb. Prezident Əliyev qeyd etdi ki, bilmirəm, bir neçə min məscid dağıdılıb. Yeri gəlmişkən, sovet dövründə Azərbaycanda təxminən 1560 məscid dağıdılmışdı. Bu, Sovet İttifaqı üçün adi hal idi. Sovet dövründə Ermənistanda kilsələr, məscidlər dağıdılmışdı. Bilirsiniz, Dağlıq Qarabağ erməniləri sovet dövrünün borcunu ödəməməlidirlər. Bu çox mühümdür, bu çox təhlükəli söhbətdir.

Bəzən elə bir təəssürat yaranır ki, Azərbaycan tərəfi bütün vəziyyətə dini don geyindirmək istəyir. Bu çox təhlükəlidir. Münaqişənin heç bir dini konteksti yoxdur. Buna sübut olaraq deyə bilərəm ki, bizim ölkədə müsəlman icması yaşayır, məscid fəaliyyət göstərir. Budur reallıq. Azərbaycan tərəfindən səslənən ifadələr nə deməkdir? «Kapitulyasiya» və s. kimi az qala təhqiramiz sözlər nəyə lazımdır? Kənardan elə təəssürat yaranır ki, Azərbaycan özünü qisas siyasətini rəhbər tutmuş bir ölkə kimi göstərmək istəyir. Ola bilər ki, elə budur Azərbaycanın yürütdüyü siyasət. Amma burada deyildi ki, bizim çox

mürəkkəb tariximiz var. Lakin biz onu hansı məqsədlər üçün istifadə etmək istəyirik? Qeyri-tolerantlığı, nifrəti, regionumuzda təcavüzkar ritorikanı püskürtmək üçün, yoxsa tam fərqli olaraq, bu platformanı vəziyyəti yaxşılaşdırmaq məqsədilə istifadə etmək üçün? Biz hesab edirik ki, bu platforma konstruktiv məqsədlər üçün istifadə olunmalıdır. Əlbəttə, burada oturub uzun-uzadı düşmənçilik barədə danışa, misallar çəkə bilərik. Bəs o zaman bizim liderliyimizin mənası nədir? Düşmənçiliyi dərinləşdirmək, yoxsa öz imkanlarımızı, nüfuzumuzu, mandatımızı istifadə etmək? Fəxr edirəm ki, mən və rəhbərlik etdiyim hökumət dağıdıcı, viran qoyan müharibədən sonra belə, ölkəmizdə dünya miqyasında tanınan sərbəst, demokratik, şəffaf və rəqabətə əsaslanan seçkilər keçirə bildik. Dediym kimi, bizim nöqtəyi-nəzərdən məsələnin həlli demokratiyadan, şəffaflıqdan, dialoqdan, bölgəmizdəki bütün dövlətlərə qarşılıqlı hörmətdən keçir. Biz bu istiqamətdə işləməyə hazırıq. Təşəkkür edirəm.

Kristof Heusen: Çox sağ olun. Mövzuya bundan daha dərin enmək imkanımız olmayacaqdır. Gümanımız o idi ki, bəlkə bu, tərəflər arasında bir-birinə etibar səviyyəsini artırmağa bilər. Laçın dəhlizi səyahət etmək istəyən insanlar tərəfindən humanitar yardımlar üçün istifadə olunsaydı, insanlar enerjiden istifadə etmələrinə baxmayaraq, fərqli siyasi baxışlardan əziyyət çəkməz. Biz bu kürsüdən öz çağırışımızı yalnız bu şəkildə səsləndirə bilərik. Bizim bir neçə dəqiqəmiz qalır. Suallarınızı verə bilərsiniz.

Əvvəlcədən xahiş edirəm ki, suallarınızı mümkün qədər qısa şəkildə ifadə edəsiniz. Buyurun.

S u a l: Çox sağ olun. Verəcəyim sual ümumi mövzuya aiddir. Bu isə Baş nazirlər və Prezident üçün cavablandırmağa daha münasib olar. Sualım Rusiya ilə bağlıdır. Ukraynadakı müharibə çoxlarımız üçün gözlənilən idi. Sizin Rusiya ilə bağlı fikirlərinizi öyrənmək istərdim. Çünki hazırda qeyd olunur ki, Rusiyanın özü təhlükəsizlik baxımından sabit ölkədən qeyri-sabit ölkəyə çevrilməyə başlayır. Bu hadisələr bir çox ölkələrə təsir göstərir.

Ermənistanın baş nazirinə sualım belədir: Siz bir neçə dəfə qeyd etmisiniz ki, KTMT artıq səmərəli bir təşkilat deyil və ola bilər ki, Ermənistan təşkilatdan çıxsın. Bu istiqamətdə Ermənistanın perspektivləri barədə daha ətraflı məlumat verə bilərsinizmi?

Sonrakı sualım Gürcüstanın Baş Nazirədir. Sizcə, Rusiya Ukraynadakı uğursuzluqlar fonunda potensial strateji addımlar olaraq, yaxınlığındakı asan hədəf sayılan Gürcüstan və Moldova kimi daha zəif hesab etdiyi ölkələr üçün hər hansı bir təhlükə yarada bilərmi?

Azərbaycan Prezidentinə də sual vermək istərdim: sülh danışıqlarında vasitəçi kimi ABŞ-ın çıxış etdiyini söyləmişdiniz. Görünən odur ki, Rusiya Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli prosesində öz rolunu itirmişdir. Bunu şərh edə bilərsinizmi?

Kristof Heusgen: Bunlar yaxşı suallardır. Lakin siz suallarınızı hər üç iştirakçıya ünvanladınız. Qeyri-bərabər vəziyyət alınır başqaları qarşısında.

Amma bizim təşkilatdan olduğunuz üçün icazə verməkdən başqa seçimim qalmır.

İrəklı Qaribaşvılı: Sualınız üçün təşəkkür edirəm. Siz Rusiyadan gələn təhlükələr barədə soruşdunuz. Avropalı və amerikalı dostlarımız, beynəlxalq tərəfdaşlarımızla söhbətlər zamanı hər kəs eyni mövqedə olduğunu bildirir. Bu mövqe ondan ibarətdir ki, hazırkı vəziyyətdə Ukraynada nəyin baş verə biləcəyi barədə konkret bir şey demək mümkün deyil. Əlbəttə, bu müharibənin nəticələri Gürcüstan, Moldova kimi ölkələrə təsir edəcək. Amma gələn açıq danışaq. Avropanın, hətta dünyanın təhlükəsizlik sistemi baxımından Rusiyanın etmək istədiyi beynəlxalq nizam-intizamı, qaydalara əsaslanan nizam-intizamı dəyişməkdir. Bu baxımdan düşünürəm ki, mütəxəssislərin də bizə bildirdiyinə görə, 2-3 aydan sonra vəziyyət daha aydın olacaq.

Bildiyiniz kimi, Gürcüstan ərazisinin 20 faizi Rusiya tərəfindən işğal olunubdur. Biz müharibənin acısını 2008-ci ildə çəkmişik, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində bizim ölkədə, belə demək mümkünsə, dolayı müharibə baş vermişdir. Bu müharibə zamanı Rusiya Abxaziya və Osetiyadakı separatçıları dəstəkləmişdir. Demək istəyirəm ki, bizim bu məsələ ilə bağlı yaxşı təcrübəmiz vardır. Hazırda nəyin baş verəcəyini demək çox çətindir. Hesab edirəm ki, Ukraynadakı müharibədən sonra bizim, bölgənin, Avropanın və dünyanın harada olacağını zaman göstərəcək. Amma giriş sözümdə dediklərimi bir daha təkrar etmək istəyirəm: sülh danışıqlarının alternativı yoxdur! Çünki nüvə silahının istifadəsi ilə bağlı söz-söhbətlər yenə

gündəmdədir. Bu, təkcə Ukrayna, Avropa üçün yox, planet üçün dəhşətdir. Bu səbəbdən biz ABŞ, Çin, Rusiya, Aİ kimi böyük oyunçuların bir araya gəlib bu planetin gələcəyi haqqında müzakirələrə başlayacağına gözləməliyik. Bir daha təkrar edirəm ki, müharibə çıxış yolu deyil. Gürcüstan kiçik ölkədir. Əhəlimiz cəmi 4 milyon nəfərdir, öz problemlərimiz vardır. Lakin hakimiyyətdə olduğumuz son 10 dinc il ərzində biz ölkədə sülh və sabitliyi bərqərar edə bilmişik. İnsanlara lazım olan da budur. Bizə sülh, sabitlik və firavanlıq lazımdır. Firavanlıq və sabitliyə isə müharibə yolu ilə nail olmaq mümkün deyil. Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması ilə əlaqədar olaraq bir neçə platformamız var. Onlardan biri Brüssel formatı adlandırdığımız platformadır. Dünən Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti cənab Şarl Mişellə görüş zamanı biz bir daha Brüssel prosesinə sadıq olduğumuzu təsdiqlədik. Bu gün isə Dövlət katibi Blinken tərəfindən təşkil olunmuş üçtərəfli görüş zamanı, həmçinin Brüssel prosesini və üçtərəfli formatı müzakirə etdik. Hesab edirəm ki, bu formatın üçtərəfli olduğu, yəni Aİ, Azərbaycan və Ermənistan arasında olması barədə ümumi bir anlaşma vardır. Düzdür, keçmiş Minsk qrupundan müəyyən şeylər qalıb. Bu qrup artıq kənara çəkilib, mövcud deyil. Ola bilər ki, yalnız kağız üzərində mövcud olsun. Ona görə də Minsk qrupunun 28 il ərzində heç bir nəticəyə nail ola bilməyən keçmiş həmsədrləri vəziyyətə hələ ki, nisbətən təsir edə bilir-

lər. Bu səbəbdən biz ABŞ, Rusiya və indi də Aİ tərəfindən təşkil olunmuş platformada bir araya gəlmişik. Lakin Fransa hökuməti birtərəfli erməni-pərəst mövqe tutduğundan o bu platformada artıq iştirak etmir. Aydındır ki, vasitəçi olan tərəf tuta və bunu nümayiş etdirə bilməz. Bu sizin sualınıza olan cavabımdır.

Bundan əlavə, demək istərdim ki, hər kimsə bu iki ölkənin razılığa gəlməsinə kömək edərsə, çempion medalını qazanacaqdır. O ki qaldı sülh danışıqlarına, biz bu mövqeni başa düşə bilərik, lakin bizim təcrübəmiz göstərir ki, sülh danışıqları bəzən çox uzanır. Biz 28 il boyunca sülh danışıqları aparmışıq, təsəvvür edin, 1992-ci ildən 2020-ci ilə qədər. Əgər biz Qarabağ münaqişəsini döyüş meydanında həll etməsəydik, bu sülh danışıqları daha 28 il çəkəcəkdi. Belə bir vəziyyət Ermənistanı tam qane edirdi. Çünki onlar vəziyyəti dondurmaq, torpaqlarımızı həmişəlik işğal altında saxlamaq istəyirdilər. Bu vəziyyət, həmçinin Ermənistanın dünyanın müxtəlif bölgələrindəki dostlarını da qane edirdi. Lakin bizi qane etmirdi. Buna görə də biz hazırlaşırıq, söylərimizi səfərbər edirdik, yeni nəsil böyütdürdük. Cavan olduqları və Ermənistan o torpaqları işğal etdikdə hələ anadan olmadıqları üçün heç zaman görmədikləri torpaqlara qayıdan və oraları işğaldan azad edən bir nəsil yetişdirirdik. Bu baxımdan, bəli, mən sülh danışıqlarının keçirilməsinin əleyhinə deyiləm. Lakin siz ədaləti güc vasitəsilə bərpa etməli olursunuz. Bu sizin qanuni haqqınızdır. Bu haqqı sizə BMT-nin 51-ci fəslə verir. Biz də bu haqqımızdan istifadə etdik. Biz öz ərazi-

mizdə döyüşmüşük. Bizim apardığımız müharibə torpaqların azadlığı uğrunda müharibə idi. Ona görə də ədalətli müharibə idi. Apardığımız müharibənin məqsədi torpaq işğal etmək deyildi. Ona görə də bir nəfər əsgərimiz belə, döyüş meydanını tərk etmədi. 44 gün ərzində şəhər və kəndlərimiz «İsgəndər» raketləri ilə atəşə tutulduğunda belə, heç kəs döyüş meydanını tərk etmədi. Ermənistanda isə fərarilərin sayı 11 minə çatmışdı. Niyə? Ona görə yox ki, onlar döyüş meydanında uduzurdular. Ona görə ki, onların apardığı müharibə işğalçı müharibə idi. Ermənistanda doğulmuş insanlar üçün Azərbaycana gedib onlara aid olmayan torpaqdan ötrü müharibə etmək həvəsi yox idi. Bizim torpaqların azadlığı uğrunda apardığımız müharibənin nəticəsi əsas amilin həvəs olduğunu göstərdi. Silah vacibdir, taktika da vacibdir, planlaşdırma daha çox vacibdir. Lakin ən önəmli olan həvəsidir. Azadlıq istəyən xalqı işğal etmək mümkün deyil. Necə ki, biz 28 il gözlədik, onlar da gözləyə bilərlər. Lakin gün gələcək, onlar öz torpaqlarına qayıdacaq, işğalçını vurub çıxaracaq və öz bayraqlarını onlara aid olan bütün tarixi binalara sancacaqlar.

Kristof Heusgen: Forumda iştirakınıza görə hamınıza təşəkkür edirəm. Biz onsuz da bu günə qədər həll olunmamış məsələlərin burada həll ediləcəyini gözləmirdik. Sizin hər birinizə üzümü tutub xahiş etmək istəyirəm ki, azərbaycanlı və ya erməni olmasından asılı olmayaraq, məsələlərə, sülh danışıqlarına bir də humanitar yardım prizmasından yanaşasınız. Ümid edirəm ki, Avropa İttifaqının rəhbərliyi ilə keçirilən danışıqlar uğurlu olacaq.

Təklif edirəm ki, bir il sonra biz bir daha burada görüşək və nailiyyətlərimizi müzakirə edək. İştirakınıza görə bir daha təşəkkür edirəm. Xanım Helqa, sizə də təşəkkür edirəm ki, tərəflər arasında etimadın yaradılması istiqamətində ATƏT çərçivəsində tədbirlərinizi davam etdirirsiniz. Təşəkkür edirəm.

AZƏRBAYCAN TELEVİZİYA KANALLARINA MÜSAHİBƏ

Münhen

18 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 18-də Münhendə «Dağları aşmaq. Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması» mövzusunda keçirilmiş plenar iclasdan sonra Azərbaycan televiziya kanallarına müsahibə vermişdir.

M ü x b i r: Cənab Prezident, Cənubi Qafqazın təhlükəsizliyindən söhbət getdi, Siz 2020-ci ildə də burada iştirak etmişdiniz və bu 2-3 il ərzində baş verənləri nəzərə alsaq, faktiki olaraq, təhlükəsizlik baxımından Cənubi Qafqazın xəritəsini təqdim etdiniz.

İ l h a m Ə l i y e v: İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra bölgəmizdə də vəziyyət tamamilə dəyişdi. Yeni reallıqlar ortaya çıxdı və biz hazır olmalıyıq ki, bu reallıqlarda öz mövqemizi daha da gücləndirək. Bugünkü panel müzakirəsi bir daha göstərdi ki, bəziləri bu reallıqlarla barışmaq istəmirlər, amma məcbur olub barışacaqlar. Çünki biz real dünyada yaşayırıq və bölgəmizdə gedən proseslər yeni yanaşmaları tələb edir. Şadam ki, Münhen Təhlükəsizlik Konfransı kimi mötəbər beynəlxalq qurum da bu məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Yəqin

siz gördünüz ki, iştirakçıların sayı da kifayət qədər çox idi, maraq da kifayət qədər böyük idi. Əgər bu müzakirə bir neçə saat da davam etsəydi, yəqin ki, heç kim bu toplantını tərk etməzdi. Azərbaycanın mövqeyinə gəldikdə, bizim mövqemiz birmənalıdır, açıqdır. Mən bunu qapalı görüşlərdə də ifadə edirəm, rəsmi açıqlamalarım da. Bu gün Dövlət katibi Blinkenin təşəbbüsü ilə keçirilmiş tədbirdə də ifadə etdim, biz haqqın, ədalətin tərəfdarıyıq. Daxili işlərimizə kənar qüvvələrin qarışmasına heç vaxt imkan verməmişik və verməyəcəyik. Qarabağ Azərbaycandır! Bunu mən müharibədən əvvəl demişəm. Bu gün bunu təkcə mən yox, bütün dünya deyir və görür.

O ki qaldı Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinin normallaşmasına, burada da bizim mövqemiz tamamilə məntiqlidir. Biz istəyirik ki, bu normallaşma tezliklə baş versin, o ədavət dövrü arxada qalsın. Əgər Ermənistan tərəfi özündə iradə və güc taparsa, əminəm ki, yaxın zamanlarda buna nail olmaq mümkün olacaqdır.

S u a l: Təşəkkür edirik. Ermənistanın baş naziri tərəfindən yenə qeyri-obyektiv fikirlər səsləndirildi. Hələ də öz amplualarındadırlar. Nə istəyirlər?

İ l h a m Ə l i y e v: Bilmirəm, bunu siz daha yaxşı şərh edə bilərsiniz. Mən bilirəm ki, çoxlarınız «ko-keyşn büro» haqqında bəzi fikirlər gözləyirdiniz, yaxşı ki, bu olmadı. Amma yenə də səmimiyyət nöqtəyindən hesab edirəm ki, daha da, necə deyərlər, dolğun bir mənzərə yarana bilərdi.

Çünki bilirsiniz, bu gün həqiqətləri gizlətmək, yaxud da ki, reallığı təhrif etmək mümkün deyil.

Biz informasiya dünyası dövründə yaşayırıq. Hər kəs yaxşı bilir harada nə baş verir. Ona görə qeyri-ciddi və manipulyativ mahiyyət daşıyan açıqlamalar ciddi qəbul edilmir. Bizim mövqemiz birmənalıdır. Biz nəyi deyiriksə, birincisi, həqiqətə əsaslanırıq. İkincisi, mövqemizi açıq bildiririk. Beynəlxalq tərəfdaşlar da bilirlər ki, biz nə istəyirik. Biz istəyirik ki, Qarabağ məsələsi beynəlxalq gündəlikdən çıxsın. Biz imkan verə bilmərik ki, Qarabağ məsələsi hər hansı bir formada Azərbaycanla Ermənistan arasında imzalanacaq sazişə daxil edilsin. Bunu mən bu gün cənab Blinkenin iştirakı ilə keçirilmiş görüşdə də bildirdim. Biz istəyirik ki, sərhədlərimiz tarixi xəritələr əsasında delimitasiya olunsun. Bunun da tarixi məntiqi vardır. Biz istəyirik ki, Ermənistan bizə qarşı ərazi iddialarından əl çəksin və normallaşma olsun.

Ermənistan nə istəyir? Biz bunu başa düşə bilmirik. Gah deyirlər ki, onlar Laçın–Xankəndi yolunda baş verən hadisələrə, ümumiyyətlə, heç bir münasibət bildirməyəcəklər, bu onlara aid məsələ deyil. Gah deyirlər ki, onlar «Dağlıq Qarabağ problemi» ilə məşğul olmaq istəyirlər. Ona görə onlar öncə özləri üçün bunu müəyyən etməli və düzgün tələffüz etməlidirlər, xarici tərəfdaşlara da öz mövqelərini – əgər o mövqe varsa – çatdırmalıdırlar.

M ü x b i r: Cənab Prezident, bir sual da, xahiş edirik. Avropa İttifaqının nümayəndələri ilə görüşərkən Fransanın qərəzli mövqeyi ilə bağlı hər hansı bir fikir səsləndirilibsə, istərdik ki, bu haqda da eşidək.

İlham Əliyev: Bu haqda mənim tərəfimdən nə isə demək bəlkə də düzgün olmaz. Amma bütün görüşlərdə bu məsələ gündəlikdə idi. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın ədalətli mövqeyi də anlayışla qəbul edilir.

Müxbir: Cənab Prezident, üzr istəyirəm, bir sual da verəcəyəm. Burada enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı panellər keçirilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın son vaxtlar enerji təhlükəsizliyi təchizatı ilə bağlı irəli sürdüyü məsələlər, Bolqarıstanda, Rumıniyada imzalanmış müqavilələr Azərbaycanı burada faktiki olaraq, hərəkətverici qüvvə edir. Bir daha istəyərdik ki, Sizdən bu barədə bir şərh eşidək.

İlham Əliyev: Bu təbiidir, bu, artıq həqiqətdir, əlavə şərtlərə də ehtiyac yoxdur. Həm Davos Forumu çərçivəsində, həm burada enerji təhlükəsizliyi məsələləri gündəliyin ön sıralarındadır. Əlbəttə, burada Azərbaycan yeni mənbənin sahibi kimi və Avropanın enerji təhlükəsizliyi üçün bir çox işlər görən ölkə kimi, böyük hörmətlə qarşılanır. Deyə bilərəm ki, bir çox görüşlərdə bizim Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyimiz töhfə qeyd olunur və mə-nə təşəkkürlər çatdırılır.

Burada həm Avropa, həm Azərbaycan ancaq qazanc əldə edə bilər və faktiki olaraq, biz bunu edirik. Şübhəsiz ki, enerji diplomatiyamız nə qədər uğurlu olacaqsə, ölkəmizin maraqları da bir o qədər daha güclü şəkildə təmin ediləcək.

**TACİKİSTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
EMOMƏLİ RƏHMONA**

Hörmətli Emoməli Şərifoviç!

Dağlıq Bədəxşan Muxtar Vilayətində baş vermiş qar uçqunu nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı barədə xəbər bizi olduqca kədərləndirdi.

Bu faciə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün Tacikistan xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznlə başsağlığı verir, yaralananlara şəfa diləyirəm.

Allah rəhmət eləsin.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2023-cü il

İORDANIYA KRALI II ABDULLAH İBN HÜSEYNƏ

Əlahəzrət!

Azərbaycan Respublikası ilə İordaniya Haşimilər Krallığı arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar təbrik məktubunuza görə Sizə təşəkkür edirəm. Mən də öz növbəmdə, ikitərəfli əlaqələrimizdə bu əlamətdar tarix münasibətilə Sizi və xalqınızı şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi-qəlbdən təbrik edir və xoş arzularımı yetirirəm.

Ölkələrimizi və xalqlarımızı birləşdirən ənənəvi dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri bizim üçün əhəmiyyətlidir. Sevindirici haldır ki, ötən otuzillik dövr ərzində ikitərəfli əlaqələrimiz daha da möhkəmlənmiş, qarşılıqlı maraq doğuran müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığımız dinamik və davamlı şəkildə inkişaf etmişdir.

Bu gün müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığımızın əhatə dairəsinin genişlənməsi üçün yaxşı imkanlar vardır. İnanıram ki, bu imkanlardan səmərəli istifadə edərək, birgə söylərimizlə əlaqələrimizin daha da inkişafına, xalqlarımızın rifahına töhfələr verəcəyik.

Fürsətdən istifadə edərək, Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost İordaniya xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2023-cü il

**YAPONİYA İMPERATORU
ƏLAHƏZRƏT NARUHİTOYA**

Əlahəzrət!

Yaponiyanın milli bayramı – Təvəllüd Günü-
nüz münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xal-
qınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən
səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı çatdırmaq-
dan məmnunluq duyuram.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlı-
ğı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Yaponiya
xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2023-cü il

**ESTONİYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ALAR KƏRİSƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Estoniya Respublikasının milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizi və bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edirəm.

Azərbaycan ilə Estoniyanı dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri birləşdirir. İnanıram ki, xoş əməllərə malik əlaqələrimizin inkişafı, əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi bundan sonra da ölkələrimizin və xalqlarımızın mənafelərinə xidmət edəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Estoniya xalqına daim əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 22 fevral 2023-cü il

**KÜVEYT DÖVLƏTİNİN ƏMİRİ
ƏLAHƏZRƏT ŞEYX NƏVAF
ƏL-ƏHMƏD ƏL-CABİR ƏS-SABAHA**

Əlahəzrət!

25 Fevral – Küveyt Dövlətinin milli bayramı münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edir, ən səmimi arzularımı çatdırıram.

Azərbaycan Küveytlə güclü islam həmrəyliyinə əsaslanan dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinə böyük önəm verir. Əminəm ki, Azərbaycan–Küveyt münasibətlərini möhkəmləndirmək, həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli müstəvidə qarşılıqlı maraq doğuran əməkdaşlığımızın potensialından tam bəhrələnmək üçün bundan sonra da birgə səylər göstərəcəyik.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Küveyt xalqına daim əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 25 fevral 2023-cü il

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR SƏFƏR

25 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 25-də Türkiyə Respublikasına işgüzar səfərə gəlmişdir

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı İstanbulun Atatürk Hava Limanında Azərbaycan Prezidentinin şəərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi Türkiyənin Xarici İşlər naziri Mövlud Çavuşoğlu və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ GÖRÜŞ**

İstanbul

25 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 25-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşmüşdür.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev Türkiyədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində həlak olanların ailələrinə, yaxınlarına, Prezident Rəcəb Tayyib Ərdəğana və qardaş Türkiyə xalqına öz adından və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verdi, xəsarət alanların tezliklə şəfa tapmasını arzuladı.

Dövlətimizin başçısı bu faciədən çox kədərləndiyini və Azərbaycan xalqının dərindən sarsıldığını bildirdi.

Azərbaycanın və Türkiyənin həm sevincli, həm də kədərli günlərdə daim bir-birinin yanında olduqlarını bildirən Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bu faciənin ilk günündən qardaş Türkiyənin yanında olduğunu qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılması üçün ölkəmizin humanitar yardımları bundan sonra da davam etdirəcəyini diqqətə çatdırdı. Azərbaycan Prezidenti qardaş Tür-

kiyənin bu zəlzələnin nəticələrini də tezliklə aradan qaldıracağına əminliyini ifadə etdi.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyəyə səfər etdiyinə, Azərbaycanın ilk gündən nümayiş etdirdiyi dəstək və həmrəyliyə görə dövlətimizin başçısına dərin minnətdarlığını bildirdi. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan da qardaş Türkiyənin və Azərbaycanın həmişə bir-birinin yanında olduğunu vurğuladı.

Türkiyə Prezidenti Azərbaycanın göndərdiyi humanitar yardımları yüksək qiymətləndirdi və buna görə təşəkkür etdi. Rəcəb Tayyib Ərdoğan azərbaycanlı xilasedicilərin və həkimlərin zəlzələ bölgəsində öz fəaliyyətlərini böyük cəsarətlə və əzmlə davam etdirdiklərini, insanların xilasını üçün fədakarlıqla çalışdıqlarını bildirdi.

Söhbət əsnasında Azərbaycan ilə Türkiyə arasında siyasi, iqtisadi, ticarət, enerji, hərbi və hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlığın perspektivləri və daha da dərinləşdirilməsi məsələləri müzakirə olundu.

Dövlət başçıları, həmçinin Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh gündəliyi barədə də fikir mübadiləsi apardılar.

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğanı qarşıdan gələn ad günü münasibətilə təbrik etdi.

Türkiyə Prezidenti təbrikə görə təşəkkürünü bildirdi.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasına işgüzar səfəri fevralın 25-də başa çatdı.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı İstanbulun Atatürk Hava Limanında Azərbaycan Prezidentinin şərafinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi rəsmi şəxslər yola saldılar.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSİAL MEDİA
HESABLARINDAN**

25 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 25-də sosial media hesablarında Xocalı soyqırımının 31-ci ildönümü ilə əlaqədar paylaşım etmişdir.

Paylaşımnda «Xocalıya Ədalət!» sözləri yer alıb.

XOCALI QURBANLARININ XATİRƏSİNƏ UCALDILMIŞ ABİDƏNİ ZİYARƏT

26 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 26-da XX əsrdə başər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olmuş qanlı faciənin 31-ci ildönümü ilə əlaqədar soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımı abidəsinin önünə əklil qoydu, faciə qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etdi.

* * *

Xocalı soyqırımından 31 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini yerlə yeksan etdi. Erməni təcavüzkarlarının Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi növbəti kütləvi qırğın nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildi, 1275 dinc sakin əsir götürüldü, 150 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımı aktı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirdi.

Uzun illərdir ki, Azərbaycan dövləti Xocalı faciəsi ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanınması istiqamətində sistemli iş aparır. Bütün dünyanın gözü qarşısında baş vermiş bu dəhşətli soyqırımının əsl mahiyyəti yalnız ümummilli lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra açıqlandı, 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verdi.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımını törədənlərin işə olunmasını və beynəlxalq ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasını Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib. Eləcə də Xocalı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, beynəlxalq aləmdə yayılması, bu soyqırımına obyektiv qiymət verilməsi məqsədilə davamlı addımlar atılır.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu bəşəriyyətin ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı haqqında faktların dünyaya çatdırılması istiqamətində sistemli və ardıcıl fəaliyyət göstərir. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış «Xocalıya ədalət!» beynəlxalq kampaniyası bu istiqamətdə təbliğat işini daha da fəallaşdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün guşələrində milyonlarla insan erməni millətçilərinin əsl simasına bələd olub.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə şanlı Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsindəki parlaq Qələbəsi 2020-ci ili Azərbaycan tarixinə Zəfər ili kimi yazdı. Güclü siyasi iradə, möhkəm iqtisadi potensial, qüdrətli ordu, xalq–lider vəhdəti, cəmiyyətdəki böyük ruh yüksəkliyi, vətənpərvərlik, əzmkarlıq tarixi Qələbəni təmin etdi. Otuzillik həsrət bitdi, torpaqlarımız mənfur düşmənin işğalından azad edildi, ərazi bütövlüyümüz təmin olundu. Bu gün xalqımız Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsini alnıaçıq, başıuca yad edir, çünki düşməndən bütün şəhidlərimiz kimi, Xocalı soyqırımı qurbanlarının da qisası alınıb. Artıq Xocalı soyqırımının anım günü Azərbaycan xalqının birliyinin, milli təəssübkeşliyinin rəmzinə çevrilibdir.

İSLAM İNKİŞAF BANKI QRUPUNUN PREZİDENTİ MƏHƏMMƏD SÜLEYMAN ƏL-CASİR İLƏ GÖRÜŞ

26 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 26-da İslam İnkişaf Bankı qrupunun prezidenti Məhəmməd Süleyman əl-Casiri qəbul etmişdir.

Qəbula görə minnətdarlığını bildirən Məhəmməd Süleyman əl-Casir paytaxtımızda gördüyü inkişaf proseslərinin onda dərin təəssürat hissi doğurduğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə İslam İnkişaf Bankı arasında çox uğurlu və səmərəli əməkdaşlığın həyata keçirildiyini vurğulayaraq, bunu yüksək qiymətləndirdi. Ölkəmizin həyata keçirdiyi layihələrə bankın verdiyi dəstəyə görə minnətdarlığını bildirən dövlətimizin başçısı həm regional səviyyədə inkişaf prosesləri, həm də artıq ölkəmizdə icra olunmağa başlanan «Azərbaycan–2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər» baxımından əməkdaşlığın gələcək formatının müəyyənləşdirilməsinin zəruriliyini vurğuladı.

Qonaq qeyd etdi ki, İslam İnkişaf Bankı Azərbaycanın bu təşkilata üzvlüyündən fəxr hissi keçirir və ölkəmiz həmişə fəal iştirakçı olmaqla bu qurumun fəaliyyətinə böyük töhfə verir. Əməkdaşlığımızın uğurlu tarixə malik olduğunu söyləyən Məhəmməd Süleyman əl-Casir həyata keçirilən birgə layihələrin

Azərbaycanda iqtisadiyyatın, o cümlədən infrastrukturun inkişafı baxımından önəmini qeyd etdi, əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün böyük potensialın olduğunu bildirdi.

Məhəmməd Süleyman əl-Casir bankın «Azərbaycan–2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər» çərçivəsində perspektiv layihələrə də maraq göstərdiklərini vurğuladı, gələcəkdə ticarət və investisiya sahələrində əməkdaşlığın həyata keçirilməsinin mümkün olduğunu nəzərə çatdırdı. O, Azərbaycanın müxtəlif sahələrdə, o cümlədən «Elektron hökumət» sahəsində əldə etdiyi uğurlu təcrübənin bank tərəfindən digər ölkələrdə də tətbiq oluna biləcəyini qeyd etdi.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirən Prezident İlham Əliyev dünyada yeni çağırışların mövcud olduğu bir dövrdə bundan sonra da əməkdaşlığımızın uğurla davam etdiriləcəyinə əminliyini ifadə etdi. «Azərbaycan–2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər»ə bir daha toxunan dövlətimizin başçısı bu baxımdan Qarabağda və Şərqi Zəngəzürdə yenidən qurulma layihələrinin bizim üçün ən prioritet sahələrdən biri olduğunu vurğuladı. Prezident İlham Əliyev Şərq–Qərb nəqliyyat dəhlizi, rəqəmsal transformasiya və bərpa olunan enerji sahələrinin də ölkəmizin iqtisadi inkişafında mühüm yer tutduğunu söylədi və qeyd etdi ki, bütün bunlarla bağlı həyata keçirdiyimiz layihələrə xeyli sayda tərəfdaş və investor cəlb edilib və ediləcək. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, ölkəmizin uğurlu coğrafi mövqedə yerləşməsi, yaradılmış əlverişli biznes mühiti və zəngin iqtisadi potensialımız gələcək əməkdaşlıq və inkişaf prosesləri üçün yaxşı zəmin yaradır.

**RUMİNİYA PARLAMENTİ DEPUTATLAR
PALATASININ SƏDRİ İON-MARÇEL
ÇOLAKONUN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 27-də Rumıniya Parlamenti Deputatlar Palatasının Sədri İon-Marçel Çolakonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında təmasların müntəzəm xarakter daşmasından məmnunluğunu bildirərək, iki ölkə prezidentlərinin qarşılıqlı səfərlərinin bu istiqamətdə atılmış önəmli addım olduğunu qeyd etdi və Rumıniya Parlamenti Deputatlar Palatasının Sədri İon-Marçel Çolakonun ölkəmizə geniş heyətlə səfər etməsini də əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olmasının göstəricisi kimi dəyərləndirdi.

İkitərəfli gündəliyin genişləndiyini qeyd edən Prezident İlham Əliyev münasibətlərimizin mahiyyətinin keyfiyyətə müsbətə doğru dəyişdiyini və bunun yaxşı nümunəsi kimi enerji sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdiyini, o cümlədən Azərbaycan qazının artıq Rumıniya bazarına çatdırıldığını vurğuladı və «yaşıl enerji» ilə bağlı layihənin həyata keçirilməsindən sonra bu istiqamətdə daha böyük işlərin görülcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti ölkələrimiz arasında münasibətlərin digər istiqamətlərdə də inkişaf etdirilməsi üçün yaxşı potensialın mövcud olduğunu söylədi, İon-Marçel Çolakonun ölkəmizə səfərinin parlamentlər-arası əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinə öz həmkarları ilə bərabər, hökumət nümayəndələrinin də daxil olduğunu bildirən Rumıniya Parlamenti Deputatlar Palatasının Sədri Azərbaycanda keçirəcəyi görüşlər zamanı əlaqələrin genişləndirilməsi, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlığın möhkəmlənməsi məsələsinin də müzakirə ediləcəyini bildirdi.

İon-Marçel Çolako Azərbaycan və Rumıniya prezidentlərinin qarşılıqlı səfərlərinin münasibətlərimizin inkişafında xüsusi önəmini qeyd edərək, strateji tərəfdaşlıq əlaqələrimizin daha da genişlənəcəyinə əminliyini ifadə etdi. Qonaq bildirdi ki, Azərbaycan Cənubi Qafqazda sabitliyin təmin olunmasında mühüm rola malikdir və Avropa İttifaqının strateji tərəfdaşıdır.

Görüşdə Azərbaycan, Gürcüstan, Macarıstan və Rumıniya arasında imzalanmış dördtərəfli Anlaşma Memorandumunun və bu çərçivədə Azərbaycanın bərpa olunan enerji potensialı əsasında Qara dənizin dibi ilə elektrik xəttinin çəkilməsi layihəsinin əhəmiyyəti vurğulandı, Rumıniyanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı və NATO ilə əməkdaşlığının inkişafına verdiyi dəstək yüksək qiymətləndirildi.

RUSIYA FEDERASIYASININ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ SERGEY LAVROV İLƏ GÖRÜŞ

27 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 27-də Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər naziri Sergey Lavrovu qəbul etmişdir.

İlham Əliyev: Hörmətli Sergey Viktoroviç, sizi yenidən görməyə şadam. Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Yaxşı bir ənənədir ki, artıq illər boyu biz sizi qəbul edirik. Bizim nazir də mütəmadi surətdə sizin ölkədə olur. Sizin səfəriniz ötən il fevralın 22-də Moskvada imzalanmış və ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafında çox əlamətdar və mühüm addım olan müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamənin birinci ildönümünə həsr edilib. Bu Bəyannamə mahiyyət etibarilə bizim münasibətlərimizin ruhunu və xarakterini, əlaqələrimizin formalaşmış müsbət resursunu əks etdirir, gələcək illərdə qarşılıqlı fəaliyyətin yollarını müəyyənləşdirir.

Deməliyəm ki, ötən il münasibətlərimizin çox dinamik xarakteri ilə əlamətdar olub. Prezidentlər səviyyəsində bir neçə görüş olub, həmçinin siz Azərbaycana, həmkarınız isə Rusiyaya səfər edib. Ölkələrimizin hökumət və parlament sədrlərinin qarşılıqlı səfərləri olub, digər rəsmi şəxslərin də səfərləri olub.

Bunlar onu göstərir ki, münasibətlərimiz tamdəyərli şəkildə inkişaf edir, çox mühüm məsələlər həll olunur və düşünürəm ki, biz bu ilə yaxşı təməl ilə qədəm qoyuruq. İlin əvvəlində bizə səfər etməyiniz də bu il qarşılıqlı fəaliyyətimizə xüsusi dinamika verəcək.

Bizi birləşdirən fəaliyyət sahələrini sadalamağa başlasaq, yəqin ki, çox vaxt tələb olunacaq. Bizdə hələlik işlərin o qədər də fəal getmədiyi sahələri saymaq olar. Lakin bu da diqqətimizdən kənarda qalmır. Buna görə ənənəvi qarşılıqlı fəaliyyət sahələrində – siyasi dialoq, energetika, nəqliyyat, ticarət, humanitar əməkdaşlıq və müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyət səviyyəsinə çatdırmalı olduğumuz sahələrdə də ciddi qarşılıqlı addımlara ümid bəsləyirik.

Onu da məmnuniyyətlə qeyd etmək istərdim ki, ölkələrimizin vətəndaşlarının qarşılıqlı səfərlərinin koronavirusdan əvvəlki dinamikası bərpa olunur. Buna parlaq sübut odur ki, mənə bu gün təqdim edilmiş informasiyaya görə, hər həftə Rusiya və Azərbaycan aviadaşıyıcıları 135 reys yerinə yetirir. Yəni fikrimcə, bu rekord göstərici ona dəlalət edir ki, ölkələrimizin vətəndaşları böyük məmnuniyyətlə bir-birini ziyarət edirlər.

Əlbəttə, bu gün biz regional təhlükəsizliklə bağlı məsələlər haqqında da danışacağıq. Ümidvaram ki, 2023-cü il Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşmasında irəliləyiş ili olacaq. Hər halda, biz buna ümid edirik. Bu prosesdə fəal iştiraka görə Rusiya hökumətinə və şəxsən sizə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Düşünürəm ki, Rusiya bizim dostumuz, müttəfiqimiz və qonşumuz

kimi, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında dövlətlərarası münasibətlərin nizamlanmasına kömək işində xüsusi rola malikdir. Ötən il bu istiqamətdə mühüm səy göstərilib, gələcək sülh müqaviləsinin konseptual xarakterini, məhz iki ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin qarşılıqlı tanınmasını müəyyən edən sənədlər qəbul olunub. Bu, ötən ilin oktyabrında Praqada və Soçidə qəbul edilmiş sənədlərlə təsdiqlənib. Bu sənədlər sülh müqaviləsinə nail olmaq üçün istifadə edilə bilən təməldir. Hər halda, biz bu düşmənçilik səhifəsini tezliklə çevirmək və Cənubi Qafqaza sülhü qaytarmaq üçün Ermənistan tərəfi ilə, bizim dostumuz və qonşumuz Rusiya tərəfi ilə müsbət və konstruktiv iş aparmaq əzmindəyik.

Əlbəttə, münasibətlərimizin və bugünkü danışıqlarımızın gündəliyi mənim haqqında danışdığım istiqamətlərlə məhdudlaşmır. Buna görə gündəliyi ətraflı nəzərdən keçirəcəyik. Əminəm ki, səfərin nəticələri həmişəki kimi müsbət olacaq. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Sergey Lavrov: Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. İlk növbədə, Prezident Putinin səmimi salamlarını və dostcasına arzularını çatdırıram. O bizim müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyətimizin inkişafına şəxsən xüsusi diqqət yetirir. Sizin dediyiniz kimi, bu günlərdə biz ötən il Sizin Rusiya Federasiyasına səfəriniz zamanı müvafiq Bəyannamənin imzalanmasının ildönümünü qeyd edirik. Şübhəsiz ki, bu Bəyannamə qarşılıqlı fəaliyyətin əldə olunmuş səviyyəsini təsbit etdi və onun dərinləşməsi, keyfiyyətə yeni səviyyəyə çıxarılması yollarını müəyyən etdi. Sizin

xatırlatdığınız kimi, praktiki əməkdaşlıq, həqiqətən, bütün istiqamətlər üzrə çox səmərəli və intensiv inkişaf edir. Buraya həm Sizin Rusiya Federasiyasının Prezidenti ilə mütəmadi təmaslarınız, həm iki ölkənin hökumət sədrləri və nazirləri arasında keçirilən görüşlər daxildir.

Biz həmkarım – Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Ceyhun Əziz oğlu Bayramovla daim əyani və indi deyildiyi kimi, onlayn təmaslarda oluruq. Həm də şübhəsiz ki, bizim iqtisadi əməkdaşlığımızın göstəricisi olan əmtəə dövriyyəsi də rekord səviyyələrə çatır və bu, son hədd deyil. Çünki Siz Prezident Putinlə təkcə ikitərəfli deyil, həm də regional və hətta qlobal xarakter daşıyacaq bir neçə meqalayihənin hazırlanmasını müzakirə etmisiniz. Bu layihələrə sizin və bizim bir çox tərəfdaşlarımız maraq göstərir. Bu da Rusiya və Azərbaycanın liderlər kimi iştirakı ilə bu regionda qarşılıqlı fəaliyyətin necə perspektivli olduğunu göstərir.

Əlbəttə, biz mədəni əlaqələrin inkişafında maraqlıyıq. Bizim əlamətdar günlərimiz az deyil. Ötən il diplomatik münasibətlərin 30 illiyini, bu il müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamənin birinci ildönümünü qeyd etdik. Yazda biz Heydər Əlirza oğlu Əliyevin anadan olmasının 100 illiyini qeyd edəcəyik. Bizdə azərbaycanlı dostlarımızla birgə silsilə tədbirlər planlaşdırılır. Əminəm ki, həmin tədbirlər vətəndaşlarımızın bir-birinə, tarixə və bu ortaq tariximizin indiyə qədər davam edən, ölkələrimiz arasında dostluq, ailəvi və qohumluq əlaqələrini saxlamağa

kömək edən səhifələrinə qarşılıqlı marağı nümayiş etdirəcək.

Sizinlə tamamilə razıyam ki, vətəndaşlarımızın səfərlərinin bərpa olunması göstəriciləri bu vəziyyəti, humanitar və təhsil sahələrində əlaqələri inkişaf etdirməyə çalışmağımızı bir daha vurğulayır. Biz rus dilinin dəstəklənməsinə, bunu arzu edən Azərbaycan vətəndaşlarının həm özlərinin rus dilində danışmaları və işdə bu dildən istifadə etmələri, həm də uşaqlarına bu imkanı vermələri üçün hər cür şəraitin yaradılmasına şəxsən Sizin və hökumətinizin diqqətini yüksək qiymətləndiririk.

Hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizin vurğuladığınız kimi, heç şübhəsiz, regional təhlükəsizlik bizim həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli münasibətlərimizdə olduqca aktual mövzu kimi qalır. Bizim beynəlxalq həmkarlarımızın çoxu, o cümlədən bu regiondan uzaqda yerləşənlər Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin nizamlanması yolunda irəliləyişə şərait yaratmağa böyük maraq göstərirlər. Prezident Putinin dəfələrlə dediyi kimi, biz vəziyyətin sabitləşməsi, bu regionda yerləşən bütün ölkələrin normal, qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı fayda əsasında öz ölkələrinin və xalqlarının mənafeləri naminə əməkdaşlıq etmək imkanları olması üçün şərait yaradılmasına yönəldilmiş bütün səyləri alqışlayırıq.

Məni qəbul etdiyinizə görə Sizə səmimi-qəlbdən təşəkkür edirəm və əminəm ki, bu səfər Prezident Putin ilə Sizin müəyyənləşdirdiyiniz istiqamətlər üzrə irəliləməyə kömək edəcək.

İlham Əliyev: Çox sağ olun, Sergey Viktoroviç. Mən də Sizdən xahiş etmək istərdim ki, mənim salamlarımı və ən xoş arzularımı Vladimir Vladimiroviç Putinə çatdırasınız, həmçinin Heydər Əlirza oğlu Əliyevin xatirəsinə xoş münasibətə görə təşəkkürümü bildirəsiniz. Biz bunu çox yüksək qiymətləndiririk. Sağ olun.

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB RUMEN RADEVƏ**

Hörmətli cənab Prezident!

Bolqarıstan Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizə və Sizin simanızda dost xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirirəm.

Biz Azərbaycan–Bolqarıstan əlaqələrinin hərtərəfli inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. Dost ölkə və strateji tərəfdaşımız olan Bolqarıstanla yüksək səviyyəli siyasi dialoqumuz, iqtisadi, enerji, nəqliyyat, mədəni və digər sahələrdə dinamik inkişaf edən münasibətlərimiz, səmərəli əməkdaşlığımız və bir çox sahələrdə əldə etdiyimiz nailiyyətlər bizi sevindirir.

Keçən ilin oktyabrında Bolqarıstana etdiyim rəsmi səfərin nəticələri və səfər çərçivəsində Avropanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə verən Yunanıstan–Bolqarıstan qaz interkonnektorunun istifadəyə verilməsi strateji tərəfdaşlığımızın yüksək səviyyəindən xəbər verir. Enerji sektorunda səmərəli işbirliyimizin ticarət, nəqliyyat, logistika, sərmayə, yüksək texnologiyalar, turizm və digər sahələr və istiqamətlər üzrə də müvəffəqiyyətlə davam etdiriləcəyinə əminliyimi ifadə edirəm.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Bolqarıstan xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 28 fevral 2023-cü il

**KUBA RESPUBLİKASININ VİTSE-
PREZİDENTİ SALVADOR ANTONİO
VALDES MESANIN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

28 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 28-də Kuba Respublikasının vitse-prezidenti Salvador Antonio Valdes Mesanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Prezident İlham Əliyev 2019-cu ildə «Qoşulmama Hərəkatı»nın Bakıda keçirilmiş Zirvə görüşündə Kuba Prezidentinin iştirakını məmnunluqla xatırladı, «Qoşulmama Hərəkatı»nda Azərbaycanın sədrliyinə göstərdiyi dəstəyə görə Kuba tərəfinə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlətimizin başçısı «Qoşulmama Hərəkatı»nı daha da inkişaf etdirmək üçün səylərini bundan sonra da davam etdirəcəyini və ölkəmizin bu Hərəkatın beynəlxalq münasibətlərdə mühüm rol oynaması istiqamətində çalışdığını vurğuladı və diqqətə çatdırdı ki, dünyada postkovid dövrü ilə bağlı geniş müzakirələrə ehtiyac vardır.

Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyi bu il başa çatacaq və Azərbaycan 4 il ərzində sədr ölkə olaraq yaxşı irs qoyub. Dövlətimizin başçısı bu xüsusda təşkilat

tın təsisatlanması, onun parlament və gənclər şəbəkəsinin yaradılması və digər təşəbbüslərimizi qeyd etdi, əməkdaşlığımızın inkişafı üçün böyük perspektivlərin olduğunu, bunun səhiyyə sahəsində xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğuladı, həmçinin turizm, təhsil, kənd təsərrüfatı, mədəniyyət, əczaçılıq kimi sahələrdə əlaqələri inkişaf etdirmək üçün imkanların olduğunu söylədi.

Ölkələrimizin ənənəvi dostluq münasibətlərini, beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən «Qoşulmama Hərəkatı»nda sıx əməkdaşlıq etdiyini vurğulayan dövlətimizin başçısı pandemiya dövründə kubalı həkim və tibb işçilərinin Azərbaycanda fəaliyyətinin yüksək qiymətləndirildiyini bildirdi, bu amilin ikitərəfli əlaqələrimizin inkişafına əsaslı töhfə verdiyini qeyd etdi.

Kuba vitse-prezidentinin səfərinin münasibətlərimizin genişləndirilməsinə əlavə təkan verəcəyinə ümidvar olduğunu bildirən Prezident İlham Əliyev Azərbaycana səfərin onda xoş təəssüratla yadda qalacağına əminliyini ifadə etdi.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşündə iş-tiraka dəvətə və qəbula görə minnətdarlığını bildirən Salvador Antonio Valdes Mesa ilk növbədə, Kuba Prezidenti Migel Dias-Kanel Bermudesin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Kuba Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi və onunla görüşünü məmnunluqla xatırladığını söylədi.

Qonaq ənənəvi dostluq münasibətlərimizin inkişafında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər

Əliyevin və Fidel Kastronun mühüm rol oynadıqlarını qeyd etdi. O bu il ulu öndərin anadan olmasının 100 illiyinin qeyd edildiyini xüsusi vurğuladı.

Salvador Antonio Valdes Mesa ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha da inkişafında Kuba tərəfinin də ciddi siyasi iradəsinin olduğunu bildirdi.

Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyinin COVID-19-a qarşı mübarizə kimi çətin bir dövrə təsadüf etdiyini, lakin ölkəmizin təşkilata çox fəal və uğurlu sədrliyini davam etdirdiyini söyləyən qonaq «Qoşulmama Hərəkəti»nin inkişafı üçün ölkəmizin böyük işlər gördüyünü, təşkilata üzv dövlətlərə dəstəyini əsirgəmədiyini xüsusi vurğuladı və buna görə təşəkkürünü bildirdi.

Kubanın vitse-prezidenti vurğuladı ki, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də ölkələrimiz arasında sıx əlaqələr mövcuddur və Kubanın G77-nin sədri qismində əməkdaşlığımızı dərinləşdirmək və bu iki təsisat arasında münasibətlərin inkişafında maraqlı olduğunu, Cənub–Cənub əməkdaşlığının dərinləşməsi üçün çalışdığını qeyd etdi.

Qonaq ölkəsinin illər ərzində blokadaya məruz qaldığını, amma Kuba xalqının mübarizə və azadlıq əzminin tükənmədiyini vurğuladı, BMT Baş Assambleyasında Kuba ilə əlaqədar təqdim olunan qətnamələrə göstərdiyi dəstəyə görə Azərbaycana təşəkkürünü bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan və Kuba xalqlarının azadlıq uğrunda mübarizlik əzmlərinin oxşar cəhətlərdən olduğunu qeyd etdi, xalqımızın işğal və təcavüzlə heç zaman barışmadığını, öz torpaqları-

mızı 30 ilə yaxın davam edən işğaldan azad etdiyimizi diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev söylədi ki, Kuba xalqı azadlıq uğrunda mübarizədə bütün məhrumiyyətlərə dözüb və bizim Qələbəmizdə də Kuba xalqında olduğu kimi, mübarizlik hissi mühüm rol oynayıb. Bu oxşarlıq isə xalqlarımızı bir-birinə daha da bağlayır.

BOSNIYA VƏ HERSEQOVINANIN RƏYASƏT HEYƏTİNİN SƏDRİ XANIM JELKA SVIYANOVIÇ İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri xanım Jelka Sviyanoviç ilə görüşmüşdür.

Dövlətimizin başçısı «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün ölkəmizə səfər etdiyinə görə Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədrinə minnətdarlığını bildirdi, səfər zamanı ikitərəfli əlaqələrimizlə bağlı müzakirələr aparmaq üçün imkanların da yarandığını qeyd etdi.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri ölkəmizdə olmasından məmnunluğunu bildirdi, Bakının gözəlliyinin onu heyran etdiyini söylədi. Qonaq münasibətlərimizin yüksək səviyyədə olduğunu, COVID-19 dövründə və Bosniya və Herseqovinada baş vermiş daşqınlar zamanı Azərbaycanın onun ölkəsinə göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini vurğuladı.

Jelka Sviyanoviç iqtisadiyyat, ticarət, investisiya, enerji və digər sahələrdə əməkdaşlıq üçün böyük imkanların olduğunu qeyd etdi.

Görüşdə Azərbaycan ilə Bosniya və Herseqovina arasında siyasi münasibətlərin çox yaxşı səviyyədə olduğu vurğulandı. Ancaq iqtisadi-ticari əlaqələrin daha da gücləndirilməsinin, həmçinin biznes dairələri arasında birbaşa təmasların təşviqinin vacibliyi bildirildi.

Söhbət zamanı Bakı və Sarayevo şəhərlərinin hələ ötən əsrin 70-ci illərindən qardaşlaşmış şəhərlər olduğu xatırlanaraq, şəhərlərarası əlaqələrin inkişafının da önəmi vurğulandı.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri dövlətimizin başçısını ölkəsinə rəsmi səfərə dəvət etdi.

Azərbaycan Prezidenti dəvəti məmnuniyyətlə qəbul etdi.

**BEYNƏLXALQ MİQRASIYA
TƏŞKİLATININ BAŞ DİREKTORU
ANTONIO VİTORİNO İLƏ GÖRÜŞ**

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının baş direktoru Antonio Vitorinonu qəbul etmişdir.

Antonio Vitorino «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünə dəvət edildiyinə görə təşəkkürünü bildirdi, bu sammitin hazırda beynəlxalq gündəlikdə duran məsələlərin müzakirəsi baxımından çox yaxşı fürsət yaratdığını qeyd etdi.

Azərbaycan ilə Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı arasında çox sıx əlaqələrin olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı «Qoşulmama Hərəkəti»nin Bakıda keçiriləcək sammitində iştirak etdiyinə görə Antonio Vitorinoya minnətdarlığını ifadə etdi. Prezident İlham Əliyev «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrlik dövründə ölkəmizin bu Hərəkətin daha da təsisatlanması istiqamətində bir sıra təşəbbüslərlə çıxış etdiyini bildirdi.

Ölkəmizlə rəhbərlik etdiyi təşkilatın səmərəli əməkdaşlığına görə təşəkkürünü ifadə edən Antonio Vitorino Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair Birinci Dövlət Proqramının əhəmiyyətini vurğuladı. Qeyd etdi ki,

Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı öz təcrübəsindən çıxış edərək, bu prosesə dəstək verə bilər. O həmçinin nəzərə çatdırdı ki, bu təşkilat yarandığı gündən bəri dünyanın müxtəlif ölkələrində məcburi köçkünlərin və qaçqınların qayıtması üzrə çox geniş təcrübəyə malikdir və bu təcrübəni Azərbaycan tərəfi ilə bölüşməyə hazırdır.

Antonio Vitorino ölkəmizdə Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının regional təlim mərkəzinin yaradılmasının vacibliyini qeyd etdi, bu mərkəzin həm Azərbaycanda, həm də region ölkələrində imkanların artırılmasına və peşəkar kadrların hazırlanmasına töhfə verəcəyini bildirdi.

Qonaq Azərbaycanın qaçqınların müdafiəsi və beynəlxalq miqrasiya üzrə məşvərətçi proses olan 2023–2024-cü illər üzrə Almatı prosesinə sədrliyini qeyd edərək, miqrasiya ilə bağlı davamlı dialoqun və məlumat mübadiləsinin müzakirəsi baxımından bu platformanın əhəmiyyətini vurğuladı.

Görüşdə azərbaycanlı mütəxəssislərin Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatında və BMT-nin digər strukturlarında təmsilçiliyinin artırılmasının vacibliyi bildirildi. Antonio Vitorino Azərbaycanın yeni donor ölkə kimi, təşkilatın büdcəsinə verdiyi maliyyə töhfələrinin də yüksək qiymətləndirildiyini diqqətə çatdırdı.

SERBİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ALEKSANDR VUÇİÇ İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə martın 1-də Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandr Vuçiç telefonla zəng etmişdir.

Söhbət zamanı Aleksandr Vuçiç Serbiya ilə Kosovo arasında Brüsseldə keçirilən dialoq səbəbindən «Qoşulmama Hərəkəti»nin Təmas Qrupunun Bakı Zirvə görüşündə iştirak edə bilmədiyini, Serbiyanı Bakıdakı tədbirdə Xarici İşlər nazirinin təmsil edəcəyini bildirdi. Serbiya Prezidenti bu dialoqun gedişi barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdi. Aleksandr Vuçiç Serbiyanın dost Azərbaycan ilə qarşılıqlı hörmət və anlaşmaya, dəstəyə əsaslanan münasibətlərin hərtərəfli inkişafına böyük əhəmiyyət verdiyini diqqətə çatdırdı.

Azərbaycan Prezidenti iki dövlət başçısının yüksək şəxsi münasibətləri sayəsində dinamik inkişaf edən Azərbaycan–Serbiya strateji tərəfdaşlığını yüksək qiymətləndirdiyini vurğuladı, bu ilin də ikitərəfli münasibətlərimiz üçün uğurlu olacağına ümid etdiyini bildirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandr Vuçiç arasında söhbət zamanı enerji sahəsi və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

İRAQ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ƏBDÜL LƏTİF RƏŞİD İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də İraq Respublikasının Prezidenti Əbdül Lətif Rəşid ilə görüşmüşdür.

Ölkəmizdə olmaqdan məmnunluğunu bildirən Əbdül Lətif Rəşid «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünə dəvətə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını ifadə etdi, «Qoşulmama Hərəkatı»nın indiki dövrdə beynəlxalq münasibətlərdə xüsusilə çox böyük rola malik olan bir təsisat olduğunu diqqətə çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı İraq Prezidentinə ölkəmizə səfər etdiyinə görə təşəkkürünü bildirdi. Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyinin başa çatmaq arəfəsində olduğunu söyləyən Prezident İlham Əliyev sədrlik dövründə ölkəmizin Hərəkatın inkişafı naminə səylərini əsirgəmədiyini, onun təsisatlanması ilə bağlı bir sıra təşəbbüslər irəli sürdüyünü bildirdi, bu xüsusda Hərəkatın parlament və gənclər şəbəkəsinin yaradılmasını qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın sədrliyi dövründə «Qoşulmama Hərəkatı»nın 3-cü Zirvə toplantısının da ölkəmizdə keçirildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Ərəb Dövlətləri Liqasının Əlcəzairdə keçirilmiş Sammitində iştirakını məmnunluqla xatırladı, Azərbaycanın Ərəb dövlətləri ilə əlaqələrin inkişafına xüsusi önəm verdiyini bildirdi.

İraq Prezidenti ölkəsinin Azərbaycanla münasibətləri daha da möhkəmləndirməkdə maraqlı olduğunu, əməkdaşlığımızı genişləndirmək üçün yaxşı imkanların mövcudluğunu qeyd etdi.

Əbdül Lətif Rəşid İraqın üzləşdiyi problemlər və təhlükəsizliyə təhdid yaradan hallar barədə məlumat verdi, ölkəsinin artıq sabitlik mərhələsinə qədəm qoyduğunu bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlarda yaxından əməkdaşlıq etməsi üçün geniş imkanların olduğunu bildirdi və bu xüsusda OPEC+ və digər formatlar qeyd edildi.

Dövlətimizin başçısı pandemiya dövründə Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv dövlətlərə, həmçinin İraqa humanitar dəstək göstərdiyini vurğuladı. Azərbaycan Prezidenti İraq dövlətinin başçısını ölkəmizə həmçinin rəsmi səfərə dəvət etdi. Əbdül Lətif Rəşid dəvəti məmnunluqla qəbul edərək, öz növbəsində, dövlətimizin başçısını İraqa səfərə dəvət etdi.

Söhbət əsnasında dövlət başçıları sərmayələr, enerji, tikinti, nəqliyyat, təhsil sahələrində əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etdilər, ikitərəfli iqtisadi ticarət birləşməsinin genişləndirilməsinin və işgüzar dairələrin nümayəndə heyətlərinin səfərlərinin təşkil olunmasının əhəmiyyətini vurğuladılar.

ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ŞAVKAT MİRZİYOYEV İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə görüşmüşdür.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli Şavkat Miromonoviç, xoş gəlmisiniz! Vaxt tapıb Azərbaycana səfər etdiyiniz üçün sağ olun. Birlikdə mühüm beynəlxalq tədbirdə iştirak edəcəyik, lakin bu həm də görüşmək, söhbət etmək və bizim əvvəlki görüşlərimiz zamanı da razılığa gəldiyimiz kimi, verdiyimiz tapşırıqların yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək üçün yaxşı imkandır.

Şavkat Mirziyoyev: Komandalarımız üçün.

İ l h a m Ə l i y e v: Düşünürəm ki, komandalar yaxşı işləyir. Onlar tez-tez görüşürlər, bu yaxınlarda yenə Özbəkistanda mühüm görüş olub. Həmçinin telefonla çox fəal ünsiyyətdə olurlar. Beləliklə, bütün istiqamətlər üzrə çox fəal qarşılıqlı fəaliyyətdədirlər. Zənnimcə, ötən il münasibətlərimizin inkişafında rekord il olub. Mən üç dəfə Özbəkistana səfər etmişəm. Bu il Sizin səfərinizlə başlayır. Əminəm ki, bu il bir neçə görüş keçirəcəyik. Çünki müzakirə olunası məsələlər, çoxlu mövzular vardır.

Ən başlıcası, bizim qəbul etdiyimiz bütün qərarlar vaxtında və hətta düşünürəm ki, planlaşdırdığımızdan da böyük həcmdə yerinə yetirilir. Çünki elə bu yaxınlarda Daşkənddə keçirilən tədbirdə yeni ideyalar, yeni layihələr müzakirə olundu. Həm sənaye kooperasiyası, həm kənd təsərrüfatı, həm də şəhərsalma – bütün istiqamətlər üzrə proses qardaşlar arasında getməli olduğu kimi davam edir. Mən Sizə bu münasibətə görə çox təşəkkür edirəm.

Mən Özbəkistana səfərlərimi böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Göstərilən qonaqpərvərliyi xoş duyğularla xatırlayıram. Həmçinin Qarabağın bərpasında iştiraka görə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu, xarici dövlət tərəfindən maliyyələşdirilən ilk xarici layihədir. Bu Sizin tərəfinizdən keçmiş köçkünlərə hədiyyə edilən məktəbdir. Biz buna görə çox minnətdarıq. Azərbaycan xalqı bunu yüksək qiymətləndirir. Tikinti işləri sürətlə gedir. İnşallah, bu il birlikdə qeyd edəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Şavkat Mirziyoyev: Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. Bizə çox doğma, yaxın və dost ölkə Azərbaycanda olmaq mənim üçün çox xoşdur. Biz buna hazırlaşırıdık və bu gün ilk dəqiqələrdən qonaqpərvərliyi hiss edirik. Biz sanki öz evimizdəyik. Buna görə çox sağ olun.

Əslində, Siz qeyd etdiyiniz kimi, bizim mütəmadi görüşlərimiz strateji tərəfdaşlığımıza tamamilə yeni məzmun gətirib. Son illər Sizinlə ikitərəfli münasibətlərimizdə böyük sıçrayış etmişik. Artıq Sizin dediyiniz kimi, bizim komandalar da başqa cür

işləyir. Real nəticələr var və yaxın ki, bizim hər bir görüşümüz münasibətlərimizə, razılaşmalarımıza impuls verir. Düşünürəm ki, bizim ciddi nəzarət edəcəyimiz komandalarımız hər şeyi vaxtında yerinə yetirəcək. Siz artıq komandalarımızın intensiv görüşlərini qeyd etdiniz. Ötən ilin dekabrında bizim Baş Nazirin müavini Xocayevlə görüşlər olub. Bu yaxınlarda mən Mikayıl Cabbarovu qəbul etmişəm. Biz xeyli danışdıq və bütün məsələləri müzakirə etdik. Bu bizim münasibətlərimizin nəticəsidir ki, regionlar görüşür və belə işgüzar forumun keçirilməsi çox şeydən xəbər verir. Siz indi yeni layihələri qeyd etdiniz, sanki sadəcə, görüşdük, amma buna çox ciddi həzırlaşırıdık. Layihələr 800 milyon dollar dəyərindədir. İlham Heydər oğlu, bu onu göstərir ki, əslində bizim nəhəng potensialımız vardır.

Xüsusiən regionlar forumunu və Biznes Şurası toplantısını qeyd etmək istəyirəm. Bu tədbirlərdə çoxlu sahibkar iştirak etdi. Mən qardaşlaşmış şəhərlərin – Daşkənd, Səmərqənd, Buxara, Xivə, Kokandın rəhbərləri ilə danışdım. Onlara dedim ki, biz görüşdük, sabah isə qardaşım İlham Heydər oğlu ilə görüşəcəyəm və onunla bunları danışacağıq. Onlar da dedilər: əmin ola bilərsiniz ki, müzakirə etdiyimiz bütün məsələlər yerinə yetiriləcək və həll olunacaq. Tezliklə avtomobil istehsalı üzrə ciddi nəticələr olacaq. Bu, martda istehsalına başlanılacaq 3000 və sentyabrda buraxılacaq 7000 yeni marka avtomobillərdir. Bu tamamilə başqa markadır, ayrı keyfiyyətdir. İkincisi, biz pambıq klasteri haqqında razılığa gəlmişik. Bizim hər iki komandamız artıq razılışıb.

Bunun üçün torpaq sahələri də ayrılıb. Düşünürəm ki, biz burada danışdığımız nəticələri əldə edə bilərik. Bizdə ipəkçilikdə çoxlu problemlər var idi, lakin fikirləşirəm ki, onlar çox yaxşı həll olunur. Bizim ipəkçilik müəssisələrinin rəhbərləri mənə məruzə edirlər ki, onlar öz evlərində işləyirlər, deyirlər bizim üçün evdə bütün şərait yaradılıb. Biz məruzə etmişik ki, maşınqayırmada, həmçinin bütün məsələlər, preferensiyalar parlament səviyyəsində həll olunur. Bu artıq onu göstərir ki, perspektivdə bizim bu sahələrdə də çoxlu birgə layihələrimiz olacaq.

Neft-qaz sahəsində SOCAR-la böyük layihə hazırlayırıq. Artıq layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılması hazırlanır və düşünürəm ki, bu proses tədricən inkişaf etdiriləcəkdir.

Düşünürəm ki, bizim bugünkü görüşümüz, «Qoşulmama Hərəkatı»nda iştirakımız faydalı olacaq. Xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycanın, şəxsən Sizin uğurlu sədrliyiniz ilə bu təşkilatın nüfuzu artıb. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının vaksinlə bağlı xüsusi qətnaməsi qəbul edildi, Hərəkatın parlament və gənclər strukturları yaradıldı. Fikrimcə bu, «Qoşulmama Hərəkatı»nda Azərbaycanın tarixi sədrliyidir. Bütün dövlətlər həmin qətiyyəti, səyləri gördülər. Hazırkı mürəkkəb şəraitdə bu Hərəkatın səviyyəsini yalnız Azərbaycan qaldıra bilər. Mən bu münasibətlə Sizi təbrik etmək istəyirəm, Sizinlə görüşümüzlə şadam. Düşünürəm ki, bizim fikir mübadiləsi aparmaq, komandalarımızı dinləmək üçün yaxşı imkanımız vardır.

* * *

Görüşdə ölkələrimiz arasında humanitar sahədə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

Şavkat Mirziyoyev Azərbaycan xalqının ümum-milli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının bu il 100 illiyinin qeyd edildiyini vurğuladı, bu xüsusda Özbəkistanda da tədbirlərin keçiriləcəyini bildirdi.

**BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
ALİ ŞURASININ ÜZVÜ, RAS ƏL-XEYMƏ
ƏMİRLİYİNİN HAKİMİ ƏLAHƏZRƏT
ŞEYX SAUD BİN SAQR ƏL-QASİMİ
İLƏ GÖRÜŞ**

1 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 1-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Ali Şurasının üzvü, Ras əl-Xeymə Əmirliyinin hakimi əlahəzrət Şeyx Saud bin Saqr əl-Qasimini qəbul etmişdir.

Azərbaycanda «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünün keçirilməsi münasibətilə dövlətimizin başçısını təbrik edən əlahəzrət Şeyx Saud bin Saqr əl-Qasimi bu tədbirin xüsusi önəm daşdığını bildirdi. Qonaq Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri rəhbərliyinin salamlarını Prezident İlham Əliyevə çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin rəhbərliyinə çatdırmağı xahiş etdi.

Azərbaycan Prezidenti əlahəzrət Şeyx Saud bin Saqr əl-Qasiminin səfərinə və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin sammitdə iştirakına görə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin olduğunu qeyd etdi, iki ölkə liderlərinin münasibətlərini xüsusi vurğuladı.

Sammitin əhəmiyyəti barədə danışan Azərbaycan Prezidenti ölkəmizin sədrlik dövründə «Qoşulmama Hərəkatı»nın təsisatlanması və beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun artırılması baxımından ciddi şəkildə fəaliyyət göstərdiyini qeyd etdi.

Görüşdə ikitərəfli əlaqələr barədə fikir mübadiləsi aparıldı. Bərpa olunan enerji sahəsində Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin «Masdar» şirkətinin ölkəmizdə həyata keçirdiyi layihənin əhəmiyyəti vurğulandı. Turizm sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdiyi bildirilərək, qarşılıqlı turist səfərlərinin artmasının insanların arasında təmaslara xidmət etdiyi qeyd olundu.

**TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ
SƏRDAR BERDİMƏHƏMMƏDOV
İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədov ilə görüşmüşdür.

Türkmənistan Prezidenti «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünə dəvətə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını ifadə etdi, ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyi dövründə aktiv şəkildə fəaliyyət göstərdiyini vurğuladı və bu münasibətlə Prezident İlham Əliyevə təbriklərini çatdırdı.

Sərdar Berdiməhəmmədov beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında Hərəkətin mühüm rol oynadığını qeyd etdi. O həmçinin pandemiya qarşı mübarizəyə «Qoşulmama Hərəkəti» çərçivəsində xüsusi diqqətin yetirildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Zirvə görüşündə iştirakına görə Prezident Sərdar Berdiməhəmmədova təşəkkürünü bildirdi, bu Zirvə görüşü əsnasında ikitərəfli əlaqələrimizin müzakirəsi üçün də yaxşı imkanların olduğunu diqqətə çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Türkmənistanla ikitərəfli əlaqələrin inkişafına daim xüsusi diqqət

yetirdiyini qeyd etdi, ölkələrimiz arasında siyasi dialoqun yüksək səviyyədə olduğunu, mədəni, humanitar sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdiyini bildirdi, Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyinin başa çatmaqda olduğunu söylədi. Ölkəmizin Hərəkatın beynəlxalq münasibətlərdəki rolunun artırılmasında maraqlı olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı Azərbaycanın bu xüsudə bir sıra təşəbbüslərlə çıxış etdiyini bildirdi və diqqətə çatdırdı ki, bu gün dünya düzəninə yenidən formalaşması prosesi baş verir və «Qoşulmama Hərəkatı» bu prosesdə öz rolunu oynamalıdır.

Ölkələrimiz arasında mövcud olan çox sıx siyasi əlaqələrin möhkəm təməllər üzərində qurulduğunu qeyd edən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla Türkmənistanın enerji, pambıqçılıq, nəqliyyat, investisiyalar və digər sahələrdə əməkdaşlıq üçün geniş imkanlara malik olduqlarını vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı əlavə etdi ki, Azərbaycan özünün nəqliyyat-tranzit potensialını artırır və bu, gələcəkdə Türkmənistan mallarının da ölkəmizin ərazisindən daşınması üçün əlavə imkanlar yaradır.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

**LİVİYA DÖVLƏTİ PREZİDENT
ŞURASININ SƏDRİ MƏHƏMMƏD
YUNİS ƏL-MƏNFİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Liviya Dövləti Prezident Şurasının Sədri Məhəmməd Yunis əl-Mənfə ilə görüşmüşdür.

Dövlətimizin başçısı Məhəmməd Yunis əl-Mənfəyə «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşündə iştirakına görə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə Liviya arasında siyasi əlaqələrin çox yaxşı olduğunu, ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı üçün geniş imkanların mövcudluğunu qeyd etdi.

Azərbaycanın xarici siyasətində ərəb dövlətləri ilə əlaqələrin inkişafının prioritetlərdən biri olduğunu diqqətə çatdıran dövlətimizin başçısı Ərəb Dövlətləri Liqasının ötən il Əlcəzairdə keçirilmiş Zirvə toplantısında iştirakını məmnunluqla xatırlatdı, bu tədbirin Azərbaycanın ərəb dövlətləri ilə münasibətlərin genişləndirilməsi işinə mühüm töhfə verdiyini vurğuladı.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın Bakıda keçirilən Zirvə görüşünün yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu və onun böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini söyləyən Mə-

həmməd Yunis əl-Mənfi bu tədbirə dəvətə və göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildirdi, ölkəmizin sədrlik dövründə bu Hərəkatın inkişafı üçün ciddi səylər göstərdiyini və töhfələr verdiyini qeyd etdi.

Liviya Dövləti Prezident Şurasının Sədri dövlət başçımızın Ərəb Dövlətləri Liqasının Əlcəzairdə keçirilmiş sammitindəki çıxışını diqqətlə dinlədiyini məmnuniyyətlə vurğuladı.

Ölkəsinin Azərbaycanla əlaqələrdə maraqlı olduğunu qeyd edən Məhəmməd Yunis əl-Mənfi bildirdi ki, beynəlxalq gündəlikdə duran bir çox məsələlərə münasibətdə Azərbaycanın və Liviyanın mövqeləri üst-üstə düşür.

Görüşdə münasibətlərimizin müxtəlif sahələrdə inkişafı üçün birgə səylərin davam etdirilməsinin vacibliyi bildirildi, bu xüsusda qarşılıqlı sərmayələr, tikinti, enerji sahələrində əməkdaşlığın önəmi qeyd olundu. Həmçinin hökumətlərarası birgə Komissiyanın fəaliyyətinin aktivləşdirilməsinin və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, həmçinin OPEC+ formatında əməkdaşlıq məsələsinin əhəmiyyətinə toxunuldu.

**ƏLCƏZƏİR XALQ DEMOKRATİK
RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİRİ
AYMAN BENABDERRAHMAN
İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Baş Naziri Ayman Benabderrahman ilə görüşmüşdür.

Prezident İlham Əliyev Əlcəzair Prezidenti Abdülməcid Tebbunun dəvəti ilə Ərəb Dövlətləri Liqasının 31-ci Zirvə toplantısında iştirakını məmnunluqla xatırladı. Dövlətimizin başçısı səfər çərçivəsində Azərbaycan ilə Əlcəzair arasında ikitərəfli əlaqələrin perspektivlərinə dair müzakirələrin də aparıldığını diqqətə çatdırdı.

Baş Nazir Əlcəzair Prezidenti Abdülməcid Tebbunun səmimi salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Dövlətimizin başçısı salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını və ölkəmizə səfər etməklə bağlı dəvətini Əlcəzair dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın Bakıda keçirilən Zirvə görüşünə dəvətə görə minnətdarlığını bildirən Baş Nazir bu tədbirin yüksək səviyyədə təşkilinə və Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»nda uğurlu sədr-

liyina görə Prezident İlham Əliyevi təbrik etdi, ölkəmizin sədrliyi sayəsində Hərəkətin beynəlxalq münasibətlərdə oynadığı rolun daha da gücləndiyini vurğuladı.

Ayman Benabderrahman Əlcəzairin Azərbaycanla qarşılıqlı münasibətlərin hərtərəfli inkişafında maraqlı olduğunu bildirərək qeyd etdi ki, hazırda parlamentlərarası əməkdaşlıq və ədliyyə sahəsində əlaqələrimiz inkişaf edir, Xarici İşlər nazirlikləri səviyyəsində siyasi dialoq mexanizmi başlayıb və yaxın vaxtlarda siyasi məsləhətləşmələr keçiriləcək.

Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyinin bu ilin sonunda başa çatacağını vurğulayan dövlətimizin başçısı diqqətə çatdırdı ki, ölkəmiz sədrliyi dövründə Hərəkətin təsisatlanması istiqamətində fəal şəkildə çalışıb. Prezident İlham Əliyev, həmçinin azərbaycanlı mütəxəssislərin, o cümlədən neftçilərin, geoloqların və mədəniyyət xadimlərinin Əlcəzairdə uğurla fəaliyyət göstərdiklərini bildirdi.

Baş Nazir Ayman Benabderrahman da öz növbəsində, Əlcəzair müstəqillik qazandıqdan sonra azərbaycanlı mütəxəssislərin ölkəsinin inkişafına verdiyi töhfələrin yüksək qiymətləndirildiyini vurğuladı.

BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATI BAŞ ASSAMBLEYASININ 77-ci SESSİYASININ PREZİDENTİ ÇABA KOROŞI İLƏ GÖRÜŞ

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) Baş Assambleyasının 77-ci sessiyasının prezidenti Çaba Koroşini qəbul etmişdir.

Çaba Koroşi «Qoşulmama Hərəkatı»nın Sammitinə dəvətə görə minnətdarlığını bildirdi, Hərəkatın beynəlxalq münasibətlər sistemində mühüm rolə malik təsisat olduğunu qeyd etdi. O, Azərbaycanın sədrliyi dövründə Hərəkatın BMT Baş Assambleyasında və ümumiyyətlə, beynəlxalq münasibətlərdə rolunun daha da gücləndiyini, ölkəmizin Hərəkatın təsisatlanması üçün praktiki təkliflərlə çıxış etdiyini vurğuladı. Çaba Koroşi, həmçinin BMT Baş Assambleyasına həm maliyyə nöqtəyindən, həm də kadrlar vasitəsilə verdiyi dəstəyə görə təşəkkürünü ifadə etdi, Baş Assambleyanın ofisinə Azərbaycanlı mütəxəssisin də çalışmasını müsbət amil kimi dəyərləndirdi.

Dövlətimizin başçısı öz növbəsində, «Qoşulmama Hərəkatı»nın Zirvə görüşündə iştirakına görə Çaba Koroşiyə təşəkkürünü bildirdi, BMT-nin ali orqanları, o cümlədən Baş Assambleya ilə əməkdaşlığın inkişafına xüsusi əhəmiyyət verdiyini qeyd etdi. Pre-

zident İlham Əliyev «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri qismində Azərbaycanın təşəbbüsü ilə BMT Baş Assambleyasının COVID-19-a qarşı xüsusi sessiyasının keçirildiyini xatırlatdı.

Azərbaycanın böyükmiqyaslı mina problemi ilə üzləşdiyini, müharibənin başa çatmasından sonra – 2020-ci il noyabrın 10-dan indiyədək 300-ə yaxın vətəndaşımızın mina partlaması səbəbindən həlak olduğunu və ya yaralandığını bildirən dövlətimizin başçısı hazırda Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri həyata keçirdiyini diqqətə çatdırdı. Prezident İlham Əliyev ölkəmizin minatəmizləmə üzrə yeni Dayanıqlı İnkişaf Məqsədinin təsis edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etdiyini, BMT çərçivəsində də bununla bağlı müzakirələrin aparılmasının vacibliyini vurğuladı, BMT-nin ali orqanlarında islahatların aparılması məsələsinə toxundu.

Görüşdə global iqlim dəyişikliyi, su problemi və ərzaq təhlükəsizliyi məsələləri ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

**ATOM ENERJISI ÜZRƏ BEYNƏLXALQ
AGENTLİYİN BAŞ DİREKTORU
RAFAEL MARIANO QROSSİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin baş direktoru Rafael Mariano Qrossini qəbul etmişdir.

Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin baş direktoru Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyinin uğurlu olmasına görə dövlətimizin başçısını təbrik etdi. Bildirdi ki, Azərbaycanın bu Hərəkəta sədrliyi praktiki xarakter daşıyaraq, beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə böyük töhfə verib, Hərəkətin dünyada rolunu daha da gücləndiribdir.

Rafael Mariano Qrossi ölkəmizlə rəhbəri olduğu agentlik arasında səmərəli əməkdaşlığın inkişaf etdiyini diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Rafael Mariano Qrossiyə tədbirdə iştirakına görə minnətdarlığını ifadə etdi, Azərbaycanın Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliklə əməkdaşlığa böyük önəm verdiyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı nüvə texnologiyasından dinc məqsədlər üçün istifadənin vacibliyini bildirdi. Bu xüsusda kənd təsərrüfatı, tibb, neft-kimya sahələrində

Azərbaycanla agentlik arasında əlaqələrin praktiki əhəmiyyəti qeyd edildi.

Prezident İlham Əliyev nüvə təhlükəsizliyi probleminə toxunaraq, Ermənistanda Metsamor Atom Elektrik Stansiyasının fəaliyyət göstərdiyini, onun Azərbaycana, Türkiyəyə, Ermənistana və bütün regiona böyük nüvə təhlükəsi yaratdığını bildirdi, bu stansiyanın köhnə texnologiya ilə çalışdığını, onun ciddi texniki problemlərinin olduğunu diqqətə çatdırdı və Metsamordan qaynaqlanaraq, bəzi nüvə materiallarının qanunsuz ticarətinin aparılmasının narahatlıq doğurduğunu vurğuladı.

Görüşdə nüvə silahlarının yayılmaması haqqında Müqaviləyə bütün dövlətlər tərəfindən riayət edilməsinin vacibliyi bildirildi, bu xüsusda nüvə silahının yaradılması cəhdlərinin beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün ciddi təhdid yarada biləcəyi ilə bağlı narahatlıq ifadə olundu.

«QOŞULMAMA HƏRƏKATI»NIN COVID-19-a QARŞI MÜBARİZƏ ÜZRƏ TƏMAS QRUPUNUN ZİRVƏ GÖRÜŞÜ

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 2-də Bakıda keçirilmiş «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşündə iştirak etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Zirvə görüşündə iştirak edən Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Baş Naziri Ayman Benabderrahmanı, Keniyanın Baş Naziri Musalia Mudavadini, Tanzaniyanın vitse-prezidenti Filip İsdor Mpanqonu, Kuba Respublikasının vitse-prezidenti Salvador Antonio Valdes Mesanı, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Ali Şurasının üzvü, Ras əl-Xeymə Əmirliyinin hakimi əlahəzrət Şeyx Saud bin Saqr əl-Qasimini, Qabonun vitse-prezidenti xanım Rouz Kristian Ossuka Rapondanı, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 77-ci sessiyasının prezidenti Çaba Koroşini, Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri xanım Jelka Sviyanoviçi, İraq Respublikasının Prezidenti Əbdül Lətif Rəşidi, Liviya Dövləti Prezident Şurasının Sədri Məhəmməd Yunis əl-Mənfini, Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovu, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyevi qarşıladı.

Sonra birgə foto çəkdirildi.

«Qoşulmama Hərəkəti»na sədrlik edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbiri açaraq dedi:

– Zati-aliləri, hörmətli nümayəndələr, xanımlar və cənablar!

Sizin hamınızı Bakıda, Azərbaycanda «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun sammit səviyyəli görüşündə ürəkdən salamlayıram. Təxminən üç il bundan əvvəl bu zalda Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyi qəbul etdi. Qürurla deyə bilərəm ki, bu Hərəkət son bir neçə ildə beynəlxalq münasibətlərdə mühüm aktorlardan biri olub. Müzakirələrimizə başlamazdan əvvəl sizin diqqətinizi bir məqama cəlb etmək istəyirəm. Hamınızın bildiyi kimi, bir neçə həftə bundan əvvəl Türkiyədə və Suriyada dağıdıcı zəlzələ baş verib. Müasir dövrün ən faciəli təbii fəlakətlərindən biri olan bu zəlzələ on minlərlə insanın həyatına son qoyub. Zirvə görüşünün bütün iştirakçılarını ayağa qalxmağa və həlak olanların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla anmağa dəvət edirəm. Allah rəhmət eləsin.

Bu dəhşətli fəlakətlə əlaqədar dərindən kədərləndiyimizi bildirir, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına başsağlığı verir, yaralananların tezliklə sağlamlarını arzu edirik.

İndi isə müzakirələrə başlaya bilərik. İclası açmazdan əvvəl gündəlik təsdiq edilməlidir. Sammit səviyyəli görüşün ilkin gündəliyi nümayəndə heyətləri arasında yayılıb. Hesab edə bilərəm ki, gün-

dəlik barədə etirazlar yoxdur? Sağ olun. Beləliklə, sammit səviyyəli görüşün gündəliyini təsdiq olunmuş hesab edirəm. İndi isə mən «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri kimi çıxış edəcəyəm.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları!
Hörmətli nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri!
Xanımlar və cənablar!

Mən sizin hamınızı Bakıda «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun pandemiya sonrakı bərpaya həsr olunmuş sammit səviyyəli görüşündə salamlayıram.

2019-cu ildə Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı» ölkələrinin yekdil qərarı ilə 2019–2022-ci illər üzrə «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyə başladı. Sədrliyimizin müddəti yekdil qərarla daha bir il uzadıldı. Biz Azərbaycanın sədrliyinə göstərdikləri dəstəyə görə özv dövlətlərə minnətdarıq.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri olaraq, məqsədimiz ədaləti və beynəlxalq hüququ müdafiə etməkdir. Pandemiyanın başlanmasından dərhal sonra COVID-19-a qarşı global səyləri səfərbər etmək təşəbbüsü ilə çıxış edən məhz «Qoşulmama Hərəkatı» oldu. 2020-ci ilin may ayında «Qoşulmama Hərəkatı»nın dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində onlayn Zirvə toplantısının keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürdük. Zirvə toplantısında məlumat bazası hazırlamaq üçün «Qoşulmama Hərəkatı»nın İşçi qrupunun yaradılması qərara alındı. Ümum-

dünya Səhiyyə Təşkilatı pandemiya ilə mübarizədə «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv dövlətlərin ehtiyaclarını müəyyən etmək üçün bu məlumat bazasına istinad edib. Mən həmin Zirvə toplantısında BMT Baş Assambleyasının liderlər səviyyəsində xüsusi sessiyasının çağırılmasını təklif etdim. Bu təklif BMT-yə üzv dövlətlər arasında böyük dəstək qazandı.

Xüsusi sessiya 2020-ci ilin dekabr ayında keçirildi və tədbirdə 70-dən çox dövlət və hökumət başçısı çıxış etdi. Xüsusi sessiyada beynəlxalq həmrəyliyin artırılmasının zəruriliyi vurğulandı, «Qoşulmama Hərəkatı»nın koronavirusla mübarizədə liderliyi qəbul edildi. Bəzi varlı ölkələrin həyata keçirdiyi «peyvənd millətçiliyi»ni xüsusilə pandemiya ilə mübarizədə ciddi maneə kimi qiymətləndirdik. Nəticədə «Qoşulmama Hərəkatı» bütün ölkələrin peyvəndlərdən ədalətli və vahid şəkildə istifadəsini təmin etmək üçün 2021-ci ildə BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında və BMT Baş Assambleyasında qəbul edilmiş iki qətnamənin təşəbbüskarı oldu. «Qoşulmama Hərəkatı»nın pandemiya ilə mübarizə üçün global səylərin səfərbər edilməsində liderliyi Hərəkatın nüfuzunu və məsuliyyətini bir daha nümayiş etdirdi.

Azərbaycan əksəriyyəti bizim «Qoşulmama Hərəkatı» ailəsinin üzvləri olan 80-dən çox ölkəyə koronavirusla bağlı ya ikitərəfli kanallar, ya da Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı vasitəsilə maliyyə və humanitar yardım göstərib.

Azərbaycan Hərəkatın institusional inkişafına güclü dəstək verir. Biz «Qoşulmama Hərəkatı»nın

Parlament Şəbəkəsinin yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etdik. Şəbəkənin ilk iclası 2022-ci ilin iyun ayında Bakıda keçirilib.

Bundan başqa, 2022-ci ilin iyulunda Şuşa Rəzılaşması əsasında «Qoşulmama Hərəkəti»nin Gəncələr Təşkilatı yaradılıb. Təşkilatın daimi katibliyi Bakıda yerləşəcək. Məqsədımız institusional davamlılıq yaratmaq və Azərbaycandan sonra sədrliyi təhvil alacaq üzvlərə uğurlu miras qoymaqdır.

2021-ci ildə Belqradda keçirilmiş yüksək səviyyəli yubiley görüşündə mən Hərəkətin COVID-19-dan sonrakı dövrlə bağlı mövqeyini formalaşdırmaq məqsədilə «Qoşulmama Hərəkəti»na üzv dövlətlərin yüksək səviyyəli görüşünün keçirilməsi ideyasını irəli sürdüm. Bunu nəzərə alaraq, mən bu Zirvə toplantısını çağırdım və inanıram ki, bu tədbir yeni meydana çıxan qlobal əhəmiyyətli məsələləri müzakirə etmək imkanı yaradacaq.

Son bir neçə onillikdə mövcud olan beynəlxalq təhlükəsizlik arxitekturası hazırda köklü dəyişikliklərlə üzləşir və multilateralizm təhlükə altındadır. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin aşınması beynəlxalq düzəni daha da təhdid edir.

Suverenliyin və ərazi bütövlüyünün pozulması, dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə halları daha çox müşahidə olunmaqdadır. Aparıcı beynəlxalq təşkilatların qərarları ya icra olunmur, ya da selektiv yanaşma və ikili standartlar tətbiq edilir.

Yeni dünya düzəni yenidən formalaşmaqdadır. İndi dünya «soyuq müharibə»nin sona çatmasından bəri baş verən ən ciddi Şərq–Qərb qarşıdurma-

sının şahididir ki, onun fəsadları dünyanın qalan hissəsində də hiss olunur. «Qoşulmama Hərəkatı» BMT-dən sonra ikinci ən böyük beynəlxalq təsisat kimi, beynəlxalq arenada daha nəzərəçarpan və səmərəli rol oynamalı, yeni dünya düzəninə yenidən formalaşmasında fəal iştirak etməlidir.

Təəssüf ki, bu gün neokolonializm meylinin artığını müşahidə edirik. Tarixi müstəmləkəsizləşdirmə prosesi nəticəsində yaranmış «Qoşulmama Hərəkatı» bəşəriyyətin bu rüsvayçı səhifəsinin tamamilə aradan qaldırılması istiqamətində səylərini birləşdirməlidir. «Qoşulmama Hərəkatı» Qəmər Adaları İttifaqının Fransanın müstəmləkə hakimiyyəti altında qalmaqda davam edən Mayot adası üzərində şəxsiz suverenliyini həmişə güclü dəstəkləmişdir. «Qoşulmama Hərəkatı»nın təməl sənədlərində əks olunduğu kimi, biz Fransa hökumətini Yeni Kaledoniya xalqının və Fransanın dənizasıırı icma və ərazilərindəki digər xalqların hüquqlarına hörmət etməyə çağırırıq. Fransanın Avropadan kənarda idarə etdiyi ərazilər fransız müstəmləkə imperiyasının iyrənc qalıqlarıdır. Biz həmçinin Fransanı Afrika, Cənub-Şərqi Asiya və digər ərazilərdə «Qoşulmama Hərəkatı»nın üzvü olan ölkələrə qarşı müstəmləkə keçmişinə, qanlı müstəmləkə cinayətlərinə, eləcə də soyqırımı aktlarına görə üzr istəməyə və məsuliyyətini etiraf etməyə çağırırıq.

Dünyada uzun illərdir müzakirə olunan digər mühüm məsələ BMT sistemində aparılan islahatlardır. BMT Təhlükəsizlik Şurası keçmişə xatırladır və indiki reallığı əks etdirmir. Təhlükəsizlik Şurasının tərkibi genişləndirilməlidir ki, orada daha çox

ölkə təmsil olunsun və coğrafi baxımdan daha ədalətli olsun. Bir daimi yer «Qoşulmama Hərəkatı»na verilməlidir və «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrlik edən ölkə növbəli şəkildə bu yerə sahib olmalıdır. Mən «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv ölkələri bu məsələ ilə bağlı məsləhətləşmələrə başlamağa və öz fikirlərini BMT-nin müvafiq komitəsinə təqdim etməyə çağırıram. Biz Təhlükəsizlik Şurasında Afrikaya da daimi yerlərin verilməsi fikrini dəstəkləyirik.

Pandemiya «2030: Davamlı İnkişaf Məqsədləri»nin icra olunmasına mənfi təsir edib. Bundan əlavə, hədəflərə çatmaqda geriləmənin qarşısını almaq və 2030-cu il gündəliyinin icrasına vaxtında nail olmaq üçün qlobal səylər gücləndirilməlidir. Bu məqsədlə biz BMT-nin COVID-19-dan sonra Qlobal Bərpa üzrə Yüksək Səviyyəli Panelinin yaradılmasını təklif etmişik. Bu panel postpandemiya dövrü üçün qlobal tədbirlərə dair tövsiyələr hazırlaya bilər. Mən «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv olan ölkələri bu təşəbbüsü dəstəkləməyə çağırıram.

Biz suverenliyə, milli sahibliyə, bərabərliyə və qarşılıqlı mənafeyə hörmət prinsiplərini rəhbər tutan Cənub–Cənub əməkdaşlığını daha da gücləndirməliyik. Həmin gündəlik Cənub ölkələrinin özləri tərəfindən öz milli ehtiyac və prioritetlərinə uyğun olaraq təşkil edilib. Bu, kənardan məcburi qaydada qoyulmuş bir gündəlik deyil.

İqlim dəyişikliyi bəşəriyyət üçün digər təhdiddir və su qıtlığı, ərzaq çatışmazlığı və məcburi miqrasiya kimi ciddi problemlərə səbəb olur. İnkişaf

edən kiçik ada ölkələri daha çox diqqətləyiqdir. Çünki onlar iqlim dəyişikliyiinin təsirlərinə daha həssas olduqları üçün yer üzündən silinmək təhlükəsi ilə üzləşiblər.

COVID-19 pandemiyası dövründə olduğu kimi, Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»nın ehtiyacı olan üzv ölkələrinə maliyyə və humanitar yardım göstərməyə davam edəcək. Mən burada iki qlobal çağırışı bəyan edirəm. Bunlar Afrikanın və inkişaf edən kiçik ada dövlətlərinin pandemiya sonrası bərpasını dəstəkləməkdir. Məmnuniyyətlə elan edirəm ki, Azərbaycan ilk donor ölkə kimi, hər iki qlobal çağırışa 1 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait ayırır. İnanıram ki, «Qoşulmama Hərəkatı»nın üzvləri və beynəlxalq ictimaiyyətin digər üzvləri Azərbaycanın təşəbbüsünü dəstəkləyəcək və bizə qoşularaq, postpandemiya bərpası dövründə ehtiyacı olan ölkələrə dəstək verəcəklər.

Xanımlar və cənablar!

Daha öncə də qeyd etdiyim kimi, BMT Təhlükəsizlik Şurası bu gün səmərəli deyil. Məsələn, Təhlükəsizlik Şurasının bəzi qətnamələri bir neçə günün içində icra olunub. Lakin Azərbaycana gəldikdə, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasına dair BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsinə 30 ilə yaxın bir müddətdə məhəl qoyulmamışdır.

2020-ci ildə Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və tarixi ədaləti hərbi-siyasi yolla bərpa etdi və Təhlükəsizlik Şurası qətnamələrinin icrasını özü təmin

etdi. Yəqin ki, bu hadisə BMT-nin əsası qoyulandan bəri dünyada ilk dəfə idi baş verirdi.

İşğal illəri ərzində Azərbaycanın yüzrlərlə şəhər və kəndi Ermənistan tərəfindən məqsədyönlü şəkildə dağıdılmış, bütün mədəni və dini abidələr talan və qarət edilmişdir. Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş əraziləri klassik urbisid, kulturosid və ekosid nümunələridir. 2020-ci ilin sonundan etibarən «Qoşulmama Hərəkəti»na üzv ölkələr də daxil olmaqla, bir çox ölkədən minlərlə xarici diplomat, jurnalist, QHT üzvü və siyasətçi işğaldan azad olunmuş əraziləri ziyarət edərək, Ermənistan tərəfindən törədilmiş vəhşiliklərin şahidi olmuşdur.

Azərbaycan işğaldan azad olunmuş ərazilərdə öz maliyyə resursları ilə genişmiqyaslı yenidən qurulma işləri aparır. Azərbaycan hökuməti 2021–2022-ci illərdə yenidən qurulma işlərinə 4 milyard ABŞ dollarına yaxın pul xərcləyib. Bu il biz bu məqsəd üçün ən azı 1,7 milyard ABŞ dolları məbləğində vəsait ayırmağı planlaşdırırıq. Biz müasir şəhərsalma – «ağıllı şəhər», «ağıllı kənd» konsepsiyalarından istifadə edərək, yeni şəhər və kəndləri sıfırdan yaradırıq. Bu, milli hökumətlər tərəfindən postmünaqişə dövründə icra olunan nadir və daha öncə görünməmiş bir inkişaf və yenidən qurulma modelidir. Ermənistanın işğalına görə Azərbaycan dünyada mina ilə ən çox çirkləndirilmiş ölkələr sırasındadır. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra, yəni 2020-ci ilin noyabr ayından bəri 300 azərbaycanlı mina partlayışı nəticəsində həlak olmuş və ya yaralanmışdır.

Ölkə üçün humanitar minatəmizləmənin böyük əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan hazırda xüsusi milli Dayanıqlı İnkişaf Məqsədinin müəyyən edilməsini nəzərdən keçirir. Azərbaycan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi və minatəmizləmə fəaliyyəti arasında birbaşa əlaqə görür, çünki minalar yenidən qurulma prosesini və keçmiş məcburi köçkünlərin geri dönməsini ləngidir. Azərbaycan minatəmizləmənin 18-ci Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi olması təşəbbüsünü fəal şəkildə təşviq edir. Biz «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv olan ölkələri bu təşəbbüsü dəstəkləməyə dəvət edirik.

«Qoşulmama Hərəkatı»na üzv ölkələrin bir çoxunun mina və partlamamış hərbi sursatlarla ən çox çirkənlənmiş ölkələr sırasında olduğunu nəzərə alaraq, mən səsimizi qlobal miqyasda eşitdirmək üçün Minaların Təsirinə Məruz Qalmış Ölkələrin Həmfikirilər Qrupunun yaradılmasını təklif etmək istəyirəm.

Münaqişənin bitməsindən qısa müddət sonra Azərbaycan sülh razılaşması üçün ərazi bütövlüyünün və suverenliyin tanınmasına əsaslanan 5 əsas prinsipi Ermənistanla təqdim edib. Fərsətdən istifadə edərək, mən «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv ölkələrə Azərbaycanın ədalətli mövqeyini dəstəkləməkdə, həmçinin 2020-ci və 2022-ci illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasında Azərbaycan əleyhinə birtərəfli və qərəzli bəyanatların qəbuluna imkan verməməkdə göstərdikləri qətiyyətə görə təşəkkür etmək istəyirəm.

Sonda isə sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri kimi, «Qoşul-

mama Hərəkəti»na üzv dövlətlərin legitim maraqlarının müdafiəsi və Hərəkətin beynəlxalq arenada mövqeyinin gücləndirilməsi üzrə səylərini əsirgəməyəcəkdir. Təşəkkür edirəm.

* * *

Sonra BMT Baş Assambleyasının 77-ci sessiyasının prezidenti Çaba Koroşi çıxış edərək, Zirvə görüşündə iştirak üçün dəvətə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi. Hazırda bəşəriyyətin dünyada yaşanan müxtəlif proseslərin, o cümlədən COVID-19 pandemiyasının ciddi təsirlərinə məruz qaldığını vurğulayan Çaba Koroşi bu problemlərin qarşısını almaq üçün qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi baxımından belə görüşlərin önəmini qeyd etdi. Bildirdi ki, pandemiya yaşadığımız əsrin ən böyük səhiyyə böhranını yaratdı. Bu göstərdi ki, pandemiya yeganə çıxış yolu təkca sərhədlər daxilində deyil, beynəlxalq səviyyədə həmrəyliyin inkişaf etdirilməsidir.

Azərbaycanın COVID-19-a qarşı mübarizə istiqamətində irəli sürdüyü təşəbbüslərin önəmini vurğulayan Çaba Koroşi Azərbaycan tərəfindən bununla bağlı irəli sürülən təşəbbüslərin, həmçinin peyvəndlərə vaxtında və ədalətli qaydada çıxış və əlçatanlığın da qarşılıqlı dəstəyin bir nümunəsi olduğunu bildirdi.

BMT-nin Cenevrədəki bölməsinin baş direktoru Tatyana Valovaya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi Antonio Quterreşin adından çıxış edərək, «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünə ev

sahibliyinə görə Prezident İlham Əliyevə və Azərbaycan minnətdarlığını ifadə etdi. XXI əsrdə çox-tərəfli əməkdaşlıq baxımından «Qoşulmama Hərəkatı»nın əhəmiyyətinin daha da artdığını vurğulayan Tatyana Valovaya Hərəkatın dayanıqlı inkişaf, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə və sülhün bərqərar olunması istiqamətində aktiv fəaliyyət göstərdiyini bildirdi. O, dünyada 6,5 milyon insanın ölümünə, bərabərsizliyin daha da güclənməsinə, böyük depressiyaya və işsizliyə səbəb olan pandemiyanın bir sıra sahələrə, xüsusilə təhsilə sarsıdıcı təsirlər göstərdiyini qeyd etdi. Postpandemiya dövründə global əməkdaşlığın, xüsusilə gənclər üçün lazımi şəraitin yaradılmasının və onların arasında əlaqələrin gücləndirilməsinin vacibliyini qeyd edən BMT rəsmisi bu baxımdan institusional tədbirlərin görülməsinin vacib rol oynadığını bildirdi, Azərbaycanın irəli sürdüyü təşəbbüsləri xüsusi vurğulayaraq, «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv ölkələrin parlamentləri arasında əlaqələrin gücləndirilməsinə xidmət edən Parlament Şəbəkəsinin yaradılması ilə bağlı Azərbaycanın təşəbbüsünün təqdirəlayiq olduğunu qeyd etdi. Azərbaycanın gənclərlə iş sahəsində – 2022-ci ilin iyulunda «Qoşulmama Hərəkatı»nın Gənclər Sammitinin keçirilməsi və Hərəkatın Gənclər Şəbəkəsinin təsis olunması ilə bağlı təşəbbüslərini də alqışladığını vurğuladı.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusun videomüraciəti dinlənildi. O, videomüraciətində Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na uğurlu sədrliyi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv öl-

kələrin pandemiyaadan əziyyət çəkdiyini vurğulayan baş direktor bildirdi ki, postpandemiya dövründə daha təhlükəsiz və sağlam sistemlərin qurulmasında Hərəkətin üzvlərinin kollektiv təcrübəsindən faydalanmaq çox zəruridir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı beynəlxalq səviyyədə pandemiya hazırlıq və cavab tədbirləri ilə bağlı sənədlərin qəbul olunması istiqamətində «Qoşulmama Hərəkəti»na üzv ölkələrin səylərinin gücləndirilməsinə dair müraciət edib. Tedros Adhanom Qebreyesus Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının maliyyələşdirilməsinə fəal qoşulmağın zəruriliyini və yerli istehsalın qurulmasına sərmayə qoyulmasının prioritet hədəflər olduğunu vurğuladı.

Zirvə görüşü işini plenar sessiya ilə davam etdirdi.

* * *

Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev qeyd etdi ki, Azərbaycanın sədrliyi dövründə «Qoşulmama Hərəkəti»nin beynəlxalq arenada rolu və nüfuzu əsaslı şəkildə artıb, bu mühüm platforma çərçivəsində ölkələr arasında çoxtərəfli əməkdaşlıq yeni səviyyəyə çatdırılıb. Pandemiya dövrünün çətinliklərinə baxmayaraq, həmrəylik və sıx birlik daha da möhkəmlənib. Təşkilatın tarixində ilk dəfə onun parlament və gənclər şəbəkələri yaradılıb.

Özbəkistan lideri xüsusi vurğuladı ki, bütün bu nailiyyətlər Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin böyük səy və təşəbbüsləri, üzv dövlətlərin maraqları naminə onun praktiki fəaliyyəti sayəsində mümkün olubdur.

Özbəkistan dövlətinin başçısı Azərbaycan Prezidentinin ölkə regionlarının bərpasına yönəlmiş səmərəli səylərinə də diqqəti cəlb edərək bildirdi ki, burada tarixi ədalət, sosial-iqtisadi infrastruktur bərpa olunub, yeni obyektlər ucaldılıb, əhali üçün əlverişli şərait formalaşdır.

Şavkat Mirziyoyev bir sıra təşəbbüslər də irəli sürdü, o cümlədən 2030-cu ilə qədər olan dövrdə Senday çərçivə proqramının əsas hədəflərinə nail olmaq üzrə Qlobal Platforma bazasında fəaliyyətin daha da gücləndirilməsini, həmçinin «Qoşulmama Hərəkəti»nin monitoring və elmi tədqiqatlar üzrə xüsusi şəbəkəsinin yaradılmasını da təklif etdi. Bu qurum Özbəkistanda yerləşə və «Qoşulmama Hərəkəti»nin sammitləri ərəfəsində müntəzəm olaraq təşkilatın iqtisadi forumlarını keçirə bilər.

Özbəkistan Prezidenti BMT-də islahatlar məsələsinə toxunaraq bildirdi ki, Təhlükəsizlik Şurasında «Qoşulmama Hərəkəti»nin üzvlərinin daimi yeri olmalıdır.

Zirvə görüşündə iştirak üçün dəvətə görə Prezident İlham Əliyevə və Azərbaycan hökumətinə təşəkkürünü bildirən İraq Prezidenti Əbdül Lətif Rəşid global pandemiya böhranından sonrakı dövrdə infrastrukturun və xidmətlərin təkmilləşdirilməsinin, qida təhlükəsizliyinin təmin olunmasının vacibliyini diqqətə çatdırdı. Ölkəsində bu istiqamətlərdə atılan addımlardan bəhs edən dövlət başçısı bildirdi ki, İraq hökuməti iqlim dəyişikliyi məsələlərinə xüsusi önəm verir. İqlim dəyişikliyi sosial sabitliyə də birbaşa təsir göstərir. Ona görə də bu istiqamətdə ictimai maarif-

ləndirmə işləri daha da genişləndirilməlidir. İqlim dəyişikliyinin nəticələri kollektiv şəkildə aradan qaldırılmalı və risklərin azaldılması istiqamətində addımlar atılmalıdır.

Ölkəsinin vaxtilə müharibələrdən, silahlı toqquşmalardan, dağıntılardan, insan ölümlərindən əziyyət çəkdiyini xatırladan Əbdül Lətif Rəşid qeyd etdi ki, sülh ancaq dialoq və əməkdaşlıq vasitəsilə mümkündür. Bu baxımdan İraq regional təhlükəsizliyə də, global enerji təhlükəsizliyinə də töhfə verməyə hazırdır.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın prinsiplərindən söz açan İraq Prezidenti dövlətlərin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmətin, təcavüzkar hərəkatlardan çəkinməyin, digər ölkələrin daxili məsələlərinə müdaxilə etməməyin, birgə sülh şəraitində yaşamağın və digər prinsiplərin bu gün də aktual olduğunu diqqətə çatdırdı.

Liviya Dövləti Prezident Şurasının Sədri Məhəmməd Yunis əl-Mənfə Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»nın inkişafına və beynəlxalq arenada onun nüfuzunun artmasına göstərdiyi səylərə və verdiyi töhfələrə, habelə bu təşkilatda uğurlu sədrliyinə görə təşəkkürünü bildirdi. O qeyd etdi ki, COVID-19 pandemiyası bəşəriyyət üçün beynəlxalq münaqişələrin çoxundan daha ciddi nəticələr doğurub. Prezident Şurasının Sədri bütün dövlətləri Liviya davam edən münaqişənin həllinə və bu ölkənin inkişafına dəstək verməyə çağırırdı. Məhəmməd Yunis əl-Mənfə əminliklə bildirdi ki, Liviya qarşılıqlı münasibətlərin inkişafına yönəlmiş birgə əməkdaşlığa sədaqətini saxlayır.

Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədov koronavirus pandemiyasının nəticələrinin bütün ölkələrin siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə inkişafına ciddi təsir göstərdiyini vurğuladı. Türkmənistan Prezidenti pandemiyanın nəticələrinin qısa müddətdə aradan qaldırılması üçün dövlətlərin öz səylərini birləşdirməsinin və bütün sahələrdə əməkdaşlığı inkişaf etdirməsinin önəmini qeyd etdi, bu məqsədlə fikir mübadiləsinin aparılması, ortaq mexanizmlərin müəyyənləşdirilməsi üçün birgə platformanın yaradılması təklifini irəli sürdü. Dövlət başçısı üzv ölkələrin parlamentləri və aidiyyəti qurumları ilə yanaşı, elm və təhsil müəssisələrinin də bu prosesə cəlb olunmasının vacibliyini vurğuladı.

Prezident Sərdar Berdiməhəmmədov «Qoşulma Hərəkəti»na uğurla sədrliyinə, qarşıda duran hədəflərə nail olunması istiqamətində irəli sürdüyü mühüm təşəbbüslərə görə Azərbaycan dövlətinə təşəkkürünü bildirdi.

Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin Sədri Jelka Sviyanoviç Zirvə görüşündə iştirak üçün dəvətə görə «Qoşulmama Hərəkəti»nin sədri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirdi. O, «Qoşulmama Hərəkəti»nin yarandığı zaman dünyaya lazım olan sülh, sabitlik və əməkdaşlıq kimi məsələlərin bu gün də öz aktuallığını saxladığını söylədi. Koronavirus pandemiyasının uzunmüddətli mənfi təsirlərə səbəb olduğunu deyən Jelka Sviyanoviç insan itkilərini, səhiyyə sistemində və digər sahələrdə yaranan çətinlikləri qeyd etdi. Həmçinin bildirdi ki, iqtisadi problemlər global

səviyyədə və dövlətlərdə, xüsusilə yoxsul ölkələrdə daha mürəkkəb tənzümlə səbəb olub.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın rolunu təqdirəlayiq hesab edən Jelka Sviyanoviç Hərəkatın koronavirus pandemiyasının qarşısının alınması istiqamətində böyük səylər göstərdiyini vurğuladı. Qeyd etdi ki, COVID-19 pandemiyasından sonra bir çox digər mövzular da aktualdır. Böyük çağırışlar var, çətinliklər heç də azalmayıb, yaxud da yox olmayıb. O, məhz bu səbəbdən sammitin dünya ictimaiyyətinin diqqətini postpandemiya dövründə bərpa proseslərinə cəlb edəcəyinə əminliyini bildirdi.

Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin Sədri vurğuladı ki, beynəlxalq düzən sülh və sabitlik prinsipləri əsasında qurulmalıdır. «Qoşulmama Hərəkatı» qlobal dəyişikliyə rəğmən bu işi davam etdirə bilər. Bu baxımdan Hərəkata üzv ölkələr arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi çox vacibdir.

* * *

Zirvə görüşü Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Ceyhun Bayramovun sədrliyi ilə plenar sessiyalarla davam etdi.

«Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünə 70-ə yaxın ölkənin dövlət və hökumət başçıları, 5 ölkənin, o cümlədən Bosniya və Herseqovina, Türkmənistan, Özbəkistan, İraq, Liviya prezidentləri, üç ölkənin – Kuba, Qabon, Tanzaniyanın vitse-prezidentləri, Əlcəzair və Keniyanın Baş nazirləri, müxtəlif ölkələrin yüksək səviyyəli nümayəndələri, həmçinin beynəlxalq

xalq təşkilatların rəhbərləri – Dünya Turizm Təşkilatının baş katibi Zurab Pololikaşvili, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının baş direktoru Antonio Vitorino, BMT-nin Cenevrədəki bölməsinin baş direktoru Tatyana Valovaya, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının baş katibi Xusrav Noziri və digərləri, nazirlər, nazir müavinləri, səfirlər və s. qatılıblar.

Hazırda Azərbaycan bir sıra beynəlxalq qurumlarda sadəcə, üzv dövlət kimi təmsil olunmur, eyni zamanda, bir çox qərarların qəbulunda və icrasında yaxından iştirak edir. Dünyanın 120 ölkəsi arasında səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasında və inkişafında mühüm siyasi platforma olan «Qoşulmama Hərəkatı» isə məhz Azərbaycanın sədrliyi dövründə özünün ən uğurlu dövrünü yaşayır. Dünyada nüfuzu getdikcə artan və regionda aparıcı aktora çevrilən Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyi 2019-cu ildən etibarən üç il müddətinə həyata keçirməyə başlayıb. Azərbaycanın sədrliyinin COVID-19 pandemiyası dövrünə təsadüf etməsinə baxmayaraq, dünya ölkələrinin əksəriyyətinin özünə qapandığı zamanda Bakı global liderlik rolunu üzərinə götürdü, global problemin öhdəsindən gəlmək üçün beynəlxalq həmrəyliyi və əməkdaşlığı təbliğ edən ilk dövlətlərdən oldu. Məhz Azərbaycanın sədrliyi ilə «Qoşulmama Hərəkatı» dünyaya ictimaiyyətini pandemiya ilə mübarizədə səfərbər etdi. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2020-ci ilin mayında «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19 ilə mübarizəyə həsr edilmiş onlayn sammiti keçirildi. Həmin ilin dekabrında isə BMT Baş Assambleyasının pandemiya ilə mübarizəyə həsr edilmiş xüsusi sessiyası

təşkil olundu. Bu sessiya pandemiya ilə mübarizə sahəsində ən global tədbir hesab olunur. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə həm BMT Baş Assambleyasında, həm də BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında vaksinlərin ədalətli bölüşdürülməsinə dair qətnamələr qəbul edildi.

Azərbaycanın sədrliyinin ən böyük uğurlarından biri də «Qoşulmama Hərəkəti»nin təsisatlanması məsələsidir. Ölkəmizin sədrliyi dönmində «Qoşulmama Hərəkəti»nin Parlament Şəbəkəsi və Gənclər Təşkilatı təsis olundu. Hərəkətin 61 illik tarixində ilk dəfə olaraq Şuşada Hərəkəta üzv ölkələrin gənclərini birləşdirən Gənclər Təşkilatı yaradıldı.

Bütün bunlarla yanaşı, «Qoşulmama Hərəkəti»na üzvlük və sədrlik Azərbaycana Ermənistanın təcavüzünə qarşı mübarizədə güclü beynəlxalq dəstək qazandırdı. Təsadüfi deyil ki, 2020-ci və 2022-ci illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasında Azərbaycana qarşı irəli sürülmüş qərəzli təşəbbüslərin qarşısı Hərəkəta üzv dövlətlər tərəfindən alındı.

«Qoşulmama Hərəkəti» ölkələrinin Azərbaycana tam etimadının nəticəsidir ki, üzv dövlətlərin yekdil rəyinə əsasən, ölkəmizin təşkilata sədrliyi daha bir il, yəni 2023-cü ilin sonuna kimi uzadıldı. Bu gün Bakıda keçirilən «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşü bir daha göstərir ki, Azərbaycan təşkilatın fəaliyyətinə mühüm töhfələr verir. Azərbaycanın növbəti dəfə global məsələlərin müzakirə olunduğu mühüm toplantıya ev sahibliyi etməsi ölkəmizin multilateralizmə və global həmrəyliyə verdiyi önəmin təzahürüdür.

**COVID-19-a QARŞI MÜBARİZƏ ÜZRƏ
TƏMAS QRUPUNUN ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ
İŞTİRAK EDƏN DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT
BAŞÇILARININ, BEYNƏLXALQ
TƏŞKİLATLARIN RƏHBƏRLƏRİNİN
ŞƏRƏFİNƏ VERİLMİŞ ZİYAFƏTDƏ
İŞTİRAK**

2 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından martın 2-də «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşündə iştirak edən dövlət və hökumət başçıların, beynəlxalq təşkilatların rəhbərlərinin şəərəfinə ziyafət verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Zirvə görüşündə iştirak edən bütün qonaqlar ziyafətdə iştirak etdilər.

**YUNANISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ XANIM
KATERİNA SAKELLAROPULUYA**

Hörmətli xanım Prezident!

Larisa şəhəri yaxınlığında sərnişin qatarı ilə yük qatarının toqquşması nəticəsində çox sayda insanın həlak olması və xəsarət alması barədə xəbər bizi son dərəcə kədərləndirdi.

Bu ağır faciə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün Yunanıstan xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verir, yaralananların tezliklə sağlamlarını arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 3 mart 2023-cü il

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

Hörmətli xanımlar!

Sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Xalqımız çoxəsrlik tarixinin bütün dövrlərində qadını ülvyyətin təcəssümü saymış və ona hər zaman dərin ehtiram göstərmişdir. Azərbaycan qadınları keçmişimizin taleyüklü, həlledici anlarında vəzifələrinin öhdəsindən daim layiqincə gəlmişlər. Bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə töhfəmiz olan milli-mənəvi dəyərlərimizin bir bütöv halında qorunub saxlanılmasında onların misilsiz xidmətləri vardır.

Azərbaycan qadınları dünyanın bir sıra qabaqcıl ölkələrinin qadınlarından əvvəl seçib-seçilmək hüququ qazanmış, incəsənətin və elmin ən müxtəlif istiqamətləri üzrə müsəlman Şərqində qadınlar arasında ilk addımları atmaqla qabaqcıl düşüncəli, yenilikçi və mütərəqqi ruhlu olduqlarını sübuta yetirmişlər. Onlar ölkəmizin, xüsusən təhsil, səhiyyə və mədəniyyət sistemlərinin müasir əsaslar üzərində qurulması üçün böyük əzmlə çalışmış, ötən müddət ərzində mühüm nailiyyətlər əldə etmişlər.

Ədəbi-ictimai və mədəni-elmi fikir tariximizdə iz buraxmış maarifpərvər sələflərinin adlarını uca tu-

tan və nəsillərin varisliyi prinsipinə sadıq qalaraq, onların açdıqları yolda inamla irəliləyən Azərbaycan xanımları bu gün də dolğun sosial-mədəni fəaliyyətləri ilə cəmiyyətimizin inkişafına xüsusi dinamizm və ahəngdarlıq qatırlar.

Fədakar analarımız yüz illər əvvəl olduğu kimi, vətəni ana qədər əziz və müqəddəs bilən, qəlbləri doğma yurda sevgi ilə dolu, ənənələrimizə sadıq, saf əqidəli övladlar yetişdirirlər. Haqq işi uğrunda apardığımız Vətən müharibəsində xalqımıza parlaq qələbə sevinci yaşadan gənclərimizin unudulmaz rəşadəti bunun aydın təzahürüdür.

İnanıram ki, zəngin mənəviyyatlı Azərbaycan qadınları qarşıdakı illərdə də qurub-yaratmaq şövqləri ilə cəmiyyət həyatına yüksək dəyərlər bəxş edəcək və müstəqillik salnaməmizə yeni, işıqlı səhifələr yazacaqlar.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 6 mart 2023-cü il

**VYETNAM SOSIALİST
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
VO VAN TXIONQA**

Hörmətli cənab Prezident!

Vyetnam Sosialist Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbədən təbrik edirəm.

Biz Azərbaycan ilə Vyetnam arasında ənənəvi dostluq münasibətlərinin hərtərəfli inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. İnanıram ki, xalqlarımızın mənafələrinə uyğun olaraq dövlətlərarası əlaqələrimizin möhkəmləndirilməsi, ikitərəfli və çoxtərəfli müstəvidə əməkdaşlığımızın daha da genişləndirilməsi istiqamətində birgə söylərimizi bundan sonra da davam etdirəcəyik.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost Vyetnam xalqının rifahı naminə ali dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 6 mart 2023-cü il

MACARISTANIN İQTİSADI İNKİŞAF NAZİRİ MARTON NAD İLƏ GÖRÜŞ

6 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 6-da Macarıstanın İqtisadi İnkişaf naziri Marton Nadi qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Macarıstana son səfərini məmnunluqla xatırladaraq, Macarıstan Prezidentinin və Baş Nazirinin bu səfər zamanı göstərdikləri qonaqpərvərlik və sıx əməkdaşlıq səylərini bir daha yüksək qiymətləndirdi, bu səfərin yaxşı nəticələr verdiyini vurğulayaraq, Marton Nadın ölkəmizə gəlməsinin ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı baxımından önəmini qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Macarıstanın İqtisadi İnkişaf nazirinin səfərinin əldə olunmuş razılıqlara əsasən, gələcək əməkdaşlıq istiqamətlərinin müəyyən edilməsi üçün yaxşı imkan yaratdığını diqqətə çatdırdı. Əlaqələrimizin gündəliyinin genişləndiyini bildirən Azərbaycan Prezidenti bütün istiqamətlərdə artıq yaxşı nəticələrin olduğunu vurğuladı.

Qəbula görə minnətdarlığını ifadə edən Marton Nad dünən Azərbaycan hərbiçilərinin şəhid olması ilə bağlı dövlətimizin başçısına başsağlığı verdi.

Macarıstanın İqtisadi İnkişaf naziri ölkəsinin Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü daim dəstəklədiyini bildirərək, sülh və danışıqlara alternativin olmadığını vurğuladı. Qonaq Prezident İlham Əliyevin Macarıstana səfərinin yüksək səviyyədə həyata keçirildiyini və münasibətlərimizin inkişafı baxımından böyük önəm daşdığını qeyd etdi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

ABŞ DÖVLƏT DEPARTAMENTİNİN QAFQAZ DANIŞIQLARI ÜZRƏ BAŞ MÜŞAVİRİ LUI BONO İLƏ GÖRÜŞ

6 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 6-da ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz danışıqları üzrə baş müşaviri Lui Bononu qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin görüşünün nəticələrindən məmnunluğunu bildirdi və bu istiqamətdə göstərdiyi davamlı səylərinə görə ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinkenə təşəkkürünü ifadə etdi.

Qonaq ABŞ Dövlət katibinin salamlarını Prezident İlham Əliyevə çatdıraraq vurğuladı ki, Entoni Blinken də Münhen görüşünün səmərəli keçdiyi qənaətindədir.

Dövlətimizin başçısı salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Entoni Blinkenə çatdırmağı xahiş etdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

AVROPA İTTİFAQININ CƏNUBİ QAFQAZ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ TOİVO KLAAR İLƏ GÖRÜŞ

6 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 6-da Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarı qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişellə Münhen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirdiyi görüşü məmnunluqla xatırladı və ölkəmizin Brüssel sülh gündəliyinə sadıq olduğunu vurğuladı.

Toivo Klaar da öz növbəsində, Münhendə Prezident İlham Əliyev ilə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidentinin səmərəli görüşünü qeyd etdi və Avropa İttifaqının da Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesinə bundan sonra da öz töhfəsini verəcəyini diqqətə çatdırdı.

Görüşdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ
RUSLAN STOYANOV İLƏ GÖRÜŞ**

7 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 7-də Bolqarıstan Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Ruslan Stoyanovun etimadnaməsini qəbul etmişdir.

Səfir Ruslan Stoyanov etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

Ölkələrimizin yaxın və strateji tərəfdaş olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı ikitərəfli münasibətlərimizin bundan sonra da inkişaf edəcəyinə əminliyini bildirdi. Prezident İlham Əliyev yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyətinə toxunaraq vurğuladı ki, dostluq əlaqələrini nümayiş etdirən bu səfərlər zamanı ikitərəfli gündəlikdə duran çox mühüm məsələlərlə bağlı qərarlar qəbul olunub.

Dövlətimizin başçısı hazırkı əməkdaşlığımızın əsas mövzularından birinin enerji sahəsinə aid olduğunu deyərək, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin önəminə toxundu, enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məsələsində ölkələrimizin uzun illər bundan sonra da yaxın tərəfdaş olacaqlarına ümidvarlığını bildirdi. Prezident

İlham Əliyev birgə layihələrin həyata keçirilməsinin Bolqarıstana Azərbaycan qazı üçün tranzit ölkəyə çevrilmək imkanı yaratdığını qeyd etdi, enerji sahəsi ilə yanaşı, digər sahələrdə də əməkdaşlığın inkişafı üçün potensialın olduğunu bildirdi, ticarət dövryyəsinin artırılması üçün səylərin göstərilməsinin vacibliyini vurğuladı.

Ölkələrimiz arasında qarşılıqlı siyasi fəaliyyətin yaxşı səviyyədə olduğunu bildirən dövlət başçısı Azərbaycan–Avropa İttifaqı və Azərbaycan–NATO əməkdaşlığında Bolqarıstanın rolunu qeyd etdi.

Azərbaycan Prezidenti səfirə fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Ruslan Stoyanov ilk növbədə, Bolqarıstan Prezidenti Rumen Radevin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rumen Radevə çatdırmağı xahiş etdi.

Azərbaycanın Bolqarıstan üçün strateji tərəfdaş ölkə olduğunu vurğulayan səfir dövlətlərimiz arasında mövcud olan qarşılıqlı etimadın və yüksək səviyyəli görüşlərin strateji tərəfdaşlığımızın göstəricisi olduğunu qeyd etdi. Ruslan Stoyanov vurğuladı ki, Azərbaycan–Bolqarıstan münasibətləri yalnız strateji xarakter daşımır, onlar həm də dost münasibətləridir. Səfir Yunanistan–Bolqarıstan qaz interkonnektorunun istismara verilməsinin əhəmiyyətinə də toxundu.

**TİMOR-LESTE DEMOKRATİK
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
JOSE RAMOS HORTA İLƏ GÖRÜŞ**

7 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 7-də Timor-Leste Demokratik Respublikasının Prezidenti Jose Ramos Horta ilə görüşmüşdür.

İ l h a m Ə l i y e v: Sizi bir daha salamlayıram. Səfərə gəldiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Tarixdə ilk dəfədir ki, Timor-Lestenin Prezidenti Azərbaycana səfər edir. Əminəm ki, bu, ölkələrimiz arasında dostluq əlaqələrinin, səmərəli əməkdaşlığın və tərəfdaşlığımızın uğurlu davamını təmin edəcək mühüm addımdır. Bununla yanaşı, «Qoşulmama Hərəkatı»nın bu yaxınlarda keçirilmiş Zirvə toplantısında ölkənizin yüksək səviyyədə təmsil olunması ilə bağlı minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Bu toplantı olduqca uğurlu idi və üzv dövlətlər arasında həmrəyliyi bir daha nümayiş etdirdi. Azərbaycanın sədrliyinə və bizim üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi və onların maraqlarının müdafiəsinə yönəlmiş təşəbbüslərimizə verilən dəstəyə görə də minnətdarlıq bildirmək istərdim.

Ölkələrimiz bir-birindən uzaqda yerləşir, lakin hesab edirəm ki, bu, müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığa

mane olmamalıdır. Bir halda ki, siyasi müstəvidə əməkdaşlıq mövcuddur, digər sahələrdə də imkanları nəzərdən keçirməliyik. Sizin Azərbaycana səfəriniz qarşılıqlı maraq doğuran geniş məsələlərin müzakirəsi üçün fürsət yaradır. Cənab Prezident, bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizə Azərbaycanda vaxtınızın xoş keçməyini arzu edirəm.

Jose Ramos Horta: Zati-aliləri, mənimlə Azərbaycanda iştirak edəcəyim forumla bağlı görüş-düyünüzə görə sağ olun. Mən əvvəllər bu foruma dəvət edilmişdim, lakin müəyyən səbəblərdən səfərə gələ bilmədim. Bu dəfə isə həqiqətən də bu səfəri həyata keçirmək arzusundaydım. İstədim həm forumda iştirak edim, həm də rəhbərliyinizlə tərəqqi və inkişafa nail olan və haqqında çox oxuduğum Azərbaycan ilə şəxsən tanış olum. Belə bir fürsətə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Timor-Leste Demokratik Respublikasının Prezidenti Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyinin yüksək qiymətləndirildiyini qeyd etdi, Hərəkatın Bakıda təşkil edilmiş son Zirvə görüşünün uğurla keçirildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrliyinə göstərdiyi dəstəyə görə Timor-Lestenin Prezidentinə minnətdarlığını bildirdi.

Görüşdə qaz, sərmayələr, gübrə istehsalı, təhsil sahələrində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

Jose Ramos Horta dövlətimizin başçısından Azərbaycanın təhsil müəssisələrində ölkəsindən olan tələbələrə təqaüd ayrılması ilə bağlı imkanlara baxılmasını xahiş etdi.

Azərbaycanın təhsil potensialı haqqında məlumat verən Prezident İlham Əliyev xarici tələbələr, o cümlədən «Qoşulmama Hərəkatı»na üzv dövlətlərdən olan tələbələr üçün təhsil təqaüdlərinin ayrıldığını qeyd edərək, bu məsələyə də baxılacağını bildirdi.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİNİN AVROPA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ VU HONQBƏ İLƏ GÖRÜŞ

7 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 7-də Çin Xalq Respublikası Hökumətinin Avropa məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi Vu Honqbonu qəbul etmişdir.

İlk növbədə, Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdıran Vu Honqbo Azərbaycan Prezidenti ilə əvvəlki görüşlərini məmnunluqla xatırlatdı və qeyd etdi ki, Azərbaycan Prezidentinin güclü rəhbərliyi altında ölkəmizin iqtisadi və digər sahələrdə əldə etdiyi uğurlar onlarda böyük təəssürat hissi doğurur.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Si Cinpinə çatdırmağı xahiş etdi.

Dövlətimizin başçısı özünün Çinə rəsmi səfərini, bu səfər zamanı və beynəlxalq tədbirlərdə Çin Xalq Respublikasının Sədri ilə görüşlərini xatırladaraq bildirdi ki, Si Cinpinin Azərbaycan Prezidentini Çinin böyük dostu adlandırmasından böyük məmnunluq hissi duyur.

Vahid Çin siyasətini, Çinin ərazi bütövlüyü və suverenliyini daim dəstəklədiyini qeyd edən Prezident

İlham Əliyev Azərbaycanın xarici siyasətində Çinlə əməkdaşlığın əsas prioritetlərdən biri olduğunu vurğuladı, əlaqələrimizin ildən-ilə güclənməsindən məmnunluğunu bildirdi və ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın yalnız müxtəlif siyasi platformalarda deyil, eyni zamanda, iqtisadi sahədə və «Bir kəmərlər – bir yol» çərçivəsində də genişləndiyini diqqətə çatdırdı. Dövlətimizin başçısı bu baxımdan Çindən Azərbaycan vasitəsilə qərb istiqamətində daşınan yüklərin həcmnin artmasını bunun yaxşı nümunəsi kimi dəyərləndirdi.

Prezident İlham Əliyev COVID-19 pandemiyası zamanı Çin Xalq Respublikasının Sədrinə göndərdiyi məktubu xatırladaraq, Çinin ölkəmizə vaksinlər ayırmasını və bunun nəticəsində Azərbaycanın dünyada vaksinasiyaya başlayan ilk ölkələrdən biri olduğunu xüsusilə qeyd etdi, bunu ölkələrimiz arasında dostluğun bariz nümunəsi kimi dəyərləndirdi, bu faktın Azərbaycan dövləti və xalqı tərəfindən çox yüksək qiymətləndirildiyini bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın bərpa olunan enerji potensialı barədə məlumat verdi. Çinin bu sahədə böyük texnoloji imkanlara malik olduğu qeyd edildi.

Söhbət zamanı Çin şirkətləri işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə aparılan bərpa və quruculuq işlərinə dəvət olundular.

Qonaq Çinin ölkəmizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini daim dəstəklədiyini qeyd etdi. Vu Honqbonun Bakıda keçiriləcək növbəti Qlobal Forumda iştirakını yüksək qiymətləndirən dövlətimizin başçısı

onun səfərinin əlaqələrimizin genişlənməsi işinə töhfə verəcəyinə əminliyini bildirdi.

Çin hökumətinin Avropa məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin artıq dünya səviyyəsində tanınmış mərkəzlərdən biri olduğunu qeyd etdi, burada beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik gündəliyində duran çox vacib müzakirələrin aparıldığını söylədi və mərkəzin gələcək fəaliyyətinə uğurlar arzuladı.

Görüşdə iqtisadi, humanitar və turizm sahələrində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi barədə fikir mübadiləsi aparıldı, əlaqələrimizin inkişafı üçün böyük imkanların olduğu bildirildi, media, elmi-tədqiqat mərkəzləri və insanlar arasında təmasların artırılmasının vacibliyi vurğulandı.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSİAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN**

7 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sosial şəbəkə hesablarında 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü ilə bağlı paylaşım etmişdir.

Paylaşımnda «8 Mart–Beynəlxalq Qadınlar Günü» sözləri yer alıb.

**BMT-nin SİVİLİZASIYALAR
ALYANSININ ALİ NÜMAYƏNDƏSİ
MİGEL ANXEL MORATİNOS
İLƏ GÖRÜŞ**

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi Migel Anxel Moratinosu qəbul etmişdir.

Migel Anxel Moratinos ilk növbədə, BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreşin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını BMT-nin Baş katibinə çatdırmağı xahiş etdi.

Migel Anxel Moratinos BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı ilə ölkəmiz arasında uğurlu əməkdaşlıqdan məmnunluğunu bildirdi, imzalanmış Anlaşma Memorandumuna uyğun olaraq, müxtəlif sahələrdə təmasların həyata keçirildiyini vurğuladı. O, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının fəaliyyətini daim dəstəklədiyinə görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirdi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin Qlobal Bakı Forumunda iştirakından məmnunluğunu ifadə edərək, bu mərkəzin artıq beynəlxalq səviyyədə

tanınmış və böyük nüfuza malik bir təsisat rolunda çıxış etdiyini diqqətə çatdırdı.

Migel Anxel Moratinos «Qoşulmama Hərəkəti»nin COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Bakıda Zirvə görüşünün uğurla keçirildiyini qeyd etdi, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının «One Humanity» təşəbbüsü barədə məlumat verərək, bu çərçivədə dünyanın müxtəlif şəhərlərində konsert proqramlarının təşkil ediləcəyini söylədi və bu xüsusda da ölkəmizlə əməkdaşlığa hazır olduğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə BMT-nin Sivilizasiyalar alyansı arasında çox sıx əməkdaşlığın həyata keçirildiyini qeyd edərək, ölkəmizin bundan sonra da Alyansın fəaliyyətini dəstəkləyəcəyini vurğuladı, «Qoşulmama Hərəkəti»nin Bakıda keçirilmiş son sammitinin çox səmərəli olduğunu və bu ilin sonunda Azərbaycanın Hərəkətdə sədrliyinin başa çatacağını bildirdi, ölkəmizin sədrlik dövründə çox yaxşı bir irs qoyduğunu nəzərə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda ənənəvi keçirilən və COVID-19 pandemiyasına görə müvəqqəti təxirə salınan Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun da gələn ildən bərpa olunacağını, bu xüsusda ölkəmizlə BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının əməkdaşlığının davam edəcəyinə əminliyini bildirdi.

Görüşdə Azərbaycanın zəngin irsi və təcrübəsi əsasında dünya səviyyəsində sivilizasiyalar və mədəniyyətlər arasında dialoq prosesinə verdiyi töhfə qeyd edildi.

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN HƏMSƏDRƏRİ
VAYRA VİKE-FREYBERQA VƏ
İSMAİL SERAGELDİN, SABİQ DÖVLƏT
VƏ HÖKUMƏT BAŞÇILARI, MƏRKƏZİN
İDARƏ HEYƏTİNİN ÜZVLƏRİ
İLƏ GÖRÜŞ**

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri Vayra Vike-Freyberqanı və İsmail Serageldini, sabiq dövlət və hökumət başçılarını, mərkəzin İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul etmişdir.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri, sabiq dövlət və hökumət başçıları, mərkəzin İdarə Heyətinin üzvləri mərkəzin fəaliyyətinə göstərdiyi davamlı dəstəyə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlıqlarını ifadə etdilər. Ötən 10 il ərzində mərkəzin sıralarının genişləndiyini və beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu bir təsisata çevrildiyini qeyd edən qonaqlar Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçiriləcək X Qlobal Bakı Forumunun uğurlu olacağına əminliklərini bildirdilər, bu Forum çərçivəsində beynəlxalq gündəlikdə duran vacib məsələlərin müzakirə ediləcəyini vurğuladılar.

Dövlətimizin başçısı Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə göstərdiyi dəstəyi bundan sonra da davam etdirəcəyini bildirdi, bu təsisatın beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun və çəkisinin artırılmasının, vacib platformaya çevrilməsinin əhəmiyyətini vurğuladı, onun sıralarının genişlənməsini və yeni regionlardan olan təmsilçilərin mərkəzin fəaliyyətinə qoşulmasını müsbət amil kimi dəyərləndirdi.

Prezident İlham Əliyev X Qlobal Bakı Forumunun çox aktual mövzuya həsr olduğunu qeyd edərək, Forum çərçivəsində multilateralizmlə, regional və qlobal problemlərlə bağlı məsələlərin müzakirə olunacağını diqqətə çatdırdı.

Vayra Vike-Freyberqa 10 il əvvəl ölkəmizə səfəri çərçivəsində qədim Gəncə şəhərində dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin yubileyinə həsr olunmuş konfransda iştirakını qeyd edərək, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin yaradılmasının və Qlobal Bakı Forumunun keçirilməsinin əsasının məhz həmin tədbirdə qoyulduğunu xatırlatdı.

Bu il Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinin qeyd edildiyini söyləyən qonaqlar Forum çərçivəsində ulu öndərin dövlətçilik fəaliyyətinə həsr olunmuş konfransın keçirilməsinə bildirdilər.

Görüşdə beynəlxalq və regional gündəlikdə duran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Dövlətimizin başçısı Cənubi Qafqazda sülh və təhlükəsizlik məsələləri, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi, ölkəmizin Avropanın ener-

ji təhlükəsizliyində oynadığı rol, Azərbaycanın 2030-cu ilədək inkişaf strategiyası, bu xüsusda nəqliyyat-logistika imkanlarının artırılması, rəqəmsal transformasiya, həmçinin enerji resurslarının inkişafı və ixracı konsepsiyaları barədə ətraflı məlumat verdi və qonaqların suallarını cavablandırdı.

**LATVIYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ EGİLS LEVİTSİN
RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ**

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gələn Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsin martın 8-də rəsmi qarşılanma mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Latviya Prezidentinin şərafinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsi qarşıladı.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Latviya Prezidentinə raport verdi.

Prezident Egils Levits Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Egils Levits Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Latviya Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirildi.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Latviya Prezidentinə, Latviya nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olundu.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsin qarşısından keçdi.

Dövlət başçıları rəsmi foto çəkdirdilər.

LATVIYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ EGİLS LEVİTS İLƏ MƏHDUD TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 8-də rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levits ilə məhdud tərkibdə görüşü olmuşdur.

Azərbaycan və Latviyanın dövlət başçıları söhbət zamanı bu il Davosda keçirilmiş görüşü məmnunluqla xatırladılar, həmin görüşdə aparılmış müzakirələrin ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafında rolunu qeyd etdilər. Prezident İlham Əliyev Latviyaya səfərini xatırlatdı.

Görüşdə Azərbaycan–Latviya münasibətlərinin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığı qeyd edildi, Latviyanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı və NATO ilə əlaqələrinin inkişafına verdiyi dəstək yüksək qiymətləndirildi. Həmçinin Latviyanın ölkəmizdəki səfirliyinin NATO-nun Azərbaycanla münasibətlərdə əlaqələndirici rolunda çıxış etdiyi vurğulandı.

Latviya Prezidenti Azərbaycanın «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyinə toxunaraq, Hərəkətin Bakıda keçirilmiş son Zirvə toplantısını qeyd etdi.

Ölkəmizin «Qoşulmama Hərəkəti»na sədrliyi barədə məlumat verən dövlətimizin başçısı bu ilin sonunda

başla çatacaq Azərbaycanın sədrliyinin çox yaxşı irs qoyduğunu bildirdi. Azərbaycan Prezidenti sədrlik dövründə Hərəkətin təsisatlanması istiqamətində aparılan işləri qeyd etdi, məhz Azərbaycanın sədrliyi dövründə «Qoşulmama Hərəkəti» tarixində ilk dəfə olaraq Hərəkət ilə Avropa İttifaqı arasında münasibətlərin yaradıldığını diqqətə çatdırdı. Prezident İlham Əliyev «Qoşulmama Hərəkəti»nin 2020-ci ildə COVID-19-la bağlı keçirilmiş onlayn sessiyasında Avropa İttifaqının ali nümayəndəsi, Avropa Komissiyasının vitse-prezidenti Jozep Borrelin iştirakını bunun bariz təzahürü kimi qiymətləndirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması, sülh müqaviləsi üzrə aparılan danışıqlar prosesi barədə məlumat verdi. Dövlətimizin başçısı Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin söyləri ilə aparılan danışıqlar prosesini və Brüssel sülh gündəliyini dəstəklədiyini bildirdi.

Egils Levits dövlətlərin ərazi bütövlüyünün və beynəlxalq hüququn ölkəsinin xarici siyasətinin təməl prinsipi olduğunu qeyd edərək, bu xüsusda Latviyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini vurğuladı.

Söhbət zamanı Azərbaycan–Avropa İttifaqı əlaqələri, ölkəmizin Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol barədə danışıldı, Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula Fon der Lyayenin ölkəmizə səfəri zamanı Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində imzalanmış strateji tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun əhəmiyyəti qeyd edildi.

Görüşdə, həmçinin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri, iqtisadi-ticari münasibətlərin genişləndirilməsi, hökumətlərarası birgə Komissiyanın fəaliyyəti, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində aparılan bərpa-quruculuq işlərində Latviya şirkətlərinin iştirakı, bərpa olunan enerji, turizm, İKT, süni intellekt və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

RƏSMİ LANÇ ƏSNASINDA GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsin martın 8-də rəsmi lanç əsnasında geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.

**LATVIYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ EGİLS LEVİTS
İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

8 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levits martın 8-də mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Cənab Prezident!

Əziz qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Azərbaycana rəsmi səfəri çərçivəsində Latviya Prezidentini qəbul etməkdən çox məmnunam. Biz bu yaxınlarda Davosda görüşdük. Mənim dəvətimi qəbul edib, ölkəmizə səfərə gəldiyinə görə cənab Prezidentə minnətdaram. Sabah biz X Bakı Qlobal Forumunda bir yerdə olacağıq. Həmçinin mən bu fürsətdən istifadə edərək, belə mühüm beynəlxalq tədbirdə iştirak etdiyinə görə cənab Prezidentə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Ölkələrimiz arasında münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Latviya və Azərbaycan strateji tərəfdaşlardır. Strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə bir neçə il bundan əvvəl imzalanıb. Biz həqiqətən, stra-

teji tərəfdaş kimi addımlar atırıq. Çox fəal siyasi dialoqumuz var. Mən Latviyada dəfələrlə səfərlərdə, o cümlədən rəsmi səfərdə olmuşam. Latviya prezidentləri bir neçə dəfə Azərbaycana səfərlər ediblər. Əlbəttə, cənab Prezidentin bugünkü səfəri sıx əməkdaşlığımızın yaxşı təzahürüdür. Çox fəal birgə iqtisadi Komissiyamız var. O, dövrü olaraq görüşlər keçirir. Yadımdadır, sonuncu dəfə belə görüş ötən il baş tutub.

Hesab edirəm ki, siyasi dialoq və iqtisadi əməkdaşlıq aramızda sıx münasibətlərin qurulmasında qarşılıqlı siyasi iradəmizi göstərir. Həmçinin Latviya Avropa İttifaqı və Azərbaycan arasında çox uğurla inkişaf edən əməkdaşlıqda mühüm rol oynayır. Biz strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannaməni, yaxud sazişləri Avropa İttifaqının 9 üzvü ilə imzalamışıq və ya qəbul etmişik. Bu isə üzv dövlətlərin üçdəbiri deməkdir. Bu, Avropa Komissiyası ilə Azərbaycanda hazırda razılaşdırılan müqavilə üçün həqiqətən, yaxşı platformadır. Sazişin əksər hissəsi artıq razılaşdırılıb. Biz son addım atmalıyıq və ümid edirik ki, bu, tezliklə baş tutacaq.

Azərbaycan Avropa İttifaqı üçün enerji təchizatı sahəsində daha əhəmiyyətli tərəfdaşa çevrilir. Biz Avropa Komissiyası tərəfindən hər zaman etibarlı tərəfdaş sayılmışıq. Bu gün biz nefti, təbii qazı, elektrik enerjisini, neft-kimya məhsullarını, neft məhsullarını ixrac edirik. Ümid edirik ki, bu yaxınlarda «yaşıl enerji»ni ixrac etməyə başlayacağıq. Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında müvafiq razılaşma Avropa İttifaqı Ko-

missiyasının xanım sədrinin iştirakı ilə ötən ilin dekabr ayında Buxarestdə imzalandı. Bir sözlə, bu, «Cənub Qaz Dəhlizi» kimi meqalayihənin başa çatmasından dərhal sonra, sözün əsl mənasında, digər qlobal meqalayihədir.

Azərbaycanın Avropaya qaz təchizatı ilbəil artır. Ötən il Avropa Komissiyası ilə enerji sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş kimi mühüm sənədə burada imza atdıq. Biz bunun əsasında bu yaxınlarda yaradılmış şaxələndirilmiş marşrutlarla qaz təchizatımızı artırırıq. Lakin təkcə enerji təhlükəsizliyi Azərbaycanı Avropa ilə birləşdirmir. Daşımalar, təhsil, ticarət kimi digər sahələr də vardır. Avropa İttifaqı əsas ticari tərəfdaşımızdır. Birmənalı olaraq, gələn illərdə Avropa İttifaqı ilə ticarət həcmi artacaq. Çünki söylədiyim kimi, biz qaz təchizatımızı artıracıq, «yaşıl enerji» mənbələrindən elektrik enerjisinin ixracına bu yaxınlarda başlayacağıq. Bir sözlə, Latviya Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıqda hər zaman çox mühüm və müsbət rol oynamışdır. Bu o cümlədən Azərbaycan və NATO arasında əməkdaşlığa da aiddir və o çox uğurla inkişaf edir. Biz latviyalı dostlarımıza belə davamlı dəstəyə görə çox minnətdarıq. İkitərəfli münasibətlərə gəldikdə, nəzərdən keçirəcəyimiz bir çox məsələlər vardır. Bu vaxta qədər gündəlik kifayət qədər gənişdir.

Bu gün mən, həmçinin cənab Prezidentə Cənubi Qafqazda vəziyyətlə, xüsusən də Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşması ilə bağlı məlumat verdim. Ümid edirik ki, Ermə-

nistan sülh sazişi təklifi ilə bağlı şərtlərimizə müsbət cavab verəcək. Biz bir az öncə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əsaslanan təklifimizi verdik. Sonra Ermənistandan şərtləri aldıq və onların şərtləri ilə bağlı öz şərtlərimizi göndərdik. Bu, baxılma prosesindədir. Ümid edirik ki, biz güclü siyasi iradəni, həmçinin Ermənistan tərəfindən görəcəyik, onlar düzgün qərar qəbul edəcəklər və işğal dövründə olduğu kimi, vaxtı udmağa çalışmayacaqlar. Biz 28 il danışıqlar aparmışıq. Əfsuslar olsun ki, bu, ciddi hərbi əməliyyatlarla nəticələndi və Azərbaycan əraziləri azad olundu. Biz bunu güc tətbiqi ilə etdik, əfsuslar olsun. Halbuki Ermənistan özünü konstruktiv aparardı, bunu siyasi vasitələrlə də edə bilərdik.

Hazırda iki ölkə arasında sülh müqaviləsini ciddi müzakirə etdiyimiz dövrdə, biz gözləyirik ki, Ermənistan vaxt itirməyəcək və bir çox beynəlxalq iştirakçıların dəstəklədiyi təklifimizə müsbət cavab verəcək. Ərazilərimizdə dağıntılara və uzunmüddətli işğala baxmayaraq, düşünürük ki, ədavət səhifəsi çevrilməlidir. Biz gələcəyə baxmalıyıq və sülh şəraitində yaşayan Cənubi Qafqazı qurmalıyıq. Biz Baltik ölkələri arasında sıx əməkdaşlıq və integrasiyanın faydasını görürük. Biz uzun illər eyni ölkədə bir yerdə yaşamışıq. Onlar sıx əməkdaşlığın qurulmasına müvəffəq oldular. Hazırda uzun illərdir ki, onlar Avropa İttifaqının və NATO-nun üzvləridir və uğurla inkişaf edirlər. Əfsuslar ki, Cənubi Qafqazda fərqli vəziyyətdir. Bizdə müharibələr, separatizm, terrorçuluq, ekstremizm olub. Hazırda buna son qoyulmalıdır və əgər bu, baş tutarsa, onda keçmiş SSRİ-nin Baltik

ölkələri kimi, Cənubi Qafqazın da dinc və çiçəklənən inkişaf şansı olacaqdır.

Cənab Prezident, bizimlə olduğunuza görə Sizə bir daha minnətdarıq. Dəvətimi qəbul etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Sizə Azərbaycanda xoş səfər arzulayırıq.

Latviya Prezidenti Egils Levitsin bəyanatı

Prezident Əliyev, məni Azərbaycana səfərə dəvət etdiyinizə görə minnətdaram. Biz iki ay öncə Davosda görüşmüşdük.

Biz diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyini qeyd etməyi planlaşdırırıq. 30 il ərzində ikitərəfli münasibətlərimiz çox yaxşı və uğurla inkişaf edib. Aramızda təşviq edə biləcəyimiz bir çox ikitərəfli məsələlər var, o cümlədən biz qlobal, beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlıq etməliyik.

İqtisadi münasibətlərimizə gəldikdə, ötən il tendensiya müsbət olub. Bu gün Latviya və Azərbaycanın iş adamları arasında biznes-forum olacaq. Biz İKT, «ağıllı texnologiyalar», «yaşıl enerji» və artıq qeyd etdiyiniz kimi, nəqliyyat və daşımalar sahəsində imkanların nəzərdən keçirilməsində maraqlıyıq. Həmçinin bəyan edə bilərəm ki, milli aviaşirkətimiz «airBaltic» bu ilin may ayında Rıqa ilə Bakı arasında birbaşa uçuşları bərpa etməyə hazırlaşır. Beləliklə, Latviya turistlərinin Azərbaycana gəlməsi və Sizin vətəndaşların Latviyaya getməsi, o cümlədən işgüzar dairələrin səfərləri asanlaşacaqdır.

İkitərəfli səviyyədə əlaqələrlə bağlı demək istərdim ki, Avropa İttifaqının üzv dövləti kimi, Latviya Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıqda maraqlıdır. Latviya Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunu alqışlayır. Hazırda Azərbaycan Avropa İttifaqına enerji təchizatının şaxələndirilməsində və Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinə töhfə verilməsində çox mühüm rol oynayır. Biz həmçinin bərpa olunan enerji sahəsində daha sıx əməkdaşlıq etmək arzusundayıq.

Təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığa gəldikdə, Siz artıq NATO çərçivəsində əməkdaşlığa toxundunuz. Latviya səfirliyi həm də NATO-nun Azərbaycanda əlaqələndiricisi funksiyasını yerinə yetirir və biz Bakıdakı səfirliyimizin mandatını 2024-cü ilədək uzadacağıq. Görürəm ki, Azərbaycan və NATO arasında təhlükəsizlik məsələləri üzrə daha sıx əməkdaşlığa dair qarşılıqlı maraq vardır.

Ukraynadakı vəziyyətə gəldikdə isə bildirmək istəyirəm ki, Latviyanın xarici siyasətinin təməlində beynəlxalq hüquqa və bütün ölkələrin ərazi bütövlüyünə hörmət dayanır. Ona görə də biz Ukraynaya qarşı bu səbəbsiz və əsassız təcavüzü pisləyirik. Latviya Ukraynanı hərbi və iqtisadi cəhətdən dəstəkləyir. Biz həmçinin humanitar yardım da göstəririk. Göstərilən yardımın toplam həcmi bizim ÜDM-in 1 faizini təşkil edir. Ukraynadakı vəziyyətin hansı məcrada cərəyan edəcəyini gözləyirik. Ancaq onu deyə bilərəm ki, davamlı sülh yalnız beynəlxalq hüquqa əsaslanmalıdır. Biz beynəlxalq hüquqa müda-

xiləyə və onun tapdalanması nəticəsində bu vəziyyətin uzunmüddətli dondurulmuş münaqişəyə çevrilməsinə imkan verə bilmərik.

Cənab Prezident, biz BMT üzvlərinin əksəriyyətinin, yəni 120-dən artıq üzvü olan platformanın – «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri kimi, ölkənizin rolunu yüksək qiymətləndiririk. Bildiyiniz kimi, biz 2025-ci il üçün BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvü kimi, namizədliyimizi irəli sürəcəyik. Ümid edirik ki, bu məsələdə «Qoşulmama Hərəkatı»nın üzvlərinin dəstəyini qazanacağıq. Hesab edirəm ki, «Qoşulmama Hərəkatı» beynəlxalq hüquq və ərazi bütövlüyü prinsiplərindən çıxış edən ölkələrdən ibarət vacib qurumdur. Çünki bütün dövlətlər sülhdə maraqlı olmalıdır, sülh isə beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Siz isə Hərəkatın hazırkı sədri kimi, olduqca əhəmiyyətli rol oynayrsınız.

Onu da deyə bilərəm ki, Latviya Avropa Şurasında sədrliyi öz üzərinə götürəcəkdir və bizim ölkələr Avropa Şurasının üzvüdür. Azərbaycan bizim ilk sədrliyimiz dövründə təşkilata üzv olmuşdur. Görürük ki, Avropa Şurasının genişləndirilməsi kifayət qədər uğurlu olmuşdur. Biz bütün üzv ölkələrin maraqları naminə Avropada demokratiyanın və qanunun aliliyinin gücləndirilməsinin müzakirəsini davam etdirəcəyik.

Mən məmnuniyyətlə sabah «Dünya bu gün: çağırışlar və ümidlər» mövzusunda təşkil olunacaq X Bakı Qlobal Forumunda iştirak edəcəyəm. Bu gün həqiqətən, həm çağırışlar, həm də ümidlər var.

Hesab edirəm ki, sabahkı müzakirələrdə biz ümidlərin qalib gələcəyinin şahidi olacağıq.

Cənab Prezident, bu Qlobal Forumu dəstəklədiyinizə görə sağ olun. Çünki həmin Forum çərçivəsində müxtəlif regionları və mədəniyyətləri təmsil edən hazırkı və sabiq liderlər toplaşaraq, cari problemləri müzakirə edə bilirlər. Həmçinin Sizin tövsiyələrinizə ehtiyacımız vardır. Mən mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqi sahəsində Azərbaycanın və Sizin rolunuza dərin hörmət bəsləyirəm. Çünki bu Forumda müxtəlif mədəni mənsubiyyətə, siyasi sistemə və siyasi tarixə malik nümayəndələr iştirak edirlər. Ümumiyyətlə, bu, vacib bir Forumdur.

Cənubi Qafqazda sülh prosesinə, Azərbaycan və Ermənistanla gəldikdə, artıq qeyd etdiyim kimi, biz beynəlxalq hüquqa əsaslanan həllin tərəfdarıyıq. Beynəlxalq hüquq isə ölkələrin ərazi bütövlüyü deməkdir. Hesab edirəm ki, belə bir sülh sazişinə nail olmağın vaxtıdır və biz hər iki tərəfin razılığa gəldiyi sülh sazişini dəstəkləyəcəyik. Davamlı sülhə yalnız o zaman nail olmaq olar ki, beynəlxalq hüquqa və ərazi bütövlüyünə əsaslansın.

Beləliklə, cənab Prezident, dəvətinizə və çox səmimi, maraqlı müzakirələrə görə Sizə təşəkkür edirəm. Bu mənim Azərbaycana ilk səfərimdir və mən Azərbaycanın sabit və firavan ölkə, Avropa İttifaqının etibarlı tərəfdaşı olduğunu görürəm.

Cənab Prezident, çox təşəkkür edirəm.

**SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRAL FAYSAL
İSLAM ARAŞDIRMALAR MƏRKƏZİNİN
İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ ŞAHZADƏ
TURKİ AL FAYSAL AL SAUD İLƏ GÖRÜŞ**

9 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da Səudiyyə Ərəbistanı Kral Faysal İslam Araşdırmalar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri şahzadə Turki Al Faysal Al Saudu qəbul etmişdir.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunuldu, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dünyada nüfuzunun ildən-ilə artdığı vurğulandı. Burada Forumda daha çox sayda ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı bunun göstəricisi kimi dəyərləndirildi.

Kral Faysal İslam Araşdırmalar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı şahzadə Turki Al Faysal Al Sauda işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə dünən etdiyi səfərə görə təşəkkürünü bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsində, o cümlədən 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı və müharibədən sonrakı dövrdə Səudiyyə Ərəbistanının ölkəmizə göstərdiyi siyasi-mənəvi dəstəyi yüksək qiymətləndirdi.

Şahzadə Turki Al Faysal Al Saud Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində apardığı genişmiqyaslı bərpa və yenidən qurulma işləri ilə bağlı dövlətimizin başçısını təbrik etdi. Qonaq işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə səfərinin ona dərindən təsir etdiyini bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Səudiyyə Ərəbistanı arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı və əlaqələrimizin bundan sonra da genişləncəyinə əminlik ifadə olundu.

**BMT-nin İNSANIN İMMUNÇATIŞMAZLIĞI
VİRUSU/QAZANILMIŞ İMMUNÇATIŞMAZ-
LIĞI SİNDROMU ÜZRƏ BİRGƏ
PROQRAMININ İCRAÇI DİREKTORU
VİNNİ BYANYİMA İLƏ GÖRÜŞ**

9 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da BMT-nin İnsanın İmmunçatışmazlığı Virusu/Qazanılmış İmmunçatışmazlığı Sindrömu üzrə Birgə Proqramının icraçı direktoru Vinni Byanyimanı qəbul etmişdir.

X Qlobal Bakı Forumunda iştirakından məmnunluğunu bildirən Vinni Byanyima Forumun çox yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu qeyd etdi və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin yaradılmasını olduqca əhəmiyyətli bir təşəbbüs kimi qiymətləndirdi, bu təsisatın dünya səviyyəsində nüfuzunun artdığını vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ilk fəaliyyətinin dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin ana yurdu olan qədim Gəncə şəhərindən başladığını qeyd edərək, sonrakı illərdə bu mərkəzin daha da inkişaf etdiyini və bu il artıq ölkəmizdə X Qlobal Bakı Forumunun keçirildiyini bildirdi.

Dövlətimizin başçısını «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri olaraq uğurlu fəaliyyətinə və Bakıda «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşünün yüksək səviyyədə təşkilinə görə təbrik edən Vinni Byanyima Hərəkatın bugünkü beynəlxalq münasibətlərdə çox vacib rol oynadığını vurğuladı.

Qonaq Azərbaycanın səhiyyə sahəsində, o cümlədən yoluxucu xəstəliklər və AİDS-ə qarşı mübarizədə qazandığı uğurları qeyd edərək, bu xüsusda davamlı inkişaf məqsədlərinin həyata keçirilməsində ciddi nailiyyətlərin əldə olunduğunu diqqətə çatdırdı. O, rəhbərlik etdiyi təşkilatın Afrika qitəsində və digər ölkələrdə həyata keçiriləcək layihələrinə Azərbaycanın dəstəyini xahiş etdi.

Müstəqilliyimizin ilk illərində Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzü nəticəsində 1 milyondan çox azərbaycanlının öz evindən didərgin düşdüyünü, onların çadır şəhərciklərində yaşadığını xatırladan dövlətimizin başçısı o zaman Azərbaycanın iqtisadi durumunun aşağı səviyyədə olduğunu və ölkəmizin çox ciddi çətinliklərlə üzləşdiyini qeyd etdi, həmin dövrdə Azərbaycana beynəlxalq təsisatlar tərəfindən dəstəyin göstərildiyini bildirdi. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, bu xüsusda da Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə yardım proqramlarına öz töhfəsini verərək, potensial donor ölkəsinə çevrilib.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın BMT-nin aidiyyəti institutları ilə yaxından əməkdaşlıq etdiyini və onların fəaliyyətini dəstəklədiyini bildirdi.

İSRAİL DÖVLƏTİNİN SABIQ BAŞ NAZİRİ EHUD OLMERT İLƏ GÖRÜŞ

9 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da İsrail Dövlətinin sabiq Baş Naziri Ehud Olmertı qəbul etmişdir.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyi vurğulandı, bu Forumun getdikcə çox mühüm beynəlxalq platformaya çevrildiyi məmnunluqla qeyd edildi, burada çox sayda ölkədən nüfuzlu siyasətçilərin və digər qonaqların iştirakı bunun göstəricisi kimi qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı Azərbaycan–İsrail əlaqələrinə toxunuldu, münasibətlərimizin müxtəlif istiqamətlərdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Bu baxımdan İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılmasının önəmi vurğulandı.

Görüşdə ticarət, kənd təsərrüfatı, turizm və energetika sahələrində əməkdaşlıq məsələləri qeyd edildi.

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN TƏŞKİLATÇILIĞI İLƏ
«DÜNYA BU GÜN: ÇAĞIRIŞLAR VƏ
ÜMİDLƏR» MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ
X QLOBAL BAKI FORUMUNDA İŞTİRAK**

9 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin himayəsi altında və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə martın 9-da «Dünya bu gün: çağırışlar və ümidlər» mövzusunda keçirilmiş X Qlobal Bakı Forumu işə başlamışdır.

Prezident İlham Əliyev Forumun açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Əvvəlcə xatirə fotosu çəkdirildi.

İsmail Serageldin (*Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri*): Sabahınız xeyir, zati-aliləri!

Xanımlar və cənablar!

Mən böyük şərəf hissi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin adından həmsədr kimi, Qlobal Bakı Forumunun açılışını elan edirəm.

Biz ağır bir zamanədə yaşayırıq. Bu gün görürük ki, müharibələr daha da artır və burada müxtəlif siyasətlər, siyasi həllər zəruri xarakter daşıyır. Buna görə də lazımdır ki, insanlar bir araya gəlsin, icmalar bu işdə iştirak etsin və əslində tarixdən götürül-

müş dərslər bundan sonra da bir daha nəzərdən keçirilsin. Biz bir-birimizi ayıran xətləri aşaraq, etnik, irqi və digər cəhətlərə baxmayaraq, ümumbəşəri məqsədlər üçün çalışmalı, mübarizə aparmalıyıq. Çünki hamımız bu fikirdəyik. Bildiyiniz kimi, BMT 2000-ci ildə «Minilliyin İnkişaf Məqsədləri»ni, 2015-ci ildə isə «Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri»ni qəbul edərək, hamımız üçün – bütün bəşəriyyət üçün ümumi bir gündəlik müəyyənləşdirmişdir. İndi bizim qarşımızda ümumi çağırışlar vardır. Biz bilirik ki, pandemiya dövründə milyonlarla insan həyatını itirdi. Bu gün isə iqlim dəyişikliyi ilə yanaşı, su qıtlığı, ərzaq təhlükəsizliyi daha qabarıq şəkildə ortaya çıxır. Görürük ki, bu gün dünyada nə qədər insan aclıqdan əziyyət çəkir. Belə çağırışların həlli yolları tapılmalıdır.

Biz düşünməliyik necə edək ki, yeni ümidlər yara-daq və gələcəyə – sabaha baxaq. Biz bu yolda addımlayaraq bilməliyik ki, səhv və doğru addımlar nədən ibarətdir və necə etməliyik ki, daha müqavimətli şəkildə irəliyə gedək. Biz belə bir ümidlə yola çıxaraq, müzakirələr aparmaq üçün buraya toplaşmışıq.

Mən böyük məmnuniyyətlə, hörmətli cənab Prezident, zati-aliləri, sözü Sizə vermək istəyirəm.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Sabahınız xeyir, xanımlar və cənablar!

Zati-aliləri!

Hörmətli qonaqlar!

Sizin hər birinizi Bakıda salamlayıram, X Qlobal Bakı Forumunda iştirakiniza görə təşəkkür edirəm. Əvvəlcə mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin İdarə Heyətinin üzvlərini nailiyyətləri münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri xanım Vayra Vike-Freyberqa və cənab Serageldinə liderlik keyfiyyətlərinə, mərkəzin inkişafına töhfələrinə və Qlobal Bakı Forumunun aparıcı beynəlxalq forumlardan birinə çevrilməsi ilə bağlı mühüm nailiyyətlərinə görə xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm. Mən bu ilin yanvar ayında Davos Dünya İqtisadi Forumunda, fevralda Münhen Təhlükəsizlik Konfransında iştirak etmişəm, indi isə mart ayında Bakıda Qlobal Forumda iştirak edirəm.

Onu deyə bilərəm ki, Qlobal Bakı Forumu iştirakçılarının təmsilçilik səviyyəsi və intellektual potensialı aparıcı beynəlxalq konfranslara uyğundur. Əlbəttə, bu, həmsədrlərin, bütün idarə heyətinin düşünülmüş və səmərəli fəaliyyətinin təzahürüdür. Burada 60 ölkədən 350 nəfər iştirakçı vardır. Onların sırasında 50-dən artıq hazırkı və sabiq Prezident və Baş Nazir vardır. Beləliklə, təxmin edə bilərik ki, müzakirələrin səviyyəsi kifayət qədər yüksək olacaq. Əlbəttə, ən dəyərlisi beynəlxalq münasibətlərlə bağlı yeni yanaşmalara dair tövsiyələrdir. Mən Forumun proqramı ilə tanış oldum. O hər zaman olduğu kimi, kifayət qədər genişdir. Proqram Yaxın Şərqi, Afrikanı və Qərbi Balkanları əhatə edir. Bununla yanaşı, bu gün dünya gündəliyinin aktual məsələləri də müzakirələr mövzusu sırasındadır.

Mən mərkəzin adını daşdığı dahi Azərbaycan səiri Nizami Gəncəvinin xatirəsinə və irsinə olan dərin hörmətlə bağlı təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Nizami Gəncəvi Azərbaycanın qədim şəhərlərindən olan özünün doğma Gəncə şəhərində dünyaya göz açıb, yaşayıb, orada vəfat edib və dəfn olunub. Onun müdrikliyi və istedadı Azərbaycan xalqının istedadını və müdrikliyini təcəssüm etdirir.

Mən burada müzakirə ediləcək bəzi mövzularla bağlı öz fikirlərimlə və bəzi məlumatlarla bölüşmək istərdim. Panellərdən birinin multilateralizmə həsr olunması məni məmnun etdi. Xüsusilə ona görə ki, Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»nda 2019-cu ildə öz üzərinə götürdüyü və 120 dövlətin yekdil qərarı ilə daha bir il – 2023-cü ilədək uzadılmış sədrliyini başa çatdırır. Biz böyük ənənələrə sahib, lakin müəyyən dövr ərzində təəssüf ki, bir az passiv «Qoşulmama Hərəkatı»nı – əgər belə demək olarsa – canlandırmağa çalışdıq. Bu məqsədlə biz beynəlxalq tədbirlər və üç Zirvə toplantısı təşkil etdik. Biz COVID-19-a dair BMT Baş Assambleyasının xüsusi sessiyasının təşkilinin təşəbbüskarı olduq. Biz fəal çalışaraq, pandemiya ilə mübarizə sahəsində məlumat bazasının yaradılmasına nail olduq ki, daha sonra o, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən istifadə edildi. Biz Zirvə toplantılarından birini pandemiya ilə mübarizəyə həsr etdik, pandemiyanın ilk aylarında «peyvənd millətçiliyi»nə və peyvəndlərin qeyri-bərabər paylanılmasına etiraz səsimizi ucaltdıq. Biz COVID-19-dan sonrakı dövr məsələsinə diqqət yönəldik. Bununla yanaşı, biz əksəriyyəti «Qoşulma-

ma Hərəkatı»na üzv olan 80-dən artıq ölkəyə maliyyə və humanitar yardım etdik. Biz koronavirusla mübarizəni dəstəkləmək üçün Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına 10 milyon ABŞ dolları həcmində birbaşa ianə etdik.

Biz «Qoşulmama Hərəkatı»nın institusional inkişafını təmin etməyə çalışdıq. Bu məqsədlə «Qoşulmama Hərəkatı»nın 60 illik tarixində ilk dəfə təşəbbüsümüzlə Parlament Şəbəkəsini yaratdıq. Onun ilk iclası Bakıda təşkil edildi. Bundan əlavə, Hərəkatın Gənclər Şəbəkəsi də təsis edildi və onun katibliyi Bakıda yerləşir. Biz bu ilin sonunda sədrliyimiz başa çatdıqdan sonra da söylərimizi davam etdirəcəyik. Bugünkü parçalanmış dünyada belə bir Hərəkata böyük ehtiyacın olduğunu görürük.

Bu gün biz «soyuq müharibə»nin bitməsindən sonra bu günədək baş vermiş bəlkə də ən ciddi Şərq–Qərb qarşıdurmasının şahidi oluruq. «Qoşulmama Hərəkatı» körpülərin salınmasında, münaqişələrin həllində yeni yanaşmaların formalaşdırılması və «Qoşulmama Hərəkatı»nın təməl prinsiplərinin – Bandunq Prinsiplərinin təmin edilməsində mühüm rol oynaya bilər və oynamalıdır. Həmin prinsiplər – sülh, əməkdaşlıq, ərazi bütövlüyünə və suverenliyə hörmət, habelə sərhədlərin toxunulmazlığından ibarətdir.

Münaqişələrin həllinə gəldikdə, bu mövzu Forum çərçivəsində geniş şəkildə müzakirə ediləcəkdir. Mən isə öz təcrübəmizlə bağlı fikirlərimi bölüşə bilərəm. Münaqişələrin həlli iki cür olur – dinc yolla və qeyri-dinc yolla. Biz Ermənistanla münaqişəni

dinc yolla həll etməyə çalışırdıq. Baxmayaraq ki, Ermənistan tərəfindən işğal Azərbaycanda humanitar fəlakətə səbəb olmuşdur. İşğal nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı yurdsuz qalmış, qaçqın və məcburi köçkünə çevrilmişdir.

Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparıb, onları Qarabağdan sürgün salıb və 1 milyondan çox azərbaycanlıya əzab-əziyyət verib. Münaqişəni dinc yolla həll etmək və erməni qoşunlarının Azərbaycan ərazilərindən dərhal, tam və qeydşərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini icra etmək üçün Ermənistanı inandırmaq cəhdlərimizə baxmayaraq, Ermənistan sadəcə, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə məhəl qoymadı və beynəlxalq hüquqa, beynəlxalq ictimaiyyətə hörmətsizlik göstərdi. 1992-ci ildə münaqişə yarandıqdan sonra ATƏT Minsk qrupunu təsis etdi. Lakin əfsuslar olsun ki, 28 il ərzində Minsk qrupu hər hansı nəticəyə nail olmadı. Danışıqlar prosesinin sonunda bizə belə görünürdü ki, onlar sadəcə, vəziyyəti dondurmaq istəyirlər. Onlar bu münaqişəni daimi dondurmaq istəyirdilər. Lakin biz bununla razılaşmadıq. Biz özünümüdafiə hüququmuzdan, BMT Xartiyasından, xüsusən də onun 51-ci maddəsindən istifadə edərək düzgün olanı etdik. Biz öz ərazilərimizi güc tətbiq etməklə azad etdik. Bu bizim legitim hüququmuz idi.

Beləliklə, çalışdıq ki, dinc yolla həll edək. Bizdə alınmadı, ona görə ki, erməni tərəfi konstruktiv yanaşma göstərmədi. Biz isə güc tətbiq etdik və öz ərazimizi azad etdik. Hazırda, təxminən iki il yarım

vaxt ötür və biz 10000 kvadratmetrlərlə ölçülən və tamamilə dağıdılmış böyük ərazini yenidən tikirik. Yeri gəlmişkən, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin nümayəndələri Şuşaya səfər ediblər və orada panel müzakirələr aparıblar. Onlar Füzulidə və Şuşada dağıntıları görüblər və bu həqiqətdən də barbarlıq, urbisid, kulturosid, ekosid əlamətidir.

Bunu edən bizim qonşularımız olub. Azərbaycan xalqının qisas almaq üçün mənəvi hüququ var və mən bunu anlayıram. Lakin mənim mesajım döyüş meydanında qisası almaqla həyata keçdi.

Biz ermənilərdən fərqli olaraq, hər hansı hərbi cinayət törətmədik. Biz ermənilərdən fərqli olaraq, soyqırımı törətmədik. Biz döyüş meydanında qisas aldığımızı. Beləliklə, hazırda sülh üçün vaxt yetişib. Bununla belə, 2020-ci ilin noyabrında müharibə bitdikdən dərhal sonra biz sülh danışıqlarına başlamaq üçün təşəbbüs irəli sürdük və Ermənistanla sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edəcək 5 məşhur prinsipi təqdim etdik. Ümid edirik ki, vasitəçiliyə cəhd göstərən beynəlxalq iştirakçılar Ermənistanı şansı əldən buraxmamaqda dilə gətirəcəklər. Onlar müstəqil ölkə olmaq şansını itiriblər. Onlar tamamilə asılı olan, digər ölkənin və hazırda, ola bilsin, digər ölkələrin müstəmləkəsinə çevriliblər. Beləliklə, onlar bizə qarşı təcavüz səbəbindən həqiqətdən müstəqil olmaq, öz gələcəyini qurmaq şansını əldən buraxıblar.

Beləliklə, hazırda onlar üçün öz qonşuları ilə qonşu kimi davranmaq şansı yaranıb. Bir sözlə, biz sülh istəyirik. Biz hər hansı digər müharibəni istəmirik. Hesab edirik ki, sülhə nail olmaq olar. Ötən

ilin oktyabrında Azərbaycan ilə Ermənistan arasında razılaşdırılmış məsələlər, xüsusən də bir-birinin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət əslinə onu göstərir ki, sülhə nail olmaqda maneə yoxdur.

Azərbaycandakı erməni azlığına gəldikdə, Azərbaycan çoxkonfessiyalı, çoxmillətli ölkədir. Azərbaycanda azlıqların hüquqları Konstitusiyamız tərəfindən qorunur. Azərbaycanda real vəziyyətlə tanış olan hər kəs deyə bilər ki, Azərbaycan yüksək dini və etnik dözümlülüyü ilə seçilən, müxtəlif etnik qrupların, konfessiya nümayəndələrinin dinc və ləyaqətli şəkildə yaşadığı ölkədir. Bir sözlə, əminəm ki, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan ermənilərin həyatı işğal dövründən fərqli olaraq daha yaxşı olacaq. Hər münaqişənin öz tarixi, öz dinamikası və sonu var. Lakin vacib odur ki, ölkələr arasında mübahisələr beynəlxalq hüquq əsasında həll olunsun, onların ərazi bütövlüyü və suverenliyi güc hesabına dəyişdirilməsin. Bu, Azərbaycanın mövqeyidir. Bu mövqe yalnız bizim məsələmizə deyil, dünyadakı bütün münaqişələrə şamil edilir. Biz bu mövqeni açıq şəkildə bəyan edirik.

Panel müzakirələrdən biri enerji və daşıma dəhlizlərinə, enerji keçidinə həsr olunub. Sonuncu görüşümüzdən sonra mən qonaqlarımızı məlumatlandırmaq istədim. Ötən ilin iyunundan etibarən xeyli hadisələr baş verib. Əvvəlcə Azərbaycan və Avropa Komissiyası enerji sahəsində Anlaşma Memorandumu imzaladılar. Memorandum Bakıda Avropa Komissiyasının prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayen və mənim tərəfimdən imzalandı. Bu Memorandum hazırda icra olunur. Azərbaycan Avropaya

öz təbii qaz təchizatını və ümumi qaz ixracını xeyli artırıb. Əgər biz 2019-cu ildə ümumən 19 milyard kubmetr qaz ixrac etmişdiksə, bu il o, 24 milyard kubmetrdən artıq olacaq və onun ən azı yarısı Avropaya nəql ediləcək.

Bu, hazırkı geosiyasi vəziyyəti nəzərə alaraq, Avropa istehlakçılarının təbii qaza çıxışının təmin edilməsində onlara birmənalı olaraq yardım etdi və yardım etməkdə davam edəcək. Biz qaz yataqlarımıza sərmayələrimizi artırdıq. Hazırda isə ixrac boru kəmərlərinin genişləndirilməsi üzərində işləyirik. «Cənub Qaz Dəhlizi» istismara verildi. Boru kəmərinin sonuncu hissəsi 2020-ci il dekabrın 31-də istismara verildi. Hazırda iki ildən bir az çox vaxt keçir və biz sistemi genişləndirməliyik – TANAP-ı 16-dan 32 milyard kubmetrə, TAP-ı isə 10-dan 20 milyard kubmetrə. Bu, sırf Avropada artan tələbatla bağlıdır. Belə olmasaydı, sərmayə qoymazdıq. Rusiya–Ukrayna müharibəsi başlayandan sonra qaz təchizatı və ya onun artırılması ilə bağlı 10-dan artıq Avropa ölkəsindən müraciət almışıq və onun üzərində işləyirik. Avropa Komissiyası Azərbaycanı etibarlı tərəfdaş adlandırır. Bu elə bir haldır ki, biz hər zaman etibarlı tərəfdaş olmuşuq.

Biz nefti, neft məhsullarını, təbii qazı, elektrik enerjisini, neft-kimya məhsullarını beynəlxalq bazarlara, o cümlədən Avropa bazarlarına ixrac edirik. Ötən ilin dekabrında Buxarestdə əlamətdar hadisə baş verdi – Azərbaycan, Gürcüstan, Macarıstan və Rumıniya Avropa Komissiyası prezidentinin iştirakı ilə «yaşıl enerji» və onun ötürülməsinə dair saziş

imzaladılar. Biz onun əsasında Azərbaycandan Avropa dənizdən külək enerjisi stansiyalarından ötürmə xəttini çəkəcəyik. Həmin ötürmə xəttinin bir hissəsi Qara dənizin dibi ilə gedəcək. Hazırda biz texniki əsaslandırma prosesini aparırıq. Həmin layihə ilə bağlı rəhbər komitənin ilk iclası fevral ayında Bakıda təşkil edilib və bu, Avropanın enerji xəritəsində mühüm dəyişiklik olacaq. Biz Avropanın enerji xəritəsini neft və qaz boru kəmərlərinin inşası ilə artıq dəyişmişik, indi isə növbə «yaşıl enerji»ni təmin edəcək elektrik xətlərinindir. Məlumat vermək istəyirəm ki, IX Qlobal Bakı Forumundan indiyədək Azərbaycan dünyanın bir neçə aparıcı enerji şirkətləri ilə müqavilə və Anlaşma memorandumları imzalayıb. Bunun nəticəsində Azərbaycanda Günəş və külək enerjisindən 25 qiqavat həcmində «yaşıl enerji» əldə olunacaq. Bu, gözəl nailiyyətdir, Azərbaycanı beynəlxalq «yaşıl enerji» bazarında vacib təchizatçıya və oyunçuya çevirəcək. Biz «yaşıl hidrogen»i ixrac etməyi planlaşdırırıq. Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası Xəzər dənizində bizim külək enerjisi potensialımızla bağlı yekun dəyərləndirməni başa çatdırıb və onun 157 qiqavat olduğunu təsbit edib. Buraya quruda olan daha 40 qiqavat potensialı da əlavə etmək olar.

Bu, dünya enerjisinin gələcəyidir və Azərbaycanın gələcəyidir. Enerji sahəsində keçid olduqca sürətli gedir. Qeyd etdiyim kimi, iyun ayında sonuncu görüşümüzdən sonra bütün sadaladıqlarımı həyata keçirmişik. Burada nəqliyyat dəhlizləri ilə bağlı müzakirələr olacaq.

Məlumat üçün bildirim ki, ötən il Azərbaycan ərazisindən keçən tranzitin həcmi 75 faizdən çox artıb. Bizim müasir daşımlar infrastrukturumuza tələbat heç vaxt olmadığı qədər böyükdür – dəmir yolları və avtomobil yolları mövcuddur, Xəzər dənizində ən böyük donanma və regionda ən geniş yük aviaparklarından biri yaradılıb. Biz daşımların təhlükəsizliyinə həqiqətən də böyük töhfə vermişik. Çünki bu gün bir çox ölkənin daşımların təhlükəsizliyinə ehtiyacı vardır. Onlar yeni marşrutlar axtarışındadırlar və həmin yeni marşrutlardan biri Azərbaycandan keçir. Əminəm ki, proqrama daxil olan bu və ya digər mövzularla bağlı kifayət qədər maraqlı müzakirələr olacaq, hər zaman olduğu kimi, qonaqlarımız gələcəyimizi planlaşdırmaq üçün dəyərli ideyalarını və tövsiyələrini verəcəklər. Habelə dünya liderləri üçün də yaxşı tövsiyələr olacaq. Beləliklə, biz dünyamızın daha dinc və təhlükəsiz olmasına töhfə verməyə çalışacağıq. Sizə maraqlı müzakirələr arzulayıram. Diqqətinizə görə sağ olun.

* * *

Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levits çıxış edərək, Forumun mövzusunun müzakirə baxımından əhəmiyyətli olduğunu bildirdi. Latviya ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişafından danışan Egils Levits ölkəmizin son illər ərzində beynəlxalq münasibətlərdə oynadığı mühüm rolu vurğuladı:

– Prezident Əliyevin çıxışından sonra qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı»nda aparıcı rol oynayır. Bu, sözün əsl məna-

sında, 120 üzv dövlətdən ibarət olan yaxşı bir platformadır və onların əksəriyyəti BMT-nin üzvləridir. Azərbaycanın son illər ərzində oynadığı mühüm rol əslində beynəlxalq münasibətlərdə etiraf olunub. Azərbaycan siyasi baxımdan, yəni sülhün necə qorunması, qlobal məsələlərin həlli ilə bağlı bir çoxlarını ilhamlandırır.

Azərbaycan COVID-19 pandemiyasından sonrakı qlobal diskussiyalara aparıcılıq edir. Xüsusən «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun bu yaxınlarda keçirilmiş Zirvə görüşünü qeyd edərdim.

Azərbaycan ilə əməkdaşlığa, xüsusən də onun BMT ilə işbirliyinə gəldikdə, bu həmçinin Latviya üçün vacibdir. Çünki burada beynəlxalq hüquqa hörmətlə yanaşılması və ərazi bütövlüyünə riayət edilməsi çox mühüm məsələdir. Əslində bu, Latviyanın da xarici siyasətinin mühüm bir hissəsidir. Bu, ümumiyyətlə, Azərbaycanın ümumi siyasətinin vacib bir hissəsidir. Təbii ki, bu da ölkələrimiz arasında yaxşı münasibətlərdən irəli gəlir.

Latviya Prezidenti Azərbaycanın dahi şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvi haqqında da fikirlərini bildirdi:

– Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi Azərbaycanın hazırkı hüduqlarından xeyli kənarda da insanları şovqləndirirdi. Onun söylədiyi fikirlər məhz həmin qədim dövrdən bu günə qədər dünya xalqları arasında qarşılıqlı anlaşmanı və həmrəyliyi təşviq edirdi.

* * *

Timor-Leste Demokratik Respublikasının Prezidenti Jose Ramos Horta Forumda qlobal dünya nizamını təhdid edən mühüm problemlərdən, o cümlədən dünyada təhlükəsizliyin və sülhün təmin olunması üçün perspektivlərdən danışmağın vacibliyini vurğuladı:

– Biz bu gün dünyamızın üzləşdiyi çağırışların müzakirəsi üçün X Qlobal Bakı Forumunda bir araya gəlmişik. Forumun təşkilinə və burada iştirak etməyə dəvətə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığımı bildirirəm.

Forumda iştirak etmək üçün dəvətə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü ifadə edən BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi Migel Anxel Moratinos Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ənanəyə çevirdiyi bu tədbirdə iştirak etməkdən məmnunluğunu bildirdi:

– Əvvəlcə, icazə verin, mənə bu tədbirə dəvət etdiyinə, Bakıda keçirilən X Qlobal Bakı Forumunda yaratdığı şəraitə görə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə təşəkkürümü bildirim.

Zati-aliləri Prezident İlham Əliyev, bildirmək istəyirəm ki, gözəl Bakı şəhərində, Azərbaycanda, Odlar yurdunda olmaqdan çox şadam. Çünki bu ölkə bizə enerji verir, bizi ilhamlandırır. Necə ki, biz bunu dahi şair və filosof Nizami Gəncəvinin yaradıcılığında görmüşük. Təbii ki, Sizinlə keçirilmiş dünənki görüş bizdə böyük təəssürat yaratdı. Bundan sonra da Azərbaycan ilə BMT Sivilizasiyalar Alyansı

arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsini səmimiyyətə arzulayıram. Hörmətli dostlar, belə bir mötəbər auditoriyada olmaqdan çox şadam. Burada dünyanın ən təcrübəli insanları toplaşıblar.

BMT-nin İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusunu Qazanmış İmmun çatışmazlığı Sindromu üzrə Birgə Proqramının icraçı direktoru Vinni Byanyima pandemiya-dan sonrakı dövrdə beynəlxalq səviyyədə integrasiyanı gücləndirməyin və əməkdaşlığı genişləndirməyin vacibliyini vurğuladı. Belə bir platformada və müzakirələrdə iştirakdan şad olduğunu ifadə etdi:

– X Qlobal Bakı Forumunun açılışı mərasimində sizə qoşulmaqdan olduqca məmnunam. Mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzini «Dünya bu gün: çağırışlar və ümidlər» mövzusunda X Qlobal Bakı Forumunu təşkil etdiyinə görə səmimi-qəlb-dən təbrik edirəm.

Sonra Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusun videomüraciəti dinləndi, həmçinin İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarellanın və Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş Naziri Rişi Suna-kın məktubları oxundu.

Sonda Latviyanın sabiq Prezidenti və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri Vayra Vike-Freyberqa çıxış edərək, dünyada hazırkı geosiyasi vəziyyət haqqında danışdı, müharibə və təhdidlərin beynəlxalq səviyyədə bir sıra ciddi problemlər doğurduğunu bildirdi. Həmsədr bir çox münaqişələrin həlli yollarının tapılması baxımından Forumun işini yüksək qiymətləndirdi:

– Artıq onuncu dəfədir Bakı Forumu toplaşır və ilbəl biz məmnunluqla görürük ki, onun inandırıcı qüvvəsi, onun müxtəlifliyi və müstəsna keyfiyyətli təcrübəsi, intellektual potensialı baxımından əhəmiyyəti artır. Biz sizin hamınızı burada görməkdən çox şadiq. Bakı Forumu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dəstəyi olmadan baş tuta bilməzdi. Prezident lap ilk günlərdən bizə öz dəstəyini verdi. Qlobal Bakı Forumunu dünyanı narahat edən çağırışların həlli yollarının tapılması ilə bağlı fikir mübadiləsinin aparılması baxımından əhəmiyyətli hesab edirik.

Forum işini panel iclaslarla davam etdirdi.

* * *

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi global problemlərin həlli yollarını araşdıran və bu barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandıran mühüm beynəlxalq mərkəzə çevrilib. Məhz bunun nəticəsidir ki, mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərə maraq ildən-ilə artmaqdadır.

Bu dəfə «Dünya bu gün: çağırışlar və ümidlər» mövzusunda həsr olunmuş Qlobal Bakı Forumuna bir çox ölkələrin, eləcə də nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri qatılıblar. Forumda 4 Prezident, 2 Baş Nazir, 6 spiker və nazir, BMT-nin 5 qurumunun rəhbərlikləri, 25 sabiq Prezident, 21 sabiq Baş Nazir, 23 ölkənin Xarici İşlər nazirlərinin müavinləri olmaqla, ümumilikdə 61 ölkədən 360-dək nümayəndə iştirak edir.

Martin 11-dək davam edəcək Forumda yeni dünya nizamına təhdid yaradan amillərə, o cümlədən təhlükəsizlik məsələsinə və sülhün təmin olunması üçün perspektivlərə, bölünmüş dünyada dayanıqlılığın qurulmasına, onun global sülhə təsirinə nəzər salınacaq, qarşıda duran çağırışların həlli yolları müzakirə olunacaq, dünyanı sarsıdan münaqişələrə, meqatəhdidlərə, o cümlədən iqlim, qida və nüvə təhlükəsizliyi məsələlərinə toxunulacaq, postpandemiya dövründə görülməli işlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparılacaq. Həmçinin global yoxsulluğun, bərabərsizliyin, iqlim böhranının və münaqişələrin simptomu kimi miqrasiyanın qarşısının alınması üçün tədbirlər əsas müzakirə mövzularından olacaq. İştirakçılar Avropanın gələcəyi ilə bağlı təsəvvürlərini bölüşəcək, populizmin və ekstremizmin mənbəyini araşdıracaq, ona qarşı səmərəli mübarizə yollarını müəyyənləşdirəcəklər.

İSRAİL DÖVLƏTİNİN KƏŞFİYYAT NAZİRİ GİLA GAMLİEL İLƏ GÖRÜŞ

10 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 10-da İsrail Dövlətinin Kəşfiyyat naziri Gila Gamlieli qəbul etmişdir.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunularaq, bu tədbirin yüksək səviyyədə təşkil olunduğu və burada dünyanın nüfuzlu siyasətçilərinin, xeyli sayda ölkə və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirak etdiyi, aktual məsələlərin müzakirəsi üçün Forumun yaxşı imkan yaratdığı vurğulandı.

Azərbaycan ilə İsrail arasında ikitərəfli əlaqələrin müxtəlif istiqamətlərdə uğurla inkişaf etdiyi bildirilərək, ölkəmizin İsraildə səfirliyinin açılmasının önəmi, bu ilin fevralında Prezident İlham Əliyevin Münhendə İsrail Dövlətinin Müdafiə naziri Yoav Qalant ilə görüşü qeyd edildi.

Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

NOBEL SÜLH MÜKAFATI LAUREATI KAILAŞ SATYARTHI İLƏ GÖRÜŞ

10 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 10-da Nobel sülh mükafatı laureatı Kailaş Satyarthini qəbul etmişdir.

Kailaş Satyarthi X Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətindən danışdı, belə tarixi bir tədbirin yüksək səviyyədə təşkilinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə sıx əməkdaşlıq etməkdən məmnunluğunu ifadə etdi. Dünyada hazırkı zamanda bu tədbirin çox böyük önəm daşdığını söyləyən qonaq vurğuladı ki, hazırda dünyada mədəniyyətlər arasında parçalanmanın baş verdiyi və bu sahədə ciddi təhdidlərin mövcud olduğu bir dövrdə dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə bu önəmli Forum çox lazımlı bir vaxtda təşkil edilib.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirən dövlətimizin başçısı Nobel sülh mükafatı laureatı Kailaş Satyarthinin bu Forumda iştirakını və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə fəal əməkdaşlığını yüksək qiymətləndirdi.

Prezident İlham Əliyev ölkəmizin Qərblə Şərq arasında mədəni körpü qurulması işinə töhfə verdiyini vurğulayaraq, Azərbaycanın mütəmadi olaraq mühüm

beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi etdiyini bildirdi və gələn il BMT ilə birgə Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun da keçiriləcəyini diqqətə çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan multi-kultural dövlətdir, ölkəmizdə tarixən müxtəlif mədəniyyətlərin və dini konfessiyaların nümayəndələri dinc yanaşı yaşayıblar. Bununla da, Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyaların bir araya gəlməsində mühüm rol oynayır.

X Qlobal Bakı Forumunun önəminə toxunan Azərbaycan Prezidenti çox sayda ölkədən tanınmış siyasi və ictimai xadimlərin, digər nümayəndələrin burada iştirakını tədbirin nüfuzunun göstəricisi kimi dəyərləndirdi.

Görüşdə Azərbaycanın zəngin tarixi və mədəni irsi barədə danışıldı.

ROMA PAPASI FRANSİSK HƏZRƏTLƏRİNƏ

Zati-müqəddəsləri!

Tacqoyma Gününüz münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün həmməzhəblərinizi şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edir, ən səmimi və xoş arzularımı çatdırıram.

Azərbaycan ilə Müqəddəs Taxt-tac arasında münasibətlərin hazırkı səviyyəsi məmnunluq doğurur. Biz sivilizasiyalararası və dinlərarası dialoqun, multikulturalizm dəyərlərinin qorunub saxlanılması və daim inkişaf etdirilməsi yolunda uzun illərdən bəri davam edən fəal və səmərəli əməkdaşlığımıza xüsusi əhəmiyyət veririk. Ölkəmizin Müqəddəs Taxt-tacda səfirliyinin təsis edilməsi münasibətlərimizin keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəlməsinin göstəricisi və Azərbaycan–Müqəddəs Taxt-tac əlaqələrinin inkişafına verdiyimiz önəmin bariz təzahürüdür.

Multikulturalizm və tolerantlıq xalqımızın həyat və yaşam tərzini özündə əks etdirən mühüm dəyərlər olmaqla yanaşı, Azərbaycanın dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindəndir. Əsrlərboyu müxtəlif din və etiqadlara mənsub insanların mehribanlıq və qarşılıqlı hörmət şəraitində yaşadığı ölkəmizdə məscidlərin, sinaqoqların və kilsələrin yanaşı fəaliyyət göstərməsi bizim böyük tarixi nailiyyətimizdir. Azərbaycan

candakı katolik dini icmasının daim böyük diqqət və qayğı ilə əhatə olunması bunun əyani göstəricisidir.

Ölkəmizin Vatikanın tarixi yerlərinin bərpaşında iştirakından məmnunluq duyur və bunun dünya mədəni irsinin, zəngin incəsənət xəzinəsinin qorunub saxlanılmasına və gələcək nəsillərə ötürülməsinə, eləcə də mədəniyyətlərarası dialoqa töhfə verəcəyinə inamımı ifadə edirəm.

Zati-müqəddəsləri, mən Sizin Azərbaycan və Müqəddəs Taxt-tac arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsində və möhkəmləndirilməsində, səmimi dialoqu-muzun genişləndirilməsində xidmətlərinizi xüsusi qeyd etmək istədim. Azərbaycandakı multikultural mühit və tolerantlıq ənənələrinə daim verdiyiniz yüksək qiymətə görə Sizə təşəkkür edirəm.

İnanıram ki, Azərbaycan ilə Müqəddəs Taxt-tac arasında ümumbəşəri dəyərlərin təşviqi, insanlar arasında anlaşma və həmrəyliyin bərqərar olması istiqamətində əməkdaşlıq birgə söylərimizlə bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam edəcəkdir.

Belə bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, xeyirxah və müqəddəs missiyanızda uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 10 mart 2023-cü il

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB Sİ CİNPİNƏ

Hörmətli cənab Sədr!

Çin Xalq Respublikasının Sədri vəzifəsinə yenidən seçilməyiniz münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Səsvermənin yekdil nəticələri Sizin şəxsinizə olan böyük inam və etimadın, həyata keçirdiyiniz siyasi xəttə dəstəyin təzahürü, Çinin hərtərəfli inkişafı və rifahı yolunda genişmiqyaslı fəaliyyətinizə və xidmətlərinizə verilən yüksək qiymətdir.

Çin Azərbaycan üçün etibarlı tərəfdaş və dost dövlətdir. Biz Azərbaycan ilə Çin arasında tarixi ənənələrə əsaslanan və möhkəm təməllər üzərində qurulmuş münasibətlərə xüsusi əhəmiyyət veririk. Dövlətlərarası əlaqələrimizin gündən-günə yüksələn xətt üzrə inkişaf edərək, hazırkı səviyyəyə çatması və yeni məzmun kəsb etməsi məmnunluq doğurur.

Daim genişlənən siyasi dialoqumuz, iqtisadiyyat, nəqliyyat, logistika, infrastruktur, investisiya, enerji və digər sahələrdə uğurlu əməkdaşlığımız, «Bir kəmərlər – bir yol», «Orta dəhliz» layihələri çərçivəsində tərəfdaşlığımız, Çin şirkətlərinin ölkəmizin işğaldan azad olunmuş ərazilərində aparılan bərpa və yenidən qurulma işlərində fəal iştirakı sıx münasibətlərimizi səciyyələndirən başlıca amillərdəndir.

Əminəm ki, xalqlarımızın mənafelərinə uyğun olaraq Azərbaycan–Çin əlaqələrinin bütün sahələrdə

dərinləşdirilməsi, əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi, regional iqtisadi tərəfdaşlıq üçün geniş perspektivlər açan infrastruktur layihələri çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyətimizin daha da inkişaf etdirilməsi istiqamətində birgə səylərimizi bundan sonra da uğurla davam etdirəcəyik.

Hörmətli cənab Sədr, bir daha Sizə təbriklərimi yetirir, möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, Çin Xalq Respublikasının dost xalqının firavanlığı naminə məsul fəaliyyətinizdə daim müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 mart 2023-cü il

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RUMEN RADEV
İLƏ VİDEOKONFRANS FORMATINDA
GÖRÜŞ**

11 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 11-də Bolqarıstan Respublikasının Prezidenti Rumen Radev ilə videokonfrans formatında görüşmüşdür.

Görüşün videokonfrans formatında keçirilməsinə səbəb Bolqarıstan nümayəndə heyətinin üzvlərində COVID-19 testinin nəticəsinin pozitiv çıxmasıdır.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz, cənab Prezident! Sizi Bakıda görmək çox xoşdur. Ümid edirəm ki, Forumdakı iştirakınızdan məmnun olacaqsınız.

Əvvəlcə bu vacib tədbirdə iştirak etmək üçün səfərinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Sizin şəxsi iştirakınız Qlobal Bakı Forumunun səviyyəsini yüksəldir və əminəm ki, Siz bu beynəlxalq tədbirin potensialına mühüm töhfə verəcəksiniz. Həmçinin Sofiyadakı görüşlərimizi də məmnunluqla xatırlayıram – keçən ilki rəsmi səfərim və interkonnektorun açılışı mərasimi. O vaxtdan ötən dövrdə işlər uğurla irəliləyir və biz strateji əməkdaşlığımızın əməli nəticələrini görürük. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Rumen Radev: Çox sağ olun, cənab Prezident. Dəvətiniz və səmimi qonaqpərvərliyiniz üçün Sizə təşəkkür edirəm. Bizim münasibətləri dərinləşdirdiyiniz üçün bir daha Sizə təşəkkür edirəm. Çox şadam ki, bu, təkcə enerji sahəsinə şamil edilmir. Sofiyaya səfəriniz bizim əməkdaşlığımızın digər çox vacib sahələrini inkişaf etdirmək üçün dönüş nöqtəsi idi. Əvvəlcə enerjiden başlayaq. Bildiyiniz kimi, Yunanıstanla Bolqarıstan arasında interkonnektorun işə salındığı ilk gündən hər şey mükəmməl və heç bir problem olmadan işləyir. Biz Azərbaycandan qaz aldığımıza görə məmnunuq.

Bilirsiniz ki, biz daha da irəli getməyə hazırıq. Bizim «Həmrəylik Halqası» təşəbbüsümüz Sizə məlumdur. Lakin əsas məqam Azərbaycandır. Biz Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan və Slovakiyanın qazötürücü operatorlarının imkan və söylərini birləşdirərək, əlavə həcmdə Azərbaycan qazını nəql etməyə hazırıq. Bu andan etibarən qərar Sizindir. Məlumat üçün bildirim ki, fevralın 1-də Prezident Vuçiçlə birlikdə biz Bolqarıstanla Serbiya arasında interkonnektora start verdik. Beləliklə, görə bilərsiniz ki, imkanlar, demək olar, hər ay artır. Biz şaxələndirməni, təchizatın təhlükəsizliyini təmin edərək, bu çox mühüm sahədə strateji tərəfdaş və müttəfiq kimi Sizinlə işləməkdən məmnunuq. Söhbət təkcə bundan getmir. Vədinizə əməl etdiyinizə və Sofiyada SOCAR-ın ofisini açdığınıza görə bir daha təşəkkür edirik. Mən mayda açılış mərasimində iştirak etməyi gözləyirəm. Bu həqiqətən də irəliyə doğru çox yaxşı addım olacaqdır.

* * *

Görüşdə enerji, nəqliyyat, təbii qaz təchizatı, kənd təsərrüfatı və digər sahələrdə əməkdaşlıqla bağlı məsələlər müzakirə edildi.

Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfə qeyd edilərək, Avropada yeni qaz konnektorunun inşası məsələsinə toxunuldu. Ötən ay Bakıda «Yaşıl Enerji» Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin I-ci iclasının əhəmiyyəti vurğulanaraq, Azərbaycanın Avropaya «yaşıl enerji» təchiz edən önəmli ölkəyə çevrildiyi bildirildi.

Söhbət zamanı nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıqla bağlı Bolqarıstandan Azərbaycan ərazisindən Orta Asiya ölkələrinə tranzit yüklərin həcmnin artırılması məsələləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Rumen Radev Azərbaycan Prezidentini ölkəsinə rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət minnətdarlıqla qəbul olundu.

XORVATIYA RESPUBLİKASININ SABİQ PREZİDENTİ KOLİNDƏ QRABAR-KİTAROVİÇ İLƏ GÖRÜŞ

11 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 11-də Xorvatiya Respublikasının sabiq Prezidenti Kolinda Qrabar-Kitaroviçi qəbul etmişdir.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunuldu, bu tədbirdə iştirak edən nüfuzlu qonaqların sayının ilbəl artdığı vurğulandı. Dünya gündəmində duran aktual məsələlərin müzakirəsi baxımından bu beynəlxalq platformanın çox mühüm rol oynadığı bildirildi.

Söhbət zamanı dövlətimizin başçısı ilə Xorvatiyanın sabiq Prezidentinin görüşləri xatırlandı, Azərbaycan–Xorvatiya ikitərəfli münasibətlərinin uğurlu inkişafı qeyd edildi.

ALBANİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ BAYRAM BEQAY İLƏ GÖRÜŞ

12 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 12-də Albaniya Respublikasının Prezidenti Bayram Beqay ilə görüşmüşdür.

İ l h a m Ə l i y e v: Salam, ölkəmizə səfər etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Sizi yenidən görməyə çox şadam. Keçən il Tiranadakı görüşümüzü xatırlayıram və qonaqpərvərliyiniz üçün bir daha təşəkkür edirəm. Ölkənizə rəsmi səfərimdən, Sizinlə və Baş Nazirlə müzakirələrdən çox məmnun qaldım.

Əməkdaşlığımızı gücləndirmək üçün qəbul etdiyimiz qərarlar nümayiş etdirir ki, ölkələrimiz arasında çox yüksək səviyyədə dostluq və qardaşlıq əlaqələri vardır. X Qlobal Bakı Forumu çərçivəsində keçirilmiş vacib tədbirdə – atam, Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş xüsusi sessiyada iştirak etmək üçün gəldiyinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

Əminəm ki, Bakıda qaldığınız müddətdə yaxşı vaxt keçirəcəksiniz. Faydalı, ikitərəfli əməkdaşlığımızın vacib məqamlarına toxunmaq üçün bu çox yaxşı fürsətdir.

Bayram Beqay: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Əlamətdar tədbir olan Bakı Forumunda iştirak etmək üçün Azərbaycana gəlmək, Sizi ziyarət etmək məndə və mənim heyətimdə böyük məmnunluq hissi doğurur. Bu, səfər etmək və Sizi görmək üçün əlavə bir fürsətdir. Əlbəttə ki, atanızın irsi əbədi olaraq yazılıb və hesab edirəm ki, Bakı və bütün ölkə üçün həyata keçirdiyiniz işləri hər yerdə görmək olar. Dünən mən şəhərə çıxdım, bir az gəzdim və şəhərin heyrətamizliyinin şahidi oldum.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Bayram Beqay: Əlbəttə, Sizin qeyd etdiyiniz kimi, biz keçən il görüşmüşük və düşünürəm ki, ölkələrimiz dost ölkələrdir. Biz ikitərəfli əməkdaşlığımızı gücləndirmək üçün çalışmalıyıq, xüsusilə iqtisadiyyat və turizm sahələrində. Bizdə Trans-Adriatik boru kəməri var və ölkənin bütün ərazisini qazlaşdırmaq üçün daha çox iş görməliyik.

İlham Əliyev: Elədir ki, var.

Bayram Beqay: Xüsusilə indi – enerji məsələsinin çox önəmli olduğu bir dövrdə. Qaz da çox vacibdir. Biz çox şadıq və bəxtimiz gətirib ki, Siz üzərinizə belə bir öhdəlik götürmüşünüz və Sizin dostluğunuzu qazanmışıq.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

* * *

Görüşdə Azərbaycan ilə Albaniya arasında dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərinin olduğu vurğulandı, ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində

uğurlu əməkdaşlığı və qarşılıqlı dəstəyi yüksək qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı enerji sahəsində əməkdaşlıq, iqtisadi-ticari əlaqələrin genişləndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı, Azərbaycanın Albaniyada səfirliyinin yaradılması, həmçinin Albaniyanın Azərbaycanda səfirliyini təsis etməsi ikitərəfli münasibətlərin inkişafı baxımından müsbət addım kimi dəyərləndirildi. Yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin və təmasların bundan sonra da davam etdiriləcəyi bildirildi.

XXVI AVRASIYA İQTİSADI ZİRVƏ TOPLANTISININ İŞTİRAKÇILARINA

Hörmətli Sammit iştirakçıları!

Sizi «Mərmərə Qrupu» Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin təşkilatçılığı ilə gerçəkləşdirilən XXVI Avrasiya İqtisadi Zirvə toplantısı münasibətilə səmimi-qəlbdən salamlayıram.

Builki toplantı qardaş Türkiyə üçün ağırlı bir dövrə təsadüf edir. Zəlzələ qurbanlarının xatirəsini böyük kədər hissi ilə anır, Azərbaycan xalqının və dövlətinin hər zaman olduğu kimi, bu ağır günlərdə də qardaş Türkiyənin yanında olduğunu, bir ürək, bir yumruq kimi birləşdiyini bildirirəm. İlk gündən bütün səviyyələrdə Türkiyə ətrafında səfərbər olan, yüksək həmrəylik nümayiş etdirən Azərbaycan fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması prosesinə bundan sonra da dəstəyini göstərəcəkdir. Güclü və qüdrətli Türkiyənin bu çətinliklərin də öhdəsindən mətinliklə gələcəyinə əminəm.

İnsan iradəsindən kənar baş verən təbii fəlakətlər fərdlərin, xalqların, dövlətlərin bir-birinin dəstəyinə, həmrəyliyinə nə qədər ehtiyacı olduğunu bir daha nümayiş etdirir. Bu baxımdan «Güvənsizliyi bitir, iş-birliyinə başla!» devizi altında keçirilən builki Avrasiya İqtisadi Zirvə toplantısının mühüm rəmzi mənası vardır.

Təəssüflər olsun ki, bu gün dünyada dövlətlər-arası münasibətləri tənzimləməli olan mexanizmlər zəifləmiş, beynəlxalq hüququn aliliyinə inam azalmışdır. Müharibələr, geosiyasi münaqişələr, bunlarla eyni zamanda baş verən enerji böhranı beynəlxalq münasibətlər sisteminin tənəzzülünün nəticələridir. Bu yeni qlobal konfiqurasiya daxilində mümkün nizamın qorunmasında, qarşılıqlı əməkdaşlığın və dayanıqlı inkişaf mühitinin təmin olunmasında Türkiyə kimi nüfuzlu və öz mövqeyində qətiyyətli dövlətin rolu müstəsna əhəmiyyət daşıyır.

Bu gün Azərbaycan və Türkiyə iki qardaş ölkə və strateji müttəfiqlər kimi, regionda yeni tarixi reallıqlar yaradır, birgə qərarlar, müştərək qlobal layihələr vasitəsilə Avrasiya məkanında sülhə, təhlükəsizliyə, əməkdaşlığa davamlı töhfələr verir. Azərbaycan–Türkiyə birliyinin gücü bölgədə ədalətli sülhün qaranıdır. Ölkələrimiz Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatında strateji rol oynayan etibarlı tərəfdaşlardır.

2023-cü il Azərbaycan–Türkiyə sarsılmaz birliyinin tarixində Türkiyə Respublikasının yaradılmasının və Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümü ilə əlamətdardır. Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün «Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri isə bizim kədərimizdir» və Heydər Əliyevin «Bir millət – iki dövlət» fəlsəfələri əsasında qurulmuş dövlətlərarası münasibətlərimiz bu gün bütün dünya üçün nümunədir.

Əminəm ki, qardaş xalqlarımızın iradəsi ilə ən yüksək zirvədə qərarlaşmış Azərbaycan–Türkiyə münasibətləri yeni nailiyyətlərlə daha da möhkəmlənəcək, birgə fəaliyyətimiz beynəlxalq əhəmiyyətli təşəbbüsləri reallığa çevirərək, Avrasiyada siyasi və iqtisadi əhəmiyyətli integrasiya prosesinə töhfə verəcəkdir.

İnanıram ki, bu mötəbər tədbir çərçivəsində aparacağınız müzakirələr böyük bir coğrafiyanı əhatə edən ölkələr arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin dərinləşdirilməsi, bəşəriyyətin rifahı naminə yeni əməkdaşlıq imkanlarının müəyyənləşdirilməsi üçün faydalı olacaqdır.

Zirvə toplantısının işinə uğurlar arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 13 mart 2023-cü il

**ALMANIYA FEDERATİV
RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR
SƏFƏR**

13 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Almaniya Federativ Respublikasına işgüzar səfərə gəlmişdir.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Berlin şəhərinin Brandenburq Willy Brandt Aeroportunda dövlətimizin başçısının şəərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi rəsmi şəxslər qarşıladılar.

ALMANIYANIN APARICI ŞİRKƏTLƏRİNİN RƏHBƏRLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

Berlin

13 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Almanıyanın aparıcı şirkətlərinin rəhbərləri ilə görüşmüşdür.

Mixael Harms (*tədbirin moderatoru, Almanıyanın Şərqi Biznes Assosiasiyasının baş icraçı direktoru*): Zati-aliləri Prezident Əliyev!

İqtisadiyyat naziri, cənab səfir, xanımlar və cənablar!

Almanıyanın Şərqi Biznes Assosiasiyasının adından zati-alilərini burada – Berlində səmimi-qəlbdən salamlamaq istəyirəm. Lakin hesab edirəm ki, bunu bütün alman biznes cəmiyyəti adından da deyə bilərəm. Azərbaycan və alman biznesləri arasında iqtisadi əməkdaşlıq haqqında bu gün bu müzakirənin tərəfimizdən aparılması bizim üçün şərəfdir və bizdə məmnunluq hissi doğurur. Şəxsən məndə bu tədbir xüsusi məmnunluq hissi doğurur, çünki biz sadəcə, üç həftə bundan öncə Münhen Təhlükəsizlik Konfransında görüşmüşdük və çox şadam ki, bu gün müzakirələrimizi konkret layihələr haqqında daha konkret səpkidə apara bilərik.

Həmçinin bu gün bu vacib müzakirəyə bir çox alman şirkətləri qoşulduğu üçün də onlara min-nətdaram. Burada müxtəlif sektorları təmsil edən 30 şirkətin nümayəndələri toplaşib. Həmçinin Federativ hökumətin nümayəndələrini, İqtisadiyyat və İqlim Müdafiəsi nazirliyindən cənab Rayhenbeheri, xanım Alarixi burada salamlamaqdan məmnunluq hissi keçirirəm. Biz aşağıdakı gündəliyi təklif etmişik. Qısa açılış çıxışından sonra Prezident Əliyev Azərbaycanın iqtisadi inkişafı üzrə planlar haqqında strateji icmalı bizimlə paylaşacaq və xüsusilə ikitərəfli əməkdaşlığımız çərçivəsində alman biznesləri üçün imkan və fürsətlər haqqında məlumat verəcəkdir.

Sonra biz dəyirmi masa müzakirəsini təşkil edəcəyik. Biz sizin şirkətlərinizi klasterlər üzrə yığmışıq. Beləliklə, bizim beş klasterimiz var. Birincisi enerji, sonra logistika və infrastruktur, üçüncü sənaye, dördüncü kənd təsərrüfatı və beşinci klaster maliyyə, texniki qaydalar və assosiasiyalardır. Hər birinizdən şirkətiniz, Azərbaycanda planlarınız və layihələriniz barədə qısa məlumat verməyi xahiş edirəm. Xahiş edirəm, çıxışınız iki və ya üç dəqiqədən artıq olmasın. Əks halda, mən nəzakətsiz davranmaq məcburiyyətində qalaraq, sözünüzü kəsməli olacağam. Çünki hər bir klasterdən sonra Prezident öz qeydlərini və bəlkə də sizin konkret təkliflərinizə dair reaksiyasını bildirəcək. Vaxta əməl etməyimiz vacibdir. Həmçinin xahiş edirəm çıxışlarınızda mümkün qədər konkret olun. Bugünkü müzakirənin ən yaxşı nəticəsi o olardı ki, bizdə təqib

olunmalı məsələlərin uzun bir siyahısı olsun. Hesab edirəm ki, bu çox vacibdir. Bu mənim qısa açılış çıxışım idi. İndi isə sözü böyük məmnuniyyətlə zəti-aliləri Prezident Əliyevə verirəm.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun, cənab Harms.

Xanımlar və cənablar, bu görüşdə iştirak etdiyiniz üçün sizə də təşəkkürümü bildirirəm. Cənab Harmsın vurğuladığı kimi, biz üç həftə bundan əvvəl Münhendə görüşmüşdük. Bu, bir aydan az müddətdə Almaniyaya ikinci səfərimdir. Bu dəfə mən Almaniyaya Kansler Olaf Şoltsun dəvəti ilə gəlmişəm. Sabah Prezidentlə və Kanslerlə görüşlərim olacaq və biz siyasi gündəliyə aid məsələlərlə birlikdə, sözsüz ki, ticari və iqtisadi əlaqələrimizin genişlənməsi imkanlarını da müzakirə edəcəyik.

Azərbaycanın inkişafı bizə öz resurslarımıza güvənmək imkanını verdi. Ölkə iqtisadi cəhətdən müstəqildir və bu da hökumətimizin ən əsas hədəflərindən biri idi. Biz əslində beynəlxalq maliyyə institutları tərəfindən maliyyələşdirilən layihələrin həyata keçirilməsini tamamlamaq üzrəyik və yeni kreditlər götürməyi planlaşdırırıq. Son 20 il əsasən enerji sektoru sayəsində sürətli iqtisadi artım illəri olmuşdur. İndi isə hədəf iqtisadiyyatımızın daha çox şaxələndirilməsi üzərində işləməkdir. Çünki ÜDM-in tərkibinə gəldikdə, ÜDM-in əksər hissəsi qeyri-enerji sektorunun payına düşür, lakin biz hələ də əsasən neft və qazı ixrac edirik.

Son 20 ildə iqtisadiyyatımız 3 dəfədən çox artıb. Düşünürəm ki, bu, dünya rekordu hesab oluna bi-

lər. Birbaşa xarici borcun azalması strategiyasına əsaslanaraq, biz xarici borcumuzu azaltmışıq və 2023-cü il yanvarın 1-nə olan məlumata görə, bu, ÜDM-in 10 faizindən aşağı olub. Faktiki olaraq, bu mənim bir neçə il əvvəl hökumətin qarşısında qoyduğum hədəf idi. İndi hədəfə nail olduğundan biz borclanma strategiyamıza yenidən başlayırıq. Biz artıq Dünya Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı və bir neçə başqa beynəlxalq maliyyə institutları ilə ilkin məsləhətləşmələrə başlamışıq. Lakin infrastruktur layihələri, yol tikintisi, dəmir yolu və sair üçün borc aldığımız əvvəlki illərdən fərqli olaraq, indi öz şirkətlərimizin və sənaye sektorumuzun imkanları artdığından, bizim artıq bunun üçün vəsaitə ehtiyacımız yoxdur. Biz nisbətən bu yaxınlarda qəbul edilmiş 2030-cu il strategiyasına əsasən ölkəmizin qarşısında duran strateji hədəflərimiz üçün borc alacağıq və bu strategiyanın həyata keçirilməsi üçün toplayacağımız minimal məbləğ 40–50 milyard ABŞ dolları olacaq. Başqa sözlə, texnoloji keçidlə əlaqəli məsələlərlə bağlı borc almağa davam edəcəyik, gələcək iqtisadi planlarımızı əsas etibarilə öz ehtiyatlarımıza əsaslanaraq quracağıq.

Cənab Harmsın qeyd etdiyi kimi, enerji ilə də bağlı klaster olacaq. Bununla bağlı bir neçə söz deyim. Bu yaxınlarda – təxminən bir il bundan əvvəl Azərbaycan Avropa Komissiyasının prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayen tərəfindən Avropa üçün enerji sektorunda etibarlı tərəfdaş adlandırılıb. Nailiyyətlərimizin bu cür qiymətləndirilməsi böyük şərəfdir. Həqiqətən də real hədəf olan yerdə bir çox Avropa öl-

kələrini neft, neft məhsulları, neft-kimya məhsulları ilə təchiz edirik.

İki ildən çoxdur ki, bəzi ölkələr Azərbaycandan elektrik enerjisi və təbii qaz almağa başlayıb. Lakin Avropada yeni mənbələrdən təbii qaza olan tələbatın artması ilə əlaqədar, hazırda biz kəmərimizi genişləndirməyi planlaşdırırıq. Biz xüsusilə 16 milyard kubmetr tutumu olan TANAP-ı 32 milyard kubmetrədək, 10 milyard kubmetr tutumu olan TAP-ı isə 20 milyard kubmetrədək genişləndirməyi planlaşdırırıq. Bu əsasən Avropadan tələbatın artması ilə əlaqədardır, çünki 3500 kilometr uzunluğu olan, 3 kəmərimizi birləşdirən, 2021-ci il yanvarın 1-də istismara verilmiş kəmərin indi genişlənməyə ehtiyacı vardır.

Rusiya–Ukrayna müharibəsi başlayandan sonra bizə qaz təchizatı və mövcud qaz təchizatının artırılması ilə bağlı 10-dan çox Avropa ölkəsindən müraziət olunub. Tərəfdaşlarımızın ehtiyaclarını qarşılamaq üçün hər şeyi edirik, qaz təchizatımızın artıq kifayət qədər şaxələndirilmiş coğrafiyası vardır.

Müzakirələrimizin tərkib hissəsi olacaq başqa bir məsələ nəqliyyat və logistika. Biz enerji satışından əldə etdiyimiz vəsaiti, yəni neft və qaz gəlirlərini nəqliyyat infrastrukturuna yönəltmək üçün çox gərgin işləmişik. Hazırda buna, demək olar ki, nail olunub. Buna bizdə olan və faktiki surətdə infrastrukturumuzun tamamilə əhatə etdiyi proqnoza əsasən nail olunub. Yenə də Rusiya–Ukrayna müharibəsi nəticəsində Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturuna tələbat artır. Ötən il tranzit yüklərimizdə

75 faizdən çox artım olub və hətta bizim nisbətən yeni tikilmiş yükaşıma imkanı 15 milyon ton olan dəniz ticarət limanında müəyyən tıxac yaranıb. Biz çox ürəkdən çalışırıq və əlavə maliyyə vəsaitlərini ayırırıq ki, dəniz limanımızın və dəmir yolu infrastrukturunun imkanlarının artırılması baş tutsun. Əlbəttə, bütün bunlar icra olunmalıdır. Ümidvarıq ki, Almaniya şirkətləri bu sahədə tərəfdaşlarımız olacaq. Əsas perspektiv planlarımıza gəldikdə, təxminən 30 il ərzində işğal altında olmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun azad edilmiş torpaqlarında yenidən qurulma işləri nəzərdə tutulur. Hazırda Livanın ərazisi qədər sahə tamamilə yerlə yeksan edilib. Biz «Böyük Qayıdış» adlanan dövlət proqramına artıq start vermişik. Biz proqramı tərtib etmişik və ilk sınaq layihəsini artıq həyata keçirmişik. Müharibə bitdikdən sonra cəmi il yarım ərzində 400-dən artıq məcburi köçkün öz yerlərinə qayıdaraq məskunlaşıb. Planımızda yüz minlərlə keçmiş məcburi köçkünü yurd-yuvalarına qaytarmaqdır, çünki erməni işğalı nəticəsində 1 milyondan çox soydaşımız qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Bir sözlə, bu, böyük proqramdır və icrası böyük vəsaitlər tələb edəcəkdir. Biz tamamilə yeni, müasir standartlar əsasında layihəni icra etməyi planlaşdırırıq. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələrini artıq «yaşıl enerji» zonası elan etmişik. Orada yalnız bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə ediləcək. Bu mənbələr nəinki həmin yerlərdə insanların və sənayenin tələbatını ödəyəcək, o cümlədən ölkənin qalan hissəsinə də xidmət edəcək.

Bərpa olunan enerji mənbələrinin böyük potensialı vardır. Ola bilsin, biz bu mövzunu görüşümüz zamanı daha geniş şəkildə müzakirə edə bilərik. Lakin deyə bilərəm ki, Azərbaycanda külək və Gü-nəş enerjisi mənbələrinin potensialı 200 qiqavata yaxındır. Beləliklə, hazırda biz nəinki xarici sərmayədarları cəlb etməkdə davam edirik, o cümlədən həmin enerji həcmələrini ixrac etmək məqsədilə lazımi ötürmə imkanlarını da yaradırıq. Bəlkə burada mən çıxışımı yekunlaşdırım ki, müzakirələrimiz üçün çox vaxtımız olsun. Sağ olun.

M i x a e l H a r m s: Cənab Prezident, aydın strateji istiqamətləri təsvir etdiyinizə görə çox sağ olun. Təəssürat bağışlayan rəqəmləri qeyd etdiyinizə görə minnətdaram. Bu çox maraqlıdır və gördüm ki, bir çox iştirakçı bunları qeyd edir, çünki bizim üçün çox aydın perspektivlər açılır. Gəlin enerji sahəsi ilə başlayaq. Əvvəlcə mən «Siemens Energy» şirkətinin nümayəndəsi cənab Vaysa söz verəcəyəm. Sonra «Uniper» şirkətindən cənab Peter Hohaus çıxış edəcək. «SCT Energy» şirkətindən cənab Dohna, «Notus Energy» şirkətindən cənab Pallut, daha sonra cənab Kasapoğlu və doktor Falk.

K r i s t i a n V a y s («Siemens Energy» şirkətinin təmsilçisi): Zati-aliləri Prezident Əliyev!

Xanımlar və cənablar!

Əvvəlcə, dəvətə görə çox sağ olun. Mühüm tədbirdir. Mən «Siemens Energy» şirkətini təmsil edirəm, enerji sahəsində kommersiya əməliyyatlarına görə Avropa və Mərkəzi Asiya regionları üzrə cavabdehəm. Bizim 90 ölkədə 19000 əməkdaşımız vardır. Biz həm-

çinin Azərbaycanda işləyirik. Orada quraşdırılmış enerji güc avadanlıqlarına xidmət göstəririk. Məmnunluqla qeyd edirəm ki, iqtisadiyyatınız güclü dərəcədə artır və siz alman və digər xarici şirkətlərlə əməkdaşlığı təşviq edirsiniz. Konkret layihələrdən danışsaq, biz artıq uzun müddətdir ki, Azərbaycanda fəaliyyət göstəririk. Sumqayıtdakı 500 meqavatlıq Elektrik stansiyası layihəsində iştirakımızdan fərəhlənirik.

Yerli elektrik şəbəkəsinin və elektrik enerjisinin ötürülməsi üçün yarımstansiyaların istismarı, xüsusən də Qarabağ regionunda potensialın qiymətləndirilməsi sahəsində yerli tərəfdaşlarla birgə səylər göstəririk. Yeri gəlmişkən, bu halda Türkiyə və Avropa istiqamətində Qafqaz ölkələrindən elektrik enerjisinin ötürülməsi xətlərinin gücləndirilməsi də nəzərdə tutulur. Bununla yüksək gərginlikli xətlərin tam əlaqəsi təmin edilə bilər. Beləliklə, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycanda istehsal olunmuş elektrik enerjisinin ötürülməsinə imkanlar yarada bilərik. Sonuncu, lakin mühüm məsələ ondan ibarətdir ki, biz *bp* kimi tərəfdaşımızla birgə Səngəçaldə elektrifikasiya layihəsinin icrası ilə bağlı öhdəliyi öz üzərimizə götürməyə və dəstək verməyə hazırıq. Dekarbonlaşdırma strategiyası çərçivəsində Azərbaycanın növbəti inkişafını təmin etmək məqsədilə Sizin göstərişləriniz və planınıza uyğun birbaşa və ya dolayı yolla karbohidrogenlərin havaya atılmasının qarşısını almaq üçün tam müasir konsepsiyanı tərtib etmək işinə artıq cəlb olunmuşuq. Biz düşünürük ki, məhz həmin konkret üç sahədə töhfə verə bilərik. Bir daha bildirmək istə-

yirəm ki, Azərbaycanda işləyirik və ölkənin uğuruna inanırıq. Lakin inanıram ki, biz daha çox işlər görə bilərik. Çox sağ olun.

Peter Hohaas («Uniper» şirkətinin təmsilçisi): Hörmətli cənab Prezident!

Xanımlar və cənablar!

Bu gün Sizinlə bu fikir mübadiləsini aparmaqdan çox məmnunuq. Mən «Uniper» şirkətini Berlində təmsil edirəm və sizin təbii qaz üzrə etibarlı tərəfdaş olduğunuzu təsdiq edə bilərəm. Məhz bu sahəni birinci mövzu kimi qeyd etmək istərdim. «Uniper» şirkəti olaraq, iki istiqamət üzrə işləyirik: istehlakçılar üçün təchizatın təhlükəsizliyi və ikincisi, enerji sisteminin dekarbonlaşdırılması. Təbii ki, biz sizin şirkətiniz SOCAR ilə 2006-cı ildən etibarən tərəfdaşlıq qurmuşuq. 2013-cü ildə uzunmüddətli müqavilə imzalamışıq və 2019-cu ilin sonundan başlayaraq, şirkətiniz bizim üçün «Cənub Qaz Dəhlizi»ndə etibarlı təbii qaz təchizatçısıdır. Bu səbəbdən düşünürük ki, hazırkı şəraiti nəzərə alaraq, bizim şaxələndirmə strategiyamız dəyişib.

Almaniyada hesab edirlər ki, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin daha da genişləndirilməsi baş tutsa, yaxşı olardı. Ötürmə qabiliyyəti 20 milyard kubmetrə qədər artsın, çünki «Uniper» şirkəti olaraq, biz həmin marşrutla daha çox təbii qazın təchiz olunmasında çox maraqlıyıq. Buna görə yaxşı olardı ki, hər iki hökumət həll olunmalı qalan məsələlərə diqqət yetirsin və maliyyələşmə sahəsində addımlar atılsın, icazələrin verilməsi prosedurları sürətləndirilsin. Buraya tənəzimləyici qaydaları da əlavə edirəm.

İkinci addım ondan ibarətdir ki, biz artıq enerji səmərəliliyi sahəsində SOCAR ilə birgə işlər görmüşük. Birinci layihə Sumqayıtda SOCAR-ın «Azər-kimya» kompleksində həyata keçirilib. Orada biz Azərbaycanda tam integrasiya edilmiş ilk istilik elektrik stansiyasını tikib təhvil verdik. Bu layihənin daha da genişləndirilməsi üçün əlavə imkan var, çünki «Uniper» şirkəti dekarbonlaşdırmaya 2035-ci ildə kömürdən tamamilə imtina edərək, enerjinin istehsalına tam sadıqdır. Bu səbəbdən növbəti enerji keçidi üçün biz SOCAR ilə artıq birgə İşçi qrupu yaratmışıq ki, ölkənizdə «yaşıl hidrogen»in potensialını araşdıraraq. Biz Çilov adasında artıq kiçik külək elektrik stansiyasını istismara vermişik. Gələn illərdə bərpa olunan enerji potensialının çox yüksək olduğunu görürük və bilirik. Enerjinin ənənəvi sahəsində, yəni təbii qaz və neft sektorunda qalmamaqdan ötrü hökumətlərimizin dəstəkləməli olduğu ümumi ikitərəfli əməkdaşlıq üçün qeyd etdiklərim növbəti iş sahəsi ola bilər. Zəti-əlinizin qeyd etdiyi kimi, bu, ölkənizdə, həmçinin şaxələndirmə üçün çox vacibdir və biz bu sahəyə töhfə verməyi arzulayırıq. Çox sağ olun.

Dohna York («SCT Energy» şirkətinin təmsilçisi): Hörmətli cənab Prezident, giriş sözlünüze görə təşəkkür edirəm. Çox maraqlı çıxış oldu. Biz kifayət qədər kiçik və o qədər də tanınmayan alman şirkətiyik. Bu, bir ailəyə məxsus və Hamburqda yerləşən şirkətdir. Bununla belə, biz enerji, xüsusən də neft və qaz sənayesi sahəsində 40 ildən artıqdır ki, fəaliyyət göstəririk. Atığımız ilk addımlardan və gördüyümüz işlərdən biri Azərbaycanla bağlı olmuşdur. Həmin

vaxt şirkətə mən rəhbərlik etmirdim, hələ məktəbdə təhsil alırdım. Ailəmizin digər üzvləri ötən əsrin 90-cı və 2000-ci illərdə SOCAR-dan olan tərəfdaşlarla çalışırdılar. Elə həmin vaxtdan biz SOCAR ilə münasibətlərimizi qoruyub saxlamışıq. Bu, xüsusən neft və qaz sektoruna aiddir. Bununla belə, sizin ölkəniz ənənəvi enerji mənbələrindən yeni mənbələrə keçid etdiyi kimi, biz də ötən il və inşil keçid proseslərinə qoşulduq. Ekspert biliklərimizin daşımalar və nəqliyyat sahəsinə aid olmasına baxmayaraq, biz ticarət şirkəti kimi fəaliyyət göstəririk. Bu səbəbdən nəinki Almaniyada, eləcə də digər ölkələrdə, Qara və Aralıq dənizləri regionlarında fəal. Biz Albaniyada böyük işlər görürük və bu ölkə TAP boru kəmərinə əsas iştirakçılardan biridir. Məndən əvvəl çıxış etmiş nətiqlərdən fərqli olaraq, biz o qədər strateji və siyasi layihələrlə məşğul olmasaq da, ümidvarıq ki, Sizinlə və Azərbaycandan, SOCAR-dan olan həmkarlarımızla müzakirə etmək istədiyimiz daşımalar sahəsində ideya və layihələrimiz maraqlı olardı. Sağ olun.

Mathias Pallut (*Potsdamda yerləşən «Notus Energy» şirkətinin təmsilçisi*): Çox sağ olun. Biz bərpa olunan enerji sahəsində layihələri tərtib edən şirkətik. Bu, əsasən külək və Günəş enerjisi layihələridir. Biz fəaliyyətə 2001-ci ildə Almaniyada başladıq və sonra qısa müddət ərzində digər ölkələrə keçdik. Ölkələr sırasında təkcə Avropa dövlətləri deyil, o cümlədən Latin Amerikasının ölkələri də vardır. Biz Azərbaycanda da fəaliyyətə başlamışıq. Ötən il bizim torpaq mülkiyyətçiləri, elektrik enerjisini alan tərəf-

lərlə və investorlarla çox perspektivli danışıqlarımız oldu. Hələ ki, konkret biznes təklifini tapmamışıq.

Ölkənizdə nəhəng sərvətlər vardır. Bu, təkcə neft və qaz deyil. Siz də qeyd etdiyiniz kimi, buraya Günəş və külək enerjisi də aiddir. Lakin əsaslı biznes təklifinə gəldikdə, biz, adətən, qarşımıza bir neçə sual qoyuruq. Bilirəm ki, təbii sərvətlərə gəldikdə, enerji istehsalı kifayət qədər çoxdur. Lakin enerjinin qiyməti, investorların sərmayə qoyacağı sahələr və faizlər kimi digər məsələlərə toxunduqda suallar yaranır. Hesab edirəm ki, layihə tərtibatçısı kimi, biz hər kəsin üzləşdiyi eyni problemləri görürük. Burada söhbət faiz dərəcələrinin kəskin artmasından gedir. Düşünürəm ki, belə məsələlər sərmayələri məhdudlaşdırma bilər. Mənim üçün bilmək maraqlıdır ki, sizin ölkənizdə bərpa olunan enerji layihələrinin gücləndirilməsində strategiyanız nədən ibarətdir? Çox sağ olun.

Edison Kasapoğlu (*«Edison Technologies and Engineering Group»un baş icraçı direktoru*): Cənab Prezident, çox sağ olun. Sizin məqsədləriniz və təqdim etdiyiniz hazırkı planlarınız çox böyük təəssürat bağışlayır. Qarşınıza qoyduğunuz planlar həqiqətən, əla planlardır.

Bizim şirkət enerji bazarında 2004-cü ildən etibarən fəaliyyət göstərir. Dünyadakı digər mühəndis tərəfdaşlarımızla biz əsasən böyük hökumət layihələrinə dəstək veririk. Bu gün mən, cənab Prezident, üç məsələni qeyd etmək istərdim və ümidvaram ki, həmin məsələlərə cavabınızı eşidəcəyəm. Birinci məsələ ondan ibarətdir ki, cənab Putin Xəzər dənizinin hüquqi statusu ilə bağlı razılaşmanı təsdiqlədikdən sonra biz 2018-ci

ilin avqustunda «Erlikid», «Sinopec Engineering» və «Manesman» şirkətləri ilə Türkmənistandan Azərbaycan vasitəsilə Avropaya çəkiləcək qaz boru kəməri üzərində işləməyə başladıq. İşlər müəyyən dərəcəyə qədər icra olundu. Lakin əfsuslar olsun ki, biz növbəti mərhələyə çıxma bilmədik. Burada, cənab Prezident, mən Sizdən Trans-Xəzər boru kəməri barədə soruşmaq istərdim. Bu layihə yenidən bərpa oluna bilərmi? Həmin vaxt, yəni 2018-ci ilin avqust ayında, qeyd etdiyim kimi, mətbuatda hətta konsorsiumla birgə məlumat verilmişdi ki, biz həmin layihədə əməkdaşlıq üçün tam şəbəkə yaratmışıq. Bu layihənin maliyyələşdirilməsini dəstəkləmək üçün İdarə Heyətinə hətta çox böyük maliyyə təsisatı da qoşulmuşdu. Bu, birinci məsələdir.

İkinci məsələ bizim DESFA və «Snam» ilə olan öhdəliklərimizə aiddir. Bu, Türkiyə ilə Yunanıstan arasında yerləşən qovşaqlarda təbii qazın qəbul edilməsi əməliyyatı ilə bağlıdır. Avropa istiqamətində bir neçə milyard kubmetr qazın qəbul edilməsi nəzərdə tutulur. Aydın ki, «Snam» Avropa ölkələrinə gedən boru kəmərlərinə malikdir. Mən bilmək istərdim ki, Azərbaycan bu həcmə alınmasında bizə dəstək verə bilərmi? Biz artıq BOTAŞ ilə müzakirələr aparmışıq və onlar bu həcmə üzrə bizə dəstək verəcəklərini bildiriblər.

Diqqətinizə çatdırmaq istədiyim üçüncü məsələ isə ümumi xarakterli məsələdir. İki həftə əvvəl Özbəkistandan nümayəndə heyətini qəbul etdik. Onların, həmçinin günəş panelləri, iri həcmdə enerji istehsalı, Günəş enerjisi ilə bağlı böyük planları vardır. Cənab

Prezident, Siz də bunu əvvəldə qeyd etdiniz. Mühəndis şirkəti kimi, biz günəş panellərinin istehsalı ilə bağlı işlərə hələ 2014-cü ildə başlamışıq və Günəş enerjisi bazarında fəaliyyət göstəririk.

Hazırkı vəziyyəti götürsək görürük ki, indi günəş panellərinin 95 faizi Çin təchizatından asılıdır. Həmin mono və ya polikristala əsaslanan panellərin istehsalı əslində 85 faiz enerji tələb edir. Bu isə günəş panellərinin istehsal xərclərini açıq-aydın göstərir. Əsas xərclər məhz istehsal prosesində kremniyin istifadəsi ilə bağlıdır. Biz bunu «kvarts kremniy» adlandırırıq. Biz ondan ərinti alaraq günəş panellərinin daxili hissələrini hazırlayırıq. Sonra isə həmin panellər Günəş enerjisini verir. Bu, istehsalın son mərhələsidir.

Və sonuncu sualım, cənab Prezident. Bizdə texnologiya var, konsorsium qurmuşuq. Ölkəniz üçün maraqlı layihə ola bilər ki, biz günəş paneli çərçivəsini istehsal edən xətti işə salaş. Bu, enerjiyə çox qənaət edən xətt olacaq. Belə olan halda, günəş panellərini bütün dünyaya sata bilərsiniz. Bu, üçüncü sualım idi. Çox sağ olun, cənab Prezident.

M i x a e l H a r m s: Sağ olun. Çox konkret suallardır. Enerji sahəsində sonuncu, lakin vacib sual. Buyurun, doktor Tomas Falk.

T o m a s F a l k (*«Falk and Zeitung» şirkətinin təsisçisi və baş icraçı direktoru*): Hörmətli Prezident Əliyev, bizim şirkət müstəqil konsaltinq şirkətidir. Mən və heyətim siyasi və iqtisadi məsələlərlə, eləcə də biznesin inkişafı ilə bağlı böyük beynəlxalq korporasiyalara məsləhətçi xidmətləri göstəririk. Biz Şərqi

Avropa, Xəzər regionu və Mərkəzi Asiyaya xüsusi diqqət yetiririk. Bu gün iki müştərim adından bu tədbirdə iştirak etmək üçün yaratdığınız şəraitə görə minnətdaram. Onlardan biri «Nikisa» Yaponiya şirkətidir. O, nasoslar və maye qaz, eləcə də təbii qazın separatorları, hidrogen və digər sənaye qazları, karbon qazının yığılması və saxlanması sahələrində aparıcı avadanlıqlar istehsalçılarından biridir. Qrupumuz Azərbaycanda artıq fəaliyyət göstərir və məsələn, maye oksigenin, azotun istehsalı üçün ölkənizə avadanlıqlar təchiz edib. Biz alman podratçısı vasitəsilə yerli şirkətlə işbirliyi qurmuşuq. Gələcəkdə «Nikisa» şirkəti öz fəaliyyətini genişləndirmək istəyir və hava separatorları, CO₂-nin yığılması və saxlanması, maye qaz sahələrində, Bakı Gəmiqayırma zavodunda, Sumqayıt Texnologiyalar Parkında işləməyi arzulayır.

Çənlər və nasoslara gəldikdə, «AzerGold» şirkəti ilə əməkdaşlıq qurmaq istəyirik. Əlavə olaraq, biz doldurma stansiyaları, maye qaz, xüsusi nasoslar və hidrogen sahələrində aparıcı texnologiyaları təqdim edə bilərik və mümkün əməkdaşlığı SOCAR ilə müzakirə etməyə hazırıq.

«Nikisa» şirkəti ilə yanaşı, «Sana Clinic» şirkəti ilə də birgə işləyirik. Bu, Almaniyada iri özəl klinikalar şəbəkəsidir. 60 müasir klinikaya əlavə olaraq, «Sana Clinic» bütün Avropada tibbi avadanlığın istehsalı şəbəkəsinə malikdir. Hazırda «Sana Clinic» Mərkəzi Asiyada ambulator tibbi xidmətlər göstərir. İstərdik ki, Azərbaycan kimi ölkələrin də tibbi xidmətlər bazarına daxil olaq.

Cənab Prezident, diqqətinizə görə çox sağ olun. Ümidvaram ki, qeyd edilən səhiyyə sektoruna aid layihələr üzrə müştərilərimin fəaliyyəti üçün dəstək alacağam. Biz müvafiq vaxtda həmin məqsədlə görüşlər keçirmək üçün Azərbaycana səfər etməkdən məmnun olardıq.

M i x a e l H a r m s: Çox sağ olun, Tomas. Buyurun, cənab Prezident, şərh verərdiniz.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun. Praktiki əhəmiyyət daşıyan bir çox məsələlər qeyd edildi, o cümlədən bəzi gələcək planlarımızla bağlı suallar verildi. Xronoloji ardıcılıqla başlayacağam. «Siemens»ə gəldikdə, bəli, mən Sumqayıt Elektrik Stansiyasının açılışında iştirak etmişəm. Məncə o, 2009-cu ildə idi. 525 meqavat gücündə stansiya Azərbaycanda müasir texnologiya əsasında tikilmiş ilk elektrik enerjisi stansiyası idi. Həmin vaxtdan etibarən elektrik enerjisi stansiyası tam gücü ilə işləyir. Həmin layihəni başladığımız zaman düşündük ki, 525 meqavat həddindən artıq çoxdur. Lakin indi anlarıq ki, bu, vaxtında icra edilmiş layihə oldu, çünki Azərbaycanın tələbatı artıb və bu, sənaye və əhali artımı ilə bağlıdır. Əfsuslar olsun ki, bəzi iqlim dəyişiklikləri səbəbindən Xəzər dənizinin səviyyəsi aşağı düşüb, su dayazlaşıb. Biz dənizdə estakada tikməli idik ki, daha çox suyu toplayıb götürə bilək. Bununla belə, elektrik stansiyası tam gücü ilə işləyir və biz bundan tamamilə məmnunuq.

Hazırda icra olunan və ya icrasını planlaşdırdığımız layihələrə gəldikdə, xüsusən də siz Yaşmada elektrik stansiyasını qeyd etdiniz. Bilirəm ki, Yaş-

ma layihəsində tender proseduru gedir və əminəm ki, sizin təklifiniz ən yaxşılar sırasında olacaq. Tender proseduru açıq və şəffafdır. Məlumat almışam ki, burada maraqlı olan bir sıra şirkətlər iştirak edir və mən sizə uğurlar arzu edə bilərəm.

Məlumat üçün bildirmək istərdim ki, biz bu yaxınlarda Mingəçevirdə 1280 meqavat gücündə yeni elektrik stansiyasının təməlqoyma mərasimini keçirdik. Bərpa olunan enerji planlarımıza baxmayaraq, biz hələ də anlayırıq ki, sənaye və əhali artımı səbəbindən daha çox elektrik enerjisi istehsal etməli olacağıq. Bizim bərpa ediləsi 10 min kvadratkilometrlik torpaqlarımız var. Buna görə bizə əlavə təchizat lazım olacaqdır.

Naxçıvan Elektrik Stansiyasına gəldikdə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurla yanaşı, Naxçıvanı da «yaşıl enerji» zonasına çevirmək planlarımız vardır. Naxçıvanda su-elektrik stansiyasının tikintisi üçün böyük potensial mövcuddur. Həmçinin bu yaxınlarda orada ekspertiza aparılıb və ola bilsin, yaxın vaxtlarda 500 meqavatlıq Günəş elektrik stansiyasının tikintisi ilə bağlı bəzi addımlarımız olsun. Naxçıvanda ənənəvi elektrik stansiyaları da çox münasibdir, Naxçıvanın böyük ixrac potensialı mövcuddur, onun Türkiyə və İranla sərhədi vardır. Hər iki ölkədə elektrik enerjisinə artan tələbat vardır.

Elektrik şəbəkəsi ilə bağlı apardığınız fəaliyyəti tam dəstəkləyirəm. Bu bizə həqiqətən, lazım olan sahədir, çünki bərpa olunan enerjinin böyük həcmi mövcud şəbəkəyə inteqrasiya edilməlidir. Belə olmasa, biz həmin enerjini, necə deyərlər, toplaya bil-

mərik. Buna görə enerji şirkətlərimizin qarşısında duran əsas hədəflərdən biri məhz bundan ibarətdir. Ümidvaram ki, bu layihə uğurla icra olunacaq.

Siz elektrik enerjisinin ötürülməsini də qeyd etdiniz. Bu, ən vacib məsələlərdən biridir, çünki bu gün bizim ixrac imkanlarımız ötürülmə gücləri ilə məhdudlaşır. Xatirimdədir ki, Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə maksimum 1000, yaxud 1500 meqavat ötürmə qabiliyyəti vardır. Hər iki ölkədə – Gürcüstan və Türkiyədə bu həcmilər tamamilə son həddədir. Buna görə ötürmə qabiliyyətinin artırılması üçün həmin iki ölkəyə əlavə sərmayələr yatırılmalıdır. Xüsusən də nəzərə alsaq ki, ötən ilin dekabrında Buxarestdə Azərbaycandan Avropaya «yaşıl enerji»nin ötürülməsi üçün Qara dənizin dibi ilə kabelin çəkilməsi məqsədilə Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında saziş imzalandı. Cari ilin fevralında bu layihənin idarəetmə komitəsinin ilk iclası həmin ölkələrin nazirlərinin və Avropa Komissiyasının enerji üzrə komissarının iştirakı ilə Bakıda keçirildi. Birinci görüşdə biz onun vahid layihə olacağı üzərində razılığa gəldik. O, «Cənub Qaz Dəhlizi»ndən fərqlənəcək, çünki orada «Cənubi Qafqaz» boru kəməri, TANAP və TAP var. Bu, Xəzər dənizində külək enerjisi stansiyalarından başlayan və Avropa istehlakçılarına xidmət edən vahid layihə olacaqdır. Qara dənizin dibi ilə ötürmənin birinci mərhələsində 4 qiqavatlıq güc nəzərdə tutulur. Lakin bunun üçün biz ötürmə xətlərini genişləndirməliyik. Yoxsa bu tamamilə mənasız olardı. Bundan əlavə, bir qədər sonra mən sizə artıq imzaladığımız planlarımız, müqavilələr

rimiz və Anlaşma memorandumları barədə məlumat verəcəyəm. Hesab edirik ki, 4 qiqavat yalnız başlanğıcdır. Avropadakı tələbatı, o cümlədən Almaniyadakı tələbatı bilirik. Düşünürəm ki, rəqəmlər onlarla qiqavat təşkil edir və tələbat yalnız artacaq. Bizdə bu imkan var və biz sadəcə, bütün sxemləri yığmalıyıq.

bp ilə birgə icra etdiyiniz Səngəçal terminalına elektrik enerjisinin verilməsinə gəldikdə, deyə bilə-rəm ki, bu layihənin özü də bərpa olunan enerji si-yasətimizdən qaynaqlanır. Biz *bp* ilə razılaşdıq ki, o, Qarabağın azad olunmuş şəhərlərindən birində – Cəbrayıl şəhərində 240 meqavat gücündə Günəş elektrik stansiyasının tikintisində birbaşa xarici sər-mayədar olacaq. İstehsal olunmuş həmin enerji bi-zim enerji sistemimizə daxil ediləcək. Səngəçal ter-minalını da elektrik enerjisi ilə təmin etmiş olacağıq və onlar qazdan istifadəni dayandıracaq. Həmin qaz boru kəmərinə daxil ediləcək və Avropaya yön-ləndiriləcək. Bir sözlə, burada üçtərəfli uduşlu vəzi-yətdir. Biz 240 meqavatlıq Günəş elektrik stansiyası-nı alırıq, *bp*-nin Səngəçal terminalı karbonsuz və daha səmərəli qaydada fəaliyyət göstərməyə başlayır və onların istifadə etdiyi qaz Avropaya ixrac olunur. Biz bu layihəni enerji səmərəliliyi baxımından çox əhəmiyyətli hesab edirik.

SOCAR-ın işlədiyi digər layihə də var. O, dənizdəki platformalarımıza elektrik kabelləri çəkir ki, orada fəaliyyət üçün təbii qazdan istifadə olunmasın. Onlar «yaşıl enerji»dən istifadə edəcək və platformalarda əv-vəlcə elektrik stansiyalarında istifadə olunan qaz sahi-lə nəql olunacaq və həmçinin Avropaya çatdırılacaq.

Avropada artan tələbatı nəzərə alaraq, biz nəinki qazın hasilatını artırırıq, o cümlədən enerji səmərəliliyi sayəsində əlavə qazı toplayacağıq.

«Uniper»ə gəldikdə, bildiyimə görə, alış və satış müqaviləsi müddəti baxımından ən uzun müqavilələrdən biridir. Məncə onun vaxtı 2045-ci ildə bitir, 25 ildən sonra. Elədir! Sonra, ola bilsin, onun müddəti artırılacaq, çünki Avropaya təbii qazın çatdırılması ilə bağlı planlarımız həmin vaxtla məhdudlaşmayacaq. Bildiyimə görə, Sumqayıtda enerji səmərəliliyi ilə bağlı birgə müəssisə layihəniz bu yay başa çatır. Siz həmin layihənin uzadılması planlarını qeyd etdiniz. Mən bunu tam dəstəkləyirəm, çünki «Azərkimya»nın buna ehtiyacı var. Bir sözlə, əməkdaşlığın artıq yaxşı tarixi var. Təbii qaza gəldikdə, siz müştərimizsiniz. Əlbəttə, Azərbaycanda nə qədər çox birgə biznes aparsaq, bir o qədər yaxşı olar.

Çilov adasında «yaşıl hidrogen»lə bağlı layihənizə gəldikdə, belə başa düşürəm ki, bu sizin üçün bir növ sınaq layihəsi idi, çünki onun real həcmi kiçikdir. Mən bəzi rəqəmləri gətirəcəyəm, bəzi planlarımızı xatırladacağam. Sizə və buna marağı olan bütün tərəfdaşlarımıza nəyin baş verdiyini, o cümlədən qiymətlər barədə bəzi məlumatı sadəcə, bildirmək istərdim. Azərbaycanda elektrik enerjisi ilə bağlı mövcud daxili qiymətlər xarici sərmayədarlar üçün sərfəlidir. Bu, birincisi. Belə olmasa, onlar sərmayə yatırmazlar. Bu gün bizim icra olunan iki müqaviləmiz var. Onlardan biri «Masdar» ilə, digəri «ACWA Power» ilə imzalanıb. Bunlar iki global enerji şirkətləridir və bərpa olunan enerjiyə böyük sərmayələr yatırırılar. Bu iki müqav-

vilə icra olunmaqdadır. Ümumi həcmi 470 meqavatdır. Bundan əlavə, ümid edirəm, bu yaxınlarda *bp* ilə təməlqoyma mərasimi olacaq. Bu, əlavə 240 meqavat təşkil edəcək. Beləliklə, 3 əsas enerji şirkəti hesab edir ki, Azərbaycanda bərpa olunan enerji sahəsində qiymətlər, tənzimləyici qaydalar və biznes mühiti münasibdir. Belə olmasaydı, onlar sərmayə yatırmazdılar.

Əlavə olaraq, biz Anlaşma memorandumlarını imzalamışq və bütövlükdə imzalanmış anlaşma memorandumları və müqavilələrin həcm səviyyəsi 25 qiqavatdır – «ACWA Power», «Masdar», *bp* və «Fortescue» resursları. Beləliklə, bu şirkətlərlə 25 qiqavat həcmində Anlaşma memorandumları o deməkdir ki, bu layihələr icra olunacaq. Çünki bunlar ciddi şirkətlərdir və biz də ciddi ölkəyik. Bu şirkətlərlə Anlaşma memorandumları imzalamaqla biz tamamilə əminik ki, onlar icra olunacaq. Beləliklə, potensial buradadır, dediyim kimi, 200 qiqavata yaxın. Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası tərəfindən təsdiqlənmiş 157 qiqavat enerji dənizdədir, qalanı qurudadır və hələ hidrogeni demirəm.

Beləliklə, biz həqiqətən də Avropa üçün vacib «yaşıl enerji» təchizatçısına çevriləcəyik və neft-qaz kəmərlərinin tikintisi üzrə uğurlu təcrübəmizi nəzərə alaraq, enerji təhlükəsizliyi üzrə Avropadan olan ölkələr və şirkətlərlə mövcud əməkdaşlığımız, Avropa Komissiyası tərəfindən bizim planların tamamilə dəstəklənməsi, təxminən bir il bundan əvvəl Avropa Komissiyası və bizim Energetika Nazirliyi arasında başlanılmış enerji dialoqu kimi bütün bu amillər nümayiş etdirir ki, Azərbaycandan olan

«yaşıl enerji» tezliklə bu gün təbii qaz qədər əhəmiyyətə malik olacaqdır.

Sonra biz treyding şirkətinə gəlib çıxırıq və siz yəqin bilirsiniz ki, SOCAR-ın – bizim enerji şirkətimizin öz treyding departamenti – «SOCAR Treyding»i var. Bu departament təkcə Azərbaycan neftinin deyil, həm də üçüncü tərəflərin neftinin satışı ilə də məşğuldur. Hesab edirəm ki, burada əməkdaşlıq imkanlarının dəyərləndirilməsi aparıla bilər və bu tamamilə mümkündür. Qiymətlərlə və biznes modelinin axtarışı ilə bağlı cənab Pallutun sualını cavablandırıdım.

Bizdə Günəş və küləkdən enerjinin əldə edilməsi ilə bağlı potensialın xəritəsi var. Bununla məşğul olan hökumət orqanı Energetika Nazirliyidir və bu nazirliyin bir hissəsi olan Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyidir. Düşünürəm ki, əgər marağınız varsa, bizim İqtisadiyyat naziri sizi Azərbaycana gəlmək, Azərbaycanda biznesə başlamaqla bağlı məlumatla təmin edə bilər.

Cənab Kasapoğlunun Trans-Xəzər boru kəməri ilə bağlı sualına gəldikdə bildirməliyəm ki, Trans-Xəzər boru kəməri uzun illər müzakirə olunub. Mən ən azından onun 10 il müzakirə olunduğunu xatırlayıram. O, müzakirə olunan müddətdə biz Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Ərzurum kəmərlərini, «Cənub Qaz Dəhlizi»ni inşa etdik və Avropaya «yaşıl enerji» ötürən xətti çəkəcəyik, amma Trans-Xəzər boru kəməri hələ də müzakirə olunacaq. Bax, vəziyyət belədir. Bizim təşəbbüskarı olduğumuz bütün layihələr artıq ya tamamlanıb, ya da şübhəsiz, uğurlu olacaqdır.

Trans-Xəzər bizim layihəmiz deyil. Trans-Xəzər layihəsində biz tranzit ölkəsi hesab olunuruq və biz, o cümlədən mən, dəfələrlə açıq bəyan etmişik ki, biz Xəzərin o tayında dost və tərəfdaşlarımızın boru kəmərinin inşa etməyi qərarlaşdırdıqları təqdirdə onlar üçün zəruri tranziti təmin etməyə hazırıq. Lakin məndə olan məlumata görə, bu məsələnin indiyədək öz həllini tapmamasının səbəbi odur ki, maliyyələşmənin mənbəyi hələ də müəyyən olunmayıb. 30 milyard kubmetr həcmində olan boru kəmərinin tikintisinin yükünü kimin daşması aydın deyil. Bu, müəyyən Avropa şirkətləri olacaq, yoxsa vəsait Avropa İttifaqı tərəfindən ayrılacaq – bunun üçün layihə ortaqlar maraqlar layihələri sırasına daxil edilməlidir. Bildiyimə görə, bu belə deyil. Bu birinci sualdır ki, bu layihə üçün ödənişi kim edəcək? İkinci sual ondan ibarətdir ki, layihəni kimin maliyyələşdirdiyi müəyyən edildikdən sonra layihə Azərbaycana gələcək və oradan hara gedəcək? Çünki bizdə –TANAP-da indi boş qalan tutumumuz yoxdur. Biz yeni kompressor stansiyaları tikməklə TANAP-ı 16 milyard kubmetrdən 32 milyard kubmetrə qədər genişləndirəcəyik və boru Azərbaycan qazı ilə tam dolu olacaqdır. Bu isə o deməkdir ki, potensial kəmərlər olan Trans-Xəzər boru kəməri Azərbaycana gəldikdən sonra kimsə Azərbaycandan Avropaya başqa bir boru kəməri tikməlidir. Bu hansı şirkətin olduğu yaxşı sualdır. Mən bu məsələyə skeptisizmlə yanaşmıram. Mən hər şeyi real qiymətləndirirəm. Yenə də deyirəm, bu bizim layihəmiz deyil. Kimsə onu tikməyi qərarlaşdırarsa,

biz buna çox şad olarıq, çünki biz tranzitdən pul qazanacağıq, Şərqdə və Qərbdə olan qonşularımıza yaxşı xidmət göstərmiş olacağıq. Aralıq dənizi regionunda DESFA və «Snam» təbii qaz layihələrinə gəldikdə, mən bu sualı belə başa düşdüm, elə deyilmi?

Edison Kasapoğlu: Əslində, tranzit Kiprdən Türkiyə və Yunanıstan arasında həyata keçiriləcəkdir. DESFA yunan şirkətidir, lakin «Snam» törəmə şirkətdir və onlar bizim qarşımızda üzərlərinə öhdəlik götürdülər ki, bizə 1 milyard kubmetrdən 3 milyard kubmetrə qədər sərbəst tutum verəcəklər.

İlham Əliyev: Sərbəst tutum harada, TANAP-da?

Edison Kasapoğlu: Yox, Kiprdən. Bizim Kipr–Yunanıstan sərhədinə qədər gedən boru kəmərimiz var. Onlar bizə Avropaya qazı nəql etmək üçün 1–3 milyard kubmetr sərbəst tutum verəcəklər.

Mikayıl Cəbbarov: Cənab Prezident, Türkiyə və Yunanıstan sərhədindən söhbət gedir.

İlham Əliyev: Orada tutum var?

Mikayıl Cəbbarov: Cənab Kasapoğlu deyir – əgər mən onu düz başa düşürəmsə – Türkiyə hökuməti şirkətə imkan verir ki, bu tranzit ötürmə tutumuna malik olsun. Bu da sonra beynəlxalq qaz donorların tapılmasından asılıdır. Düzdür?

Edison Kasapoğlu: Düzdür, bəli, 1 milyard kubmetrdən 3 milyard kubmetrə qədər.

İlham Əliyev: Anladım. Bu fikir barədə heç nə eşitməmişəm, ona görə şərh verə bilmərəm. Bəlkə görüşümüzdən sonra bunu nazirimizlə müzakirə edib bizi daha çox məlumat və təfərrüatlarla təmin edə bilərsiniz. Əlbəttə, enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı bizim

dəstəyimizə ehtiyacı olan istənilən layihəni dəstəkləyəcəyik. Sonuncu qeyd isə Azərbaycanda bəzi işlərlə – Gəmiqayırma zavodu və Sumqayıt Texnologiyalar Parkı ilə bağlı idi, əgər sualı düzgün başa düşmüşəmsə. Eləcə də hidrogen. Düşünürəm ki, mən bu məsələyə toxunmuşam, lakin Bakı Gəmiqayırma zavodu çox məşğul olacaq. Biz onun tutumunu artırmağı planlaşdırırıq.

Dediyim kimi, Xəzər dənizi ilə daşımalar üçün tələbat artır. Azərbaycanın hələ ki, Xəzər dənizində ən böyük ticarət donanması, 50-dən çox gəmisi var. Bakı Gəmiqayırma zavodu isə ildə 6 gəmi istehsal edə bilər və bu da həmin neft həcmələri və Mərkəzi Asiyadan, yəqin ki, Çindən gözlədiyimiz quru yük üçün kifayət etmir. Yəqin ki, eşitmisiniz Çindən, Qırğızıstan, Özbəkistan ərazisindən Xəzər dənizinə dəmir yolunun tikintisi layihəsi var və layihə Xəzər dənizinə çatan kimi, o bizə tərəf gələcək. Beləliklə, biz Azərbaycan ərazisindən potensial daşıma həcmələrinin ciddi dəyərləndirmə prosesindəyik və buna hazır olmalıyıq. Biz investisiya yatırmalıyıq və bu sahədə çoxlu investisiya imkanları və ya müqavilə imkanları olacaq. Düşünürəm ki, mən bütün məsələləri əhatə edə bildim.

Michael Harms: Konkret şərhlərinizə görə çox sağ olun, cənab Prezident. Növbəti klaster – sənayeyə keçməzdən əvvəl cənab Trondleni unutmuşam. O, Almanıyanın Günəş enerjisinin paytaxtını təmsil edir. Günəş enerjisi ilə bağlı qısaca qeydlərini bildirmək istəyir.

Dirk Trondle: Mən Frayburqdan gəlirəm. Təəssüf ki, bir az gec oldu. Bəzən belə şeylər baş verir, üzr istəyirəm. Frayburq Günəş enerjisi sənayesinin paytaxtı sayılır, hətta dünya miqyasında deyərdim. Bizim böyük elmi bazamız, mühəndislərimiz var və onlar karbon emissiyaların azaldılması üçün Azərbaycanla işləməyə çox şad olardılar. Frayburqla birgə işləməkdə maraqlı olsaydınız mən böyük məmnuniyyətlə Sizi, komandanızı, SOCAR-ı, nazirliyi dəvət etmək istərdim ki, özünüz hər şeyi görüb müzakirə edə bilərsiniz. Əminəm ki, başqa imkanlar da olacaqdır.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Biz böyük məmnuniyyətlə birlikdə işləyərək və həmçinin əvvəlki sualda mən Azərbaycanda günəş panellərinin istehsal imkanları ilə bağlı fikrimi bildirməyi unutdum. Sizin şirkətlə və yaxud istənilən digər şirkətlə işləməyə şad olardıq. Dediyim kimi, böyük proses olacaq, inkişaf olacaq. Bizim Günəş elektrik stansiyalarında istifadə olunacaq günəş panellərinin əksəriyyəti Çində istehsal edilənlərdir. Onlar yaxşı keyfiyyətə malikdir və əlçatan qiymətə satılır. Bildiyimə görə, Avropa istehsalı bir az bahadır. Lakin işçi qüvvəsinin qiymətini, enerji qiymətini və yerli tələbatı nəzərə alaraq, Azərbaycanda birgə istehsalat təşkil etsək, hesab edirəm ki, bu, rəqabətli ola bilər.

Dirk Trondle: Frayburq şəhərində günəş panellərinin yeni nəsli var. Onlar daha elastik və mükəmməldirlər. Lakin bu məsələdə elm də tələb olunur. Yaxşı olardı ki, ümumi elmi layihələr olsun.

İlham Əliyev: Bəli, çox yaxşı. Bəlkə bizim görüşümüzdən sonra bu məsələ ilə bağlı təfərrüatlı

fikir mübadiləsi apara bilərsiniz. Biz belə bir istehsalatı təşkil etməyə çox şad olardıq. Biz hazırda azad ticarət zonası üçün bütün zəruri infrastrukturun tamamlanması mərhələsindəyik. Bu zona Bakıya yaxın, Xəzər dənizinin sahilində yerləşir. Bu azad zonanın artıq ilk rezidentləri vardır. Azad ticarət zonası, onun qaydaları və üstünlükləri haqqında məlumat bizim nazir tərəfindən bu gün bir az sonra təqdim oluna bilər.

Mixael Harms: Çox sağ olun. Biz növbəti klaster olan sənaye və tikintiyə gəlib çatdıq. «Knauf»un nümayəndəsi cənab Knotzer ilə başlayaq. Buyurun, cənab Knotzer.

Uve Knotzer («Knauf» Şirkətlər Qrupunun tərafdışı): Zati-aliləri, əvvəlcə gecikdiyim üçün üzr istəyirəm. «Knauf» tikinti materialları sahəsində dünya miqyasında lider şirkətdir. Keçən il 15 milyard avro luq satışıımız olub və 90 ölkədə 42000 əməkdaşımız vardır. Ötən əsrin 90-cı illərindən bəri Azərbaycanda marketinq və satışla məşğuluq. 2008-ci ildən bəri isə Gəncədə yerli tikinti sənayesi üçün materiallar istehsal edirik. Məhsullarımız alçıpan əsaslıdır. Bizim dünya miqyasında 80 karxanamız və 4 yeraltı mədənimiz vardır. Bu bizim xammalımızdır. Hər şey alçıpan əsaslıdır. Sizdən və nazirlikdən bir xahişim var. Bizim alçıpan ehtiyatlarımız qurtarıb. Azərbaycanda çoxlu alçıpan qəlibi var və bizə daha böyük həcm üçün dəstək lazımdır. Çünki yerli istehsalat üçün həcmi artırmaq istəyirik. Azərbaycanda əlavə məhsullar istehsal etmək istəyirik. Biz həmçinin Gürcüstana ixrac etmək

istəyirik və siyasət imkan versə, cənub qonşularına da ixrac etmək istəyirik. Mənim xahişim budur.

İlham Əliyev: Yeni alçıpan ehtiyatlarına çıxışda çətinliyiniz var? Siz bu məsələni yerli orqanlarla, İqtisadiyyat Nazirliyi ilə müzakirə etmisiniz?

Uve Knotzer: Hələ ki, birbaşa əlaqə yaratmamışıq, çünki biz tərəfdaşla işləyirik. Lakin oradakı material miqdarı ilə bağlı çətinliklərimiz var.

İlham Əliyev: Mövcud ehtiyat, demək olar ki, bitib.

Uve Knotzer: Bəli və bizə daha çox lisenziyalar və mədən işləri aparmaq üçün yeni ərazi lazımdır ki, məhsuldar olmağa davam edək.

İlham Əliyev: Bəli, mən bunu tamamilə dəstəkləyirəm. Mənim layihə barədə məlumatım var. Sizin dediyiniz kimi, o, 2008-ci ildə Gəncə şəhərinin yaxınlığında, Goranboy rayonunun ərazisində icra olunmuşdur. Hesab edirəm ki, bu məsələnin həllini tapmaq mümkündür. Bəlkə İqtisadiyyat nazirinə əlavə məlumat verəsiniz? Biz həmişə xarici investorları dəstəkləyirik və sizin şirkətiniz onlardan biridir. Biz şaxələndirmə prosesinə başlayanda siz Azərbaycana sərmayə yatırmısınız. Siz Almaniyadan sərmayə yatıran şirkətlər sırasında birincilərdən olmusunuz. Əlbəttə, sizinlə işbirliyinə davam etməkdə şad olardıq. Ehtiyatlarınızın bitməsi haqqında eşitməmişdim. Yəqin ki, çox gərgin çalışırsınız, bu, yaxşı göstəricidir. İndi mən İqtisadiyyat nazirinə göstəriş verərəm ki, bu məsələni ciddi araşdırsın və sizin üçün əlavə ehtiyatları tapsın ki, siz də öz növbənizdə, fəaliyyətinizi davam etdirə bilərsiniz.

Bildiyimə görə, siz 100 faiz yerli bazardan olan materialları təchiz edirsiniz. Xaricdən heç nə idxal olunmur. Əksinə, siz özünüz ixrac edirsiniz.

Uve Knotzer: Bəli, biz bir az Gürcüstana ixrac edirik. Biz gips dəyirmanını tikməklə istehsalımızı artırmaq istəyirik. Həmçinin tərəfdaş şirkətdə olan payımızı da artırmaq istəyirik.

İlham Əliyev: Bu məsələ ilə bağlı hər hansı bir köməyə ehtiyacınız olarsa, İqtisadiyyat naziri buradadır. Görüşdən sonra o, ehtiyatla bağlı problemin həll olunmasına necə yardımçı ola biləcəyimizi müəyyən etmək üçün hazır olacaq. Düşünürəm ki, bu asandır. Sizin tərəfdaşınızla münasibətlərinizə biz müdaxilə edə bilmərik.

Uve Knotzer: Bu, başqa məsələdir.

Filip Mixaelis («*Global Clearance Solutions AG*» şirkətinin baş icraçı direktoru): Zati-aliləri, bu dəyirmi masada iştirak etmək mənim üçün böyük şərəfdir. Biz minatəmizləmə sahəsində fəaliyyət göstəririk. Mən bir necə dəfə Azərbaycanı ziyarət etmişəm, bəzi rayonlarda olmuşam. Özüm dağıntıların və minələrin təmizlənməsinin şahidi olmuşam. Biz Fövqəladə Hallar Nazirliyinə avadanlıq, Almaniyada istehsal olunmuş texnologiyanı təchiz edirik. Son bir neçə ayda biz çox geniş təlim proqramlarını tamamlamışıq. Təkcə avadanlıq istehsal etmirik, digər ölkələrdə fəaliyyət də göstəririk. Biz təkcə keyfiyyətli avadanlığı təchiz etmirik, eyni zamanda, bu avadanlığı səmərəli şəkildə istismar etmək üçün zəruri olan dəstəyi də təmin edirik. Qarabağ bölgəsinin inkişafını sürətləndirmək və məcburi köçkünlərin öz dədə-baba yurdlarına

qayıda bilmələri üçün Azərbaycan hökuməti ilə münasibətlərimizi intensivləşdirmək istəyirik.

İlham Əliyev: Çox sağ olun. Bildiyiniz kimi, keçmiş məcburi köçkünlərin tezliklə məskunlaşdırılması bizim üçün ən böyük çağırışlardan və maneələrdən biridir. Dəqiq hesablamalarımıza əsasən, Ermənistan işğal dövründə 1 milyondan çox mina basdırıb və 2020-ci ilin noyabrında müharibə bitəndən bəri, demək olar ki, 300 azərbaycanlı mina səbəbindən ya həlak olub, ya da ciddi xəsarət alıbdır. Bizim potensial nisbətən məhduddur. Baxmayaraq ki, bu yaxınlarda müxtəlif ölkələrdən, o cümlədən Avropa ölkələrindən avadanlıqlar almışıq. Hətta havadan minanı aşkar edə bilən dronlardan istifadə edirik. Həmçinin təlim də çox vacibdir. Bu dəstəyə görə təşəkkür edirəm. Biz sizin təklifinizə daha təfərrüatlı şəkildə baxmalıyıq, çünki səmimi desəm, xarici şirkətləri mina təmizləmə əməliyyatlarını həyata keçirmək üçün dəvət etmək istəyəndə minatəmizləmə əməliyyatları üçün qiymət yerli qiymətlərlə müqayisədə çox yüksək idi. Bir kvadratmetrin minalardan təmizlənməsi üçün Avropada olan qiymət bizim milli minatəmizləmə agentliyinin işi aparmağa hazır olduğu qiymətdən bir neçə dəfə çox idi. Əlavə olaraq, bu yaxınlarda bir neçə Azərbaycan şirkəti də fəaliyyətə başladı. İndi onlar da mina təmizləmə işləri ilə məşğuldur və təklif etdikləri qiymət də məqbuldur. Çünki on minlərlə kvadratkilometrədən söhbət getdikdə, bu çox vəsait tələb edən bir işdir. Bu ərazinin heç də hər bir metri yoxlanılmayacaq, yüksək dağlıq ərazilər var. Əlbəttə, mina

ilə çirklənmə potensialının harada olduğunu biz bilirik. Lakin hesab edirəm ki, minalardan təmizləmə üzrə agentliyimiz ilə təfərrüatlı müzakirələr aparacağınız yaxşı olar. Çünki bu gün üç şirkət Azərbaycanda minalardan təmizləmə xidmətini göstərir. İşinin həcminə görə birinci ANAMA-dır. Bu, Azərbaycanın minatəmizləmə agentliyidir. İkinci – Müdafiə Nazirliyinin minalardan təmizləmə üçün yaradılmış xüsusi alay və batalyonlarıdır. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin də bu prosesdə payı var. Beləliklə, mən sizə tövsiyə edərdim ki, bizim milli minatəmizləmə agentliyi ilə təmasa keçmək üçün yardım əldə edəsiniz, qiymətləri nəzərdən keçirəsiniz və baxasınız, bəlkə birgə müəssisə yaratmaq olar. Əfsuslar olsun ki, uzun illər ərzində bunun üçün böyük bir potensial vardır.

Filip Mixaelis: Əfsuslar olsun, bunu bir çox ölkələrdə görürük. Biz inanırıq ki, beynəlxalq ekspertiza və infrastrukturun da tətbiq edilməsi ilə qiyməti aşağı sala bilərik. Bəli, qiymət bahadır. Lakin biz 20–25 illik münaqişələrdə bir kvadratmetrə görə qiymətin 15 sent olduğunu görmüşük. Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Mixael Harms: Bizim təqribən yarım saat vaxtımız qalıb. Ona görə hər kəs öz suallarını bildirmək imkanında olmalıdır. Cənab Şults buyurun.

Olaf Şults (*«Nokia» şirkətinin təmsilçisi*): Bu gün «Nokia» rəqəmsal infrastruktur sahəsində innovasiyalar və texnologiyalar üzrə liderdir. Biz artıq mobil telefon şirkəti deyilik. Burada bu gün mövzuların əksəriyyəti rəqəmsallaşdırmanın səmərəli olması və rə-

qəmsal infrastrukturla bağlı idi. Elektrik şəbəkəsini və enerjinin ötürülməsini nəzərdə tuturuq. Bu, tam aındır. Bütün hökumətlərin rəqəmsallaşma proqramları var. Həmçinin Sizin hökumətinizin də belə bir proqramı var. Bilirik ki, siz də bu sahədə xüsusi uğurlar qazanmışınız. Beləliklə, qərara gəldik ki, Azərbaycan regionda böyük fəaliyyət aparılan ölkədir. Biz Mərkəzi Asiyada biznesimizi idarə etmək üçün Bakıda regional nümayəndəliyimizi yaratmışıq. Lakin bu, məsələnin tək bir hissəsidir. Biz sizin uğur hekayənizin bir hissəsi olmaq istəyirik. Biz texnologiyanın bir tərəfdə, insanların isə digər tərəfdə olduğuna inanırıq. Ən yaxşı texnologiya savadlı və texnologiyadan faydalana bilən insanlar tərəfindən istifadə olunur. İnnovasiyalar və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyi ilə əməkdaşlıq edirik. Təhsil proqramı üçün pul vəsaitləri ayırmışıq. Növbəti ay Bakıda laboratoriya və şəbəkəni istismara verəcəyik. Biz Azərbaycanı təkə məhsul Verdiyimiz bazar kimi qəbul etmirik. Bu gün bu işləri görürük və bundan fərlənlirik. Bununla belə, ölkədə rəqəmsallaşdırma prosesinin bir hissəsi olmaq istəyirik. Əlbəttə, bu sahədə də biznes fəaliyyəti aparmğa ümid edirik. Artıq söylədiyim kimi, biznes işlərimiz gedir.

Lakin daha çox işlər görə biləcəyimiz sahələr də vardır. Rəqəmsallaşdırmaya gəldikdə, biz hansı sahədə daha çox işlərin görülməsini Sizinlə müzakirə etmək istəyirik ki, beləliklə, sərmayələrin mümkün qədər tez qayıdışını təmin edə bilək.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Yeri gəlmişkən, rəqəmsal transformasiya bizim strategiyanın, təkə

2030 strategiyasının bir hissəsi yox, eyni zamanda, prioritetlərimizin bir hissəsidir. Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin adının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinə dəyişdirilməsi də təsadüfi deyil. Bu sadəcə, adın dəyişilməsi deyildi, bu, yanaşmanın dəyişməsi idi. Mən sizin dediklərinizi tamamilə dəstəkləyirəm. Hesab edirəm ki, bizim nazirlik və sizin şirkətiniz arasında təmaslar daha da aktiv olmalıdır. Çünki biz regionumuzda rəqəmsal transformasiya ilə bağlı ön sırada olanlardan biri olmağı planlaşdırırıq. Bu, böyük potensialı olan sahələrdə müasir texnologiyaları cəlb etmək və tətbiq etmək üçün bizim hökumətin ümumi strategiyasıdır: gecikməmək, neft və qaz, coğrafiya və nəqliyyat haqqında düşünərək tənbel olmamaq və gələcəyimiz üçün faydalı ola bilən şirkətləri və investisiyaları ölkəyə cəlb etmək. Əlavə olaraq, Azərbaycanı regionda, Mərkəzi Asiyada fəaliyyətinizin mərkəzi olaraq seçməyiniz mənə şad edir. Hər dəfə mən bu xəbəri eşidəndə düşünürəm ki, biz etdiklərimizlə bağlı təkcə məlumat verməklə yox, həm də yaxşı investisiya mühiti yaratmaqla yaxşı iş görmüşük. Yeri gəlmişkən, məlumatınız üçün demək istəyirəm ki, Davos Dünya İqtisadi Forumu da dördüncü sənaye inqilabı mərkəzi üçün Bakını regional mərkəz olaraq seçməyi qərarlaşdırmışdır və bu mərkəzin açılışı təqribən iki il bundan əvvəl olmuşdur. Bu mərkəz Azərbaycanı və Mərkəzi Asiyanı əhatə edir. Bu, təkcə coğrafi bağlantı yox, həm də texnoloji bağlantıdır. Texnologiyanın regiona, Avropaya, Asiyaya yaxınlıq nöqteyi-nəzərdən daha

yaxşı yerini tapmaq çətinidir. Bəlkə də bələdçi kimi danışmağı dayandırmalıyam, lakin mənim vəzifəm neft və qaza aid olmayan sahələrə investorları, texnologiyaları, şirkətləri, strateji tərəfdaşları cəlb etməkdir. Neft və qaz artıq tamamlandı. Növbəti mərhələdə görəcəklərimiz artıq mövcud şablon əsasında görülməkdir. İndi bizim üçün yeni olan rəqəmsal transformasiya üzrə bizə uzunmüddətli strateji tərəfdaşlar lazımdır və mən ümid edirəm ki, «Nokia»ya gəldikdə bu belə də olacaq. Təşəkkür edirəm.

Mixael Harms: Çox yaxşı. Cənab Kappelhoff, xahiş edirəm, bir dəqiqə olsun.

Jan-Bernd Kappelhoff («Tauber» şirkətinin təmsilçisi): Hörmətli cənab Prezident, bizə vaxt ayırdığınız və dəyirmi masa üçün çox sağ olun. Bizim şirkət Almaniyada, həmçinin Portuqaliyada və İsveçrədə fəaliyyət göstərir. Şirkətimiz infrastrukturun yaradılması və saxlanılması üzrə ixtisaslaşıb. Vaxtilə biz «Azərsu» üçün işlər icra etmişik. Ümidvaram ki, gələcəkdə «Azərsu» üçün yenidən işlər görə bilərik. Çox sağ olun.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Suyun paylanması ilə bağlı görülməli çox iş olacaq. Hazırda biz su təchizatı və sanitariya şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ehtiyac duyduğumuz bir çox şəhərdə layihələr həyata keçiririk. Hədəfimiz bütün ölkə ərazisində içməli su təchizatının 100 faiz təmin edilməsidir. Sözsüz ki, bunu etmək çətin olacaq, çünki görülməli işin həcmi böyükdür. Bizim həmçinin su ehtiyatlarının idarə olunması sahəsində bəzi struktur islahatların həyata keçirilməsi ilə bağlı planlarımız

vardır. Bunun vaxtı gəlib çatıb. Hazırda hökumət müxtəlif variantları və xüsusilə indi suyun ildən-ilə azaldığını gördüyümüz bir vaxtda suyun paylaşıdırılması ilə bağlı müasir texnologiyaların tətbiqini dəyərləndirir. Qeyd etdiyim kimi, Xəzər dənizi də yazlaşır, həmçinin çaylarımızda, transsərhəd çaylarında və mənbəyini Azərbaycandan götürən çaylarda sululuq azalıb. Əfsuslar olsun ki, biz bunu görürük. Su ehtiyatlarının idarə olunması, su ehtiyatlarından səmərəli istifadə sözsüz ki, qarşıdakı illər üçün prioritetlərdən biri olacaqdır.

Marius Rayrko («Gerber Architekten» şirkətinin icraçı direktoru): Zati-aliləri cənab Prezident! Burada, bu görüşdə olmaq mənim üçün də şərəfdir. Biz memarlıq, landşaft üzrə memar, şəhər salanlar və interyer üzrə dizaynerik. 60 ildir ki, Almaniyada, eləcə də Səudiyyə Ərəbistanı və Çində, əsasən dövlət sektorunda inşaat işi ilə məşğuluq. Biz həmçinin Almaniya universitetlər, dövlət sektoru binaları, kitabxanalar, səhiyyə layihələri və ekoloji cəhətdən bir çox faydalı binalarla öz töhfəmizi veririk. Hazırda Səudiyyə Ərəbistanında faydalı qazıntılara və enerjiyə əsaslanan cəmiyyətdən bərpa olunan enerjiyə əsaslanan cəmiyyətə keçidi həyata keçiririk. Cəmiyyət bu dəyişiklikdə mühüm rol oynadı.

Ötən il biz Azərbaycanda, Bakıda fəaliyyətə başladıq. Qarabağa da səfər etdik. Şəhərinizdə parkların dizaynı ilə bağlı meriya ilə danışıqlar apardıq. Hazırda biz yaşayış məkanları və digər layihələrimizin müəllifləri ilə müzakirələr aparırıq. Cənab Prezident,

Sizə bərpa olunan enerji ilə bağlı iki sualım var. Düşünürəm ki, gələcəkdə binalar enerji istehlakçısından enerji istehsalçısına çevrilə bilər. Bu dəyişikliyə təkan verən siyasət yürüdülcəkmi? Əgər belədirsə, «Gerber Architekten» bu dəyişikliyə təkan verməyə, yardım etməyə çox şad olardı. İkincisi, Bakıda gəzərkən müşahidə etdim ki, insan axını, şəhərin inkişafı və uğuru tıxac problemini ortaya çıxarır. Biz bu məsələni başqa yerlərdə də müşahidə etmişik. Gələcəkdə bizimlə paylaşmaq istədiyiniz tranzit yönümlü tikinti planı və ya metro planınız varmı?

İ l h a m Ə l i y e v: Azərbaycanla səfər etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Əgər siz Qarabağda olmusunuzsa, ola bilsin ki, planlarımızdan da xəbərdarsınız. Biz artıq bütün şəhərlər üçün baş planı təsdiqləmişik. Hazırda 20-dən çox kəndin də baş planı təsdiqlənib. Biz həmçinin müxtəlif ölkələrdən beynəlxalq şirkətləri və yerli şirkətləri dəvət etmişik. Qeyd etdiyim kimi, Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda ekoloji cəhətdən təmiz, yaşamaq üçün asan olan, nəqliyyata və bütün xidmətlərə yaxşı çıxışı olan yaşayış sahələri və ictimai məkanlar inşa etmək istəyirik.

Sizin enerji istehsal edən binalarla bağlı sualınıza gəlincə, Davos Dünya İqtisadi Forumunda iştirakım zamanı mən bir şirkətin sahibi ilə görüşdüm – mənə bu məlumatı verən ölkənin və şirkətin adını çəkmək istəmirəm – bu mənim üçün çox maraqlı xəbər idi, dərhal Qarabağda bütün bərpa işlərinin koordinatoru olan Prezident Administrasiyasına göstəriş verdim və hazırda biz pilot layihə üzərində işə başlamışıq. Pilot layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırma

işləri ola bilsin ki, bir neçə aya hazır olacaq. Bina özü çox gözəl görünür, çox yaxşı təsir bağışlayır, təkcə panellər deyil, özü enerji istehsal edir. Əgər sizdə bu texnologiya və ya «nou-hau» varsa, yaxud bununla bağlı təklif verə bilərsinizə, bunu ancaq alqışlamaq olar. Bu həqiqətən də tamamilə yeni inkişaf, yeni texnologiyadır. Düşünürəm ki, bu, Qarabağ üçün çox uyğun olacaq, xüsusilə nəzərə alsaq ki, ora «yaşıl enerji» zonasıdır.

Bakı şəhərinin inkişafına gəlincə, siz Bakıda olmusunuz, şəhəri tanıyırsınız. Bizim metro ilə bağlı böyük planlarımız vardır. Keçmiş Sovet İttifaqının metro tikən az sayda ölkələrindən biri-yik, çünki Sovet İttifaqı dağılandıqdan sonra onların çoxu bunu dayandırdı. Bizim strategiyamız var və həmçinin hazırda ictimai nəqliyyatımızın metro ilə integrasiyası üzərində işləyirik və bunun üçün vahid sistem tətbiq etmək üzrəyik. Bundan əlavə, əhəlinin sayı artır. Bakı getdikcə böyüyür. Ona görə də hazırda nəqliyyatla bağlı yeni layihələr işləyib hazırlayırıq. Yollar, körpülər, tunellər – bütün bunlarla bağlı proses artıq gedir. Bundan əlavə, hazırda yeni tikinti bəmunə böyük maraq vardır. Bakının yaşayış kompleksləri bazarında artıq bir neçə dəfə artım dalğası olub. Ona görə də düşünürəm ki, sizin layihələrinizə baxmaq maraqlı olar. Bəzi ideyalara nəzər sala bilsəm, çox şad olardım.

Marius Rayko: Sözsüz ki, bölüşmək istərdim.

İlham Əliyev: Bəlkə görüşdən sonra mənimlə bölüşəsiniz?

Marius Rayrkø: Mən cənab Şultsun sözlərinə əlavə etmək istərdim. Ərəbdilli regionda, Çin regionunda işləyəndən sonra Mərkəzi Asiya regionunda ətraf mühitin qurulmasını tədqiq edən və töhfə verən mərkəz olaraq Bakıya gəlmək hazırda bizim hədəfimizdir. Mən hər kəs üçün daha ağıllı və daha sağlam ətraf mühitin yaradılmasına dəstəyi alqışlayardım.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Mixael Harms: Gəlin logistika və infrastruktur sahəsinə keçək. Mən cənab Svins, cənab Kerstgens, cənab Klaner, cənab Teoman və cənab Novakla başlayardım.

Filip Svins (*«HHLA International»-in icraçı direktoru*): Zati-aliləri, günaydın. HHLA Hamburq limanıdır. Biz əsasən Hamburqda fəaliyyət göstəririk, çünki məhz Hamburq limanında konteyner terminalları operatoru kimi tanınıırıq. Biz həmçinin Qərbi Avropada ən böyük intermodal operatoruq. Biz Gürcüstan və Azərbaycanda 20 ildən çoxdur «HHLA Project Logistics» adlı törəmə şirkəti olaraq fəaliyyət göstəririk. Bu, NATO-nun Əfqanıstana yük daşınması ilə başladı. Tədricən inkişaf edərək, Qara dənizlə Azərbaycan arasında daha ağır yüklərin daşınması, hətta zavodların köçürülməsi ilə məşğul oluruq. Bu yaxınlarda Qazaxıstanda ofis açdıq. Biz Orta Dəhlizlə bağlı çoxlu imkanlar görürük. Siz bir qədər əvvəl bunları qeyd etdiniz. Xüsusən də Aktau ilə Poti limanları, yaxud Türkiyənin Qars məntəqəsi arasında marşrut bizi maraqlandırır. Dənizdən dəmir yoluna yüklərin aşırımı və ya geriye da-

şınmasında imkanlar məhduddur. Biz operator olaraq orada böyük imkanlar görürük, inkişaf edə biləcək geosiyasi imkanlar görürük. Bizim üçün limanların fəaliyyətini və azad nəqliyyatın inkişafını dəstəkləmək maraqlı olardı.

İlham Əliyev: Artıq qeyd etdiyim kimi, hazırda biz yeni çağırışla üz-üzəyik. Bizim mövcud imkanları genişləndirməyə ehtiyacımız vardır. Çünki bizim qurduğumuz potensial mövcud yüklərin həminə və proqnozumuza əsaslanırdı. İndi biz Mərkəzi Asiyadan Azərbaycana doğru böyük dönüşlə əlaqədar gərgin işləməliyik. Məlumat üçün sizə bildirim ki, hazırda Azərbaycan məhdud imkanları olan Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun, onun Gürcüstan hissəsinin genişləndirilməsinə investisiya yatırır. Ola bilsin ki, gələn il bu investisiya layihəsi tamamlanacaq, 1 milyon tondan 5 milyon tonadək genişləndiriləcək. Azərbaycanın əlavə investisiyaları 120 milyon ABŞ dollarından çox olacaq və ümidvarıq ki, onu gələn il tamamlayacağıq. Başqa dar keçidlər də var, onlardan biri Dəniz Ticarət Limanımız ola bilər. Həzrətimiz biz onun 15 milyon tondan 25 milyon tona və 1 milyon TEU-dək genişləndirilməsinin, texniki əsaslandırmasının tamamlanması prosesindəyik. Bizim marşrut üzrə bir neçə başqa dar keçidlərimiz də var. Ona görə də biz nəqliyyat infrastrukturunun və həmçinin gömrük idarəçiliyinin inteqrasiyası üzərində işləyirik. Ümumdünya Gömrük Təşkilatının baş katibi Bakıda səfərdədir. Bizim müzakirə edəcəyimiz məsələlərdən biri Ümumdünya Gömrük Təşkilatının Mərkəzi Asiya, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə

arasında koordinasiya, bu marşrutun integrasiyasına necə kömək edəcəyi olacaq. Tariflərə yekdil yanaşma olmalıdır. Əgər bir ölkə, məsələn, Azərbaycan tarifi azaldarsa, digər ölkə azaltmazsa və ya artırarsa, bu, işə yaramayacaq. Şəffaflıq, yaxşı idarəetmə və idarəçilik nöqteyi-nəzərindən ola bilsin ki, sizin Azərbaycandakı nümayəndələriniz – siz 20 ildir orada fəaliyyət göstərdiyinizi dediniz – bizim hökumətimizin nəqliyyat seqmentlərində çoxlu dəyişiklikləri görə bilirlər. Bu, şəffaf, səmərəli olmalıdır və yükləri toplamaq imkanına sahib olmalıdır. Bundan əlavə, biz unutmamalıyıq ki, başqa bir nəqliyyat dəhlizi – Şimal-Cənub dəhlizi də var ki, Azərbaycan ərazisindən keçir və biz yükləri təkcə şərqdən qərbə deyil, həm də şimaldan qərbə, həmçinin cənubdan qərbə ixrac və ya tranzit etmirik. Beləliklə, dəmir yolu infrastrukturumuza, dəniz limanımıza və magistral yola təzyiq artacaq. Bilirsiniz ki, bizim şaxələndirilmiş dəmir yolu sistemimiz vardır. Lakin hazırda biz qatarlarımızın sürətini artırmaq üçün dəmir yollarımızı təkmilləşdiririk. Bu, tranzit müddətini daha da qısaldacaq. Bütün bunlar Xəzərin şərq sahillərində olan təsisatlarla koordinasiya şəraitində edilməlidir – Aktau, Kurık, Türkmənbaşı və Bakı limanları bir mexanizm kimi fəaliyyət göstərməlidir. Əlbəttə ki, əgər sizin tranzitin həcmi və biznes üçün əlverişli olacağını hesab etdiyiniz müəyyən ideya və tövsiyələriniz varsa, yüksək qiymətləndiriləcək.

Mixael Harms: Təşəkkür edirəm. Cənab Kerstgens, buyurun.

Haynrix Kerstgens («*Rhenus SE & CO. KG*» şirkətinin təmsilçisi): Cənab Prezident, Siz artıq mənim bir çox sualıma cavab vermiş oldunuz. Bizim «Rhenus» 60 ölkədə fəaliyyət göstərən, 40 min işçisi olan logistika şirkətidir. Sizin ölkənizdə 8 ildir fəaliyyət göstəririk, Bakıda ofisimiz var. Həmçinin Mərkəzi Asiya, Çin və Hindistanda fəaliyyət göstəririk. Mən ötən həftə Azərbaycandan ikinci işgüzar səfərdən qayıtmışam. Hazırda bizim strategiyamız Orta Dəhlizi həqiqətən də yaxşı işlək vəziyyətə gətirmək üçün əlimizdən gələni etməkdən ibarətdir. Mən bununla bağlı İqtisadiyyat nazirinin müşavirləri, Nəqliyyat nazirinin müşavirləri, Ələtdəki Bakı limanının baş icraçı direktoru və Ələt Azad İqtisadi Zonasının baş icraçı direktoru ilə danışıqlar apardım. Danışıqlar çox yaxşı, çox səmərəli keçdi. Biz Bakı limanı ilə bağlı araşdırmalar apardıq, bəzi planlar qurduq və onu baş icraçı direktora təklif etdik. Biz limanın 2-ci və 3-cü mərhələsində gördük ki, sizin planlaşdırdığınız potensial texniki-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmamış ola bilər. Biz belə fikrə gəldik ki, limanın konteyner hissəsini yenidən layihələndirək, bu, xeyli ucuz olacaq, 1 milyard əvəzinə cəmi 200 milyon avro təşkil edəcək. Biz artıq bir həftədir bunun üzərində işləyirik. İqtisadiyyat Nazirliyi ilə müzakirə etdiyimiz başqa bir məsələ Xəzər dənizində gəmiçilik oldu, çünki hazırkı potensial gələcəkdə ehtiyac olacaq nəqliyyata tab gətirə bilməyəcək. Xəzər dənizi üçün optimal ölçüdə olan gəmilərin layihələndirilməsi zəruridir. İki dəfə qeyd etdiyiniz kimi, Xəzər dənizi getdikcə dayazlaşır. Be-

ləliklə, problem quraqlıqdır. Almaniyada Reyn çayı ilə bağlı belə problem var idi. Xüsusi gəmiçilik konsepsiyasının hazırlanmasına ehtiyac duyulur. Yəni onun göyərtəsinin qabaq və arxa hissələri başqa cür layihələndirilə bilər. Hesab edirik ki, gələcəkdə optimallaşdırılmış gəmilərə ehtiyac olacaq. 20–40 belə gəmi Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında bölüşdürülə bilər. Çünki gəmilər 20 ildən 40–50 ilə kimi istismar oluna bilər. Eyni zamanda, mühərrik təkcə daxiliyanma mühərriki olmalı deyil. Bütün bunlar nazirliklərlə, sənaye sahəsindən olan insanlarla, universitetlərlə birlikdə edilməlidir, investisiya təkcə bir özəl şirkət tərəfindən yatırıla bilməz, dövlətin birgə səyi olmalıdır. Mənim son olaraq qeyd etmək istədiyim, Siz artıq qeyd etdiniz, Bakı–Tbilisi–Qars xəttidir. Siz həmçinin Türkiyəyə, Qarsa qapı olan Axalkalakinin istismarında səhmdarsınız. Gördüyümüz odur ki, terminalın planlaşdırılması əsaslandırılmış şəkildə olmayıb. Təcili olaraq yenidən layihələndirilməlidir. Biz bu işdə sizə kömək etməyə hazırıq. Lakin bu edilməlidir, çünki əks halda Türkiyə ilə yaxşı bağlantı olmayacaq. Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Dəyərli fikirlərinizə görə təşəkkür edirəm. Şadam ki, bu yaxınlarda Bakıda olursunuz və bütün rəsmi şəxslərlə görüşmüsünüz. Siz Ələt Azad İqtisadi Zonasını, limanı, Nəqliyyat və İqtisadiyyat nazirliklərini qeyd etdiniz. Bununla bağlı yaxşı təmaslar var və əlbəttə ki, sizin gəmilərin dizaynının optimallaşdırılması ilə bağlı tövsiyələriniz yüksək qiymətləndirilir. Çünki mənim bildiyimə görə ideya bizdə olan gəmilərin, istər quru yük gəmisi və ya

tankerlərin inşasının davam etdirilməsindən ibarətdir. Əgər hansısa səbəblərdən və ya bəlkə dayaz sular səbəbindən, bəzi kanalların qazılması ilə əlaqədar – biz hələ də Xəzərin hər iki tərəfində kanallar qazmalıyıq – gəmilərin optimallaşdırılması ilə, imkanların genişləndirilməsi və ya sürətinin artırılması ilə bağlı yeni yanaşma olsa, düşünürəm ki, bu, nəzərə alınacaq. Axalkalakidəki terminala gəlincə, bu da maraqlı olar, çünki mən bu texniki məsələlərlə dərinədən məşğul olmuram, mənim hədəfim Bakı–Tbilisi–Qarsın genişləndirilməsi üçün maliyyələşməni təmin etmək olub. Lakin sözsüz ki, biz səmərəliliyə əsaslanaraq, həmçinin dəniz limanının genişləndirilməsi ilə əlaqədar bunu etməliyik. Əgər eyni işi aşağı qiymətlə görə biliriksə, biz bunu etməliyik. Sözsüz ki, sizin təkliflərinizlə tanış olmağa çox şad olarıq. Mən İqtisadiyyat Nazirliyinin bu təklifləri alıb-almadığını bilmirəm. Beləliklə, qərar vermək üçün bir neçə həftəyə təklif olacaq, elə deyilmi? Çox yaxşı, bu barədə məlumat verərsiniz. Təşəkkür edirəm.

Henrik Klaner («*Thales*» şirkətinin Azərbaycan və Gürcüstandakı təmsilçisi): Hörmətli cənab Prezident Əliyev! Vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkür edirəm. Faktiki olaraq, mən 20 ildən çoxdur ki, Azərbaycandayam. Yəqin ki, bilirsiniz, bizim Bakı metrosu ilə bağlı layihəmiz var. Gələcəkdə Azərbaycan Dəmir Yolları İdarəsi ilə əməkdaşlıq etməyə hazırıq. Üç həftə bundan əvvəl mən «Azərbaycan Dəmir Yolları» QSC-nin sədri cənab Rüstəmovla görüşmək şərəfinə nail oldum. Biz Bakıdan Gürcüstan sərhədinə uzanan Şərq–Qərb dəhlizinin müasirləşdirilməsi və bərpası ilə

bağlı söhbət etdik. Biz həmçinin İrandan Bakı vasitəsilə Rusiya sərhədinə çatan Şimal–Cənub dəhlizi adlandırdığımız hissəni müzakirə etdik. Bu bizim gələcəkdə əsas işlərimizdən biridir. Biz Azərbaycan dəmir yollarını daha da təkmilləşdirməyə hazırıq. İlk layihə kimi deyə bilərəm ki, şirkətin Bakıda səlahiyyətli mərkəzinin açılması planlaşdırılır. Bu, Azərbaycan, Gürcüstan və Mərkəzi Asiyadakı fəaliyyətin özəyi olacaq. Bir əlavə məlumat da verim ki, «Thales»in Almaniya səhmi Yaponiyanın «Hitachi» şirkətinə satılacaq. Beləliklə, gələcəkdə şirkət «Hitachi Almaniya» adı altında fəaliyyət göstərəcək. «Thales»in bundan sonra Azərbaycanda başqa fəaliyyəti olmayacaq. O dəyişir və bu, artıq alman biznesi olacaq. Təşəkkür edirəm.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Bütün bu layihələr çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Çox şadam ki, rəsmilərlə görüşmüşünüz. Metro tikintisi ilə bağlı bizim planımızdan xəbərdarsınız. Biz bunu mərhələli şəkildə həyata keçiririk. Artıq qeyd etdiyim kimi, dəmir yollarını təkmilləşdirməliyik. Şərq–Qərb əsas etibarilə tamamlanıb, lakin Şimal–Cənubda qatarların sürəti çox aşağıdır. Hazırda Bakıdan Rusiya sərhədinə dəmir yolunun yenidən qurulmasına investisiya yatırırıq. Ümidvaram ki, bir neçə ilə bu tamamlanacaq. Biz həmçinin cənub istiqamətində gədən dəmir yolunun istiqamətini dəyişməyi planlaşdırırıq. Çünki hazırda o, birbaşa Xəzər dənizinin sahilinə gedib çıxır. Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizində yüklərin potensial həcmi 15 milyon tondan 30 milyon tona qədər olacaq. Bu, Azərbaycandan tranzit ölkə kimi istifadə etməyi planlaşdıranlardan aldığımız son məlu-

matdır. Ona görə də bizim bu həcmdə yükü nəql etmək imkanına sahib olan dəmir yolumuz olmalıdır. Ümidvarıq ki, bu marşrut boyunca çoxlu biznes fəaliyyəti olacaq, söhbət təkcə dəmir yolunun inşasından deyil, bütün vacib sənaye, ticari infrastrukturadan gedir və əlbəttə ki, dəmir yolları müasir standartlara uyğun inşa edilməlidir. Həqiqətən də açıq dənizə birbaşa çıxışı olmadan Azərbaycan artıq mühüm nəqliyyat qovşağına çevrilir, təkcə şərqdən qərbə və əks istiqamətdə deyil, həm də şimaldan cənuba və şimaldan qərbə. Bilirsiniz ki, mallarını ixrac edə bilmək üçün hazırda şirkətlərin öz yüklərinin nəqli üçün yeni yollar tapmasına böyük ehtiyac vardır. Nəqliyyat iqtisadiyyatımızın lokomotivlərindən biri olacaq. Ümidvarıq ki, söhbət təkcə tranzit gəlirlərinin əldə edilməsindən getmir, biz marşrut boyunca biznes üçün, əsasən kiçik və orta müəssisələr üçün əlavə imkanlar yaratmaq istəyirik və düşünürəm ki, Ələt Azad İqtisadi Zonası xarici istehsalçıların Azərbaycana cəlb olunması baxımından mühüm rol oynayacaq.

«Silkway West Airlines» şirkətinin təmsilçisi (Almaniya): Hörmətli cənab Prezident!

Xanımlar və cənablar!

Mən burada Almaniyanın «Silkway West Airlines» şirkətini təmsil edirəm. «Silkway West» Azərbaycana uçuşlar həyata keçirir. Biz Afrikaya Frankfurt-Hahn aeroportundan həftədə 28 reys və Leypsiq aeroportundan əlavə reyslər həyata keçiririk. Biz Bakı habından istifadə edirik. Bakı habının fəaliyyəti çox yaxşıdır. Mən Bakıdakı hava limanını nəzərdə tuturam. Asiya-Sakit okean regionuna, eləcə də Mərkəzi Asiya

regionuna tranzit uçuşlarımız var. Bakı Almaniya iqtisadiyyatı üçün, 90 milyondan çox insan üçün həm də aeroport habıdır. Mən bu açıqlamanı ona görə verirəm ki, biz bu sahədə aparılan işlərdən çox məmnunuq. Hökumətinizin Almaniya hökumətinə dəstəyinə görə təşəkkür edirəm. Çünki son bir neçə ildə, xüsusilə COVID pandemiyası dövründə bu aviareyslərin həyata keçirilməsinə böyük dəstək vermişsiniz.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm, çox şadam ki, siz məmnunsunuz. Bu, ən yaxşı xəbərdir. Sizə gələcəkdə uğurlar arzulayıram.

Merko Novak (*«Luna Group»un baş icraçı direktoru*): Zati-aliləri cənab Prezident! Burada olmaq şərəfidir. Təşəkkür edirəm, xanımlar və cənablar. Baş ofisi Hamburqda yerləşən, artıq 30 ildir ki, Şərqi Avropa ilə işləyən bizim şirkət əsasən logistika və strukturun inkişafı üzrə ixtisaslaşmış. Son iki ildə ən sevimli mövzularımdan biri Orta Dəhliz, bu dəhlizin inkişafı məsələsidir. Bu məqsədlə biz Gürcüstanda şirkət yaratmışıq və hazırda faktiki məlumatlar və göstəricilər, növbəti 30 il üçün proqnozlarla birlikdə Orta Dəhlizin texniki-iqtisadi əsaslandırılması işlərini aparırıq. Bu, gələn ayın sonunda hazır olacaq. Düşünürəm ki, Sizin üçün də maraqlı olar.

Biz limanların infrastrukturunun inkişafı üzərində də işləyirik. Konstansa limanında bizim nəhəng investisiya layihəmiz var. Sözsüz ki, Poti və Anakliya limanlarını da nəzərdən keçiririk. Orada aktiv fəaliyyət göstərmək istəyən investor var. Yeni Poti limanı və terminalı, Anakliya limanı, hazırda beynəlxalq logistikada fəal inkişaf edən Qazaxıstan dəmir yolu –

eşitdiyimə görə, onlar Poti limanına investisiya yatırmaq istəyirlər, bəlkə də Anakliyaya, hazırda mən rəqəmləri bilmirəm, lakin ümidvaram ki, cəlbedici olacaq. Qara dənizə yeni bağlantının yaranması Azərbaycan üçün də maraqlı olar. Biz orada çox fəalıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm. Səhv etmirsə, mənə Gürcüstanın Anakliya limanı layihəsi barəsində məlumat verilib. Gürcüstan dövlətinin dəvəti əsasında həmin layihənin həmsərmayəçisi olmaq imkanını nəzərdən keçirməyə başladıq, lakin sonra bildiyiniz kimi, Anakliya limanı layihəsi təxirə salındı. İndi isə yenidən gündəmə gəlib və bu layihəyə yenidən baxmalıyıq, hər halda, onun vaxtilə təxirə salınmasının, indi isə yenidən canlanmasının səbəbləri var. Sərmayədarların tərkibi, pay bölgüsü və həmsərmayədarların kimlərdən ibarət olacağı haqqında məlumatımız olsa, bu imkanları yenidən nəzərdən keçirə bilərik.

Bizim artıq müzakirə etdiyimiz kimi, Xəzər dənizindən keçəcək bağlantı reallaşacağı təqdirdə Qara dəniz sahilində limanların texniki imkanları genişlənməli olacaq. Onu da əlavə etmək istəyirəm ki, Qara dənizdə bizim Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi – ASCO-ya məxsus gəmilər üzür və şirkətin əlavə gəmilər almaq planları var. Onlar həm Xəzər dənizində, həm də Qara dənizdə fəaliyyət göstərir, ancaq Qara dənizdəki fəaliyyətləri nisbətən məhduddur. Hesab edirik ki, Azərbaycanın Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi şirkəti Qara dənizdə də daha geniş təmsil oluna bilər. Bilirəm ki, Gürcüstan və Avropa limanları istiqamətində fəaliyyət göstərəcək «Ro-Ro» tipli bərələrin və

digər növ gəmilərin inşası nəzərdə tutulub. Azərbaycanın Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi şirkətinin potensialı və müvafiq dövlət dəstəyi var. Qeyd etdiyim fürsətlərdən yararlanmaq, işgüzar fəaliyyət göstərmək və nəqliyyat təhlükəsizliyinə töhfə vermək üçün dövlət şirkətə maliyyə dəstəyi də verə bilər. Gəlin müzakirə edək, rəqəmlərə baxaq və sonra qərar verək.

M i x a e l H a r m s: Növbəti çox vacib seqment kənd təsərrüfatıdır.

Tomas Bottner («*EUROPLANT Pflanzenzucht*» şirkətinin ixracat üzrə direktoru): Burada sual vermək imkanına görə çox təşəkkür edirəm. Maraqlıdır ki, kənd təsərrüfatı bu gün bu müzakirənin bir hissəsidir. Sizin qeyd etdiyiniz kimi, ölkəniz neft və qaz sahəsindən asılılığı azaltmaq istiqamətində çalışır. Biz şadiq ki, bu tədbirdə iştirak edirik. Biz kartof toxumçuluğu ilə məşğul olan 120 illik təcrübəyə malik şirkətik. Biz ölkənizin əsas toxum təchizatçısıyıq. Söhbət təkcə supermarketlərdə satılan məhsuldan deyil, kartof çipsi və qızardılmış kartofdan gedir ki, ölkəniz artıq bunu xaricdən idxal etməsin və gələcəkdə bu emal olunmuş kartof məhsullarını ixrac edə bilsin. Gələcəkdə biz Sizin istehsalçılara məhsuldarlığı və səmərəliliyi artırmaq üçün dəstək verməyə hazırıq. Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Azərbaycanda kartof istehsalına gəldikdə, nəhayət ki, biz özümüzü tam təmin edirik. Bəzi illərdə biz hətta kartofu ixrac etmişik. Ancaq məhsuldarlıq artırılmalıdır. Azərbaycanın bəzi bölgələrində isə kartof istehsalı olduqca yük-

sək səviyyədədir. İşğaldan azad olunmuş Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun böyük kənd təsərrüfatı potensialı vardır. Hazırda Kənd Təsərrüfatı və İqtisadiyyat nazirlikləri, həmin zonalarda Prezidentin xüsusi nümayəndələri və digər qurumlar birgə çalışırlar ki, kənd təsərrüfatına uyğun torpaqlardan maksimal səmərəliliklə istifadə edilsin. Çünki 30 il ərzində Ermənistan qanunsuz olaraq torpaqlarımızı istismar edib, lakin bu da səmərəsiz edilib. Onlar heç bir vəsait yatırmayıblar, sadəcə, torpaqdan istifadə ediblər və bu səbəbdən məhsuldarlıq Azərbaycanda digər növlərlə müqayisədə üç dəfə aşağı olub. İndi azad olunmuş ərazilərə qayıdacaq fermerlərimiz üçün hansı məhsulların yetişdirilməsi ilə bağlı tövsiyələr hazırlayırıq və zənnimcə bu iş bitib. Biz onları məcbur edə bilmərik. Lakin güzəştli subsidiyalarla biz onları istiqamətləndirə bilərik ki, bəzi torpaqlar kartof, digərləri başqa tərəvəz və meyvələr üçün istifadə edilsin.

Toxum təchizatının nə dərəcədə vacib olduğunu hamıdan yaxşı bilirsiniz. Kartof çipsinin istehsalına başlamısınızsa, çox yaxşı haldır. Bu həm də bizim idxaldan asılılığımızı azaldacaq. Azərbaycanda istehsal ilə bağlı planlarınız nədir?

Tomas Bottner: Əsas məsələ məhsuldarlıqdır. Hər hektardan neçə ton əldə edilməsi vacibdir, çünki məhsuldarlıq aşağı olsa, idxal etmək daha sərfəli olur. Bu səbəbdən bizim əsas hədəfimiz məhsuldarlığı artırmaqdır.

İlham Əliyev: Çox yaxşı, sağ olun.

M i x a e l H a r m s: Cənab Prezident, burada «CLAAS Global Sales GmbH» şirkətinin regional direktorunun nümayəndəsi Klima Martin iştirak edir. Şirkət avadanlıq istehsalı üzrə ixtisaslaşıb.

Klima Martin: Siz məhsuldarlıq haqqında danışdınız. Bu gün kənd təsərrüfatı sahəsində kiçik və orta həcmli istehsaldan sənaye həcmli istehsala keçid baş verir və daha müasir texnologiyalar və böyük avadanlıq və qurğular tətbiq edilir. Bizim bu gün üzləşdiyimiz problem tərəfdaşlarımızın böyük avadanlıqların istifadəsində maliyyə sıxıntısıdır. Mənim sualım həmin avadanlığın idxalına maliyyə dəstəyinin verilə bilməsi ilə bağlıdır. Bununla yanaşı, həmin avadanlığın istismarı və texniki baxışı ilə təlimlərin keçirilməsi də vacibdir. Bu sahədə daha çox təlimdən keçən insanların olması əsas məsələlərdən biridir.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Sizin məhsullarla tanışam, çünki kənd təsərrüfatı sərgilərində sizin dəfələrlə stendlərinizdə olmuşam. Əvvəllər sizin məhsullarınızı dövlət vəsaiti hesabına əldə edirdik, indi isə vəziyyətin nə yerdə olması ilə bağlı məlumatım yoxdur. Özəl şirkətlərdə maliyyə problemlərinin olması, kreditlərin ayrılması, yoxsa avadanlığın bir-başə sizdən alınması – problem nədən ibarətdir? Praktiki cəhətdən nə etmək lazımdır ki, əməkdaşlığımızı genişləndirək?

Klima Martin: Özəl şirkətlərin daha çox maliyyə vəsaitinə ehtiyacı var, çünki məhsulun həcmi artır və tələbatın fonunda bu tipli avadanlığa ehtiyac artır. Dediym kimi, texniki servis və təlimlər.

İlham Əliyev: Təlimlərə gəldikdə, ümid edirəm ki, siz bu xidməti təşkil edəcəksiniz. Maliyyə vəsaitinə gəldikdə isə, bizim kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsi mexanizmimiz var – İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində olan fond vasitəsilə. İqtisadiyyat naziri həmin subsidiya və güzəştli kreditlər barəsində məlumat versin.

Mikayıl Cəbbarov: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Sual yəqin ki, güzəştli maliyyələşmə ilə bağlıdır. Hazırda bu maliyyələşmənin illik həcmi avro ekvivalentində 100 milyona bərabərdir. Kredit əsasən kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə 7 illik müddətinə verilir və məqsəd müəssisələrin müasirləşdirilməsidir. Biz sizinlə əlaqə yaradıb müəyyən yeni proqramı nəzərdən keçirə bilərik. Burada maliyyələşmə dövlət tərəfindən deyil, kommersiya bankları tərəfindən həyata keçirilir.

İlham Əliyev: Bununla yanaşı, hesab edirəm ki, sizin üçün yaxşı imkan Qarabağda servis mərkəzinin yaradılması ola bilər. Bizim Qarabağda iki sənaye zonamız var – Ağdam və Cəbrayıl. Orada artıq müəyyən avadanlığın istehsalı ilə bağlı tikinti işləri gedir. Zənnimcə, bu hər baxımdan əlverişlidir, çünki CLAAS şirkətinin traktor və kombaynları Azərbaycanda çox populyardır. Burada potensial böyükdür, çünki həmin bölgələrdə geniş kənd təsərrüfatı fəaliyyəti olacaqdır.

Brodersen Per (*Alman Aqrobiznes Alyansı-nın icraçı direktoru*): Biz aqrobiznes segmentini təmsil edirik. Siz təbii sərvətlərdən və bərpa olunan enerjidən danışdınız. Kənd təsərrüfatı sahəsində ölkəniz-

də müəyyən məhsullar – pomidor və şəkər çuğunduru istehsalında gözəl nəticələr vardır. Lakin 2020–2021-ci illərdə rəqəmlərə baxsaq görürük ki, ölkəniz 300 milyon dollarlıq tərəvəz idxal edib. Biz ölkənizlə məhsuldarlığın artırılması, yeni iş yerlərinin yaradılması baxımından əməkdaşlıq etmək istəyirik. Siz iqlim dəyişikliyi və su qıtlığına toxundunuz. Bizim alyans bu baxımdan da Azərbaycan ilə kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlığa hazırdır.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Suvarma ilə bağlı çox vacib məsələyə toxundunuz. Bu yaxınlara qədər bizdə bu sahədə çox xaos vəziyyət var idi. Xüsusilə də bizim su anbarlarımızda sayğacların olmaması və fermerlər arasında su bölgüsünün ədalətsiz olması. Bu sahədə keyfiyyətsiz idarəçilik və pozuntular var idi. İndi isə biz bu işlə məşğul olan xüsusi hökumət Komissiyası yaratmışıq. Anbarların monitorinqi gündəlik həyata keçirilir. Bu, ilk məsələ idi. Biz sudan istifadədə müasir texnologiya tətbiq etməliyik, çünki son 5-6 ildir ki, bizdə quraqlıq müşahidə edilir. Əvvəllər belə olmayıb, bir il vəziyyət yaxşı olurdu, növbəti il isə yox. İndi isə proses dayanmadan davam edir və çaylarımızda suyun səviyyəsi dayanmadan azalır.

Bizə müasir sistemlər lazımdır ki, suya qənaət etsin. Sovet dövründə inşa edilmiş kanallar beton deyil, torpaq kanallardır. Su torpağa sızır, itkilərimiz çoxdur. Bundan əlavə, torpaq da münbitliyini itirir. Yəni indi biz həmin kanalların müasirləşdirilməsi, ən səmərəli texnologiyanın seçimi və suvarma məsələləri kimi çağırışla üzləşmişik.

Ərzaq təhlükəsizliyi çox vacib məsələdir. Biz tələbatımızı tam şəkildə təmin edə bilməsək də çalışmalıyıq ki, əsas tələbatımızı təmin edək. Məsələn, taxıl istehsalına gəldikdə, biz 100 faiz təminat kimi hədəf qoymuruq. Çünki bu, böyük torpaq sahələri tələb edəcək. Bu torpaqlar daha səmərəli şəkildə digər məhsullar üçün istifadə oluna bilər. Dediym kimi, təhlükəsizlik baxımından özümüzü tam təmin etməyə çalışmalıyıq.

Bu gün təchizat zəncirində fasilələr yaranır, hətta müqavilə bağlayıb ödəniş edilmiş məhsulları idxal etməkdə çətinlik yaranır. Biz bir neçə dəfə belə vəziyyətə düşmüşük. Yəni ərzaq təhlükəsizliyi bir-nömrəli məsələyə çevrilir. Suyun olması bunun üçün əsas meyardır. Hesab edirəm ki, biz bu sahədə uzunmüddətli institusional əməkdaşlıq edərək, su ehtiyatlarının idarə olunması ilə bağlı strategiya hazırlaya bilərik. Bu sahədə bizə dəstək verə bilsəniz minnətdar olarıq.

M i x a e l H a r m s: Cənab Prezident, daha iki suala vaxtınız varmı?

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə.

M i x a e l H a r m s: Daha iki vacib sahə maliyyələşmə və texniki qaydalardır.

Y e v g e n i E p i f a n o v (*ODDO BHF maliyyə qrupunun baş regional meneceri*): Salam, cənab Prezident. Bizimlə görüşdüyünüzdə görə sağ olun. Mən bank sahəsini təmsil edirəm. Sizin qeyd etdiyiniz kimi, Rusiya–Ukrayna müharibəsi Azərbaycan kimi ölkələrə yeni imkanlar açıb. Biz artıq Azərbaycanda təmsil olunur, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı və «Paşa

Bank» ilə əməkdaşlıq edirik. Biz böyük layihələri dəstəkləməyə hazırıq. İqtisadiyyat Nazirliyinin, Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin Almaniyanın ixrac agentlikləri arasında əməkdaşlığını təşviq etməyə hazırıq. Bizim ötən ilin oktyabrında Mərkəzi Bankın sədri Taleh Kazımovla da səmərəli görüşümüz olub.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Yəqin bilirsiniz ki, bizim qonşuluğumuzda sanksiyalardan yayınma kimi qanunsuz fəaliyyətlə məşğul olanlar var. Belə məlumatlar mövcuddur. Həmin ölkənin ingilis dilində adı da «A» ilə başlayır, lakin bu, Azərbaycan deyil. Sırr deyil, bütün rəqəmlər bəllidir. Biz gözləyirik ki, onlara bu əməllərinə görə sanksiyalar tətbiq olunsun. Ümumiyyətlə, buna görə onlara sanksiya tətbiq ediləcəkmi? Müxtəlif dövlətlərin nüfuzlu rəsmi nümayəndələrinin dediklərinə nəzər salsanız anlayarsınız ki, bu çirkli bizneslə kim məşğul olur. Azərbaycan bu işlə məşğul deyil və bu prosesin ilk günlərindən mənim bununla bağlı təlimatım aydın olub – paralel idxala və sanksiyalardan yayınma üçün hər hansı fürsətə imkan verilməsin. Biz qanuna tabe ölkə və xalqıq. Bizim başağrısına və çirkli pul-lara ehtiyacımız yoxdur. Əldə etdiyimiz vəsait özümüzə kifayətdir və maliyyə bazarlarında da müsbət imicimizi qoruyuruq. Siz qeyd etdiniz ki, Azərbaycanda müəyyən vaxt keçirmisiniz. Ümid edirəm ki, həmin dövrdən zövq almısınız.

Şadam ki, siz ölkənin aparıcı maliyyə qurumları ilə təmasdasınız. Bilirsiniz ki, ölkəmizin bank sektorunda olduqca ciddi problemlər var idi. Onlardan biri Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ilə bağlı idi

ki, bu, az qala Azərbaycanın maliyyə sisteminin dağıdılması cəhdi idi. Bu, məqsədyönlü təxribat idi və dövlət vəsaitinin oğurlanması deyildi. Bu, Azərbaycanın maliyyə sisteminin dağıdılması cəhdi idi. Bizim bunun arxasında kimlərin dayanması ilə bağlı müəyyən mənadə təsəvvürümüz var. Burada böyük təmizləmə işləri aparıldı və zənnimcə, nəhayət ki, prosesin sonuna çatmışıq. Beləliklə, Azərbaycanın bank sektoru heç vaxt olmadığı qədər sağlamdır. Mərkəzi Bankdan mənə verilən əlavə məlumata görə, hələ də müəyyən həll edilməli məsələlər var. Lakin əminəm ki, tezliklə Azərbaycanın bank sistemi regionun ən şəffaf və səmərəlilərindən biri olacaq.

Tomas Krause («ALPHA GmbH» şirkətinin icraçı direktoru): Zati-aliləri cənab Prezident, bu gün Sizinlə bir yerdə olub ölkələrimizin mənafeyi naminə müxtəlif sahələri əhatə edən mövzuları müzakirə etmək olduqca xoşdur. Biz mühəndis şirkətlərinə müvafiq həllər təklif edirik. Texniki nizamnamələr, layihə idarəetməsi, zavod tikintisində təhlükəsiz həllər, kibertəhlükəsizlik sahəsində xidmətlər göstəririk. Azərbaycanda bir sıra şirkətlər, o cümlədən «Siemens Energy» ilə əməkdaşlıq etmişik.

İlham Əliyev: Bizim hər beş ildən bir qəbul olunan beşillik Regional İnkişaf Proqramımız var. Birinci belə proqram 2004-cü ildə mənim ilk dəfə Prezident seçilməyimdən bir neçə ay sonra qəbul edilib. Hazırda biz 4-cü proqramın yekunlaşdırılması prosesindəyik. Bütün bu proqramlar məlumdur və mətbuatda dərc edilib. Bu proqramlar konkretidir və 5 il ərzində Azərbaycanda həyata keçir

riləcək layihələri əks etdirir. Bundan əlavə, bizim illik sərmayə proqramımız var. İndi onu iki yerə bölmüşük. Biri ənənəvidir, digəri isə Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpası ilə bağlıdır. Bu və növbəti illər üçün nəzərdə tutulmuş layihələr haqqında məlumat İqtisadiyyat Nazirliyindədir. Nazir buradadır və siz sonra onunla daha praktiki məsələləri müzakirə edə bilərsiniz.

Əvvəl də qeyd etdiyim kimi, biz artıq 2030-cu ilə qədər 42–50 milyard ABŞ dolları investisiya həcmində milli inkişaf strategiyasını təsdiqləmişik. Bu investisiyaların əksəriyyəti dövlət tərəfindən maliyyələşəcək. Lakin dövlət–özəl tərəfdaşlığı layihələri də olacaq. Buna görə icra edəcəyimiz və tərəfimizdən icra edilməsi lazım olan konkret layihələr əminəm ki, bizim nazirin kitabçasında qeyd edilib. Beləliklə, bu layihələrdə iştirak edə bilərsiniz.

M i x a e l H a r m s: Cənab Prezident, bizə vaxt ayırdığınız üçün çox sağ olun. Biz həтта nəzərdə tutulmuş qrafikdən kənara çıxdıq. Sizin vaxt cədvəlinizi bilirik, buna görə bu bizim üçün şərəfdir. Hesab edirəm ki, məqsədimizə tamamilə nail olmuşuq. Bizdə çox uzun təqib olunası layihələr siyahısı var. İcazə verin, onların bir neçəsini qeyd edim. Hesab edirəm ki, sözsüz, «yaşıl enerji» prioritet məsələlərdən biridir. Ölkənin böyük potensialını nəzərə alaraq, xüsusilə «yaşıl enerji»nin logistikası çox vacibdir. Çünki dünya miqyasında çoxlu layihələr vardır. Məsələn, hidrogen, lakin «yaşıl hidrogen» və digər enerji mənbələri üçün ən yaxşı logistikanı təşkil edə biləcək ölkə yarışda qalib gələcək və

burada Azərbaycan çox yaxşı mövqedədir. Nəqliyyat və infrastruktur da çox vacibdir və açıq-aydın olan məsələdir.

Siz təkcə nəqliyyat və logistikanı yox, həm də nəqliyyat marşrutları boyunca sənaye inkişafını qeyd etdiniz. Hesab edirəm ki, bu da çox vacib məsələdir. Sonra rəqəmsallaşdırma və kənd təsərrüfatı qeyd edildi və bütün sahələr üçün iştirakçıların bəziləri tərəfindən kadrların təlimi məsələsi də qeyd olundu. Bu da çox vacib məsələdir və bu məsələdə biz əməkdaşlığa hazırıq. Sonuncu xüsusi məsələ – çünki bizdə olan məlumata görə, bu məsələ də ölkəniz üçün çox vacibdir – suvarma kanalları sistemlərinin reabilitasiyasıdır. Burada hesab edirəm ki, Almaniyanın sizə təklif edə biləcəyi bir çox şeylər vardır. Bu məsələ də bizim təqib olunması məsələlər siyahısına daxil edilə bilər. Bəlkə nazirlə də müzakirəmiz olacaq və vaxtı çatanda müvafiq nazirliklərlə onlayn görüşlər keçiriləcək. Siz ola bilsin, əlaqələndirici şəxs təyin edəcəksiniz, mən də sonra, ilin ikinci yarısında Bakıya səfər edəcək biznes nümayəndə heyətini elan edə bilərəm.

İlham Əliyev: Çox sağ olun. Əvvəla, bu görüşü təşkil etmək üçün təşəbbüsü irəli sürdüyünüzə görə təşəkkür edirəm. Çox maraqlı müzakirələr üçün bütün iştirakçılara təşəkkürümü bildirirəm.

Yekunda bir neçə qeydimi bildirmək istəyirəm. Təhsillə bağlı biz Almaniya və Azərbaycan təhsil müəssisələri arasında bu sahədə daha çox əməkdaşlığın şahidi olmaqdan şad olardıq. Xüsusilə peşə təlimi sahəsində, çünki bizim müzakirə etdiyimiz sahələrdə,

kənd təsərrüfatı və sairədə buna böyük tələbat vardır. Hesab edirəm ki, təhsil sahəsində əməkdaşlıqla bağlı bəlkə də xüsusi istiqamətə ehtiyacımız olacaq. Həmçinin nümayəndə heyəti Azərbaycana səfər etməzdən əvvəl təklif edərdim ki, bizə İqtisadiyyat Nazirliyi vasitəsilə konkret layihələr göndərilsin ki, siz və nümayəndə heyətiniz Bakıya gələndə biz artıq bütün bu təklifləri təhlil etmiş olaq, siz gələndə kimi və hətta ondan da əvvəl, işlər uğurla gedərsə, müqavilələr bağlayaq. Bu sizin səfərinizin yaxşı əməli nəticəsi olar. Mən bütün iştirakçıları və bəlkə də bu tərkibdən də böyük tərkibdə olan nümayəndə heyətini sizə münasib olan vaxtda Azərbaycana səfər etməyə və bir neçə gün ölkəmizdə keçirməyə, müzakirələri davam etdirməyə dəvət edirəm.

Mən Almaniya ilə Azərbaycan arasında müzakirə etdiyimiz sahələrdə və bu sahələrdən də kənara çıxaraq, həqiqətən də güclü tərəfdaşlığın olacağını səbirsizliklə gözləyirəm. Diqqətiniz və təmkinli olduğunuz üçün çox sağ olun.

**ALMANİYA FEDERATİV
RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
FRANK-VALTER ŞTAYNMAYER
İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

Berlin

14 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 14-də Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Dövlət başçıları birgə foto çəkdirdilər.

Prezident İlham Əliyev Fəxri qonaqlar kitabına ürək sözlərini yazdı.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

Berlin

14 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 14-də təkbətək görüş başa çatdıqdan sonra Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.

Frank-Valter Ştaynmayer: Əziz həmkarım, cənab Prezident! Bakıda bizim görüşlərimizi xatırlayıram. Mən səfər edəndə başqa vəzifədə idim. İndi zaman başqadır. Ətrafımızda çətinliklər vardır. Biz vəziyyəti təhlil etdik. İndi Rusiyanın Ukraynaya təcavüzündən bir il keçir. Bunun siyasi mühit, iqtisadi vəziyyət üçün nə kimi təsiri vardır? Bizim Azərbaycan ilə Ermənistan arasındakı münaqişə barədə danışmaq şansımız oldu. Hər ikimiz bunun uğura gətirib çıxaracağına həqiqətən, ümid edirik. Bu, mürəkkəb münaqişədir. Ötən müddət ərzində irəliləyən doğru bir neçə addım atılıb. Şarl Mişellə danışıqlar prosesi aparılıb.

İlham Əliyev: Sağ olun, cənab Prezident. Almaniya-yə yenidən səfər etdiyim üçün çox şadam. Sizinlə təkbətək görüşdə müzakirə etdiyimiz kimi, biz Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin sülh yolu ilə həllinə töhfə vermək üçün əlimiz-

dən gələnı edəcəyik. Hesab edirəm ki, razılaşıma əldə etmək üçün yaxşı şans var, xüsusən də ötən ilin oktyabrında Soçidəki görüşdən sonra Ermənistanın və Azərbaycanın bir-birinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanıdığı bir zamanda. Bu sazişi gəc- tez imzalamaq yaxşı fikirdir. Biz beynəlxalq hüqu- qa əsaslanan və bizim mövqemizə görə sülh sazişi- nin əsasını təşkil etməli olan 5 prinsip işləyib hazır- lamışıq.

* * *

Almaniya Prezidenti qeyd etdi ki, dövlətimizin baş- cısı ilə görüşdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı müzakirələr aparılıb və o, sülh müqaviləsinin imzalanacağına ümidvardır.

Frank-Valter Ştaynmayer Almaniyanın Avropa İtti- faqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin apardığı mis- siyaya dəstək verdiyini qeyd etdi, bu əsnada tezliklə Brüsseldə görüşün keçiriləcəyinə ümidvar olduğunu vurğuladı. Almaniya Prezidenti əlavə etdi ki, Şarl Mişe- lin missiyasına hər iki tərəfin etimadı var. O həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Entoni Blinkenin də Azərbaycan ilə Ermənistan arasında mü- nasibətlərin normallaşdırılması prosesinə ciddi dəstək və töhfə verdiyini bildirdi.

Frank-Valter Ştaynmayer Almaniyanın Azərbayca- nın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəklədiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycan Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanma prosesini, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin missiyasını, Brüssel sülh gündəliyini dəstəkləyir. Məhz bu əsnada aparılan görüşlərdə, qəbul edilən bəyanatlarda sülh müqaviləsinin və sülh gündəliyi platformasının müəyyən olunduğunu diqqətə çatdırı.

Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, 5 prinsipi özündə əhatə edən sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı təşəbbüs məhz Azərbaycan tərəfindən irəli sürülüb və iki ölkə arasında sülh müqaviləsi bu prinsiplər əsasında imzalanma bilər. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycanın mövqeyi iki yanaşmadan ibarətdir. Birinci yanaşma Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması, ikinci yanaşma isə Azərbaycanın Qarabağın erməni sakinləri ilə dialoqun həyata keçirilməsidir.

Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycan tərəfindən müəyyən olunmuş nümayəndə martın 5-də Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindən olan sakinlərlə görüşüb, Azərbaycanın Prezident Administrasiyası tərəfindən Qarabağın erməni ictimaiyyətinin nümayəndələri reintegrasiya məsələləri və bir sıra infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi üzrə təmasların davam etdirilməsi üçün Bakıya dəvət olunublar.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev separatizmin bütün forma və təzahürlərinin qəbuledilməz olduğunu qeyd etdi, separatist meyillərə münasibətdə vahid mövqenin nümayiş etdirilməsinin vacibliyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Laçın yolu ilə bağlı məsələsinə toxunaraq, bu yolun blokadada olması barədə Ermənistanın iddialarının tamamilə əsassız olduğunu bildirdi, yol üzrə hərəkətin təmin edildiyini, dekabrın 12-dən etibarən Rusiya sülhməramlılarının və Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin xətti ilə buradan 4000-dən artıq nəqliyyat vasitəsinin, 150-dən çox tibbi yardıma ehtiyacı olan şəxsin keçdiyini diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazilərində Ermənistan silahlı qüvvələrinin mövcudluğunun və Laçın yolundan hərbi məqsədlər, hərbi daşımalar üçün istifadənin Azərbaycan tərəfini narahat etdiyini bildirdi.

Dövlətimizin başçısı üçtərəfli Bəyanata əsasən Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı Ermənistanın üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirmədiyini söylədi və Laçın yolunun son nöqtəsində, Azərbaycan və Ermənistan sərhədində Azərbaycanın müvafiq sərhədkeçid məntəqəsinin yaradılması ilə bağlı təklifi barədə məlumat verdi. Zəngəzur dəhlizinin fəaliyyətə başlaması ilə region üçün yeni nəqliyyat dəhlizinin formalaşmasına imkan yaranacağını vurğulayan Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın hazırda öz ərazisində dəmir yollarının və avtomobil yollarının qurulması üzrə işləri sürətli şəkildə davam etdirdiyini bildirdi.

**ALMANİYA FEDERATİV
RESPUBLİKASININ KANSLERİ
OLAF ŞOLTS İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ**

Berlin

14 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 14-də Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şolts ilə təkbətək görüşü olmuşdur.

Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şolts Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

Berlin

14 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin martın 14-də təkbətək görüş başa çatdıqdan sonra Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şolts ilə geniş tərkibdə görüşü keçirilmişdir.

**ALMANIYA FEDERATİV
RESPUBLİKASININ KANSLERİ
OLAF ŞOLTS İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

Berlin

14 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şolts martın 14-də mətbuat konfransı keçirmişlər.

**Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri
Olaf Şoltsun bəyanatı**

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən bu gün Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevi Berlində ürəkdən salamlayıram. Biz elə indicə ikitərəfli əməkdaşlığımızı necə dərinləşdirəcəyimiz haqqında gözəl fikir mübadiləsi apardıq. Biz ötən il ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərimizin 30 illik yubileyini də qeyd etdik. Azərbaycan və Avropa İttifaqı «Şərq Tərəfdaşlığı» çərçivəsində daha da sıx əməkdaşlıq etmək istəyirlər. Bu necə mümkündür və əsasən də ikitərəfli iqtisadi

münasibətlərimizi nəzərə alaraq, biz həmçinin bu sualı da görüş çərçivəsində müzakirə etdik.

Azərbaycan həm Almaniya, həm Avropa İttifaqı üçün əhəmiyyəti artan tərəfdaşdır. Ölkənin həm Almaniyanın, həm də Avropa İttifaqının enerji təchizatı üçün böyük potensialı mövcuddur, Azərbaycan öz töhfəsini verə bilər və eyni zamanda, bərpa olunan enerji də bizim əməkdaşlığımızın bir mövzudur.

Cənab Prezident Əliyev və mən Rusiyanın Ukraynaya hücumu haqqında da fikir mübadiləsi apardıq. Həmçinin bu hücumun, bu müharibənin Azərbaycana və Cənubi Qafqaza təsiri haqqında fikir mübadiləsi apardıq. Mən öz mövqemizi açıq şəkildə ifadə etdim. Bizim fikrimizcə, Rusiyanın təcavüz müharibəsi beynəlxalq hüquqa açıq şəkildə ziddir. Rusiyanın bu işğalçı müharibəsi yeni bir epoxanın, belə deyək ki, başlanğıcını geosiyasi nöqtəyi-nəzərdə işarələyir.

Bizim üçün vacibdir ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında uzunmüddətli münaqişə artıq özünün sülh yolu ilə həllini tapsın. Açığını deyək ki, Almaniya Ermənistan–Azərbaycan sərhədində mövcud olan qeyri-sabit duruma görə bir az narahatdır. Təbii ki, burada gərginliyin artması təhlükəsi mövcuddur və son aylar, son həftələr baş verən hadisələr bunu göz qabağına gətirdi. Bizim arzumuz budur ki, bu münaqişə qısa zamanda, yerindəcə uzunmüddətli və qəbul olunan həllini tapsın. Burada sülh yolu ilə həll deyəndə, təbii, onu nəzərdə tuturuq ki, həm Azərbaycanın, həm də Ermənistanın ərazi bütövlüyü təmin olunsun. Hər iki ölkənin

əhalisinin insan hüquqları və azadlıqları qorunması, beynəlxalq hüquqa uyğun olmalıdır. Almaniya burada təbii ki, öz dəstəyini göstərməyə hazırdır. Bildiyiniz kimi, Avropa İttifaqının Ermənistanda mülki missiyası mövcuddur, Almaniya bu missiyanı dəstəkləyir və bu missiyanın rəhbəri Almaniya tərəfindən təmin edilib.

Cənab Əliyev və mən eyni fikirdəyik ki, bu münaqişə tez bir zamanda öz həllini tapmalıdır. Azərbaycan və Almaniya Avropa Şurasının üzvüdür. Biz həmin bu üzlüklə üzərimizə öhdəlik götürmüşük ki, insanların hüquqları, demokratiya, hüquqi dövlətçilik qorunsun. Biz belə düşünürük ki, demokratiyanın ayrılmaz bir hissəsi canlı mülki cəmiyyətdir. Çünki canlı mülki cəmiyyətdən hər bir cəmiyyət ancaq faydalana bilər.

Hörmətli xanımlar və cənablar, bu çətin dövrdə belə müsbət bir danışığın aparılmasından məmnunluq duydum. Biz cənab Prezidentlə belə qərara gəldik ki, sıx əlaqədə qalaq və əməkdaşlığımızı davam etdirək. Cənab Prezident, buyurun.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Təşəkkür edirəm, hörmətli cənab Kansler!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İlk növbədə, cənab Kansler, dəvətə və qonaqpərvərliyə görə Sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Səfər zamanı apardığımız danışqlar bir daha göstərir ki, Almaniya–Azərbaycan əlaqələri yüksək səviyyədədir. Siyasi dialoq müntəzəm olaraq aparılır

və əminəm ki, mənim səfərim bizim ikitərəfli münasibətlərimizə çox böyük töhfə verəcəkdir.

Siz qeyd etdiyiniz kimi, bir çox məsələlər bu gün müzakirə olundu, o cümlədən Avropa İttifaqı –Azərbaycan əlaqələri. Bu istiqamətdə çox önəmli addımlar atılır. Xüsusilə keçən il Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında imzalanmış enerji təhlükəsizliyi üzrə strateji tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu bizim niyyətimizi göstərir. Memorandumun icrası və sürətlə, vaxtında icrası bir daha göstərir ki, Azərbaycan Avropa üçün etibarlı tərəfdaşdır. Biz Avropa məkanına qaz ixracatımızı artırırıq. Əgər 2021-ci ildə Avropaya 8 milyard kubmetr qaz ixrac etmişiksə, bu il bu rəqəm təqribən 12 milyard kubmetrə çatacaq. Bu, ümumi ixracatımızın yarısı deməkdir, gələcək illərdə öz ixrac coğrafiyamızı Avropada genişləndirmək istərdik.

Dünən mənim 30-a yaxın almaniyalı iş adamı ilə görüşüm oldu. İki saata yaxın davam edən bu görüşdə Azərbaycana, Azərbaycan iqtisadiyyatına, imkanlara Almaniya biznesi tərəfindən böyük diqqətin şahidi oldum. O cümlədən bərpa olunan enerji növlərinin birgə işlənməsi və istismarı istiqamətində çox gözəl imkanlar var, bu barədə də bu gün biz fikir mübadiləsi apardıq. Azərbaycanın çox geniş bərpa olunan enerji potensialı vardır. Təkcə Xəzər dənizinin külək enerji potensialı 157 qiqavata bərabərdir və artıq bir neçə kontrakt imzalanıb. Əminəm ki, gələcəkdə Azərbaycan Avropaya təkcə təbii qaz yox, «yaşıl enerji»ni də ixrac edən ölkəyə çevriləcəkdir. Bütövlükdə biznes imkanları çox genişdir. Mən al-

maniyalı iş adamlarını Azərbaycana dəvət etdim ki, onlar gəlsinlər və bizim müvafiq qurumlarla təmaslar əsnasında gələcək biznes imkanlarını yaxından incələsinlər.

Cənab Kanslerin dediyi kimi, biz eyni zamanda, regional təhlükəsizlik məsələlərini müzakirə etdik. Ermənistan–Azərbaycan normallaşma prosesi ilə bağlı mən Azərbaycanın mövqeyini bildirdim. İstəyirəm ki, Almanıyanın mətbuat nümayəndələri bilsinlər ki, Azərbaycan 30 ilə yaxın erməni işğalına məruz qalmışdır. Bu işğal və etnik təmizləmə nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizə yaxını işğal altına düşmüş və 1 milyondan çox azərbaycanlı Ermənistan tərəfindən öz doğma torpaqlarından qovulmuş və qaçqın-köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Biz iki il yarım əvvəl Vətən müharibəsi nəticəsində öz ləyaqətimizi, ərəzi bütövlüyümüzü, hüquqlarımızı döyüş meydanında bərpa etdik, Ermənistanı məğlub etdik və məcbur etdik ki, Ermənistan bizim torpaqlarımızdan çıxsın. Beləliklə, 28 il ərzində BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini icra etməyən Ermənistan cəmi 44 gün ərzində öz məğlubiyyəti ilə barışmalı oldu.

Onu da bildirməliyəm, əfsuslar olsun ki, vaxtilə Qarabağı Ermənistan kimi tanıyan Ermənistan rəhbərliyi sülh şansını itirdi. 2019-cu ildə Ermənistanın bugünkü baş naziri demişdi ki, «Qarabağ Ermənistandır və nöqtə» və bu, faktiki olaraq, sülh danışıqlarına vurulan ən böyük zərbə idi. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı biz sübut etdik ki, Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi! Biz nida işarəsini 2020-ci il noyabrın 8-də Şuşada qoyduq.

İndi isə sülhün zamanı çatıbdır. Biz Ermənistana sülh təklif etmişik, 5 prinsip əsasında sülh müqaviləsini təklif etmişik. Ümid edirəm ki, Ermənistan bu şansı qaçırmayacaq, nəhayət, Cənubi Qafqazda sülh və əməkdaşlıq dövrü başlayacaqdır. Təşəkkür edirəm.

* * *

Sonra mətbuat nümayəndələrinin sualları cavablandırıldı.

A p a r ı c ı: Əgər suallarınız varsa, buyurub verə bilərsiniz.

N i k o l K o n a t (*ARD televiziyası*): Cənab Kanslerə başqa bir mövzu ilə əlaqədar sualım var. Amerikanın bank sektoru ilə, «Silicon Valley Bank»la əlaqədardır. Almaniya nöqteyi-nəzərindən çıxış etsək, Sizcə bizim sərmayələrimizin təhlükəsizliyi təmin olunacaq, yoxsa yox?

O l a f Ş o l t s: Düşünürəm ki, 2009-cu ildəki bank böhranına baxsaq, bugünkü durumumuz daha yaxşıdır. Biz ötən böhrandan bir çox şeyi öyrəndik və aktual duruma hazırıq. Ona görə düşünürəm ki, narahatlığa ehtiyac yoxdur. Amerikanın, Britaniyanın, Almaniyanın reaksiyasına əsasən demək olar ki, hər şey, vəziyyət dəqiq qiymətləndirilir, nəzarət altındadır və müəyyən tədbirləri görmək üçün imkan mövcuddur. Ona görə Almaniya da narahat olmağa ehtiyac yoxdur, mən belə düşünürəm.

K a m r a n Q a s ı m o v (*REAL televiziyası*): Cənab Kansler, sualım Sizədir. Martin 2-də Ermənistanın baş naziri ilə keçirilmiş mətbuat konfransında

bildirdiniz ki, münaqişə Azərbaycanın və Ermənistanın ərazi bütövlüyü, eləcə də Dağlıq Qarabağın öz müqəddəratını təyinetmə hüququ əsasında həll oluna bilər və bu prinsiplər hamı üçün eynidir. Sualım belədir: bu prinsiplər Cənubi Osetiya, Abxaziya, Donbas, Dnestryanı kimi ərazilərə də şamil oluna bilərmi, şamil olunurmu? Təşəkkür edirəm.

Olaf Şolts: Sualınıza görə təşəkkür edirəm. Çox asan cavab verə bilərəm. Biz aktual bir münaqişəni götürək. Tutaq ki, Rusiyanın Ukraynanın bir hissəsini zəbt etmək cəhdi – biz buna heç vaxt yol vermərik, biz bununla razı deyilik və bu, yalançı referendumların nəticəsi kimi, Zaporıjyeni, Luqanskı, Xersonu və digər hissələri özünə cəlb etməklə deyil, yəni zəbt etməklə deyil. Biz bununla razı deyilik və biz burada öz mövqemizi aydın şəkildə bildirdik ki, BMT-nin Nizamnaməsi buna yol vermir, bu hərəkət beynəlxalq hüquqa ziddir. Biz həmçinin Dağlıq Qarabağı da respublika kimi qəbul etmədik, Dağlıq Qarabağı da tanımadıq. Burada da mövqemizi aydın şəkildə bildirlik.

– Cənab Prezident, indi isə sualım Sizədir. Siz Avropaya və Almaniyaya qaz ixracı haqqında məlumat verdiniz. Hansısa bir miqdarı deyə bilərsinizmi? Tutaq ki, Almaniyaya və yaxud Avropaya hansı miqdarda qaz göndərə bilərsiniz? Sizin şərtləriniz nədir? Ölkənizin şərtləri nədir? Uzunmüddətli əməkdaşlıq olmalıdır? Federal Kanslərdən də soruşmaq istəyirəm. Cənab Kansler, Siz nə deyirsiniz, Qarabağ Azərbaycandır mı? Bayaq dediniz Dağlıq Qara-

bağı respublika kimi tanımırsınız. Qarabağ Azərbaycanı bəyəcandırımı?

İ l h a m Ə l i y e v: Biz Avropa məkanına təbii qazı iki ildən bir qədər çox zaman kəsiyində ixrac edirik və ildən-ilə bu rəqəmlər artır. Rusiya–Ukrayna müharibəsindən sonra bizə Avropanın ən azı 10 ölkəsindən sifarişlər gəldi. Təkliflər gəldi ki, o ölkələrə də qaz təchizatını təmin edək, ya da ki, artıq qaz təchiz etdiyimiz ölkələrdə təchizatın həcmi artıraraq. Biz keçən il Avropa İttifaqı ilə imzalanmış Anlaşma Memorandumuna əsasən, 2027-ci ilə qədər 20 milyard kubmetr təbii qazı Avropa məkanına çatdırmağı planlaşdırırıq. Onu da bildirməliyəm ki, bizim qaz ixracatımız təkcə Avropa məkanı ilə məhdudlaşmır. Bizim üçün ən böyük bazar olan Türkiyəyə və Gürcüstana da qaz ixrac edirik. Ona görə gələcəkdə qazın ixracatını Avropa məkanına çatdırmaq üçün yeni kontraktlar imzalanmalıdır. Hazırda Azərbaycan qazı Türkiyə, Gürcüstan, Bolqarıstan, Yunanıstan və İtaliyaya çatdırılır. Bu ildən Rumıniyaya çatdırılmağa başlanmışdır. Bu ilin sonunda Macarıstana ilk qaz təchizatını həyata keçirmək fikrindəyik. Biz hazırda Albaniya hökuməti ilə Albaniyanın qaz təchizat şəbəkəsinin yaradılması və gələcəkdə Albaniyaya da qaz ixracatını təmin etmək üçün danışıqlara başlamışıq. Bizə sifariş edən ölkələr sırasında Çex Respublikası, Monteneqro, Bosniya və Herseqovina, Xorvatiya və digər ölkələr vardır. Təbii ki, Avropada yararlanmaqda olan interkonnektorlar da çox mühüm rol oynayır. Nə qədər çox interkonnektor olarsa,

bir o qədər də bizim Avropa məkanında qaz ixracat coğrafiyası genişləndirilə bilər. Təbii ki, uzunmüddətli kontraktlar imzalanmalıdır. Çünki yaxşı bilirəm ki, Avropada «yaşıl enerji»yə keçidə meyillər çox yüksəkdir və biz uzunmüddətli kontraktlarda maraqlıyıq. Ümid edirəm ki, bu məsələləri bir-biri ilə uzlaşdırı bilərik. Azərbaycanda bərpa olunan enerji növlərinə qoyulan sərmayəni nəzərə alsaq, hazırda elektrik enerjisinin istehsalına sərf olunan təbii qaz da Avropaya ixrac edilə bilər və beləliklə, gələcəkdə bizim nəzərdə tutduğumuzdan daha böyük rəqəmlə bizim ixracatımız ölçülə bilər.

O l a f Ş o l t s: Suala görə təşəkkür edirəm.

A p a r i c i: Cənab Prezident, verdiyiniz məlumata görə təşəkkür edirəm. Ürəkaçan məlumatdır və Azərbaycanın Avropaya ixrac edəcəyi miqdar təbii ki, bizim gələcəyimiz üçün vacibdir və maraqlarımız eynidir. Bərpa olunan enerji üzrə infrastrukturun inkişafı, tikintisi hər ikimizin marağına uyğundur. Təbii ki, «yaşıl enerji»nin də Azərbaycandan ixracı üçün potensial mövcuddur. Bu sahədə həm orta, həm də uzunmüddətli əməkdaşlıq mümkündür. Təbii ki, biz tullantılardan azad enerjide maraqlıyıq və bu sahədə bunu birgə təmin edə bilərik.

İkinci sualla əlaqədar qeyd etmək istərdim ki, Almaniya hələ o vaxt beynəlxalq səviyyədə öz fikrini bildirib və Dağlıq Qarabağı respublika kimi tanımayıb. Yəni bununla da öz mövqeyini bildiribdir.

Fikrət Doluxanov (*Azərbaycan İctimai Televiziyası*): Cənab Kansler, sualım Sizədir. Statistika baxsaq görürük ki, 2021-ci ildə Almaniyanın Ermənis-

tana ixracı 178 milyon avro təşkil edib. 2022-ci ildə isə bu rəqəm 505 milyon avroya çatıb. Avropa İttifaqının da Ermənistana ixracı 2021-ci ildə 753 milyon avro idisə, 2022-ci ildə artıq bu rəqəm 1,3 milyard avroya çatıb. Maraq doğuran fakt odur ki, Ermənistanın Rusiyaya ixracı 2021-ci ildə 800 milyon dollar idi. 2022-ci ildə isə bu rəqəm üçqat artıb və faktiki olaraq, 2,4 milyard dollara çatıb. Bu təəccüb doğuran rəqəmlər Avropa İttifaqında və Almaniyaada araşdırılırmı? Çünki bu rəqəmlər faktiki olaraq, Ermənistanın Rusiyaya qarşı qoyulan sanksiyalardan yayınmasını göstərir, sübut edir. Bu, Almaniya və Avropa İttifaqı tərəfindən araşdırılacaqmı və Ermənistan bu fəaliyyətə görə hansı formada cəzalandırıla bilər? Çox sağ olun.

Ola f Şolts: Sualınıza görə təşəkkür edirəm. Qısaca cavab verim. Biz müxtəlif ölkələrin ixraca-id-xala aid müxtəlif rəqəmlərinə baxmışıq, nəzərdən keçirmişik, həm Almaniya, həm Avropa İttifaqı üz-rə. Harada artmalar nəzərə çarpır, təbii ki, yoxlayı-rıq, iqtisadiyyatın inkişafı iləmi əlaqədardır, nə ilə əlaqədardır? Avropa İttifaqının adı işidir ki, dün-yada hər bir ölkəyə diqqətlə baxsın. Bununla əlaqə-dar müvafiq ofislər var, hansı ki, bununla birbaşa məşğuldur. Biz hamıya deyirik, hər bir ikitərəfli da-nışıqlarda deyirik, xahiş edirik diqqət yetirin ki, sanksiyalardan yan keçilməsin. Avropa Komissiya-sının prezidenti də bu fikri açıq şəkildə bildiribdir. Təşəkkür edirik.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Almaniya Federativ Respublikasına işgüzar səfəri martın 14-də başa çatdı.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Berlin şəhərinin Brandenburg Willy Brandt Aeroportunda Azərbaycan Prezidentini rəsmi şəxslər yola saldılar.

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR SƏFƏR

15 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarının Fövqəladə Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün Türkiyə Respublikasına səfərə gəlmişdir.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Ankaranın Esenboğa Hava Limanında dövlətimizin başçısının şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi rəsmi şəxslər qarşıladılar.

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ GÖRÜŞ

Ankara

15 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 15-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşmüşdür.

Ankaradakı Prezident sarayında dövlətimizin başçısının şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Dövlət başçıları birgə foto çəkdirdilər.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarının Fövqəladə Zirvə görüşünün məhz Türkiyədə keçirilməsi təşəbbüsünün Azərbaycan Prezidentinə aid olduğunu qeyd edən Türkiyə dövlətinin başçısı bu təşəbbüsə görə təşəkkürünü bildirdi.

Türk Dövlətləri Təşkilatının bu formatda keçirilən sammitlərinin əhəmiyyəti qeyd edildi, Zirvə görüşünün Türkiyədə baş vermiş zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılması mövzusunda həsr olunmasının önəmi vurğulandı.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələdən dərhal sonra ölkəmizin göstərdiyi

qardaşlıq dəstəyini və nümayiş etdirdiyi həmrəyliyi bir daha minnətdarlıqla xatırlatdı. Türkiyə Prezidenti Azərbaycanca olan xilasedicilərin və həkimlərin zəlzələ bölgəsində səylərini, həmçinin təbii fəlakətin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün ölkəmizin humanitar yardımlarını qeyd etdi.

Zəlzələ ilə bağlı bir daha başsağlığını çatdıran Prezident İlham Əliyev təbii fəlakətin Azərbaycan xalqını dərindən sarsıtdığını bildirdi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında qardaşlıq və dostluq münasibətlərinin «Bir millət – iki dövlət» prinsipinə uyğun olaraq bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, siyasi, iqtisadi, ticarət, enerji, müdafiə, müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi və regional məsələlər müzakirə olundu.

Həmçinin söhbət zamanı Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ DÖVLƏT BAŞÇILARININ FÖVQƏLADƏ ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ İŞTİRAK

Ankara

16 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə martın 16-da Ankarada Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Fövqəladə Zirvə görüşü keçirilmişdir.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev tədbirdə iştirak etdi.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi, digər dövlət və hökumət başçılarını qarşıladı.

Sonra birgə foto çəkdirildi.

Sammitin açılışı mərasimində çıxış edən Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən sonra «Fəlakət – fəvqəladə halların idarə edilməsi və humanitar yardım» mövzusunda Fövqəladə Zirvə görüşünün keçirilməsi təşəbbüsünə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını ifadə edərək, Zirvə görüşünün keçirilməsi çağırışı ilə çıxış etmiş Azərbaycan Prezidentinə şəxsən öz adından və Türkiyə xalqı adından təşəkkürlərini bildirdi.

Ankara Sammitində türkdilli ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafına mühüm töhfə verəcək qərarların qəbul olunacağını vurğulayan Rəcəb Tayyib Ərdoğan bu baxımdan Türk İnvestisiya Fondunun yaradılmasına dair qərarı xüsusi qeyd etdi. Dövlət başçısı bu fondun üzv ölkələr arasında infrastruktur, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, turizm, alternativ enerji və digər sahələrdə əməkdaşlığın daha da inkişafına mühüm töhfə verəcəyini bildirdi.

Xəzər hövzəsində Türk Dünyası ölkələri ilə neft, təbii qaz və elektrik enerjisi sahələrində irimiqyaslı layihələrin birlikdə uğurla həyata keçirildiyini vurğulayan Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəmərinin 16 ildir Azərbaycan, Türkmənistan və Qazaxıstan neftini dünya bazarlarına fasiləsiz çatdırdığını qeyd etdi. Onurğa sütununu TANAP-in təşkil etdiyi «Cənub Qaz Dəhlizi» sayəsində türk dövlətləri Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynadığını diqqətə çatdırırdı.

Türk Dövlətləri Təşkilatına sədrlik edən Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Türkiyədə baş vermiş zəlzələnin bütün Türk Dünyasını dərindən sarsıtdığını vurğuladı. Şavkat Mirziyoyev Türkiyədə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə görülən ehtiyat tədbirləri, zəlzələdən zərər çəkənlər üçün yüz minlərlə yeni evin tikilməsi, infrastrukturun qurulması ilə bağlı proqram və layihələrin əhəmiyyətini qeyd etdi. Bildirdi ki, zəlzələdən dərhal sonra görülən tədbirlər nəticəsində bir çox insanın həyatı xilas edilib.

Özbəkistan Prezidenti zəlzələ nəticəsində həlak olanların xatirəsini anmaq üçün hər il fevralın 6-sının Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində «Həyatını itirənlərin anım və birlik, bərabərlik və həmrəylik günü» elan olunmasını təklif etdi.

Son illərdə global iqlim dəyişikliyi nəticəsində dağıdıcı hadisələrin sayının və miqyasının artdığını vurğulayan Prezident Şavkat Mirziyoyev belə hadisələrin qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılmasında TDT-nin sistemli əməkdaşlıq platformasının, mülki müdafiə sisteminin yaradılmasının, qabaqcıl dünya təcrübəsinin tətbiqinin, ictimai məlumatlılığın artırılmasının, sıx əməkdaşlıq və dəstək mexanizmlərinin formalaşdırılmasının vacibliyini bildirdi. Dövlət başçısı Təşkilat çərçivəsində Təbii Fəlakətlərin Monitorinqi və Təhlili Mərkəzinin yaradılması təşəbbüsünü irəli sürdü.

Türkiyədə baş vermiş dağıdıcı zəlzələnin törətdiyi fəsadlar, qardaş ölkəyə edilən humanitar yardımlar barədə videoçarx nümayiş olundu.

Təbii fəlakət nəticəsində həlak olanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi.

Türkmənistan Parlamenti Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov çıxışında Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun TDT-nin növbəti toplantısında iştirakında ölkəsinin bu Təşkilata üzv dövlət kimi qəbul ediləcəyinə ümidvar olduğunu bildirdi. Ankara Zirvə görüşünün mövzusunun tarixi əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov türk dövlətlərinin bir-birinə hər-

tərəfli dost və qardaş dəstəyi verməsinin, belə ağır günlərdə bir olmasının vacibliyini vurğuladı.

* * *

Dövlətimizin başçısı Fövqəladə Zirvə görüşündə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan!

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları, əziz dostlar!

Qardaş Türkiyədə çoxsaylı insan tələfatına və xəsarət almasına səbəb olan güclü zəlzələnin fəsadları bizi olduqca kədərləndirdi. Bu dağıdıcı zəlzələ on minlərlə insanın həyatına son qoydu. Əziz qardaşım, faciə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, qardaş Türkiyə xalqına Azərbaycan xalqı adından bir daha dərin hüznə başsağlığı verir, yaralananlara şəfa diləyirəm.

Azərbaycan hökuməti və xalqı zəlzələ baş verən andan qardaş Türkiyəyə humanitar yardımlar etmək üçün səfərbər oldu. Azərbaycandan 940 nəfər, o cümlədən xilasedicilər, tibb personalı və könüllülər zəlzələ bölgəsinə göndərildi. Türkiyəyə göndərilmiş xilasedicilərin sayına görə Azərbaycan dünya ölkələri arasında birinci idi. Xilasedicilərimizin və həkimlərimizin səyi nəticəsində dağıntılar altından 53 nəfər sağ çıxarılıb. Həmçinin 780 nəfərin cəsədi dağıntılar altında aşkar edilib. Tibb personalımız ümumilikdə 3000-dən artıq şəxsə tibbi xidmət göstərilib.

Bu günə qədər 45 milyon ABŞ dollarından artıq vəsait AFAD və digər humanitar qurumların bank hesabına köçürülüb. Bununla yanaşı, qardaş Türkiyəyə 5320 ton humanitar yardım çatdırılıb. Azərbaycan və Türkiyə həm sevincli, həm də kədərli günlərdə daim bir-birinin yanındadır. Bundan sonra da belə olacaqdır.

Əminəm ki, əziz qardaşım, hörmətli Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi sayəsində Türkiyə bu zəlzələnin nəticələrini uğurla aradan qaldıracaqdır. Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsində ilk saatlardan başlayaraq son günə qədər Azərbaycana göstərdiyi siyasi və mənəvi dəstək bizə əlavə güc verdi.

44 günlük müharibə dövründə bütün Türkiyə xalqı Azərbaycanın yanında idi. Müharibə zamanı və tarixi Zəfərimizdən sonra Türkiyədən minlərlə dəstək və təbrik mesajları gəlmişdir. 2021-ci ilin iyun ayında Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərində Türkiyə ilə Azərbaycan arasında Şuşa Bəyannaməsi imzalandı və bizim əlaqələrimiz rəsmən müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırıldı.

Türkiyə son 20 ildə Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi ilə böyük və şərəfli yol keçib, dünyada söz sahibi olub, güc mərkəzinə çevrilib. Bu gün dünyada Türkiyə ilə hesablaşır və ona hörmət edirlər. Türkiyənin hərbi gücünü, müdafiə sənayesi sahəsində böyük uğurlarını indi dünyada hər kəs görür. Bu illər ərzində Türkiyədə davamlı sabitliyin təmin olunması, ölkənin inkişafı bütün Türk Dünyası üçün önəmli şərtidir.

2022-ci ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının Səmərqənddə keçirilmiş Zirvə görüşündə Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Türk Dünyasının Ali Ordənini ilə təltif edilməsi onun Türk Dünyasının gücləndirilməsində böyük xidmətlərini bir daha sübut edir. Əminəm ki, əziz qardaşım bundan sonra da uzun illər ölkələrimiz arasındakı qardaşlıq əsasında qurulmuş əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə böyük töhfələr verəcəkdir.

Əziz dostlar, 30 illik işğal dövründə yüzlərlə şəhər və kəndimiz, tarixi və dini abidələr, qəbiristanlıqlar Ermənistan tərəfindən məqsədli şəkildə dağıdılmışdır. Yerlə yeksan edilmiş Ağdam şəhərini xarici ekspertlər «Qafqazın Hirosiması» adlandırırlar. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda 67 məsciddən 65-i ermənilər tərəfindən dağıdılıb, qalan ikisindən isə donuz və inək tövləsi kimi istifadə edilibdir.

Təbii sərvətlərimiz talanıb, ətraf mühitə ciddi zərər vurulubdur.

Birinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində 4000-ə yaxın vətəndaşımız itkin düşmüşdür. Onların, demək olar ki, hamısı işgəncələrə məruz qalaraq qətlə yetiriliblər. Torpaqlarımız azad edildikdən sonra bir neçə yerdə kütləvi məzarlıq aşkar etmişik. Ermənistan hələ də azərbaycanlı itkinlərin taleyi barədə məlumat verməkdən yayınır.

Ermənistanın işğalına görə Azərbaycan dünyada mina ilə ən çox çirkləndirilmiş ölkələr sırasındadır. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra, yəni 2020-ci ilin noyabr ayından bəri 300-ə yaxın azərbaycanlı

mina partlayışı nəticəsində həlak olub və ya ağır yaralanıbdır.

2022-ci ildə Praqa və Soçidə Ermənistanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanımasına baxmayaraq, hələ də öz qoşunlarını tam olaraq Azərbaycan ərazilərindən çıxarmamışdır. Qarabağda qanunsuz erməni dəstələri və kriminal ünsürlər qalmaqdadır.

Ermənistan həm də Zəngəzur dəhlizinin açılması öhdəliyindən yayınır. Beləliklə, Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış Bəyanatı kobudcasına pozur və buna görə məsuliyyət daşmalıdır. 2020-ci ildə Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun Ermənistan işğalından azad olunmasından sonra Azərbaycan bu ərazilərdə genişmiqyaslı yenidən qurulma işləri aparır. Azərbaycan Ermənistan tərəfindən tamamilə dağıdılmış böyük ərazilərə həyatı yenidən qaytarır. Biz sıfırdan 9 yeni şəhər və birinci mərhələdə 300-dən çox kənd və qəsəbə qururuq.

Bu, milli hökumət tərəfindən postmünaqişə dövründə öz maliyyə resursları hesabına həyata keçirilən nadir və misli görünməmiş bir yenidən qurulma modelidir. Keçmiş məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına dönüşü üçün «Böyük Qayıdış» proqramının icrasına başlamışıq.

Yenidən qurulma prosesində Türkiyə şirkətləri podratçı kimi bir çox infrastruktur layihələrində fəal iştirak edirlər. Bu günə qədər Türkiyə şirkətləri ilə imzalanmış kontraktların dəyəri 3 milyard ABŞ dollarından çoxdur. Əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ər-

doğan azad edilmiş torpaqlara üç dəfə səfər edib, Şuşa, Füzuli, Zəngilan və Cəbrayıl gedib.

Fürsətdən istifadə edərək, işğaldan azad edilmiş Füzuli rayonunda Özbəkistan tərəfindən tikilən məktəbə və Qazaxıstan tərəfindən inşa olunan Yaradıcılıq Mərkəzinə görə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevə və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevə minnətdarlığımı bildirirəm.

Eyni zamanda, bildirmək istəyirəm ki, bu yaxınlarda Azərbaycan–Özbəkistan İnvestisiya Fondu və Azərbaycan–Qırğız İnkişaf Fondu yaradılmışdır.

Hörmətli həmkarlar, Türk Dünyası türk dövlətlərinin hüduqları ilə məhdudlaşmır. Türk Dünyası daha böyük coğrafiyanı əhatə edir. Dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayı 50 milyondan çoxdur. Onlardan cəmi 10 milyonu müstəqil Azərbaycan Respublikasında yaşayır.

Tarixi torpağımız olan Qərbi Zəngəzurun 1920-ci ilin noyabr ayında sovet hökumətinin qərarı ilə Azərbaycandan ayrılıb Ermənistana verilməsi Türk Dünyasının coğrafi cəhətdən ayrılmasına səbəb olmuşdur. 1991-ci ilə qədər bütün azərbaycanlılar indiki Ermənistan ərazisindən zorla qovulmuşlar. Ermənistan Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdakı olduğu kimi, indiki Ermənistan ərazisində, yəni Qərbi Azərbaycanda da mədəni irsimizi, məscidləri, tarixi abidələrimizi dağıtmışdır. Azərbaycan ictimaiyyəti dəfələrlə UNESCO-ya indiki Ermənistanda Azərbaycan xalqının mədəni irsinin monitorinq edilməsi məqsədilə bu ölkəyə faktaraşdırıcı missiyanın göndərilməsi xahişi ilə

müraciət etmişdir və UNESCO-dan müsbət cavab gözləyir.

Qərbi Azərbaycanda etnik təmizləməyə məruz qalmış həmvətənlərimiz indi Qərbi Azərbaycan İcmasında birləşiblər. Onlar tarixi torpaqlara sülh yolu ilə qayıdışı qarşılarına məqsəd qoyublar. Qərbi Azərbaycan İcmasının hazırladığı Qayıdış Konsepsiyasına əsasən, indiki Ermənistan ərazisindən zorla deportasiya olunmuş azərbaycanlıların öz yurdlarına qayıdışı üçün müvafiq verifikasiya və zəmanət mexanizmi olan və hüquqi baxımdan məcburi olan beynəlxalq razılaşma əldə edilməlidir.

Biz Azərbaycan dövləti olaraq, Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyini təmin edəcəyimiz kimi, Ermənistan da qarşılıq prinsipi əsasında Qərbi azərbaycanlıların hüquq və təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

Diqqətə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev çıxışında zəlzələ ilə əlaqədar Türkiyə xalqının yaşadığı ağrı-acının bütün türk dövlətləri tərəfindən paylaşıldığını bildirdi, ölkəsinin qardaş Türkiyəyə hər zaman yardım göstərməyə hazır olduğunu qeyd etdi. Türk dövlətlərinin bu vacib zamanda mükəmməl birlik və həmrəylik nümayiş etdirdiyini vurğulayan Qazaxıstan Prezidenti qardaşlığın, qarşılıqlı dəstəyin davamlı olmasını arzuladı. O, Türkiyə xalqının qarşılaşdığı hər çətinlikdən daha güclü formada çıxdı-

ğını qeyd etdi, Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə bu dəfə də belə olacağına əminliyini vurğuladı.

Qırğız Prezidenti Sadır Japarov çıxışında bu Zirvə görüşünün təbii fəlakətdən sonra keçirildiyini diqqətə çatdırdı, qırğız xalqı ilə türk xalqı arasında qədim tarixi əlaqələrin bundan sonra da davam edəcəyini bildirdi. Qırğızistanın Təşkilatın üzvləri arasında davamlı toplantıların keçirilməsinə böyük önəm verdiyini qeyd edən Sadır Japarov bu mənada üzv dövlətlər arasında siyasi dialoqun əhəmiyyətini vurğuladı. Çoxtərəfli əməkdaşlığın qırğız xalqı üçün çox mühüm olduğunu diqqətə çatdıran Prezident Sadır Japarov ölkələrimiz arasında strateji tərəfdaşlığı dəstəklədiyi və daha da inkişaf etdirdiyi üçün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə minnətdarlığını ifadə etdi.

Qırğız Prezidenti bugünkü Zirvə görüşünün mövzusunun «Fəlakət–fövqəladə halların idarə edilməsi və humanitar yardım» kimi məsələlərin Təşkilata üzv dövlətlərdən birgə fəaliyyət, sıx əməkdaşlıq tələb etdiyini diqqətə çatdırdı.

Seçkilərdə Türkiyə Prezidentinə uğurlar arzulayan Sadır Japarov məhz Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi ilə reallaşdırılan islahatların Türkiyə xalqını yeni-yeni uğurlara çatdıracağına əminliyini bildirdi.

Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban Türkiyədə baş vermiş zəlzələnin dəhşətli olduğunu bildirdi, yəni qurulma işlərində bu ölkəyə dəstək verməkdən şərafət duyacaqlarını diqqətə çatdırdı. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi ilə Türkiyənin sürətli inki-

şafının şahidi olduğunu vurğulayan Baş Nazir qarşıdakı müddətdə bunun davam edəcəyinə inamını ifadə etdi.

Bu gün dünyanın üzləşdiyi münaqişələrə toxunan Baş Nazir Türk Dövlətləri Təşkilatının üzv ölkələrinə güclü sülh səylərinə görə təşəkkürünü bildirdi. Qlobal iqtisadiyyatda cərəyan edən hadisələr nəticəsində müxtəlif blokların yaranmasının Macarıstanın maraqlarına uyğun olmadığını söyləyən Viktor Orban bütün ölkələr arasında əlaqələrin qurulmasının tərəfdarı olduqlarını vurğuladı. Türk dövlətlərinin Qafqaz və Mərkəzi Asiyadakı ölkələr olaraq açar rolu oynayacaqlarını, münasibətlərin qarşılıqlı hörmət çərçivəsində davam etdirilərək, bütün dünyaya örnək ola biləcəyini qeyd etdi. Bu məqsədlə Macarıstan olaraq enerji, ticarət və daşıma sahələrində birgə səyləri gücləndirməyə töhfə vermək niyyətində olduqlarını söylədi.

Şimali Kipr Türk Respublikasının Prezidenti Ərsin Tatar tədbirə dəvətə və bu Zirvə görüşünün keçirilməsi təşəbbüsünə görə Türkiyə və Azərbaycan prezidentlərinə minnətdarlığını bildirdi.

Prezident Ərsin Tatar güclü və böyük Türkiyə dövlətinin zəlzələnin fəsadlarını qısa vaxtda aradan qaldıracağına əminliyini bildirərək, belə hadisələr zamanı dost, qardaş ölkələrimiz arasında həmrəyliyin və birliyin böyük əhəmiyyət daşıdığını vurğuladı.

Sonra Türk Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının sədri və qardaş ölkənin hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasının sədr müavini Binəli Yıldırım, Türk Dövlətləri Təşkilatının baş katibi Kubanıçbek Ömüralıyev çıxış etdilər.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bu Zirvə görüşünün keçirilməsi təşəbbüsünə görə Prezident İlham Əliyevə bir daha minnətdarlıq etdi.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türk Dövlətləri Təşkilatının hazırkı sədri Özbəkistana da minnətdarlığını bildirdi. Zirvə görüşünə yekun vuran Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev sammitdə qəbul olunan qərarların ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın inkişafına yeni töhfələr verəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Sonda Ankara Bəyannaməsi və mülki müdafiə mexanizminin qurulmasına dair Protokol imzalandı.

* * *

Bu tədbirin əvvəlcə Şuşada keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Lakin Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələ ilə əlaqədar Prezident İlham Əliyev qardaş ölkəyə dəstək məqsədilə Ankarada keçirilməsi təklifi ilə çıxış etdi. Digər iştirakçı ölkələrin rəhbərləri ilə razılaşdırıldıqdan sonra bununla bağlı müvafiq qərar qəbul olundu.

«Fəlakət – fəvqəladə halların idarə edilməsi və humanitar yardım» mövzusunda həsr olunmuş Zirvə görüşü Türkiyədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində yaranmış fəvqəladə vəziyyətlə bağlı məsələlərin ən yüksək səviyyədə müzakirə edildiyi platformadır. Liderlər fəlakətlərlə mübarizədə Türk Dövlətləri Təşkilatı daxilində çoxtərəfli sıx əməkdaşlıq və koordinasiya mexanizmlərinin yaradılmasına diqqət cəmlənərək, regionda mövcud çağırışlarla bağlı məsləhətləşmələr apardılar.

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ DÖVLƏT BAŞÇILARININ BİRGƏ NAHARINDA İŞTİRAK

Ankara

16 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 16-da Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının birgə naharında iştirak etmişdir.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasına işgüzar səfəri martın 16-da başa çatdı.

Ankaranın Esenboğa Beynəlxalq Hava Limanında dövlətimizin başçısının şəərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyevi rəsmi şəxslər yola saldılar.

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

16 mart 2023-cü il

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin martın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng etmişdir.

Telefon danışığı əsnasında Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin məlum üçtərəfli razılaşmaları əsasında Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin olunmasına yönəlmiş praktiki tədbirlər müzakirə edilib.

Həmçinin regionda nəqliyyat-logistika və iqtisadi əlaqələrin inkişafı məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hər birinizə bahar əhvali-ruhiyyəsi, cansağlığı və gələcək işlərinizdə nailiyyətlər arzulayıram.

Azərbaycan torpağında çox qədim kökləri olan Novruz bayramı əcdadlarımızın indiki nəsillərə müqəddəs yadigarıdır. Zamanın bütün sınaqlarından çıxaraq əsrlərin yaddaşında silinməz izlər qoyan bu el bayramı uzaq dövrlərdən bəri xalqımızın mənəvi dünyasının dərinliklərinə nüfuz etmiş, ənənəvi dəyərlərimizin təşəkkülündə mühüm rol oynamışdır. Ulu babalarımızın zəngin daxili aləmi, müdrik həyat fəlsəfəsi və gələcəklə bağlı işıqlı arzuları bahar bayramında dolğun təəcəssümünü tapmışdır.

Ülvi bəşəri hisslərin daşıyıcısına çevrilən, yeniləşdirici gücə malik Novruz bayramı bu gün də insanlar arasında səmimi münasibətlərə yol açaraq dostluq, mərhəmət və xeyirxahlıq duyğularını möhkəmləndirir, cəmiyyətimizin vahid məfkurə ətrafında inkişafının ahəngdarlığını təmin edir. Milli varlığımızın ayrılmaz parçası saydığımız və yad təsirlərdən qoruduğumuz Novruz ənənələri mənəvi sərvətlərimizə hörmətlə yanaşmağımızın yüksək ifadəsi, eyni zamanda, bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə qiymətli töhfəmizdir.

Xatirəsini daim minnətdarlıqla andığımız şəhidlərimizin öz canları, qanları bahasına azadlıq bəxş etdikləri əzəli torpaqlarımızda gerçəkləşdirilən irimiqyaslı layihələr, geniş vüsət alan quruculuq işləri və əhalimizin doğma yurdlara qayıdışı ilə yenidən canlanan həyat yaz fəslinin Odlar diyarına builki gəlişinə xüsusi ab-hava qatır və rəmzi mənə qazandırır.

Ölkəmizin hüduqlarından uzaqlarda yaşayan, qəlbə vətən sevgisi ilə döyünən və baharı bizimlə birgə qarşılayan soydaşlarımıza bayram salamlarımı yetirirəm.

Bu əlamətdar bayramın hər evə, hər ocağa yeni sevinc, bol ruzi-bərəkət və firavanlıq gətirməsini arzu edirəm.

Novruz bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 17 mart 2023-cü il

TƏRTƏR RAYONUNA SƏFƏR

18 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Arzu Əliyeva martın 18-də Tərtər rayonuna səfərə gəlmişlər.

Dövlətimizin başçısı əvvəlcə Talış–Tapqaraqoyunlu–Qaşaltı sanatoriyası avtomobil yolunun açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov görülən işlər barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyevin 2021-ci il oktyabrın 3-də Tərtər rayonunda təməlini qoyduğu və 4 yaşayış məntəqəsini birləşdirən yeni avtomobil yolunun uzunluğu 22 kilometrdir. Talış–Tapqaraqoyunlu–Qaşaltı sanatoriyası yeni avtomobil yolunun eni 19 kilometrlik hissədə 9 metr, 3 kilometrlik hissədə isə 6 metr təşkil edir.

Bu yolun inşası layihəsi çərçivəsində İncəçay üzərində uzunluğu 84 metr olan avtomobil körpüsü tikilib. Üçaşırımlı körpünün eni 14,5 metrdir. Körpü 9 bal seysmiklik nəzərə alınmaqla inşa edilib.

Yolda aparılan tikinti işləri inşaat norma və qaydalarının tələblərinə uyğun yüksək keyfiyyətlə həyata keçirilib. Layihə üzrə yolboyu avtobus dayanana-

caqları inşa edilib, hərəkətin normal təşkili üçün digər zəruri infrastruktur yaradılıb.

Prezident İlham Əliyevə Tərtər rayonunun Talış kəndinin daxili yollarının tikintisi layihəsi barədə də məlumat verildi. Bildirildi ki, kənddaxili yolların ümumi uzunluğu 4,2 kilometrdir.

Tərtər rayonunun işğaldan azad edilmiş Talış, Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu və Qaşaltı Qaraqoyunlu kəndlərini keçməklə Naftalan şəhərinə doğru uzanan yeni yolun inşası yolboyu yerləşən yaşayış məntəqələrinin sakinlərinin rahat gediş-gəlişi ilə bərabər, bölgənin sosial-iqtisadi inkişafına töhfə verəcək. Yeni yol, həmçinin Tərtər şəhəri ilə yanaşı, alternativ olaraq Naftalan şəhərindən də bu istiqamətdə rahat və təhlükəsiz hərəkəti təmin edəcək.

Suqovuşan qəsəbə tam orta məktəbində yaradılan şəraitlə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Arzu Əliyeva martın 18-də Tərtər rayonunun Suqovuşan qəsəbə tam orta məktəbində yaradılmış şəraitlə tanış olmuşlar.

Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov görülməli işlər barədə dövlətimizin başçısına və birinci xanıma məlumat verdi.

2022-ci il martın 20-də dövlətimizin başçısı və xanımı Suqovuşana səfərləri çərçivəsində qəsəbədəki

yararsız vəziyyətdə olan 144 şagird-yerlik tam orta məktəbin binasında olmuş, təhsil müəssisəsindəki vəziyyətlə maraqlanmışlar. Prezident İlham Əliyev məktəb binasının əsaslı təmirinə başlanılması və işlərin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi ilə bağlı tapşırıqlar verdi.

Diqqətə çatdırıldı ki, ərazisi bir hektar olan məktəbdə 12 sinif otağı var. Şagirdlərin yüksək səviyyədə təhsil almaları üçün sinif otaqları zəruri dərs vəsaitləri ilə təchiz edilib. Təhsil ocağında, həmçinin informasiika kabinet, kitabxana, iki laboratoriya, 72 nəfərlik akt zalı və yeməcxana var. Məktəbdə internet, mebel-inventar və digər zəruri avadanlıqlar müasir tələblər səviyyəsindədir. Təhsil ocağının həyatında abadlıq işləri görüldü, futbol, basketbol və açıq oyun meydançaları yaradılıb.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı 30 ilə yaxın davam edən hərbi təcavüzü nəticəsində işğal olunan rayonların təhsil infrastrukturunu da tamamilə dağıdıb. İşğaldan azad edilən ərazilərdə dağıdılan təhsil infrastrukturunun bərpası istiqamətində Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları və tapşırıqları ilə hazırda mühüm işlər görülür. Bu, «Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı»nda əksini tapıb. Tədbirlər Planına əsasən, Elm və Təhsil Nazirliyinə 2022–2026-cı illərdə ərazi planlaşdırma sənədlərinə uyğun olaraq, yaşayış məntəqələrində təhsil müəssisələrinin tikintisi və bərpası ilə bağlı təkliflərin hazırlanması tapşırılıb.

Sənəddə qeyd edilib ki, Şuşa rayonunda 7, Ağdam rayonunda 29, Füzuli rayonunda 23, Zəngilan rayonunda 21, Kəlbəcər rayonunda 30, Laçın rayonunda 21, Qubadlı rayonunda 16, Cəbrayıl rayonunda 25, Xocavənd rayonunda 20, Tərtər rayonunda (Suqovuşan və Talış kəndləri daxil olmaqla) 5 məktəbəqədər və ümumi təhsil müəssisəsinin tikintisi və bərpası nəzərdə tutulur.

Suqovuşanda inşa olunacaq yaşayış məhəlləsinin təməlqoyma mərasimi

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Arzu Əliyeva martın 18-də Suqovuşan qəsəbəsində inşa oluna-
caq yaşayış məhəlləsinin təməlqoyma mərasimində iştirak etmişlər.*

Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov dövlətimizin başçısına məhəllə barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi sahəsi 2 hektardan çox olan məhəllədə 25-i birotalıq, 80-i ikiotaqlı, 75-i üçotaqlı, 10-u isə dördotaqlı olmaqla ümumilikdə 190 mənzil inşa ediləcək.

Məhəllədə, həmçinin futbol, idman və uşaq meydançaları, transformator yarımstansiyası və digər zəruri infrastruktur obyektlərinin tikintisi nəzərdə

tutulur. Burada, həmçinin geniş yaşıllıq zolaqları da salınacaq.

Prezident İlham Əliyev yaşayış məhəlləsinin təməlini qoydu.

**Suqovuşan su anbarının və ondan çıxan
magistral su kanalının əsaslı təmiri, su anbarı
boyunca yaradılan turizm infrastruktur
obyektlərinin tikintisi ilə tanışlıq**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Arzu Əliyeva martın 18-də Suqovuşan su anbarının və ondan çıxan magistral su kanalının əsaslı təmiri, su anbarı boyunca yaradılan turizm infrastruktur obyektlərinin tikintisi ilə tanış olmuşlar.

Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov dövlətimizin başçısına və xanımına görülmə işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Birinci Dövlət Proqramı çərçivəsində əsas infrastruktur obyektlərinin təmir-bərpa və yenedənqurma layihələri çərçivəsində Suqovuşan su anbarının və ondan çıxan magistral su kanalının əsaslı təmirinə başlanılıb. Hazırda su anbarının divarlarına beton örtüyün vurulması, oradakı bütün avadanlıqların əsaslı təmiri həyata keçirilir, magistral kanalda zəruri işlər görülür. Suqovuşan su anbarı boyunca ilkin turizm infrastruktur obyektlərinin yaradılma-

sına başlanılıb. Burada Turizm İnformasiya Bürosu inşa olunur, sahilboyu park salınır, avtodayanacaq tikilir.

Qarabağ iqtisadi rayonunda «Xaçınçay», «Köndələnçay-1», «Köndələnçay-2», «Köndələnçay-3» su anbarlarında paralel olaraq aparılan bərpa, əsaslı təmir və yenidənqurma işlərinin bu ilin sonunadək başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL MEDIA
HESABLARINDA**

18 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sosial media hesablarında Novruz bayramı münasibətilə foto paylaşıb. Fotonun üzərində: «Novruz bayramınız mübarək» sözləri yazılıb.

QEYDLƏR

1. İtaliya, İ t a l i y a R e s p u b l i k a s ı – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamacları, Padan düzənliyi, Apennin yarımadası, Siciliya və Sardiniya adaları daxildir. Sahəsi 301,3 min km², əhalisi 61 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 5–8, 34, 35, 200, 293.

2. Sercio Mattarella (d.1941) – İtaliyanın siyasi və dövlət xadimi. 2015-ci ildən İtaliya Respublikasının Prezidentidir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 5, 200.

3. Şuşa – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Sahəsi 289 km², əhalisi 32,8 min nəfərdir. Elmi ədəbiyyatda Şuşanın əsasının XVIII əsrin 50-ci illərinin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulması göstərilə də, tədqiqatlar Şuşanın qədim yaşayış məntəqəsi olduğunu qeyd edir. Qarabağ xanlığının mərkəzi olan Şuşa bir müddət Pənahəli xanın adı ilə Pənahabad adlandırılmışdır.

Şuşa 1813-cü il Gülüstən müqaviləsinə əsasən, Qarabağ xanlığının tərkibində Rusiyaya birləşdirildi. 1920-ci ilin martında erməni daşnaklarının Qarabağda törətdikləri qırğın nəticəsində Şuşanın bir hissəsi

tamamilə yandırıldı və minlərlə günahsız insan qətlə yetirildi. Lakin iyun ayının əvvəlində müsavətçilər və türk generalı Nuru Paşa Şuşanı erməni qəsbkarlarından xilas etdi. 1923-cü il Azərbaycan MİK-nin dekretinə əsasən, keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti təşkil olunduqda Şuşa muxtar vilayətin tərkibinə daxil edildi. 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusu Şuşa şəhərini 8 noyabr 2020-ci ildə işğaldan azad etmişdir. – 6, 144, 290, 304, 317, 319, 320.

4. İkinci Qarabağ müharibəsi – Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və Ermənistan silahlı qüvvələri arasında atəşkəsdən sonra müşahidə olunan ən gərgin döyüşlər. Tarixə «Vətən müharibəsi», «Dəmir Yumruq» əməliyyatı kimi daxil olan döyüşlər Azərbaycanın inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. Qarşıdurmalar 27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında başlamışdır. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə həm Ermənistan, həm də Azərbaycan tərəfindən qəbul edilən humanitar atəşkəs rəsmi olaraq 10 oktyabr tarixində qüvvəyə minsə də, Ermənistan silahlı qüvvələri atəşkəsi yəni-dən pozmuşdur. Döyüşlər zamanı Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandanın birbaşa rəhbərliyi ilə işğal altındakı torpaqlar uğrunda qəhrəmancasına mübarizə aparmış və qələbə qazanmışdır. 44 günlük müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qu-

badlı, 8 noyabrda isə Şuşa şəhəri işğaldan azad edilmişdir. Şuşa şəhərinin azad edilməsi ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinə ciddi zərbə vurulmuş, bununla da məğlubiyyətə məcbur edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabr 2020-ci il tarixinədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən çıxarılması razılaşdırılmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, işğal altındakı digər ərazilər Azərbaycana qaytarılmış, döyüşlər Azərbaycan tərəfinin inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. – 6, 67, 134, 304, 305.

5. «Azərenerji» – dövlət şirkəti. Elektrik sistemləri avadanlıqlarının texniki istismarı, elektrik enerjisinin ötürülməsi, bölüşdürülməsi, generasiya güclərinin və şəbəkələrinin planlaşdırılması və inkişaf məsələlərini həll edir. – 6.

6. Ağdam – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Ağdam şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1150 km², əhalisi 202,2 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ağdam şəhəri və əksər kəndləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli Bəyənata əsasən, 2020-ci il noyabrın 20-də Ağdam yenidən

Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir. Ermənistan silahlı qüvvələri Ağdamı boşaldıb Azərbaycan Respublikasına təhvil vermişdir. – 7, 271, 305, 319.

7. TAP, Trans–Adriatik boru kəməri– Azərbaycan qazını Yunanıstandan Albaniyaya, oradan Adriatik dənizindən keçərək İtaliyaya, daha sonra qərbi Avropaya nəql edən boru kəməri. – 8, 25, 195, 225, 231, 238.

8. Avropa İttifaqı (Aİ) – Avropa dövlətlərinin ən iri integrasiya birliyi. Avropa İttifaqına 27 dövlət daxildir.

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə 1993-cü ildə Maastrixtdə imzalanmışdır. Aİ azadlıq, demokratiya, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət, həmçinin hüququn aliliyi prinsiplərinə – üzv dövlətlər üçün ümumi olan prinsiplərə əsaslanır.

Aİ Avropada iqtisadi integrasiyanın daha da inkişaf etmiş formasıdır. İqtisadi və valyuta ittifaqı 1999-cu ildən fəaliyyətə başlamış və vahid valyuta – avro dövrüyyəyə buraxılmışdır. Aİ üzvləri yalnız Avropa dövlətləri ola bilər. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təşkilatın mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 8, 11, 22–24, 26, 27, 34, 36–38, 42, 48, 54, 55, 63–65, 69, 88, 153, 170, 171, 175–177, 179, 181, 243, 281, 286–289, 293, 295.

9. Serbiya, S e r b i y a R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Şərqi Avropada, Balkan yarımadasının mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 88 min km², əhalisi 7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Skupşinadır. Paytaxtı Belqrad şəhəridir. – 9, 10, 105, 106, 211.

10. Aleksandr Vuçiç (d.1970) – Serbiyanın dövlət və siyasi xadimi. 2017-ci ildən Serbiya Respublikasının Prezidentidir. – 9, 10, 105, 106, 215.

11. Litva, L i t v a R e s p u b l i k a s ı – Avropada, Baltik dənizinin şərq sahilində dövlət. Şimalda Latviya, cənub-şərqdə Belarus, cənub-qərbdə Polşa və Rusiyanın Kalininqrad bölgəsilə həmsərhəddir. Ərazisi 65 min km², əhalisi 2,8 milyon nəfərdir. Ölkəni Prezident idarə edir. Paytaxtı Vilyunus şəhəridir. – 11.

12. Vatikan, Vatikan Şəhər Dövləti – İtaliyanın paytaxtı Roma şəhərinin qərb hissəsində Monte-Vatikano adlanan təpə üzərində yerləşən mikrodövlət. Ölkənin ümumi sahəsi 0,44 km², əhalisinin sayı isə min nəfərdən çoxdur. Şəhər-dövlətin sərhədlərinin ümumi uzunluğu 2600 metrdir. Vatikan həm ərazisi, həm də əhalisinin sayına görə, dünya dövlətlərinin ən kiçik, eyni zamanda müstəqil və suveren ölkəsidir. Roma Papası tərəfindən idarə edilən teokratik monarxiya olan Vatikan 11 fevral 1929-cu il tarixi

xində Roma Katolik kilisəsi və İtaliya rəhbərliyi arasında imzalanmış Lüteran sazişi əsasında yaradılıb. – 13, 207.

13. «Qoşulmama Hərəkatı» – özlərini heç bir bloka tərəfdar olmadığını bildirmiş 120 dövlətin üzv olduğu, digər 17 ölkənin və 10 beynəlxalq təşkilatın müşahidəçi statusunda birləşdikləri blok. 1961-ci ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı Cakarta'dadır. Azərbaycan Respublikası 25–26 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində Hərəkatın 18-ci dövlət və hökumət başçılarının Zirvə görüşünə ev sahibliyi etmişdir. Bakı Sammiti ilə Hərəkata sədrlik 2019–2022-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasına keçmişdir. – 14–17, 97–99, 101, 103, 105, 107, 108, 112, 114–118, 121–124, 126–133, 135–145, 156–158, 164, 170, 171, 180, 185, 190, 191, 197, 198.

14. COVID-19 – koronavirus pandemiyası. 2019-cu ilin ortalarında Çinin mərkəzi Hubey əyalətində yerli sakinlərdə naməlum mənşəli virusun yayılması ilə başlanan xəstəlik. – 14, 23, 98, 99, 101, 103, 107, 114, 116, 118, 123, 126–128, 130, 132, 133, 136, 140, 142–145, 160, 164, 171, 185, 190, 198, 210, 266.

15. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMTTS) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5 daimi (Çin, Fran-

sa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü 1 səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır.

Dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan 24 oktyabr 2011-ci ildə BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmuşdur. – 16, 17, 56, 57, 131–133, 135, 139, 144, 180, 192, 290.

16. Rusiya, R u s i y a F e d e r a s i y a s ı – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Sahəsi 17,125 milyon km², əhalisi 146,5 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 22 respublika, 9 diyar, 46 vilayət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 4 muxtar vilayət və mahal daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 18, 19, 46–49, 54, 56, 58, 61, 62, 64, 89–92, 225, 264, 273, 280, 283, 287, 292, 293, 295, 313.

17. Vladimir Putin (d.1952) – 2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının Prezidenti olmuşdur. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-nin direktoru, 1999–2000 və 2008–2012-ci illərdə Rusiya hökumətinin başçısı olmuş, 2012 və 2018-ci illərdə isə yenidən Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilmişdir. – 19, 91–94, 232, 313.

18. Ukrayna – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 603,5 min km², əhalisi 42,4 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Radadır. Paytaxtı Kiyev şəhəridir. – 20, 46–48, 51, 61–63, 179, 225, 273, 280, 287, 292, 293.

19. Volodimir Zelenski (d.1978) – Ukraynanın dövlət xadimi və siyasətçisi. Rejissor, bədii direktor, aktyor. 2019-cu ildən Ukraynanın Prezidentidir. – 20.

20. Almaniya, A l m a n i y a F e d e r a t i v R e s p u b l i k a s ı – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 357 min km², əhalisi 83 milyon nəfərdir. AFR tərkibində 16 ərazisi olan federasiyadır. Dövlət başçısı Prezident, hökumət başçısı Federal Kanslerdir. Ali qanunverici hakimiyyət orqanı parlamentdən – Bundestaq və Bundesratdan ibarətdir. Paytaxtı Berlin şəhəridir. – 21–24, 220, 221, 226, 231, 239, 245, 248, 249, 254, 255, 262, 264–266, 277, 279, 280, 281, 284–292, 295, 296.

21. Avropa Komissiyası (AK) – Avropa İttifaqının (Aİ) dövlət strukturundan üstün siyasi institutlarından biri, ümumi idarəetmə orqanı. 1958-ci ildə Avropa iqtisadi integrasiya təşkilatları çərçivəsində yaradılmışdır.

Komissiya Avropa komissarlarından, sədrdən, sədrin 2 müavinindən və üzvlərdən ibarətdir. Avropa İt-

tifaqına hər bir üzv dövlət Avropa Komissiyasında 1 yerə malikdir.

Avropa Komissiyasının hazırladığı aktların və qərarların layihələri kitab formasında dərc olunur və geniş müzakirəyə təqdim edilir. Avropa Komissiyası Avropa İttifaqının büdcə layihəsini hazırlayır və onun yerinə yetirilməsini təmin edir. – 24, 26, 36, 194, 195, 238, 241, 295.

22. Gürcüstan – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 3,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 24, 37, 43, 45, 47, 48, 50, 51, 56, 61–63, 88, 175, 195, 238, 247, 249, 259, 263, 264, 266, 267, 293.

23. Rumıniya – cənub-şərqi Mərkəzi Avropada dövlət. Konstitusiyasına əsasən, Rumıniya demokratik dövlətdir. Ölkə başçısı Prezident, qanunverici orqan isə ikipalatalı parlamentdir. Ərazisi 238,3 min km², əhalisinin sayı 19,4 milyon nəfərdir. Paytaxtı Buxarest şəhəridir. – 24, 37, 70, 87, 88, 175, 195, 211, 238.

24. Macarıstan – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 93 min km², əhalisi 9,6 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Dövlət Şurasıdır. Paytaxtı Budapeşt şəhəridir. – 24, 37, 88, 150, 151, 175, 195, 211, 238, 309, 310.

25. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə qərb bazarlarına nəql edir. – 25, 36, 154, 176, 195, 229, 238, 242, 301.

26. TANAP, Trans-Anadolu qaz boru kəməri – Kəmə 2018-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Kəmərin uzunluğu 2000 km-dir. Borudan ildə təxminən 16 milyard m³ qaz ötürülməsi nəzərdə tutulur. Qaz Türkiyə – Bolqarıstan və Türkiyə – Yunanıstan sərhədindən Avropa ölkələrinə nəql edilir. – 25, 195, 225, 238, 243, 244, 301.

27. Şarl Mişel (d.1975) – belçikalı siyasətçi. 2014–2019-cu illərdə Belçikanın Baş Naziri olmuşdur. 2019-cu ildən Avropa İttifaqı Şurasının Prezidentidir. – 27, 36, 63, 153, 171, 281.

28. Heydər Əliyev, Heydər Əlirza oğlu (1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (1993–2003), 2 dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın Büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış, Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1976-cı ildə Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ildə isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş və eyni zamanda, SSRİ Nazirlər Soveti Sədri'nin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanınması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsipial fikirlər söyləmiş, keçmiş Dağlıq Qa-

rabağ münaqişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın ozamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi, iyunun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H.Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon Sammitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəkildə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühüm müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» fərmanı Azərbaycanın dünyaya və Avropaya integrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlu üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən Prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin Fəxri doktoru və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. – 28, 83, 92–94, 98, 99, 110, 113, 166, 218.

29. İsrail, İ s r a i l D ö v l ə t i – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 22,1 min km², əhalisi 8,7 milyon nəfərdir. İsrail Dövləti BMT Baş Məclisinin 1947-ci il 29 noyabr tarixli Qərarına əsasən yaradılmışdır. İsrail inzibati cəhətdən 6 mahala bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir, onu birpalatalı parlament seçir. Hökumətə geniş səlahiyyəti olan Baş Nazir başçılıq edir. Paytaxtı Yerusəlim şəhəridir. – 29–31, 186, 203.

30. Türkiyə, T ü r k i y ə R e s p u b l i k a s ı – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 783,5 min km², əhalisi 84,34 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 81 ilə (vilayətə) bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı Türkiyə Böyük Millət Məclisidir. Paytaxtı Ankara şəhəridir. – 32, 52, 53, 77–80, 125, 127, 217–219, 228, 233, 237, 238, 244, 258, 259, 262, 293, 297–304, 306, 308–312.

31. Avropa İnvestisiya Bankı – maliyyə qurumu. 1958-ci ildə Roma Anlaşması ilə Birliyin hədəflərini həyata keçirməsinə kömək edərək investisiyanı maliyyələşdirmək məqsədilə qurulmuşdur. Avropa İnvestisiya Bankı hüquqi və maliyyə muxtariyyətinə sahibdir.

Bankın üzvləri Avropa Birliyi üzvü olan dövlətlərdir. Bankın mərkəzi Lüksemburqdadır. AİB-in ən əsas hədəfi Avropa Birliyinin tarazlaşdırılmış inkişafına kömək etməkdir. Bununla yanaşı, Transavropa nəqliyyat və telekommunikasiya sahələrinin inkişafına, ətrafın qorunmasına, enerji mənbələrinin davamlılığının təmin olunmasına, sənaye və kiçik şirkətlərin rəqabət gücünün beynəlxalq aləmdə artırılmasına yönəlmiş layihələri maliyyə ilə təmin edir. Avropa İnvestisiya Bankı Avropa Birliyinin bankıdır və Avropa İttifaqının üzv dövlətlərinə məxsusdur. Onun rolu Avropa Birliyinin məqsədlərinə xidmət edən layihələri maliyyələşdirməkdir. – 36, 38.

32. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika

ka, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Sahəsi 9,5 milyon km², əhalisi 327,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 50 ştat və Kolumbiya federal paytaxt dairəsinə bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr Palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 39, 41, 42, 48, 61, 63, 64, 133, 134, 152, 191, 224, 259, 276, 281, 291.

33. Entoni Blinken (d.1962) – Amerika siyasətçisi və diplomatı. 2021-ci ildən Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibidir. – 39, 41, 43, 58, 63, 152, 281.

34. ATƏT – Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı. 57 üzv, 11 əməkdaşlıq üzrə tərəfdaş dövlətlə dünyanın ən böyük regional təşkilatıdır. Əsası 1973-cü ilin iyulunda Helsinkidə qoyulmuşdur. Burada Avropanın 33 dövlətinin, həmçinin ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət rəhbərləri iştirak edir. ATƏT «soyuq müharibə»nin qurtarmasından sonra Ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıraraq, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in Zirvə görüşlərində Azərbaycan nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 40, 45, 46, 48, 51, 52, 65, 192.

35. Laçın – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Laçın şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1835 km², əhalisi 79,9 min nəfərdir. Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli Bəyannatə əsasən, 1 dekabr 2020-ci ildə Laçın rayonu 28 il sonra yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir. – 42, 53, 54, 58–60, 69, 282, 319.

36. Zəngəzur mahalı, Z ə n g ə z u r q ə z a s ı – XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda inzibati ərazi vahidi. 1861-ci ildə təşkil edilmişdir. Çar Rusiyası hökumətinin 1867-ci il dekabr tarixli Fərmanına əsasən yaradılmış Yelizavetpol (Gəncə) quberniyasının tərkibinə daxil edilmişdir. – 42, 283.

37. İrakli Qaribaşvili (d.1982) – Gürcüstanın dövlət xadimi və siyasətçisi. 2013–2015-ci illərdə Gürcüstanın Baş Naziri olmuş, 2021-ci ildə isə yenidən Baş Nazir seçilmişdir. – 43, 45, 47, 50, 56, 62.

38. İran, İ r a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 81 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 24 ostanə bölünür. Ali qanunverici orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş Nazir təşkil, Prezident isə təsdiq edir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. – 43, 44, 237, 264.

39. Mehriban Əliyeva, Mehriban Arif qızı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–92-ci illərdə akademik M.Krasnovun rəhbərliyi altında Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondunu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür. 1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün 3 dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan–İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Azərbaycan xalqının ümummillî liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi, həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaradılmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, talassemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə UNESCO və İSESCO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005–2017-ci illərdə isə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliğinə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. 2015-ci ildə Bakıda keçirilmiş ilk Avropa oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri olmuş, oyunların yüksək səviyyədə keçirilməsində müstəsna xidmətlərinə görə «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 45, 83, 316, 317, 319, 320.

40. İkinci dünya müharibəsi (1939–1945) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanılmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almanıyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladı. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti sürətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini tutdu. Mayın 8-də Karlsruhda (Berlin yaxınlığında) Almaniyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponiyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla da İkinci dünya

müharibəsi başa çatdı. İkinci dünya müharibəsində 62 ölkə iştirak etmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağıdılmışdı. – 47.

41. Mixeil Saakaşvili (d.1967) – gürcü siyasətçisi. 2004–2007, 2008–2013-cü illərdə Gürcüstan Respublikasının Prezidenti, 2015–2016-cı illərdə Ukraynanın Odessa vilayətinin qubernatoru olmuşdur. – 49, 50, 51.

42. Mövlud Çavuşoğlu (d.1968) – Türkiyənin dövlət və siyasi xadimi. 2010–2012-ci illərdə AŞPA-nın başçısı olmuşdur. 2014-cü ildən Türkiyə Respublikasının Xarici İşlər naziridir. Azərbaycan Respublikasının «Dostluq» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 53, 77.

43. 10 noyabr Bəyanatı – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabrədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin keçmiş Dağlıq Qarabağın ətrafında Ermənistanın nəzarətindəki Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasının təmin edilməsi haqqında bəyanat. – 54, 123.

44. İrəvan – qədim Azərbaycan şəhəri. Azərbaycan Milli Şurasının 1918-ci il 29 may tarixli Qərarı ilə «bir siyasi mərkəz» olaraq, ermənilərə güzəşt edilmiş və o dövrdə Cənubi Qafqazda yaradılmış ilk erməni dövlətinin – Ermənistan Respublikasının paytaxtına çevrilmişdir. İrəvan müxtəlif dövrlərdə Sasani dövlətinin (III–VII əsrlər), Ərəb xilafətinin (VII– IX əsrlər), Səlcuq dövlətinin (XI–XIII əsrlər), Monqol imperiyasının (XIII–XIV əsrlər), Azərbaycan Qaraqoyunlu (1410–1468), Ağqoyunlu (1468–1501), Səfəvilər (1501–1736) dövlətlərinin, Nadir şah (1736–47) imperiyasının tərkibində olmuşdur. Nadir şahın ölümündən sonra Azərbaycan torpaqlarında müstəqil dövlətlər – xanlıqlar meydana gələrkən, burada İrəvan xanlığı (1747–1828) yaranmışdır.

Bütün tarixi dövrlərdə azərbaycanlılar İrəvan əhalisinin etnik tərkibində əsas yer tutmuşlar. Rusiyanın İrəvanı işğal etdiyi dövrdə İrəvanın 9700 nəfərlik əhalisinin 75,6 %-i Azərbaycan türkləri idi. Çarizmin erməniləri İran və Türkiyədən kütləvi şəkildə Şimali Azərbaycan torpaqlarına köçürməsi nəticəsində ermənilərin sayı artmağa başladı. – 56.

45. Moldova, Moldova Respublikası– Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 33,8 min km², əhalisi 3,5 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 40 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Kişinyov şəhəridir. – 61, 62.

46. Çin Xalq Respublikası (ÇXR) – Mərkəzi və Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 9,6 milyon km², əhalisi 1,4 milyard nəfərdir. İnzibati cəhətdən 22 əyalətə (Tayvansız), 5 muxtar rayona və mərkəz tabeliyində olan 3 şəhərə (Pekin, Şanxay, Tyantszin) bölünür. Ali dövlət hakimiyyəti orqanı Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisidir. Dövlət başçısı Çin Xalq Respublikasının Sədridir. Paytaxtı Pekin şəhəridir. – 63, 159–161, 208, 209, 234, 245, 256, 258, 261.

47. Fransa, Fransa Respublikası – Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 643,8 min km², əhalisi 68 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 101 departamentə bölünür. Qanunverici orqanı iki palatadan ibarət parlamentdir. İcra hakimiyyəti Prezident və Nazirlər Şurasına məxsusdur. Paytaxtı Paris şəhəridir. – 64, 69, 131.

48. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – müasir dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı. Qərarqahı Nyu Yorkda yerləşir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. BMT Nizamnaməsi 1945-ci il iyulun 26-da San Fransisko Konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanıb və 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minib. Hazırda BMT-yə 193 dövlət daxildir.

BMT-nin əsas orqanları Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi və Katiblikdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür. – 64, 104, 112, 122, 123, 129, 131, 132, 134, 136,

137, 139, 143, 144, 163, 164, 180, 184, 185, 188, 192, 198, 199, 200, 201, 205, 292.

49. Dünya İqtisadi Forumu, D a v o s İ q t i s a d i F o r u m u (DİF) – İsveçrənin kurort şəhəri Davosda keçirilən forum. 1971-ci ildə yaradılmışdır. Ötən əsrin 70-ci illərinin ortalarından forumun iclaslarına müxtəlif ölkələrin hakimiyyət nümayəndələri və iş dünyasının liderləri olan sahibkarlar dəvət edilməyə başlandı. 1987-ci ildən etibarən DİF Dünya İqtisadi Forumu adlandırılmağa başlanıb. Davos forumu üçün ənənəvi şəkildə illik keçirilən görüşlər xarakterikdir. DİF-in hər il keçirilməsində əsas məqsəd dövlət və hökumət başçılarını, beynəlxalq təşkilatları, elm adamlarını, nüfuzlu siyasətçiləri, iqtisadçıları, biznesmenlərin iştirakı ilə yeni beynəlxalq iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsini müzakirə və təşkil etməkdir. 27–31 yanvar 1995-ci ildə Heydər Əliyev ilk dəfə olaraq Dünya İqtisadi Forumunda iştirak etmək üçün İsveçrənin Davos şəhərində işgüzar səfərdə olub. Azərbaycan Respublikasının DİF-də ilk dəfə iştirakı münasibətilə forum çərçivəsində Azərbaycana həsr olunmuş görüş keçirilib və Heydər Əliyev ölkə haqqında, onun siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni inkişaf göstəriciləri barədə tədbir iştirakçılarına geniş məlumat verib. – 70, 189, 253, 256.

50. Tacikistan, T a c i k i s t a n R e s p u b l i k a s ı – Orta Asiyanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 143,1 min km², əhalisi 9,3 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi Bədxəşan Muxtar Vilayətinə, 2 vilayət və 45 rayona bö-

lünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Düşənbə şəhəridir. – 71.

51. Emoməli Rəhmon, E m o m ə l i Ş ə r i f o ğ l u (d.1952) – Tacikistanın dövlət və siyasi xadimi. 1992-ci ildə Tacikistan Ali Sovetinin Sədri olmuşdur. 1994-cü ilin noyabrından Tacikistan Respublikasının Prezidentidir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 71.

52. İordaniya, İ o r d a n i y a H a ş i m i l ə r K r a l l ı ğ ı – Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 92,3 min km², əhalisi 10,1 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 8 əyalətə bölünür. Dövlət başçısı Kral, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Əmman şəhəridir. – 72, 73.

53. Yaponiya – Sakit okeanın Şərqi Asiya sahilləri yaxınlığındakı adalarda dövlət. Sahəsi 378 min km², əhalisi 125,9 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 47 prefekturaya bölünür. Yaponiya konstitusiyalı monarxiyadır. Paytaxtı Tokio şəhəridir. – 74, 235, 264.

54. Naruhito Hironomiya (d. 1960) – 126-cı Yaponiya İmperatoru. 125-ci Yaponiya İmperatoru Akihironun oğlu. 2019-cu ildən Yaponiya İmperatorudur. – 74.

55. Estoniya, E s t o n i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada dövlət. Sahəsi 45,2 min km², əhalisi

1,3 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Tallinn şəhəridir. – 75.

56. Küveyt, K ü v e y t D ö v l ə t i – Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 17,8 min km², əhalisi 4,6 milyon nəfərdir. Küveyt konstitusiyalı monarxiyadır. Dövlət başçısı Əmirdir. Qanunverici orqan və hökumət Əmirə və birpalatalı Milli Məclisə tabedir. Paytaxtı əl-Küveyt şəhəridir. – 76.

57. Mustafa Kamal Atatürk, Q a z i M u s t a f a K a m a l (1881–1938) – Türkiyənin dövlət, siyasi və hərbi xadimi, Türkiyə Respublikasının banisi və ilk Prezidenti (1923–1938).

Atatürk 1919-cu ildə «Kamalçılar hərəkatı»na – milli azadlıq hərəkatına başçılıq etmişdir. 1920-ci ildə Atatürk Ankarada yeni parlament – Türkiyə Böyük Millət Məclisini (TBMM) yaratdı, məclisin və təşkil edilən hökumətin sədri seçildi. Sakarya çayı yaxınlığında qələbəyə görə TBMM Atatürkə marşal rütbəsi və «Qazi» fəxri adını vermişdir. 1922-ci ildə Atatürkün komandanlığı ilə Türk Ordusu Türkiyəni xarici müdaxiləçilərdən tamamilə azad etdi.

Atatürk soyadı ona 1934-cü ildə TBMM tərəfindən verilmişdir. – 77, 80, 218.

58. Rəcəb Tayyib Ərdoğan (d.1954) – Türkiyənin siyasi və dövlət xadimi. 1980-ci ildən siyasi fəaliyyə-tə başlamışdır. 1994-cü ilin martında İstanbul Bö-

yük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideridir.

2002-ci ildə keçirilən növbədənəknar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbəşinə hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Rəcəb Tayyib Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş Naziri, 2014-cü ilin sentyabrında və 2018-ci ilin aprelində yenidən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti seçilmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 78, 79, 298, 300, 301, 303–306, 308, 309, 311.

59. Xocalı soyqırımı – 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri və Xankəndidə yerləşən Rusiyanın 366-cı alayının əsgər və zabitləri Xocalıya hər tərəfdən hücum etmiş, şəhəri tamamilə yandırmışlar, 613 azərbaycanlı öldürülmüş, yüzlərlə şəhər sakini yaralanmış, itkin düşmüşdür. Faciəni qətləmin kimi dünyanın 10-dan çox ölkəsi, həmçinin ABŞ-ın 22 ştatı tanımışdır. – 81–84.

60. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESCO və İSESCO-nun Xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar səciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı

milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası və digər qurumlar fəaliyyət göstərir. – 83.

61. Leyla Əliyeva, L e y l a İ l h a m q ı z ı (d.1985) – Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, «Baku» jurnalının baş redaktoru, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük qızı. 2006–2008-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun magistraturasında oxumuş və bu institutda oxuyan azərbaycanlı tələbələrin nümayəndəsi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Moskvada Heydər Əliyev Fondunun filialına başçılıq edir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 83.

62. Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonları – 7 iyul 2021-ci ildə Azərbaycan Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında» Fərmanına əsasən yaradılmışdır. Qarabağ iqtisadi rayonuna Ağdam, Şuşa, Füzuli, Tərtər, Ağcabədi və Bərdə rayonları, yeni yaradılmış Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna isə işğaldan azad olunmuş Zəngilan, Qubadlı, Cəbrayıl, Laçın və Kəlbəcər rayonları daxil edilmişdir. – 86, 226, 237, 269, 276, 305–307.

63. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka, İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1991) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» Proqramına qoşulmuşdur. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 88, 155, 170, 176, 177, 179, 258.

64. Sergey Lavrov (d.1950) – 1994–2004-cü illərdə Rusiya Federasiyasının BMT-də daimi nümayəndəsi, 2004-cü ildən Xarici İşlər naziri və Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının üzvüdür. – 89–92, 94.

65. Ceyhun Bayramov, Ceyhun Əziz oğlu (d.1973) – iqtisadçı-hüquqşünas. 2018–2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri olmuşdur. 16 iyul 2020-ci ildən isə Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziridir. – 92, 142.

66. Bolqarıstan, Bolqarıstan Respublikası – Cənubi Avropada, Balkan yarımadasında dövlət.

Sahəsi 110,9 min km², əhalisi 7 milyon nəfərdir. İnzi-bati cəhətdən 9 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Pre-zident, ali qanunverici orqanı birpalatalı Xalq Məcli-sidir. Paytaxtı Sofiya şəhəridir. – 70, 95, 96, 154, 155, 210–212, 293.

67. Rumen Radev (d.1963) – Bolqarıstanın hərbi və siyasi xadimi, general-mayor. 2017-ci ildən Bol-qarıstan Respublikasının Prezidentidir. – 95, 155, 210–212.

68. Yunanıstan, Yunanıstan Respubli-kası – Cənubi Avropada dövlət. Sahəsi 132 min km², əhalisi 10,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 13 vila-yətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı parlamentdir. Paytaxtı Afina şə-həridir. – 95, 146, 155, 211, 233, 244, 293.

69. BMT Baş Assambleyası – BMT-nin qanunve-rici orqanı. Hal-hazırda hər bir sessiyada iştirak etməli olan və 5-dən çox nümayəndəsi olmayan 191 üzv dövlətdən ibarətdir. Baş Assambleya, Baş Assamble-yanın sessiyalarıarası görüşən 7 Əsas Komitə, Proses-sual Komissiya və Daimi Komissiyalar kimi Daimi Komitələrdən ibarətdir. O həmçinin Təhlükəsizlik Şurasının rəyi ilə növbəti 5 il müddətində fəaliyyət göstərəcək Baş Katibi təyin etmək üçün də məsuli-yət daşıyır. – 99, 122, 123, 126, 129, 136, 143, 144, 190.

70. Bosniya və Herseqovina – 1945–92-ci illərdə Yuqoslaviya Sosialist Federativ Respublikasının tərkibində olmuşdur. Yuqoslaviyanın tərkibindən çıxdıqdan sonra əhali arasında (müsəlman boşnak, serb və xorvat) milli və dini zəmində yaranmış mübahisə qanlı hərbi qarşıdurmaya səbəb oldu. 1993-cü ildə Deytonda (ABŞ) ümumi sülh haqqında Saziş imzalandı. 1995-ci ildə qüvvəyə minən Konstitusiyaya görə ölkədə Birləşmiş Bosniya və Herseqovinadan ibarət federativ respublika yaradıldı. Sahəsi 51,2 min km², əhalisi 3,5 milyon nəfərdir. Paytaxtı Sarayevo şəhəridir. – 101, 102, 126, 142, 293.

71. OPEC+ – Neft ixrac edən ölkələr təşkilatı. 1960-cı ildə yaradılmışdır. Tərkibinə İran, Venesuela, Küveyt, Səudiyyə Ərəbistanı, Əlcəzair, Nigeriya, Ekvador, Qabon, Anqola, İraq, Konqo, Liviya, BƏƏ, Ekvatorial Qvineya daxildir. Mənzil-qərargahı Vyanada yerləşir. – 108, 119.

72. Özbəkistan, Özbəkistan Respublikası – Orta Asiyanın mərkəzində dövlət. Sahəsi 448,8 min km², əhalisi 35,7 milyon nəfərdir. Özbəkistanın tərkibinə Qaraqalpaqistan Muxtar Respublikası və 12 vilayət daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Daşkənd şəhəridir. – 109, 110, 113, 126, 138, 139, 142, 233, 245, 307, 311.

73. Şavkat Mirziyoyev (d.1957) – Özbəkistanın dövlət və siyasi xadimi. 2003–2006-cı illərdə Özbəkistan Respublikasının Baş Naziri olmuşdur. 2016-cı il

dən Özbəkistan Respublikasının Prezidentidir. – 109, 110, 113, 126, 138, 139, 301, 302, 307, 311.

74. Mikayıl Cabbarov, Mikayıl Çingiz oğlu (d.1976) – hüquqşünas-iqtisadçı. 2004–2009-cu illərdə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf nazirinin müavini, 2013–2017-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri, 2017–2019-cu illərdə isə Vergilər naziri olmuşdur. 23 oktyabr 2019-cu ildən Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziridir. – 111, 244, 271.

75. SOCAR, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) – Azərbaycan Respublikası ərazisində neft sərvətlərindən istifadəni vahid siyasət əsasında həyata keçirən, neft sənayesinin idarəetmə strukturunu təkmilləşdirən, yanacaq enerji kompleksinin inkişafını təmin edən şirkət. Respublikanın bütün ərazisində (quru və dənizdə) neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənilməsi, emalı və nəqli, həmçinin onlardan alınan məhsulların daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olur. 1992-ci ildə «Azərneft» Dövlət Konserninin və «Azərneft-kimya» İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. ARDNŞ Azərbaycan Respublikasının təmsilçisi kimi, dünyanın tanınmış neft şirkətləri ilə «Hasılataın Pay Bölgüsü» Sazişi üzrə 30-a qədər neft müqaviləsi imzalamışdır.

ARDNŞ 2008-ci ildən mühasibat hesablarının beynəlxalq standartlarına keçmişdir. – 112, 211, 229–231, 239, 242, 246.

76. Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 83,6 min km², əhalisi 5,5 milyon nəfərdir. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin tərkibinə 7 əmirlik daxildir. Ali orqanı Federal Milli Şuradır ki, Prezidenti 5 il müddətinə seçir. Paytaxtı Abu-Dabi şəhəridir. – 114, 115, 126.

77. Sərdar Berdiməhəmmədov (d.1981) – Türkmənistanın dövlət və siyasi xadimi. 19 mart 2022-ci ildən Türkmənistan Prezidentidir. – 116, 126, 141, 302.

78. Türkmənistan – Orta Asiyanın cənub-qərbində dövlət. Sahəsi 491,2 min km², əhalisi 6 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 5 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Məclisdir. Paytaxtı Aşqabad şəhəridir. – 116, 117, 126, 141, 142, 233, 302.

79. Əlcəzair, Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikası – Şimali Afrikada dövlət. Sahəsi 2,38 milyon km², əhalisi 40,4 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 48 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı birpalatalı Milli Xalq Məclisidir. Paytaxtı Əlcəzair şəhəridir. – 120, 121, 126, 142.

80. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) – BMT-yə məxsus beynəlxalq dövlətlərarası təşkilat. 1946-cı ildə yaradılmışdır. Cenevrədə fəaliyyət göstərir. Nizamnaməsinə görə vəzifəsi ən təhlükəli xəstəliklərlə mübarizə, beynəlxalq sanitariya qaydalarının hazırlanması və s.-dir. – 128, 129, 137, 138, 190, 200.

81. Antonio Quterreş (d.1949) – Portuqaliyanın dövlət və siyasi xadimi. 1995–2002-ci illərdə Portuqaliyanın Baş Naziri, 1999–2005-ci illərdə Sosialist İnternasionalının sədri, 2005–2015-ci illərdə BMT-də Qaçqınların işi üzrə baş komissar olmuşdur. 2017-ci ildən BMT-nin Baş katibidir. – 136, 163.

82. Vyetnam, Vyetnam Sosialist Respublikası (VSR) – Cənub-Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 331,2 min km², əhalisi 97 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 50 əyalətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali orqanı birpalatalı Milli Məclisdir. Paytaxtı Hanoi şəhəridir. – 149.

83. Si Cinpin (d.1953) – Çinin dövlət və siyasi xadimi, fəaliyyətdə olan Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi. 2013-cü ildən Çin Xalq Respublikasının, ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının Sədridir. – 159, 208.

84. Nizami Gəncəvi, İlyas Yusif oğlu (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı 5 epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Onun ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi idealları parlaq bədii əksini tapmışdır, Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gəncəvi həm də döv-

rünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində şəxsiyyət azadlığı, insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 161, 163, 165, 166, 182, 184, 187, 189, 190, 193, 198, 199, 200, 201, 204.

85. Gəncə – Azərbaycan Respublikasında əhalisinə görə Bakıdan sonra ikinci böyük şəhər. Gəncə şəhəri Kiçik Qafqazın şimal-şərqində, Gəncə–Qazax düzənliyində yerləşir. Sahəsi 173 km², əhalisi 360,4 min nəfərdir. – 166, 184, 190, 247, 248.

86. Latviya, L a t v i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada, Pribaltikada dövlət. Sahəsi 64,5 min km², əhalisi 1,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 26 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Riqa şəhəridir. – 168–176, 178–180, 197, 198.

87. Səudiyyə Ərəbistanı, S ə u d i y y ə Ə r ə b i s t a n ı K r a l l ı ğ ı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 2,15 milyon km², əhalisi 34,2 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 4 əyalətə bölünür.

Səudiyyə Ərəbistanı mütləq teokratik monarxiyadır. Dövlət başçısı Kraldır. Ölkədə bütün hakimiyyət Krala məxsusdur. İcra orqanı Nazirlər Şurasıdır, Şurani Kral təyin və həm də başçılıq edir. Hökumətin nəzdində Məşvərət Şurası vardır. Müsəlmanların 2 müqəddəs şəhəri Məkkə və Mədinə Səudiyyə Ərəbistanında yerləşir. Paytaxtı Ər-Riyad şəhəridir. – 182, 183, 255.

88. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. Böyük Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal-şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 65,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 200.

89. Rişi Sunak (d.1980) – Britaniya dövlət və siyasi xadimi. 24 oktyabr 2022-ci ildən Britaniya Mühafizəkarlar Partiyasının rəhbəri, 25 oktyabr 2022-ci ildən isə Birləşmiş Krallığın Baş Naziridir. – 200.

90. Nobel mükafatı – Elm və insanlığa xidmət edənlərə təqdim edilən mükafat. İlk Nobel mükafatları 1901-ci il tarixindən verilməyə başlanmışdır. – 204.

91. Fransisk (d.1936) – 266-cı Roma Papası, indiki Vatikan hökmdarı. Cənubi amerikalı və Yezuit ordenindən ilk Papa. 2013-cü ildə Roma Papası seçildikdən sonra Fransisk adını qəbul etmişdir. – 206.

92. Albaniya, Albaniya Respublikası – Balkan yarımadasının cənub-qərbində yerləşən ölkə. Adriatik və İon dənizləri sahilində yerləşir və şimal-qərbdən Monteneqro, şimal-şərqdən Kosovo, şərqdən

Şimali Makedoniya və cənubdan Yunanıstan ilə həmsərhəddir. Ərazisi 28,7 min km², əhalisi 2,8 milyon nəfərdir.

Albaniya unitar parlamentar konsitutsional respublikadır. Paytaxtı Tirana şəhəridir. – 214–216.

93. Olaf Şolts (d.1958) – alman dövlət xadimi və siyasətçisi. Admaniya Sosial-Demokrat Partiyasının üzvüdür. 8 dekabr 2021-ci ildən Almaniyanın Federal Kansleridir. – 223, 284–286, 292, 294, 295.

94. Dünya Bankı – BMT-nin hökumətlərarası ixtisaslaşdırılmış idarəsi. 1944-cü ildə ABŞ-da Bretton-Vuds konfransında təsis olunmuşdur. İdarə Heyəti Vaşinqtondadır. Məqsədi inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi və sosial dirçəlişinə kömək etməkdir. Səhmdar cəmiyyəti formasındadır və iştirakçıları yalnız Beynəlxalq Valyuta Fondunun üzvləridir. Banka 188 dövlət daxildir. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Dünya Bankının üzvüdür. Bankın əsas məqsədi kasıb ölkələrə struktur islahatlarının həyata keçirilməsində və yoxsulluğun azaldılmasında yardım göstərməkdir. Ayrı-ayrı ölkələrdə sabit və davamlı inkişafa nail olmaq üçün Dünya Bankı öz maliyyə resurslarından, yüksəkixtisaslı kadrlardan və biliklər bazasından istifadə edir. – 224.

95. Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı – Qərbi və Şərqi Avropa, həmçinin MDB ölkələrini uzunmüddətli kreditlə təchiz edən regional dövlətlərarası bank.

1990-cı ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı London-da yerləşir. Bankın 61 üzvü var, eləcə də Avropa İnvestisiya Bankı və Avropa İttifaqı ora daxildir. – 224.

96. Naxçıvan – Azərbaycan Respublikasında şəhər, Naxçıvan Muxtar Respublikasının paytaxtı. Sahəsi 35 km², əhalisi 95 min nəfərdir. Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindəndir. Müasir Naxçıvan Antik və orta əsr şəhər yerinin xarabalıqları üzərində yerləşmişdir. E.ə. IX–VI əsrlərdə qədim Manna və Midiyanın, eramızın əvvəllərində Albaniyanın, IV əsrdən Sasanilərin tərkibində olmuşdur. 654-cü ildə isə Naxçıvanı ərəblər işğal etmişlər. Atabəylər dövlətinin (1136–1225) paytaxtlarından biri olmuşdur. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə qədər müxtəlif dövlətlərin nüfuz dairəsində olmuş, məhz bu ildən Rusiya imperiyasına birləşdirilmiş və qəza mərkəzinə çevrilmişdir. 1924-cü il fevralın 9-da Naxçıvan MSSR təşkil ediləndən muxtar respublikanın paytaxtıdır. – 237.

97. bp – dünyanın ən iri neft şirkətlərindən biri. 1909-cu ildən bir çox ölkələrdə neftin kəşfiyyatı, çıxarılması, emalı və satışı ilə məşğuldur. 1994-cü ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. – 239, 241.

98. Cəbrayıl – Azərbaycan Respublikasında inzi-bati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1050 km², əhalisi 80,8 min nəfərdir. 1993-cü

ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

4 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 239, 271, 307, 319.

99. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Enerji naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara Bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1768 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 242, 301.

100. Bakı–Tbilisi–Ərzurum – «Cənubi Qafqaz» qaz kəməri. Rəsmən 2007-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Kəmərin uzunluğu 970 km-dir (442 km Azərbaycandan, 248 km Gürcüstandan, 280 km isə Türkiyə ərazisindən keçir). Kəməre qaz «Şahdəniz»dən ötürülür. – 242.

101. Qırğız Respublikası – Orta Asiyanın şimal-şərqində dövlət. Sahəsi 200 min km², əhalisi 6,7 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 7 vilayət və 40 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Bişkek şəhəridir. – 245, 309.

102. Qazaxıstan, Qazaxıstan Respublikası – Avrasiyanın mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 2,7 milyon km², əhalisi 18,5 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlament-

dir. Paytaxtı Astana şəhəridir. – 258, 262, 301, 307, 308.

103. Bakı–Tbilisi–Qars – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni dəmir yolu ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi. 30 oktyabr 2017-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Yolun uzunluğu 826 km-dir. – 259, 263.

104. Hindistan, H i n d i s t a n R e s p u b l i k a s ı – Cənubi Asiyada dövlət. Ümumi sahəsi isə 3,2 milyon km², əhalisinin sayı 1,4 milyard nəfərdir. Hindistan Federativ parlamentli respublikadır. Paytaxtı Yeni Dehli şəhəridir. – 261.

105. Frank-Valter Ştaynmayer (d.1956) – Almaniya dövlət və siyasi xadimi. 2005–2009 və 2013–2017-ci illərdə Almaniyanın Xarici İşlər naziri, 2007–2009-cu illərdə isə vitse-kansler olmuşdur. Ştaynmayer Sosial-Demokrat Partiyasının üzvü və hüquq elmləri doktorudur. 2017-ci ildən Almaniya Federativ Respublikasının Prezidentidir. – 280, 281.

106. Çex, Ç e x i y a R e s p u b l i k a s ı – Mərkəzi Avropada dövlət. Sahəsi 78,9 min km², əhalisi 10,5 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 7 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı (Senat və Deputatlar Palatası) parlamentdir. 1993-cü ildən Çexoslovakiya Federasiyasının fəaliyyəti dayandırıldıqdan sonra Çexiya müstəqil dövlətdir. Paytaxtı Praqa şəhəridir. – 293.

107. Monteneqro – Cənub-Şərqi Avropada dövlət. Monteneqro Balkan yarımadasında yerləşir. Ümumi sahəsi 13,8 km², əhalisinin ümumi sayı 630 min nəfərdir. Dövlət quruluşu parlamentli respublikadır. Paytaxtı Podqoritsa şəhəridir. – 293.

108. Türk Dövlətləri Təşkilatı – 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvanda imzalanan Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyə arasında qurulmuş beynəlxalq təşkilat. 2019-cu ildə Özbəkistan da təşkilata üzv olmuşdur. – 297, 298, 300, 301, 302, 305, 310, 311, 312.

109. Qurbanqulu Berdiməhəmmədov (d.1957) – Türkmənistanın dövlət xadimi, Türkmənistan parlamentinin (Milli Gençes) Sədri. 2007–2022-ci illərdə Türkmənistanın Prezidenti olmuşdur. – 302.

110. Şuşa Bəyannaməsi – 2021-ci il iyunun 15-də Şuşada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan tərəfindən Şuşa şəhərində imzalanmış bəyannamə. – 304.

111. Birinci Qarabağ müharibəsi – keçən əsrin 80-ci illərinin sonlarından 1994-cü ilin mayına kimi cənub-qərbi Azərbaycanda yerləşən Qarabağ bölgəsinə Ermənistanın hücumu ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında baş vermiş ərazi münaqişəsi. Tərəflər arasında genişmiqyaslı döyüşlər əsasən 1992-ci ildə

başlanmışdır. 1994-cü ilin mayında atəşkəs əldə olunmuşdur. Munaqişənin ATƏT-in prinsipləri əsasında sülh yolu ilə danışıqlar vasitəsilə həlli üçün isə ATƏT-in Minsk qrupu yaradılmışdır. Müharibə nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüş, keçmiş Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonları isə işğal olunmuşdur. Müharibə zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri minlərlə hərbi cinayət törətmiş, beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərini kobudcasına pozmuş, atəşkəs elan olunduqdan sonra belə, Azərbaycan tərəfinin hərbi bölmələrini və dinc insanları mütəmadi olaraq atəşə tutmuş, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında etnik, milli və mədəni təmizləmə və ekoloji terror, eləcə də qanunsuz məskunlaşma işləri aparmışdır. – 305.

112. Zəngilan – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 707 km², əhalisi 42 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

20 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 307, 319.

113. Füzuli – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1386 km², əhalisi 144 min nəfərdir. 1993-cü ildə ərazisinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

27 sentyabr 2020-ci il tarixindən etibarən Azərbaycan Ordusu tərəfindən keçirilmiş əks-hücum əməliyyatı nəticəsində rayonun kəndləri, 17 oktyabr tarixində isə Füzuli şəhəri işğaldan tam azad edilmişdir. – 307, 319.

114. Kasım-Jomart Tokayev (d.1953) – Qazaxıstanın dövlət və siyasi xadimi. 2013–2019-cu illərdə Qazaxıstan Senatının Sədri olmuşdur. 2019-cu ildən Qazaxıstan Respublikasının Prezidentidir. – 307, 308.

115. UNESCO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət üzrə hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı 2 ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdə yerləşir. Azərbaycan 1992-ci ildən UNESCO-nun üzvüdür. – 307, 308.

116. Sadır Japarov (d.1968) – qırğız dövlət və siyasi xadimi. 2021-ci ildən Qırğız Respublikasının Prezidentidir. – 309.

117. Viktor Orban (d.1963) – Macarıstanın siyasi və dövlət xadimi. 1998–2002-ci illərdə Macarıstanın Baş Naziri olmuşdur. 2010-cu ildən yenidən Macarıstanın Baş Naziridir. – 309, 310.

118. Binəli Yıldırım (d.1955) – Türkiyə siyasətçisi və dövlət xadimi. 2015–2016-cı illərdə Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat naziri, 2016–2018-ci illərdə

Baş Naziri, 2018–2019-cu illərdə isə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədri olmuşdur. – 310.

119. Kubanıçbek Ömürəliyev (d.1960) – qırğız diplomatı. 11 noyabr 2022-ci ildən Türk Dövlətləri Təşkilatının baş katibidir. – 310.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abdullah ibn Hüseyn	– 72
Akufo-Addo Nana	– 14
Al Qasimi Saqr	– 114, 126
Al Saud Turki	– 182, 183
Augusto da Silva	– 16, 17
Bayramov Ceyhun	– 92, 142
Beqay Bayram	– 214, 215
Benabderrahman Ayman	– 120, 121, 126
Berdıməhəmmədov Sərdar	– 116, 126, 141, 302
Berdıməhəmmədov Qurbanqulu	– 302
Bermudes Migel	– 98
Bərzani Nəcirvan	– 32, 33
Blinken Entoni	– 39, 41, 43, 58, 63, 152, 281
Bonon Lui	– 152
Bottner Tomas	– 268, 269
Brodersen Per	– 271
Byanyima Vinni	– 184, 200
Cabbarov Mikayıl	– 111, 244, 271
Cinpin Si	– 159, 208
Çavuşoğlu Mövlud	– 53, 77
Çolako İon-Marçel	– 87, 88
Doluxanov Fikrət	– 294
Epifanov Yevgeni	– 273
Əl-Casir Məhəmməd	– 85, 86

Əl-Mənfi Yunis	– 118, 119, 126, 140
Əliyev Heydər	– 28, 83, 92–94, 98, 99, 110, 113, 166, 218
Əliyeva Arzu	– 316, 317, 319, 320
Əliyeva Mehriban	– 45, 83, 316, 317, 319, 320
Əliyeva Leyla	– 83
Ərdoğan Rəcəb Tayyib	– 78, 79, 298, 300, 301, 303–306, 308, 309, 311
Əs-Sabah əl-Cabir	– 76
Falk Tomas	– 234, 236
Fransisk	– 206
Freyberqa Vayra-Vike	– 165, 166, 189, 200
Gamlieli Gila	– 203
Gəncəvi Nizami	– 161, 163, 165, 166, 182, 184, 187, 189, 190, 193, 198, 199, 200, 201, 204
Harms Mixael	– 22, 24, 221, 223, 224, 227, 234, 236, 245, 247, 251, 254, 258, 260, 288, 270, 273, 278
Heusgen Kristof	– 45, 47, 49, 51, 53, 54, 58, 60, 61, 65
Hironomiya Naruhito	– 74
Hohaus Peter	– 227
Hoyer Verner	– 28, 36, 37
Honqbo Vu	– 159, 160
Hüseynov Emin	– 317, 319, 320
Xovayev İqor	– 18
İsdor Filip	– 126

Japarov Sadır	– 309
Karis Alar	– 75
Kappelhoff Jan-Bernd	– 254
Kasapoğlu Edison	– 227, 232, 242, 244
Kastro Fidel	– 99
Kazımov Taleh	– 274
Kerstgens Haynrix	– 260, 261
Klaar Toivo	– 153
Klaner Henrik	– 263
Knotzer Uve	– 247–249
Konat Nikol	– 291
Krause Tomas	– 275
Qalant Yoav	– 30, 31, 203
Qaribaşvili İrakli	– 43, 45, 47, 50, 56, 62
Qasımov Kamran	– 291
Qebreyesus Tedros	– 137, 138, 200
Qoldşmidt Pinhas	– 28, 29
Qrabar-Kitaroviç Kolinda	– 213
Qrossi Rafael	– 124
Quterreş Antonio	– 136, 163
Lavrov Sergey	– 89–92, 94
Lesli Oheneba	– 14
Levits Egils	– 168–171, 173, 174, 178, 197
Lətif Əbdül	– 107, 108, 126, 139, 140
Lorenzo Joao	– 17
Lyayen Ursula	– 24, 26, 36, 37, 171, 194, 224
Mattarella Sercio	– 5, 200
Matsa Con	– 12

Maria Şmid	– 40, 45, 46, 51, 52
Martin Klima	– 270
Məmmədov Saleh	– 316
Mixaelis Filip	– 249, 251
Mişel Şarl	– 27, 36, 63, 153, 171, 281
Mirziyoyev Şavkat	– 109, 110, 113, 126, 138, 139, 301, 302, 307, 311
Moratinos Migel	– 163, 164, 199
Mudavadi Musalia	– 126
Mustafa Kamal Atatürk	– 77, 80, 281
Nad Marton	– 150
Nauseda Gitanaş	– 11
Novak Merko	– 266
Noziri Xusrav	– 143
Olmert Ehud	– 186
Orban Viktor	– 309, 310
Ossuka Rouz	– 126
Ömürəliyev Kubançbek	– 310
Pallutt Mathias	– 227, 231
Profumo Alessandro	– 34, 35
Pololikaşvili Zurab	– 143
Putin Vladimir	– 19, 91–94, 232, 313
Radev Rumen	– 95, 155, 210–212
Ramos Jose	– 156, 157, 199
Rayrko Marius	– 255–258
Rəhmon Emoməli	– 71
Saakaşvili Mixeil	– 49–51
Sakellaropulu Katerina	– 146
Satyarthi Kailaş	– 204
Serageldin İsmail	– 165, 187, 189

Stoyanov Ruslan	– 154, 155
Sunak Rişi	– 200
Svins Filip	– 258
Sviyanoviç Jelka	– 101, 126, 141, 142
Şolts Olaf	– 223, 284–286, 292, 294, 295
Ştaynmayer Frank-Valter	– 280, 281
Tatar Ərsin	– 310
Tebbu Abdülməcrid	– 120
Txionq Van	– 149
Tokayev Kasım-Jomart	– 307, 308
Trondle Dirk	– 246
Urso Adolfo	– 5, 7
Valdes Salvador	– 97, 99, 126
Valovaya Tatyana	– 136, 137, 143
Vays Kristian	– 227
Vitorino Antonio	– 103, 104, 143
Vuçiç Aleksandr	– 9, 10, 105, 106, 215
Yıldırım Binəli	– 310
York Dohna	– 227, 230
Zelenski Volodimir	– 20

Coğrafi adlar göstəricisi

Abxaziya	– 47, 48, 62, 292
Afrika	– 131–133, 185, 189
Ağdam	– 7, 271, 305, 319
Aktau	– 258
Albaniya	– 214–216
Almaniya	– 21–24, 220, 221, 226, 231, 239, 245, 248, 249, 254, 255, 262, 264–266, 277, 279, 280, 281, 284– 292, 295, 296
Amerika Birləşmiş Ştatları	– 39, 41, 42, 48, 61, 63, 64, 133, 134, 152, 191, 224, 259, 276, 281, 291
Ankara	– 297, 298, 300, 312
Anqola	– 16, 17
Asiya	– 46, 131, 212, 227, 235, 252, 253, 258, 261, 264
Avrasiya	– 46, 217, 219
Avropa	– 25, 26, 28, 29, 37, 42, 4– 48, 58, 62, 63, 70, 95, 131, 159, 161, 176, 195, 196, 202, 212, 218, 224, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 238, 239, 240, 243, 250, 289, 292–294
Belqrad	– 130

Berlin	– 220, 221, 229, 279, 280, 284, 285, 286, 296
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	– 114, 115, 126
Bolqarıstan	– 70, 95, 96, 154, 155, 210– 212, 293
Bosniya və Herseqovina	– 101, 102, 126, 142, 293
Böyük Britaniya	– 200
Brüssel	– 27, 53, 63, 105, 153, 171, 282
Buxara	– 111
Cenevrə	– 47, 48, 136, 143
Cəbrayıl	– 239, 271, 307, 319
Çex Respublikası	– 293
Çin	– 63, 159–161, 208, 209, 234, 245, 256, 258, 261
Daşkənd	– 110, 111
Davos	– 11, 170
Donbas	– 292
Estoniya	– 75
Əlcəzair	– 120, 121, 126, 142
Əfqanıstan	– 258
Fransa	– 64, 69, 131
Frayburq	– 246
Füzuli	– 307, 319
Gəncə	– 166, 184, 190, 247, 248
Goranboy	– 248, 317
Gürcüstan	– 24, 37, 43, 45, 47, 48, 50, 51, 56, 61–63, 88, 175, 195, 238, 247, 249, 259, 263, 264, 266, 267, 293

Hamburq	– 230, 258, 266
Hindistan	– 261
Xankəndi	– 42, 69, 82
Xerson	– 292
Xivə	– 111
Xorvatiya	– 213
İordaniya	– 72, 73
İraq	– 32, 33, 107, 108, 126, 139, 140, 142
İran	– 43, 44, 237, 264
İrəvan	– 56
İsrail	– 29–31, 186, 203
İstanbul	– 77, 80
İsveçrə	– 254
İtaliya	– 5–8, 34, 35, 200, 293
Keniya	– 126, 142
Kəlbəcər	– 319
Kipr	– 244
Kuba	– 97–100, 126, 142
Küveyt	– 76
Qabon	– 126, 142
Qafqaz	– 19, 27, 43, 45, 47, 67, 88, 91, 152, 166, 176– 178, 181, 228, 291
Qana	– 14, 15
Qarabağ	– 41, 54–56, 58–61, 64, 68, 69, 110, 249, 256, 257, 282, 290, 292
Qars	– 258
Qaşaltı	– 316, 317

Qazaxıstan	– 258, 262, 301, 307, 308
Quba	– 28, 29, 31
Qubadlı	– 319
Qırğızıstan	– 245
Laçın	– 42, 53, 54, 58–60, 69, 282, 319
Larisa	– 146
Latviya	– 168–176, 178–180, 197, 198
Litva	– 11
Livan	– 6, 57, 226
Liviya	– 118, 119, 126, 140, 142
Luqansk	– 292
Macarıstan	– 24, 37, 88, 150, 151, 175, 195, 211, 238, 309, 310
Mingəçevir	– 237
Moldova	– 61, 62
Monteneqro	– 293
Moskva	– 56, 89
Münhen	– 21, 22, 25–28, 30, 32, 34, 36, 39, 40, 41, 45, 50, 67, 152, 221
Naftalan	– 317
Naxçıvan	– 237
Odessa	– 51
Osetiya	– 47, 48, 62, 292
Özbəkistan	– 109, 110, 113, 126, 138, 139, 142, 233, 245, 307, 311
Portuqaliya	– 254
Praqa	– 91, 306

Roma	– 13
Rumniya	– 24, 37, 70, 87, 88, 175, 195, 211, 238
Rusiya	– 18, 19, 46–49, 54, 56, 58, 61, 62, 64, 89–92, 225, 264, 273, 280, 283, 287, 292, 293, 295, 313
Riqa	– 178
San-Marino	– 12, 13
Sarayevo	– 102
Serbiya	– 9, 10, 105, 106, 211
Səmərqənd	– 111
Səudiyyə Ərəbistanı	– 182, 183, 255
Soçi	– 91, 306
Sofiya	– 210, 211
Suqovuşan	– 317, 319, 320
Sumqayıt	– 235, 236, 245
Suriya	– 127
Slovakiya	– 211
Şuşa	– 6, 144, 290, 304, 317, 319, 320
Tacikistan	– 71
Talış	– 316, 317, 319
Tanzaniya	– 126, 142
Tapqaraqoyunlu	– 316
Tbilisi	– 43
Tərtər	– 316, 317, 319
Timor-Leste	– 156, 157, 199
Tirana	– 214
Türkiyə	– 32, 52, 53, 77–80, 125, 127, 217–219, 228, 233,

	237, 238, 244, 258, 259, 262, 293, 297–304, 306, 308–312
Türkmənistan	– 116, 117, 126, 141, 142, 233, 302
Ukrayna	– 20, 46–48, 51, 61–63, 179, 225, 273, 280, 287, 292, 293
Vatikan	– 13, 207
Vyetnam	– 149
Yaponiya	– 74, 235, 264
Yunanıstan	– 95, 146, 155, 211, 233, 244, 293
Zaporıjye	– 292
Zəngəzur	– 42, 283
Zəngilan	– 307, 319

MÜNDƏRİCAT

İTALİYA RESPUBLİKASININ ŞİRKƏTLƏR
VƏ «MADE IN ITALY» NAZİRİ ADOLFO
URSONUN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

13 fevral 2023-cü il..... 5

SERBİYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB ALEKSANDR VUÇİÇƏ

13 fevral 2023-cü il..... 9

LİTVA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB GİTANAS
NAUSEDAYA

13 fevral 2023-cü il..... 11

SAN-MARİNO RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ
CON MATSA İLƏ GÖRÜŞ

14 fevral 2023-cü il..... 12

QANA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏ
YENİ TƏYİN OLUNMUŞ FÖVQƏLADƏ VƏ
SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ OHENEBA LESLİ
AKUA AKƏYİ OPOKU-VARE İLƏ GÖRÜŞ

14 fevral 2023-cü il..... 14

**ANQOLA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏ
YENİ TƏYİN OLUNMUŞ FÖVQƏLADƏ
VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ AUQUSTO DA
SİLVA KUNYA İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il..... 16

**RUSİYA FEDERASIYASININ XARİCİ İŞLƏR
NAZİRLİYİNİN AZƏRBAYCAN–
ERMƏNİSTAN MÜNASİBƏTLƏRİNİN
NORMALLAŞDIRILMASI ÜZRƏ XÜSUSİ
NÜMAYƏNDƏSİ İQOR XOYAYEV
İLƏ GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il..... 18

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

14 fevral 2023-cü il..... 19

**UKRAYNA PREZİDENTİ VOLODİMİR
ZELENSKİ İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

15 fevral 2023-cü il..... 20

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKASINA
SƏFƏR**

17 fevral 2023-cü il..... 21

**ALMANİYANIN ŞƏRQİ BİZNES ASSOSİA-
SIYASININ BAŞ İCRAÇI DİREKTORU
MİXAEL HARMS İLƏ GÖRÜŞ**

17 fevral 2023-cü il..... 22

**MÜNHEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSI
ÇƏRÇİVƏSİNDƏ «BORU ARZULARI:
GƏLƏCƏYƏ UYGUN ENERJİ TƏHLÜKƏ-
SİZLİYİ» MÖVZUSUNDA DƏYİRMİ
MASADA İŞTİRAK**

17 fevral 2023-cü il..... 25

**AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİ-
DENTİ ŞARL MİŞEL İLƏ GÖRÜŞ**

17 fevral 2023-cü il..... 27

**AVROPA RAVVİNLƏRİ KONFRANSININ
PREZİDENTİ PİNHAS QOLDŞMİDT
İLƏ GÖRÜŞ**

17 fevral 2023-cü il 28

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN MÜDAFİƏ NAZİRİ
YOAV QALANT İLƏ GÖRÜŞ**

17 fevral 2023-cü il 30

**İRAQ KÜRDÜSTANI REGIONUNUN
BAŞÇISI NƏÇİRVAN BƏRZANİ İLƏ GÖRÜŞ**

18 fevral 2023-cü il..... 32

**İTALİYANIN «LEONARDO» ŞİRKƏTİNİN
BAŞ İCRAÇI DİREKTORU ALESSANDRO
PROFUMO İLƏ GÖRÜŞ**

18 fevral 2023-cü il..... 34

AVROPA İNVESTİSİYA BANKININ PREZİ-
DENTİ VERNER HOYER İLƏ GÖRÜŞ

18 fevral 2023-cü il..... 36

ABŞ DÖVLƏT KATİBİ ENTONİ BLİNKEN
VƏ ERMƏNİSTAN RESPUBLİKASININ BAŞ
NAZİRİ NİKOL PAŞİNYAN İLƏ GÖRÜŞ

18 fevral 2023-cü il 39

ATƏT-in BAŞ KATİBİ XANIM HELQA
MARİA ŞMİD İLƏ GÖRÜŞ

18 fevral 2023-cü il 40

TELEVİZİYA KANALLARINA MÜSAHİBƏ

18 fevral 2023-cü il..... 41

«DAĞLARI AŞMAQ? CƏNUBİ QAFQAZDA
TƏHLÜKƏSİZLİYİN QURULMASI»
MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ PLENAR
İCLASDA İŞTİRAK

18 fevral 2023-cü il..... 45

AZƏRBAYCAN TELEVİZİYA KANAL-
LARINA MÜSAHİBƏ

18 fevral 2023-cü il..... 67

TACİKİSTAN RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB EMOMƏLİ
RƏHMONA

22 fevral 2023-cü il..... 71

**İORDANIYA KRALI II ABDULLAH
İBN HÜSEYNƏ**

22 fevral 2023-cü il..... 73

**YAPONİYA İMPERATORU ƏLAHƏZRƏT
NARUHİTOYA**

22 fevral 2023-cü il..... 74

**ESTONİYA RESPUBLİKASININ PREZİ-
DENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB ALAR
KARİSƏ**

22 fevral 2023-cü il..... 75

**KÜVEYT DÖVLƏTİNİN ƏMİRİ
ƏLAHƏZRƏT ŞEYX NƏVAF
ƏL-ƏHMƏD ƏL-CABİR ƏS-SABAHA**

25 fevral 2023-cü il..... 76

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR
SƏFƏR**

25 fevral 2023-cü il..... 77

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ GÖRÜŞ**

25 fevral 2023-cü il..... 78

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL MEDİA
HESABLARINDAN**

25 fevral 2023-cü il..... 81

**XOCALI QURBANLARININ XATİRƏSİNƏ
UCALDILMIŞ ABİDƏNİ ZİYARƏT**

26 fevral 2023-cü il..... 82

**İSLAM İNKİŞAF BANKI QRUPUNUN
PREZİDENTİ MƏHƏMMƏD SÜLEYMAN
ƏL-CASİR İLƏ GÖRÜŞ**

26 fevral 2023-cü il..... 85

**RUMİNİYA PARLAMENTİ DEPUTATLAR
PALATASININ SƏDRİ İON-MARÇEL
ÇOLAKONUN RƏHBƏRLİK ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

27 fevral 2023-cü il..... 87

**RUSİYA FEDERASIYASININ XARİCİ
İŞLƏR NAZİRİ SERGEY LAVROV
İLƏ GÖRÜŞ**

27 fevral 2023-cü il..... 89

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB
RUMEN RADEVƏ**

28 fevral 2023-cü il..... 95

**KUBA RESPUBLİKASININ VİTSE-
PREZİDENTİ SALVADOR ANTONİO
VALDES MESANIN BAŞÇILIQ ETDİYİ
NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

28 fevral 2023-cü il..... 97

BOSNİYA VƏ HERSEQOVİNANIN
RƏYASƏT HEYƏTİNİN SƏDRİ XANIM
JELKA SVİYANOVİÇ İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 101

BEYNƏLXALQ MİQRASIYA TƏŞKİLATININ
BAŞ DİREKTORU ANTONİO VİTORİNO İLƏ
GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 103

SERBİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ALEKSANDR VUÇİÇ İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 105

İRAQ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ƏBDÜL LƏTİF RƏŞİD İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 107

ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ŞAVKAT MİRZİYOYEV
İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 109

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİNİN
ALİ ŞURASININ ÜZVÜ, RAS ƏL-XEYMƏ
ƏMİRLİYİNİN HAKİMİ ƏLAHƏZRƏT
ŞEYX SAUD BİN SAQR ƏL-QASİMİ
İLƏ GÖRÜŞ

1 mart 2023-cü il..... 114

**TÜRKMƏNİSTAN PREZİDENTİ
SƏRDAR BERDİMƏHƏMMƏDOV
İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il..... 116

**LİVİYA DÖVLƏTİ PREZİDENT
ŞURASININ SƏDRİ MƏHƏMMƏD
YUNİS ƏL-MƏNFİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il..... 118

**ƏLCƏZAİR XALQ DEMOKRATİK
RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİRİ
AYMAN BENABDERRAHMAN İLƏ
GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il..... 120

**BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATI BAŞ
ASSAMBLEYASININ 77-ci SESSİYASININ
PREZİDENTİ ÇABA KOROŞİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il..... 122

**ATOM ENERJİSİ ÜZRƏ BEYNƏLXALQ
AGENTLİYİN BAŞ DİREKTORU
RAFAEL MARIANO QROSSİ İLƏ GÖRÜŞ**

2 mart 2023-cü il..... 124

**«QOŞULMAMA HƏRƏKATI»NIN
COVID-19-a QARŞI MÜBARİZƏ ÜZRƏ
TƏMAS QRUPUNUN ZİRVƏ GÖRÜŞÜ**

2 mart 2023-cü il..... 126

**COVID-19-a QARŞI MÜBARİZƏ ÜZRƏ
TƏMAS QRUPUNUN ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ
İŞTİRAK EDƏN DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT
BAŞÇILARININ, BEYNƏLXALQ TƏŞKİLAT-
LARIN RƏHBƏRLƏRİNİN ŞƏRƏFİNƏ
VERİLMİŞ ZİYAFƏTDƏ İŞTİRAK**

2 mart 2023-cü il..... 145

**YUNANISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ XANIM KATERİNA
SAKELLAROPULUYA**

3 mart 2023-cü il..... 146

**8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR
GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN
QADINLARINA TƏBRİK**

6 mart 2023-cü il..... 147

**VYETNAM SOSİALİST RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB VO VAN TXIONQA**

6 mart 2023-cü il..... 149

**MACARISTANIN İQTİSADİ İNKİŞAF
NAZİRİ MARTON NAD İLƏ GÖRÜŞ**

6 mart 2023-cü il..... 150

**ABŞ DÖVLƏT DEPARTAMENTİNİN
QAFQAZ DANIŞIQLARI ÜZRƏ BAŞ
MÜŞAVİRİ LUİ BONO İLƏ GÖRÜŞ**

6 mart 2023-cü il 152

AVROPA İTTİFAQININ CƏNUBİ QAFQAZ
ÜZRƏ XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ TOİVO
KLAAR İLƏ GÖRÜŞ

6 mart 2023-cü il..... 153

BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ
FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ
RUSLAN STOYANOV İLƏ GÖRÜŞ

7 mart 2023-cü il..... 154

TİMOR-LESTE DEMOKRATİK RESPUB-
LİKASININ PREZİDENTİ JOSE RAMOS
HORTA İLƏ GÖRÜŞ

7 mart 2023-cü il..... 156

ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİNİN
AVROPA MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ XÜSUSİ
NÜMAYƏNDƏSİ VU HONQBO İLƏ GÖRÜŞ

7 mart 2023-cü il..... 159

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN SOSIAL ŞƏBƏKƏ
HESABLARINDAN

7 mart 2023-cü il..... 162

BMT-nin SİVİLİZASIYALAR ALYANSININ
ALİ NÜMAYƏNDƏSİ MİGEL ANXEL
MORATİNOS İLƏ GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il..... 163

NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN HƏMSƏDRLƏRİ VAYRA
VİKE-FREYBERQA VƏ İSMAİL SERA-
GELDİN, SABİQ DÖVLƏT VƏ HÖKUMƏT
BAŞÇILARI, MƏRKƏZİN İDARƏ
HEYƏTİNİN ÜZVLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il..... 165

LATVİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
EGİLS LEVİTSİN RƏSMİ QARŞILANMA
MƏRASİMİ

8 mart 2023-cü il..... 168

LATVİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
EGİLS LEVİTS İLƏ MƏHDUD TƏRKİBDƏ
GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il..... 170

RƏSMİ LANÇ ƏSNASINDA GENİŞ
TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

8 mart 2023-cü il..... 173

LATVİYA RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
EGİLS LEVİTS İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR

8 mart 2023-cü il..... 174

SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANI KRAL FAYSAL
İSLAM ARAŞDIRMALAR MƏRKƏZİNİN
İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ ŞAHZADƏ
TURKİ AL FAYSAL AL SAUD İLƏ GÖRÜŞ

9 mart 2023-cü il..... 182

**BMT-nin İNSANIN İMMUNÇATIŞMAZLIĞI
VİRUSU/QAZANILMIŞ İMMUNÇATIŞMAZ-
LIĞI SİNDROMU ÜZRƏ BİRGƏ PROQRA-
MININ İCRAÇI DİREKTÖRÜ VİNNİ
BYANYİMA İLƏ GÖRÜŞ**

9 mart 2023-cü il..... 184

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN SABİQ BAŞ NAZİRİ
EHUD OLMERT İLƏ GÖRÜŞ**

9 mart 2023-cü il..... 186

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN TƏŞKİLATÇILIĞI İLƏ
«DÜNYA BU GÜN: ÇAĞIRIŞLAR VƏ
ÜMİDLƏR» MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ
X QLOBAL BAKİ FORUMUNDA İŞTİRAK**

9 mart 2023-cü il..... 187

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN KƏŞFİYYAT NAZİRİ
GİLA GAMLİEL İLƏ GÖRÜŞ**

10 mart 2023-cü il..... 203

**NOBEL SÜLH MÜKAFATI LAUREATI
KAİLAŞ SATYARTHİ İLƏ GÖRÜŞ**

10 mart 2023-cü il..... 204

ROMA PAPASI FRANSİSK HƏZRƏTLƏRİNƏ

10 mart 2023-cü il..... 206

**ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB Sİ CİNPİNƏ**

11 mart 2023-cü il..... 208

**BOLQARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RUMEN RADEV İLƏ
VİDEOKONFRANS FORMATINDA GÖRÜŞ**

11 mart 2023-cü il..... 210

**XORVATİYA RESPUBLİKASININ SABİQ
PREZİDENTİ KOLİNDƏ QRABAR-
KİTAROVİÇ İLƏ GÖRÜŞ**

11 mart 2023-cü il..... 213

**ALBANİYA RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ BAYRAM BEQAY İLƏ GÖRÜŞ**

12 mart 2023-cü il..... 214

**XXVI AVRASIYA İQTİSADİ ZİRVƏ
TOPLANTISININ İŞTİRAKÇILARINA**

13 mart 2023-cü il..... 217

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKASINA
İŞGÜZAR SƏFƏR**

13 mart 2023-cü il..... 220

**ALMANİYANIN APARICI ŞİRKƏTLƏRİNİN
RƏHBƏRLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

13 mart 2023-cü il..... 221

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKA-
SININ PREZİDENTİ FRANK-VALTER
ŞTAYNMAYER İLƏ TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

14 mart 2023-cü il 279

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

14 mart 2023-cü il 280

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKA-
SININ KANSLERİ OLAF ŞOLTS İLƏ
TƏKBƏTƏK GÖRÜŞ**

14 mart 2023-cü il 284

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞ

14 mart 2023-cü il 285

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİ-
KASININ KANSLERİ OLAF ŞOLTS İLƏ
BİRGƏ MƏTBUATA BƏYANATLARLA
ÇIXIŞLAR**

14 mart 2023-cü il 286

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINA İŞGÜZAR
SƏFƏR**

15 mart 2023-cü il 297

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ GÖRÜŞ**

15 mart 2023-cü il 298

**TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ
DÖVLƏT BAŞÇILARININ FÖVQƏLADƏ
ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ İŞTİRAK**

16 mart 2023-cü il 300

**TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATININ
DÖVLƏT BAŞÇILARININ BİRGƏ
NAHARINDA İŞTİRAK**

16 mart 2023-cü il 312

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

16 mart 2023-cü il 313

**NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ
AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK**

17 mart 2023-cü il 314

TƏRTƏR RAYONUNA SƏFƏR

18 mart 2023-cü il 316

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDEN-
TİNİN SOSIAL MEDIA HESABLARINDA**

18 mart 2023-cü il 322

QEYDLƏR 323

Şəxsi adlar göstəricisi 365

Coğrafi adlar göstəricisi 370

Texniki redaktor

Zoya Nəcəfova

Yığım üzrə operator

İlhamə Kərimova

Kompüter tərtibatı

Məhəbbət Orucov

Cildin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84×108 1/32. Ofset kağızı № 1
Şərti çap vərəqi 24,5. Uçot nəşr vərəqi 25,0. Tirajı 5000
Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı
Bakı – Mehdi Hüseyn küç. 55, dalan 2, ev 3.

«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.